

วารสารสุทธิปริทัศน์ SUTHIPARITHAT JOURNAL

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
PROGRESSIVE UNIVERSITY

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗

Volume 28 No. 85 January - March 2014

ISSN 0857-2690

บทความวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย
ในระดับอุดมศึกษา 9
สินธะวา คามดิษฐ์

ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน 22
ธีรลักษณ์ สัจจะวาที

กระบวนการจัดการความรู้และนวัตกรรมส่งผล
ต่อความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ 45
ศิวนันท์ ศิวพิทักษ์

บทความทางด้านบริหารธุรกิจ

คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะ
ของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของ 61
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย
สุธีรา อะทะวงษา, สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการ
ตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิงพลัสในเขต 80
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ชนานาด พูลผล

ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของลูกค้า
วิสาหกิจขนาดเล็กกับความภักดี ต่อตราสินค้าของ 95
ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
*กิตติชัย ศรีชัยภูมิ, อติลล้า พงศ์ยี่หล้า,
เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์*

ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่ง
การเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถ ด้านการแข่งขันของ 117
อุตสาหกรรมยานยนต์ไทย
กัสมา กาซออัน, ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์, นพพร ศรีรววิไล

คุณลักษณะของผู้ตามและบรรยากาศองค์กรที่มี
อิทธิพลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของพนักงาน 145
กรณีศึกษา กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
สุลัพร เพ็ชรศรี

ความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ
ของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ 161
ณาทยา แดงรุ่งโรจน์

บทความทางด้านบริหารการศึกษา

เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ใน
สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 186
ประสิทธิ์ชัย เดชชวี

ปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผล
กระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 204
: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยสุรนารีบัณฑิตย
ธันยกร ช่วยทุกข์เพื่อน

การพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบนเรียนเว็บควสท์ 219
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)
โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ
อังสนา นาคสวัสดิ์

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกัน 232
คุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กัญญาณี รัตนวราหะ

บทความทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทเรียนจากการรณรงค์การทำสวนครัวของรัฐบาล 249
จอมพล ป. พิบูลสงครามใน พ.ศ. 2481-2487:
แนวทางการนำมาใช้ในปัจจุบัน
ปรศินีย์ เกศะบุตร

เขียนขึ้น: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างวีรกรรมของ 269
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในนวนิยายโคลงต้น
ปัทมา ทิมประเสริฐกุล, ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต

บทความทางด้านเศรษฐศาสตร์

ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนี 287
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์

ปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมมารอของ 300
นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล

บทความทางด้านนิติศาสตร์

ข้อดีและข้อเสียของความร่วมมือทางกฎหมายภาษา 316
ของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย :
ศึกษารณีการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขต
การค้าเสรีอาเซียน
จิรศักดิ์ รอดจันทร์

บทความทางการจัดการท่องเที่ยว

การศึกษาข้อมูลนักท่องเที่ยวและตัวแบบข้อมูลในอุตสาหกรรม 352
การท่องเที่ยวของประเทศไทย
*ศรีสมรภั อินทจันทร์ยง, สัตตาวลัย แก้วกิติพงษ์
และ ปิเตอร์ รักรธรรม*

บทความทางด้านนิเทศศาสตร์และสารสนเทศ

การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ 370
และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี
สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
ขวัญตา เหลืองมั่นคง

หนังสืออ่าน (Book Review)

วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 388
อุมาพร ไชยสูง

สุทธิปริทัศน์

SUTHIPARITHAT

ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๕ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗
Volume 28 Number 85 January - March 2014
ISSN 0857-2690

<http://www.dpu.ac.th/dpurc/sutIndex.php>

วารสารสุทธิปริทัศน์ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ TCI กลุ่มที่ 1
และอยู่ในฐานข้อมูล ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai-Journal Citation Index Centre (TCI)
ประกาศ ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2554

เจ้าของ Owner	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทร. 02-954-7300 (อัตโนมัติ 30 หมายเลข) ต่อ 361 Dhurakij Pundit University 110/1-4 Prachachuen Road Laksi, Bangkok 10210 Telephone 02-954-7300 (Automatic 30 Number) # 361	
คณะที่ปรึกษา Editorial Consultant	ศ.ดร.บุญเสริม วีสกุล ศ.ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ รศ.ดร.สมบุญวัลย์ สัตยารักษ์วิทย์ คณบดีทุกคณะ	Prof. Dr. Boonserm Weesakul Prof. Dr. Paitoon Sinlarat Assoc. Prof. Dr. Varakorn Samkoses Assoc. Prof. Dr. Somboonwan Satyarakwit Dean of all DPU Faculty
บรรณาธิการ Editor - in - Chief	ผศ.ดร.วันวร จะนุ Asst.Dr. Wanvorn Janoo	
กองบรรณาธิการบุคคลภายนอก Editorial Consultant Board	ศ.ดร.ทวีป ศิริรัมย์ ศ.ดร.ปรีชาต สถาปิตานนท์ รศ.ดร.พรทิพย์ ตีสมาโชค รศ.ดร.ปรียา วิบูลย์เศรษฐ์ ผศ.ดร.วิโรจน์ อรุณมานะกุล	Prof. Dr. Taweep Siriassamee Prof. Dr. Parichart sthapitanon Assoc. prof. Pornnip Desomchok Assoc. prof. Preeya Vibulsresth Asst. Prof. Wirete Aroonmanakun
กองบรรณาธิการบุคคลภายใน Internal Editorial Board	รศ.พินิจ ทิพย์มณี ผศ.ดร.นิตย เพ็ชรรักษ์ ผศ. ดร.คม คัมภีรานนท์ ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว ดร.นพพร ศรีวรรวิไล ดร.อดิสร ณ อุบล	Assoc. Prof. Pinit Tipmanee Asst. Prof. Dr. Nit Petcharak Asst. Dr. Kom Campiranon Dr. Kiatanantha Lounkaew Dr. Nopporn Srivoravilai Dr. Adisorn Na Ubon
กองการจัดการ (การเงินและสมาชิก) Assistant Editors	กรรณิการ์ วัชรารภรณ์ Kannika Watcharaporn	
ออกแบบรูปเล่ม-จัดหน้า Cover Design	นันทกา สิทธิพิฤกษ์ Nunthaga Sitthipruk	ธันต์สรณ์ ชูงาน Thanatsorn Choongan
กำหนดออก Periodicity	ราย 3 เดือน ฉบับละ 100 บาท 3 month per year issue 100 baht	
จัดจำหน่าย Distribute	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Dhurakij Pundit University	โทร. 02-954-7300 ต่อ 445, 528, 128 Telephone 02-954-7300 # 445, 528, 128 E-mail : dpujournal@dpu.ac.th
พิมพ์ที่ Printed by	โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Dhurakij Pundit University Printing	โทร. 02-954-7300 ต่อ 540 http://www.dpu.ac.th/dpuprinting Telephone 02-954-7300 # 540 http : // www.dpu.ac.th/dpuprinting

ทัศนะข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารสุทธิปริทัศน์ เป็นทัศนะวิจารณ์อิสระทางคณะผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับทัศนะข้อคิดเห็นเหล่านั้นแต่ประการใด ลิขสิทธิ์บทความของผู้เขียนและวารสารสุทธิปริทัศน์ และได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย

The View Expressed in each Article are Solely those of Author(s).

สารบัญ Contents

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยในระดับอุดมศึกษา 9
Research – Based Learning (RBL) in Higher Education
สินธวา คามดิษฐ์
Sinthawa Khamdit
- ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน 22
Market Timing Performance
ธีรลักษ์ณ์ ลัจจะวาที
Theeralak Satjawathee
- กระบวนการจัดการความรู้และนวัตกรรมส่งผลต่อความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ 45
Knowledge Management and Innovation Processes Affecting
The Survival of Business Organization
ศิวนันท์ ศิวพิทักษ์
Sivanun Sivapitak

บทความทางด้านบริหารธุรกิจ (Business Research Articles)

- คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อ 61
การเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย
The Effects of Entrepreneurial Orientation and Enterprise Characteristics
on Thai Small and Medium Enterprises' Growth
สุธีรา อะทะวงษา, สมบูรณ์วัลย์ สัตยารักษ์วิทย์
Sutheera Atawongsa, Somboonwan Satyarakwit
- ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของ 80
ลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
Marketing Mix Factors Affecting to Usage Decision Making of
Slimming Plus's Customers in Bangkok And It's Vicinity.
ชนานาถ พูลผล
Chananart Pulphon
- ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กกับความภักดี 95
ต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
The Relationship Between Customer Experience of Small Business
and Brand Loyalty of Commercial Banks in Thailand.
กิตติชัย ศรีชัยภูมิ, อติลล่ำ พงศ์ยี่หล้า, เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์
Kittichai Srichaiyaphum, Adilla Pongyeela, Sermsak Wisalaporn

สารบัญ Contents

ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถ ด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย The Effect of Market and Learning Orientations on Competitive Capabilities of the Thai Automobile Industry <i>กัสมา กาช้อน, ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์, นพพร ศรีวรวิไล</i> <i>Kasama kasorn, Teerasak Khanchanapong, Nopporn Srivoravilai</i>	117
คุณลักษณะของผู้ตามและบรรยากาศองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร The Follower Characteristics and Organizational Climate Influencing Operational Efficiency of Employees A Case Study of The Information and Communications Technology Business Group <i>ชุลีพร เพ็ชรศรี</i> <i>Chuleeporn Petsri</i>	145
ความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยกับประเทศสมาชิก อาเซียน 4 ประเทศ The Competitiveness of Thailand in Hard Disk Drive Export and Four ASEAN Competitors <i>ณัตยา แดงรุ่งโรจน์</i> <i>Nattaya Daengrongrot</i>	161
บทความทางด้านบริหารการศึกษา (Education Research Articles)	
เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน The Career Paths of Faculty Members in Private Higher Education Institutions <i>ประสิทธิ์ชัย เดชขำ</i> <i>Prasittachai Dechkham</i>	186
ปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย The Factors and Importance Ranking of Factors that Affect on Learning Achievement of Physics : A Case Study of Undergraduate Students at Dhurakij Pundit University <i>ธันยากร ช่วยทุกข์เพื่อน</i> <i>Thunyakorn Chuaytukpuan</i>	204

สารบัญ Contents

การพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบนเว็บเควสท์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ Development of Educational Resources on WebQuest Lessons for Foreign Languages (English) Content Area in Lower Secondary Level : English Program Schools อังสนา นาคสวัสดิ์ Angsana Narkswasdi	219
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Development Guidelines of Internal Quality Assurance in Kasetsart University กัลยาณี รัตนะวราหะ Kanlayanee Ratanavaraha	232
บทความทางศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Humanities and Social Sciences Research Articles)	
บทเรียนจากการรณรงค์การทำสวนครัวของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใน พ.ศ. 2481-2487: แนวทางการนำมาใช้ในปัจจุบัน A Lesson from Field Marshal P. Pibulsonggram's Kitchen Gardening Campaign from 1938 to 1944: Modern-day Application ปราศนีย์ เกศะบุตร Prasnee Kaysabutra	249
เสียงชื่น: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยุวนพ่ายโคลงตัน Chiang Chuen: The Significance on King Borommtrailokkanat's heroic act in Yuan Phai Khlong Dan ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล, ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต Pattama Theekaprasertkul, Cholada Ruengruglikit	269
บทความทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Research Articles)	
ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย The Impact of Foreign Exchange Rate on SET Index ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์ Channarong Chaiphat	287
ปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร Factors Predicting Saving Behavior of Students In Bangkok Metropolitan Area วิไลลักษณ์ เสรีตระกุล Wilailuk Sereetrakul	300

สารบัญ Contents

บทความทางด้านนิติศาสตร์ (Law Research Article)	
ข้อดีและข้อเสียของความร่วมมือทางกฎหมายภาษีของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย : ศึกษากรณีการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน The Advantages and Disadvantages of Tax Law Co-Ordination Between Thailand and Other Countries in Asia Region: the Case Study of Reduction in Tariffs Under Agreement on ASEAN Free Trade Area จิรศักดิ์ รอดจันทร์ <i>Jirasak Rodjun</i>	316
บทความทางด้านการจัดการท่องเที่ยว (Tourism Management Research Article)	
การศึกษาโซ่อุปทานและตัวแบบข้อมูลในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย The Study of Supply Chain and Data Model of Tourism Industry in Thailand ศรีสมรค์ อินทุจันทร์ยง, ลัดดาวัลย์ แก้วกิติพงษ์ และ ปีเตอร์ รักธรรม <i>Srisomruk Intojunyong, Laddawan Kaewkitipong and Peter Ractham</i>	352
บทความทางด้านนิเทศศาสตร์และสารสนเทศ (Communication Arts and Information Research Article)	
การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้าน พลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ Information Use and Needs of Scientists and Scholars in Nuclear Energy and Radiation at the Office of Atoms for Peace ขวัญตา เหลืองมั่นคง <i>Khwanta Luangmunkhon</i>	370
หนังสืออ่าน (Book Review)	
วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 21 st Century Skills : Learning for Life in Our Times อุมภาพร ไชยสูง <i>Umaporn Chaisoong</i>	388

บทบรรณาธิการ

วารสารสุทธิปริทัศน์ ฉบับที่85 ปีที่28 กองบรรณาธิการมีความยินดีและภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นฉบับที่มีความพิเศษ แตกต่างจากฉบับก่อนๆ นอกจากกรุปลักษณะใหม่แล้ว กองบรรณาธิการได้เพิ่มบทความจากเดิมประมาณฉบับละ7-10 บทความมาเป็น 20 บทความ เป็นการเพิ่มมากกว่าเท่าตัว ด้านหนึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ การให้ความสำคัญต่องานวิชาการ และพัฒนาวารสารให้ก้าวหน้าขึ้น สอดรับกับความมุ่งมั่นของDPU ในการเป็น PROGRESSIVE UNIVERSITY อีกด้านหนึ่งแสดงให้เห็นความสนใจ ใ้วางใจ มั่นใจ ให้ความสำคัญของบรรดานักวิชาการต่อวารสารฯในการทำหน้าที่เผยแพร่งานวิชาการออกสู่สังคม

บทความวิชาการ 20 บทความแบ่งเป็นบทความวิชาการ 3 บทความ และบทความวิจัย 17 บทความ บทความวิจัยสามารถแบ่งตามสาระสำคัญออกได้หลายสาขาวิชา อาทิ บทความด้านบริหารธุรกิจ 6 บทความ ด้านการศึกษา 4 บทความ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2 บทความ เศรษฐศาสตร์ 2 บทความ ด้านนิติศาสตร์ 1 บทความ ด้านจัดการท่องเที่ยว 1 บทความ และด้านนิเทศศาสตร์และสารสนเทศ 1 บทความ

สำหรับแนะนำหนังสืออ่าน (Book Review) กองบรรณาธิการได้รับเกียรติจากอาจารย์อุมาพร ไชยสูง จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสุรินทร์ กรุณาแนะนำหนังสือ “วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่21” เขียนโดย ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช อันเป็นหนังสือด้านการศึกษานำเสนอแนวคิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่21 โดยมีตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) จำนวนหนึ่ง ด้วยแนวคิดการเรียนรู้แบบใหม่นี้ผู้เขียนเชื่อว่าจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาสังคมไทยในอนาคต

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้พิจารณาบทความด้วยมาตรฐานคุณภาพของวารสารและองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญจนสามารถนำมาตีพิมพ์ด้วยความภาคภูมิใจ กองบรรณาธิการขอเชิญชวนผู้สนใจงานวิชาการทุกสาขาอาชีพ ส่งบทความวิชาการ บทความวิจัย แนะนำหนังสืออ่าน หรือส่งความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ต่างๆ วารสารฯยินดีเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการพิจารณาและเผยแพร่ออกสู่สังคม พร้อมทั้งแก้ไขปรับปรุงการทำงาน เพื่อพัฒนาวารสารต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันนอร์ จະนุ
Email: littletree2546@yahoo.com
wanvorn.jan@dpu.ac.th
บรรณาธิการ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยในระดับอุดมศึกษา
Research - Based Learning (RBL) in Higher Education

สินธวา คามดิษฐ์*
Sinthawa Khamdit*

---

*ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย

*Director of Division of Evening Program Administration Dhurakij Pundit University.

*Email : sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย หรือ Research – Based Learning : RBL เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เผชิญเหตุการณ์จริง สร้างสรรค์ผลงาน จากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบจากการสืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพ ในทุก ๆ ด้าน และถือได้ว่าเป็นทางเลือกของเทคนิคการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยมี 4 รูปแบบ คือ 1) ผู้สอนใช้ผลการวิจัยในการสอน 2) ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้ 3) ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัย ในการสอน และ 4) ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย และได้ความรู้ในศาสตร์ไปพร้อมๆกัน ส่วนข้อจำกัด คือ การสอนโดยวิธีนี้ ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์การทำวิจัยเป็นอย่างดี

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย อุดมศึกษา

Abstract

Research - Based Learning: RBL is a learning approach emphasizes on learning by practicing, learning from real situations, creating outcome from thinking process, functioning systematically, forming knowledge individually, using the research process to solve problems, eliciting answers from the query and analyzing the data on their own. This approach will inspire students to develop their potential in all areas. In addition, this approach is considered to be an alternative of the non-teaching lecture approaches. The goal is intentionally aimed at developing an individual learning process for students. This instruction approach has four forms: 1) teachers use the research findings in their teaching 2) students use the research results in their learning 3) teachers use research process as their teaching approach 4) students use research process as their learning approach.

The advantages of RBL are that the students are able to learn the research process and gain their subjects knowledge as well. However, the teachers must be qualified and experienced in conducting the research.

Keywords : Research – Based Learning , education, higher education

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย (Research – Based Learning : RBL) เป็นรูปแบบ หรือ วิธีการสอนหนึ่งในหลายๆ รูปแบบ ที่มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ ความจริง ด้วยตนเองของผู้เรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่รู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และมุ่งเน้นพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น

การนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

- 1) มุ่งให้ผู้สอนระดับอุดมศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์สาขาของตนโดยพิจารณาตามความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละรายวิชา และระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการเรียนการสอน
- 2) เพื่อประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย จึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เผชิญ

เหตุการณ์จริง สร้างสรรค์ผลงานจากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ ค้นหาและ/หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบจากการสืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน

ความหมายและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย และผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการดังกล่าว จึงกำหนดเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ ความหมายและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งตัวอย่างจากการเรียนการสอนในบางรายวิชาเพื่อเป็นแนวทาง และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย บางครั้งอาจเรียกว่า การสอนแบบเน้นการวิจัยเป็นฐาน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือ ผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ โดยอาจใช้การประมวลผลงานวิจัยมาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้อิงใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่างๆแก่ผู้เรียน

2. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย มี 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ผู้สอนใช้ผลการวิจัยในการสอน โดยผู้สอนให้นักศึกษาอ่านสาระสำคัญของงานวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการสอนในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น นำเนื้อหาที่เป็นผลการวิจัยมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และตั้งคำถามจากงานวิจัย เป็นต้น ทั้งนี้ เน้นกระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยด้วย

รูปแบบที่ 2 ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ไปศึกษาค้นคว้างานวิจัยด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการเป็นผู้บริโภคงานวิจัย ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องเลือกงานวิจัยที่เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้เรียน หรือผู้สอนอาจจำเป็นต้องทำหน้าที่ย่อยงานวิจัยให้มีความเหมาะสมกับระดับผู้เรียน

รูปแบบที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน คือ ผู้สอนออกแบบการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเข้าไปช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องการ ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอน หรือใช้บางขั้นตอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่มี

รูปแบบที่ 4 ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนลงมือวิจัยเอง อาจอยู่ในรูปของการทำรายงานเชิงวิจัย ทำวิจัยในประเด็นเล็กๆ หรือ เป็นผู้ช่วยวิจัยให้อาจารย์ผู้สอน โดยผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่างๆ อย่างมีคุณภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย ทั้ง 4 รูปแบบ มีตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนระดับอุดมศึกษา สามารถ

นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ผู้สอนใช้ผลการวิจัยในการสอน มีวิธีการ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ : ให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระในศาสตร์จากผลงานวิจัยของผู้สอนหรือที่ผู้สอนค้นคว้ามาให้

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอน
 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังตัวอย่างการเรียนการสอนหัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบองค์ การสมัยใหม่ ในรายวิชา องค์การและการจัดการ สาขา การจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มี ขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 ขั้นการเตรียมตัวของผู้สอน
 เนื่องจากผู้สอนเป็นอาจารย์ประจำในรายวิชาองค์การและการจัดการ มาเป็นเวลานาน และได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบองค์การสมัยใหม่ ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่างประเทศมาแล้ว ดังนั้น ผู้สอนจึงนำผลงานวิจัยของตนเองมาใช้ในการเรียนการสอน อันเป็นหลักการของรูปแบบที่ 1 คือ ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหา เรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบองค์การสมัยใหม่ จากผลงานวิจัยของตนเอง โดยผู้สอนจัดทำเป็นสรุ่ยย่อผลการวิจัยดังกล่าวให้กับผู้เรียนทุกคน

1.2.2 ขั้นการเรียนการสอน
 ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้สอนอธิบายกิจกรรมการเรียนการสอนในหัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบองค์การสมัยใหม่ ว่าได้นำผลการศึกษาวิจัยของผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบองค์การสมัยใหม่ มาให้ผู้เรียนได้ศึกษาว่าแนวคิดดังกล่าวเป็น

- อย่างไร และ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งองค์ความรู้รูปแบบองค์การสมัยใหม่ และวิธีวิจัยไปพร้อมๆกัน โดยผู้สอนดำเนินการ ดังนี้
- 1) ผู้สอนให้ผู้เรียนทุกคนอ่านผลงานวิจัยที่ผู้สอนสรุปไว้ล่วงหน้าแล้ว ใช้เวลาประมาณ 10 นาที
  - 2) ผู้สอนอธิบายขั้นตอนการทำวิจัยตามหัวข้อสำคัญ คือ 1) การระบุปัญหาวิจัย 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) การทบทวนวรรณกรรม 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบองค์การสมัยใหม่ และความรู้ด้านการทำวิจัย โดยผู้สอนอธิบายวิธีวิจัยแต่ละขั้นตอนที่ถูกต้องจากประสบการณ์ตรง และกล่าวถึงปัญหาอุปสรรค รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ระหว่างการทำงานวิจัยด้วย
  - 3) ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปราย ชักถาม และแสดงความคิดเห็นต่อผลการวิจัย และวิธีวิจัย โดยกำหนดขอบเขตการอภิปราย ๆ ดังนี้
    - 3.1) ด้านผลการวิจัย ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบองค์การสมัยใหม่ กับองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบองค์การที่อ่านในตำราว่ามีความสอดคล้องหรือความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และความรู้ใหม่ที่ได้อ่านจากรายงานวิจัยนี้ คืออะไร
    - 3.2) ด้านวิธีวิจัย ให้ผู้เรียนชักถามเกี่ยวกับการทำวิจัยแต่ละขั้นตอนโดยเริ่มจากการระบุประเด็นปัญหาการวิจัยไปจนถึงขั้นตอนการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย
    - 4) ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปบทเรียนทั้ง
- ด้านแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบองค์การสมัยใหม่ และความรู้เกี่ยวกับวิธีวิจัย
- 1.3 การประเมินผลการเรียนรู้ : ประเมินความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในศาสตร์ และ ศัพท์การวิจัยโดยใช้แบบทดสอบ
- ข้อเสนอแนะ
- 1) ผู้สอนควรสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาอื่นๆในรายวิชา ที่เป็นผลงานวิจัยของนักวิจัยชั้นนำทั้งในและต่างประเทศ มาใช้ในการเรียนการสอนนอกเหนือจากใช้งานวิจัยของตนเอง
  - 2) ผู้สอนควรส่งสรุปผลงานวิจัยที่หามาจากนักวิจัยคนอื่นหรือของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนอ่านและวิเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวล่วงหน้าเป็นการบ้าน เพื่อประหยัดเวลา และผู้เรียนจะได้ใช้เวลาศึกษารายงานวิจัยมากขึ้น
- รูปแบบที่ 2 ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้ มีวิธีการ ดังนี้
- 2.1 วัตถุประสงค์ : ให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระในศาสตร์จากผลงานวิจัยของผู้สอนหรือที่ผู้เรียนค้นคว้ามาเอง
  - 2.2 กิจกรรมการเรียนการสอน
    - แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังตัวอย่างการเรียนการสอนหัวข้อ แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ในรายวิชาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีขั้นตอน ดังนี้
    - 2.2.1 ขั้นเตรียมตัวของผู้สอน

ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนในหัวข้อแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว ผู้สอนมอบหมายงานล่วงหน้า (ประมาณ 1 สัปดาห์) เพื่อให้ผู้เรียนไปค้นคว้าหารายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง แรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว จากฐานข้อมูลออนไลน์ หรือ จาก

ห้องสมุด โดยทำสรุปตามแบบหรือหัวข้อที่กำหนด ได้แก่ ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ (และหัวข้ออื่นๆตามความจำเป็น) โดยทำเป็นงานกลุ่มๆละประมาณ 5 คน และแต่ละกลุ่มอาจให้แบ่งกันสืบค้นคนละ 1 เรื่องเพื่อฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูลให้แก่ผู้เรียน

2.2.2 ขั้นการเรียนการสอน

ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกัน ตามลำดับ ดังนี้

- 1) ผู้สอน : แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 5 คน ตามที่กำหนดไว้เมื่อตอนมอบหมายงานล่วงหน้า แล้วให้แต่ละกลุ่มนำเสนอสรุปผลการสืบค้นรายงานวิจัย ตามหัวข้อที่ผู้สอนกำหนด คือ ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ
- 2) ผู้เรียน : ดำเนินการตามที่คุณสอนมอบหมายให้ ไปจนครบทุกกลุ่ม
- 3) ผู้สอน : หลังจากที่ทุกกลุ่มเสนอรายงานสรุปเรียบร้อยแล้ว โดยผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการให้ทุกกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์เปรียบเทียบงานวิจัยภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม ใน 2 ประเด็น ต่อไปนี้
  - 3.1) ด้านวิธีวิจัย ให้วิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของงานวิจัยแต่ละเรื่องว่าใช้วิธีวิจัยอย่างไรบ้าง เช่น สมมติฐาน ประชากรและตัวอย่าง ตัวแปร เครื่องมือ และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น
  - 3.2) ด้านสรุปผลการวิจัย ให้สังเคราะห์เนื้อหาโดยการหาความสอดคล้องของผลการวิจัยแต่ละเรื่อง ที่ศึกษาตัวแปรเดียวกัน เช่น ตัวแปรแรงจูงใจในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (เช่น แรงจูงใจที่จะ

ได้สัมผัสสิ่งแวดล้อม พบปะกับคนในท้องถิ่น เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเทศเจ้าบ้าน เสริมสร้างสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว พักผ่อนในสภาพแวดล้อมที่น่าสบาย และให้รางวัลแก่ตัวเอง เป็นต้น) ว่ามีข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องใดและของใครบ้างที่สอดคล้องกัน เพื่อฝึกให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ในประเด็นดังกล่าว แล้วให้เปรียบเทียบกับเนื้อหาสาระในเอกสารหรือตำราที่มีอยู่ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ พร้อมกับอภิปรายผลไปพร้อมๆกัน

2.3 การประเมินผลการเรียนรู้ :

- 1) ประเมินความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในศาสตร์ และกระบวนการวิจัยโดยใช้แบบทดสอบ
- 2) ประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ หรือการสืบค้นโดยพิจารณาจากความสามารถในการสรุปประเด็นและการสังเคราะห์งานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้สอนอาจมอบหมายให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยล่วงหน้าเป็นการบ้าน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ใช้เวลาศึกษารายงานวิจัยมากขึ้น โดยผู้สอนควรแนะนำวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยหรือมีตัวอย่างให้ศึกษา

รูปแบบที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน มีวิธีการ ดังนี้

- 3.1 วัตถุประสงค์ : ให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาสาระในศาสตร์ผ่านกระบวนการวิจัยที่ผู้สอนออกแบบ
- 3.2 กิจกรรมการเรียนการสอน
 เนื่องจากรูปแบบที่ 3 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยเป็นวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในศาสตร์

ยังไม่ถึงขั้นที่ผู้เรียนต้องทำวิจัยเองทั้งโครงการ ดังนั้นผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมตามที่ผู้สอนออกแบบหรือกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้เท่านั้น ส่วนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องทำวิจัยเองทั้งหมดนั้นจะกล่าวถึงในรูปแบบที่ 4

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน ดังตัวอย่างการเรียนการสอนหัวข้อ ความเชื่อเรื่องผี ในรายวิชาภูมิปัญญาไทย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ขั้นการเตรียมตัวของผู้สอน

ผู้สอนทบทวนขั้นตอนและกระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) การระบุปัญหาวิจัย 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) การทบทวนวรรณกรรม 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล ขั้นตอนดังกล่าว ผู้สอนควรระบุกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในหัวข้อ ความเชื่อเรื่องผี โดยผ่านกระบวนการดังกล่าว ซึ่งผู้สอนสามารถใช้กระบวนการวิจัยครบทุกขั้นตอน หรือใช้บางขั้นตอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้วัตถุประสงค์ และข้อจำกัดที่มี เพื่อให้กระบวนการนี้บรรลุเป้าหมาย ผู้สอนควรกำหนดให้ผู้เรียนค้นคว้าเกี่ยวกับระบบความเชื่อของคนไทย ที่เกี่ยวข้องกับ ความเชื่อเรื่องผี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำมาอภิปรายในชั้นเรียน

3.2.2 ขั้นการเรียนการสอน

ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมร่วมกันตามลำดับ ดังนี้

- 1) การระบุปัญหาวิจัย
หลังจากที่ผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน และให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีของคนไทยว่ามีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยมายาวนาน และพฤติกรรมทั้งดีและไม่เหมาะสมที่เกิดจากความเชื่อนี้อาจมีผลกระทบทั้งเป็นคุณและโทษต่อคนไทยในปัจจุบัน หลังจากนั้น ผู้สอนระดมความคิดเห็นจากผู้เรียนว่าความเชื่อดังกล่าวของคนไทย มีความเป็นมาและมีผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบันนี้อย่างไร โดยให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาว่า สิ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่สนใจอยากรู้ และต้องการหาคำตอบเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีของคนไทยในปัจจุบันนี้ คืออะไร

ผลจากการอภิปราย ผู้สอนสรุปให้เห็นประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนให้ความสนใจหาคำตอบ สมมติว่าประเด็นปัญหา คือ มีสาเหตุและปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลให้คนไทยมีความเชื่อเรื่องผี (อาจมีประเด็นอื่นๆ ตามที่ผู้เรียนสนใจ)

- 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
จากปัญหาการวิจัยในข้อ 1) ให้ผู้เรียนทดลองเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นข้อๆ ให้ชัดเจน สมมติว่าวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีของคนไทย (ชุมชนใกล้มหาวิทยาลัย)
- 3) การทบทวนวรรณกรรม
ให้ผู้เรียนค้นคว้าทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่ผ่านมาว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีควรประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง สมมติว่า จากการทบทวนเอกสารดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีของคนไทย คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และศาสนา

- 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันกำหนดประชากรและตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สมมติว่า ผลที่ได้รับจากการทำงานร่วมกันแต่ละประเด็น ดังนี้
- 4.1) ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับสถาบันการศึกษา ที่มีความหลากหลายทั้งระดับการศึกษา อาชีพ และศาสนา มีจำนวนคนอาศัยอยู่ในชุมชนจำนวน 1,500 คน
- 4.2) การกำหนดขนาดและการสุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 306 คน (ตามตาราง Krejcie and Morgan) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย
- 4.3) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ที่มีคำถามหลัก คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และศาสนา และ ความเชื่อเรื่องผี เป็นคำถามปลายปิดแบบหลายตัวเลือก โดยผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาในแบบสอบถาม
- 4.4) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้เรียนลงพื้นที่ชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลจริงโดยผู้สอนให้คำแนะนำขั้นตอนและวิธีการที่ถูกต้อง
- 5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา ก่อนทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ โดยผู้สอนให้คำแนะนำขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์
- 6) การสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล
  - 6.1) การสรุปผลการวิจัย

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีของชุมชนใกล้มหาวิทยาลัย โดยปัจจัยที่ศึกษา คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และศาสนา สมมติว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทั้ง 3 ปัจจัยเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับสถาบันการศึกษา
  - 6.2) การอภิปรายผล

ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันอภิปรายผลการวิจัยว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาหรือไม่ อย่างไร เหตุผลที่สนับสนุนว่าแต่ละปัจจัยมีผลต่อความเชื่อเรื่องผีและผลทางการวิจัยที่ได้จากชุมชนรอบสถาบันการศึกษาน่าจะเป็นจริงหรือไม่ อย่างไร หากศึกษาประชากรกลุ่มอื่นๆ
- 3.2.3 การประเมินผลการเรียนรู้ :
  - 1) ประเมินความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบ
  - 2) ประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ หรือการสืบค้นโดยพิจารณาจากผลงานที่นำเสนอ
  - 3) ประเมินทักษะการทำวิจัยในแต่ละขั้นตอนที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

  - 1) โดยทั่วไปการเรียนการสอนโดยผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เป็นกระบวนการที่ใช้สอนในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติในห้องทดลอง ส่วนสาขาวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ ผู้สอนควรเลือกหัวข้อในแต่ละรายวิชาให้เหมาะสมที่จะใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน
  - 2) ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบที่ 3 ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิธีวิจัยและใช้ระยะเวลาพอสมควร

- ซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบโดยใช้บางขั้นตอนของวิธีวิจัย และใช้เวลาไม่น้อยกว่าได้รูปแบบที่ 4 ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ มีวิธีการ ดังนี้
- 4.1 วัตถุประสงค์: ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยเรียนรู้เนื้อหาสาระในศาสตร์
- 4.2 กิจกรรมการเรียนการสอน
- แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ ดังตัวอย่างการเรียนการสอนหัวข้อ ปัญหาวัยรุ่น ในรายวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ (รายวิชาดังกล่าวมีใช้รายวิชาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องทำวิจัย แต่ผู้สอนเลือกใช้วิธีการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง) มีขั้นตอน ดังนี้
- 4.2.1 ขั้นตอนเตรียมตัวของผู้สอน
- ผู้สอนเตรียมข้อมูลและรายละเอียด หรือใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนทำรายงานวิจัยในรูปแบบของรายงานวิจัยในประเด็นเล็กๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในหัวข้อ ปัญหาวัยรุ่น โดยกำหนดให้ทำเป็นรายงานกลุ่ม ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 4 – 6 สัปดาห์ และมีคะแนนเก็บ ประมาณ 25 – 30 คะแนน
- 4.2.2 ขั้นตอนการเรียนการสอน
- เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ มีความแตกต่างจากรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบอื่นๆ กล่าวคือ ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทำรายงานวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับเนื้อหาในรายวิชา ซึ่งรูปแบบนี้มีเงื่อนไข คือ ผู้เรียนมีประสบการณ์ด้านการเรียนในรูปแบบที่
- 1 – 3 มาก่อน และเคยเรียนในรายวิชาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมาแล้ว
- อย่างไรก็ดี ผู้สอนควรทบทวนความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการวิจัย และแนะนำให้ผู้เรียนอ่านเอกสารคู่มือหรือตำราระเบียบวิธีวิจัยเพิ่มเติม
- ดังนั้นผู้สอนจึงกำหนดขั้นตอนการทำงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ตามลำดับดังนี้
- 1) ผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนทราบขั้นตอนการทำงานวิจัยว่า แต่ละกลุ่มต้องทำข้อเสนอโครงการวิจัย (Research Proposal) ตามแบบการเขียน ที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้ผู้สอนพิจารณาและให้คำแนะนำก่อนดำเนินการ ตามแผนงานวิจัย
  - 2) ให้ผู้เรียนเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่น และ กำหนดให้นำเสนอหน้าชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นโดยผู้สอนให้ข้อเสนอแนะเป็นรายกลุ่มเกี่ยวกับความเหมาะสมของเนื้อหาและความถูกต้องของระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาใช้ และให้กลุ่มอื่นๆ มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้วย
  - 3) ให้ผู้เรียนทำการวิจัยตามแผนงานที่กำหนดไว้ในข้อเสนอโครงการวิจัย โดยขณะที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการ หากมีปัญหาอุปสรรคใดเกิดขึ้น ให้ขอคำปรึกษาจากผู้สอนได้ตลอดเวลา
  - 4) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการทำรายงานการวิจัย ผู้สอนกำหนดให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการวิจัย และส่งรายงานฉบับสมบูรณ์โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ และสร้างสรรค์ หรือ อาจจัดในลักษณะการประชุมวิชาการเพื่อเสนอผลการวิจัย โดยเปิดกว้างให้นักศึกษาสาขาวิชาอื่นๆ ที่สนใจเข้าฟังด้วย

- 5) มีการสรุปเนื้อหาที่ได้จากการวิจัยเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระตามคำอธิบายรายวิชา
- 4.3 การประเมินผลการเรียนรู้ :
- 1) ประเมินความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในศาสตร์จากรายงานการวิจัยของกลุ่ม
  - 2) ประเมินทักษะทางด้านกระบวนการวิจัยจากรายงานการวิจัยและการนำเสนอของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาวิจัยด้วยตนเองโดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบที่ 3 ที่ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยเป็นวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ของตนและมีส่วนร่วมกับผู้สอนในการดำเนินการวิจัยในบางกิจกรรม เช่น การกำหนดปัญหา วัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสรุปและอภิปรายผล เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าผู้เรียนมิได้เป็นผู้ทำรายงานวิจัยแต่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยที่ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบ

ดังนั้น ผู้สอนจึงควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของศาสตร์ และความถนัดของผู้สอนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

- 1) ข้อดี
  - 1.1) ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย เช่น ทักษะในการตั้งคำถามอย่างเป็นระบบ การค้นหาคำตอบ หรือ องค์ความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูล ทักษะการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจน ทักษะการสรุปผลการศึกษา

- 1.2) ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน สร้างเสริมคุณลักษณะและความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 2) ข้อจำกัด
  - การสอนโดยวิธีนี้ ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์การทำวิจัยเป็นอย่างดี

บทสรุป

การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน หรือ Research – Based Learning : RBL เป็นเพียงหนึ่งในหลายวิธีการที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้าในแผนการเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา เพื่อเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบการเรียนการสอนและน่าจะส่งผลให้ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการวิจัย รู้จักคิดวิเคราะห์ ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และเกิดการเรียนรู้ที่ดี การเรียนการสอนนี้มี 4 รูปแบบ คือ

- รูปแบบที่ 1 ผู้สอนใช้ผลการวิจัยในการสอน
- รูปแบบที่ 2 ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้
- รูปแบบที่ 3 ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน
- รูปแบบที่ 4 ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ข้อดีของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย และได้ความรู้ในศาสตร์ไปพร้อมๆกัน ส่วนข้อจำกัด คือ การสอนโดยวิธีนี้ ผู้สอนต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์การทำวิจัยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยกับรายวิชาที่สอน ได้ทุกรายวิชา ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยเลือกเนื้อหาหรือหัวข้อในรายวิชาที่มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้สอนโดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และหลักการของวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้

จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เผชิญเหตุการณ์จริง สร้างสรรค์ผลงานจากกระบวนการคิด การทำงานที่เป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้กระบวนการวิจัยในการแก้ปัญหา ค้นหาคำตอบจากการสืบค้น และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน และถือได้ว่าเป็นทางเลือกของเทคนิคการสอนที่ไม่ใช่การบรรยาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และยังคงสอดคล้องกับมาตรฐานตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 2.6 ระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ ข้อ 1 มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกหลักสูตร ข้อ 3 ทุกหลักสูตรมีรายวิชาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียนหรือจากการทำวิจัย และ ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ข้อ 2 มีการบูรณาการกระบวนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- ทีศนา แชมมณี.(2548) *การจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2551) *เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอน*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต . (อัดสำเนา)
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2550) *โครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้* กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____ . (2553) *กลยุทธ์การสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- _____.(2554) *การจัดการหลักสูตรและการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ทศนีย์ บุญเต็ม. (2540) *การสอนแบบ Research – Based Learning ในแบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา 483 – 505* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา . (2552) *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรักหวานกราฟฟิค.

ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน
Market Timing Performance

ธีรลักษณ์ สัจจะวาที
Theeralak Satjawathee

---

*อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยพายัพ
*Lecturer, Finance and Banking Department, Payap University
*E- mail : theeralak_s@payap.ac.th, theeralaks@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดผลการดำเนินงานจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิจัย บริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนางานวิจัยด้านนี้ ในช่วงแรกของบทความกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์ จากนั้นได้อธิบายถึงโมเดลระดับคลาสสิกด้านการจับจ้งระยะเวลาการลงทุน ได้แก่ โมเดลของ Treynor and Mazuy (1966) และ โมเดลของ Henriksson and Merton (1981) สำหรับผลการดำเนินงานจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุนในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะเป็นตลาดทุนที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่กลับพบว่าผู้จัดการกองทุนจำนวนน้อยรายที่มีความสามารถจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุน ส่วนผลการดำเนินงานจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุนในประเทศไทยพบว่าผู้จัดการกองทุนจำนวนน้อยรายที่มีความสามารถจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุนเช่นกัน ในส่วนสุดท้ายของบทความได้เสนอข้อแนะนำเมื่อจะนำโมเดลการวัดผลการดำเนินงานจากการจับจ้งระยะเวลาการลงทุนมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

คำสำคัญ: การจับจ้งระยะเวลาการลงทุน ผลการดำเนินงานของกองทุน กองทุนรวม

Abstract

This academic paper aims to present the academic research to date on the market timing performance of investment portfolios. This primary intent is to make the material efficiently accessible to students, researchers, asset management companies and others who are interested in the findings and implication of this line of research. The paper starts with the concept of portfolio performance measurement. Market timing performance classic models developed by Treynor and Mazuy (1966), and, Henriksson and Merton (1981) are reviewed. The overall results of market timing performance in the United States of America, a developed capital market, indicated that a few fund managers have market timing abilities. Results in Thailand also showed that a few fund managers have market timing performance. The suggestions on applying the market timing performance models in Thailand are listed in the last part of the paper.

Keywords : market timing, fund performance, mutual fund

1. บทนำ

หากท่านจะลงทุนในกองทุนรวม ท่านจะพิจารณาอย่างไรว่ากองทุนรวมนั้นมีผลการดำเนินงานดีหรือไม่? การพิจารณาว่ากองทุนรวมซึ่งเป็นกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนบริหารจัดการได้ดีเพียงใดนั้นมีแนวคิดที่ นักลงทุนควรพิจารณาความสามารถในการบริหารกลุ่มหลักทรัพย์ในสองประเด็น ได้แก่ (1) ความสามารถของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุน (selectivity ability) ว่าผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์มีความสามารถเลือกซื้อหลักทรัพย์ที่เหมาะสมเข้ามาอยู่ในกลุ่มหลักทรัพย์ของตนได้ดีเพียงใด และ (2) ความสามารถของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ในการจับจังหวะเวลาการลงทุน (market timing ability) ที่เหมาะสม กล่าวคือ ผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ควรทราบว่าช่วงเวลาใดควรซื้อหลักทรัพย์เข้ามาในกลุ่มหลักทรัพย์ หรือช่วงเวลาใดควรขายหลักทรัพย์ออกไปจากกลุ่มหลักทรัพย์

Reilly and Brown (2012) กล่าวว่าความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุน หมายถึงความสามารถของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ที่สามารถเลือกหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าตลาดต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง (undervalued securities) ส่วนความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน หมายถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนค่าเบต้า (beta) ของกลุ่มหลักทรัพย์ตามการขึ้นลงของภาวะตลาดหลักทรัพย์ โดยที่ค่าเบต้าคือค่าที่ใช้วัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์

ขณะที่ Alexander, Sharpe, and Bailey (2001) อธิบายว่า ความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุน หมายถึงการวิเคราะห์ความสามารถของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ในการพยากรณ์การเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ได้อย่างถูกต้อง สำหรับคำว่า การจับจังหวะเวลาการ

ลงทุนนั้น หมายถึงเวลาที่ผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์คาดการณ์ว่า ตลาดหลักทรัพย์จะให้อัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง เขาจะพยายามปรับกลุ่มหลักทรัพย์ของตนให้มีค่าเบต้าต่ำ เพราะการที่กลุ่มหลักทรัพย์มีค่าเบต้าต่ำในช่วงเวลาดังกล่าวจะได้รับผลตอบแทนที่คาดหวังสูงกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าสูง ดังนั้นผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ที่ดีจึงควรเพิ่มค่าเบต้าของกลุ่มหลักทรัพย์ของตนเมื่อตลาดหลักทรัพย์อยู่ในภาวะตลาดกระทิง (bull market หรือตลาดขาขึ้น) และควรที่จะปรับลดค่าเบต้าลงเมื่อตลาดหลักทรัพย์อยู่ในภาวะตลาดหมี (bear market หรือตลาดขาลง)

การวิจัยผลการดำเนินงานจากการเลือกหลักทรัพย์และการจับจังหวะเวลาการลงทุนนั้นได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในตลาดทุนที่พัฒนาแล้ว งานวิจัยผลการดำเนินงานจากการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรก โดย Treynor (1965) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาโมเดลระดับคลาสสิก (classic model) ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า Treynor Model ซึ่งเป็นโมเดลที่ปรับค่าความเสี่ยง (risk adjusted) แล้ว โดยมีพื้นฐานอยู่บนค่า mean-variance ส่วน Sharpe (1966, 1994) ได้พัฒนาโมเดลระดับคลาสสิกที่นิยมเรียกกันภายหลังว่า “Shape Ratio” ขึ้น Sharpe ใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาเป็นตัววัดค่าความเสี่ยงรวมของกลุ่มหลักทรัพย์ ซึ่งต่างจาก Treynor ที่ใช้ค่าเบต้าเป็นค่าวัดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ ต่อมา Jensen (1968) ได้พัฒนา Jensen Alpha Model ซึ่งเป็นโมเดลระดับคลาสสิกและเป็นต้นแบบของสมการถดถอยหนึ่งตัวแปรที่นิยมอ้างอิงถึงในเวลาต่อมา ค่าอัลฟาของ Jensen ใช้วัดความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ แต่ค่าอัลฟานี้มีข้อสมมติฐานว่า

ระดับของความเสียงของกลุ่มหลักทรัพย์ไม่เปลี่ยนแปลง โมเดลนี้จึงไม่สามารถนำมาใช้อธิบายผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนได้

เนื่องจากมีบทความทางวิชาการได้นำเสนอผลการดำเนินงานที่เน้นประเด็นการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนไปแล้ว เช่น บทความของ Ippolito (1993) และ Elton and Gruber (1997) เป็นต้น ดังนั้นวัตถุประสงค์ของบทความนี้ จึงเน้นการนำเสนอผลการดำเนินงานอีกประเด็นหนึ่งคือการจับจังหวะเวลาการลงทุน เพื่อให้ให้นักศึกษานักวิจัย บริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงพัฒนาการและข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยในด้านนี้ บทความนี้จะได้นำเสนอเนื้อหาเรียงตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้เป็น โมเดลระดับคลาสสิกด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ และข้อแนะนำในการนำโมเดลมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย¹

2. โมเดลระดับคลาสสิกด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์

ผู้จัดการกองทุนมักจะปรับเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ของตนอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของราคาตลาดของหลักทรัพย์ การทำเช่นนี้หมายความว่า ผู้จัดการกองทุนจับจังหวะการเข้าซื้อหุ้นหรือขายหุ้น เนื่องจากคาดการณ์ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (Fama, 1972) ผู้จัดการกองทุนทำเช่นนี้เพื่อที่จะลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสถานะตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป การที่ผู้จัดการกองทุน

สามารถปรับเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุนได้อย่างถูกต้อง นับเป็นความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน

ผู้พัฒนาโมเดลเพื่อวัดความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน ซึ่งต่อมาโมเดลของเขาได้รับการยกย่องว่าเป็นโมเดลระดับคลาสสิก ได้แก่ Treynor and Mazuy (1966) และ Henriksson and Merton (1981) ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวถึงโมเดลทั้งสอง ดังนี้

2.1 โมเดลสมการถดถอยกำลังสองของ Treynor and Mazuy (1966)

งานวิจัยด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนฉบับแรกจัดทำขึ้นโดย Treynor and Mazuy (1966) นักวิจัยทั้งสองพัฒนาโมเดลสมการถดถอยกำลังสองแบบหนึ่งปัจจัย (a single factor quadratic regression model) เพื่อประเมินผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนโดยการทดสอบความไว (sensitivity) ของกลุ่มหลักทรัพย์ต่อการขึ้นและลงของสภาวะตลาด โมเดลที่ Treynor and Mazuy พัฒนาขึ้นมาเป็นโมเดลแบบไม่เป็นเส้นตรง (non-linear) ของโมเดลการตั้งราคาหลักทรัพย์ (CAPM : Capital Asset Pricing Model) โดยเพิ่มสมการกำลังสองเข้าไปใน CAPM ทำให้โมเดลนี้มีความสัมพันธ์แบบเส้นโค้ง (หรือที่เรียกว่าแบบ convex) ซึ่งอธิบายเป็นนัยว่า เมื่อผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์สามารถพยากรณ์ผลตอบแทนของตลาดว่า อัตราผลตอบแทนของตลาดจะสูงขึ้นในอนาคต เขาจะปรับสัดส่วนการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ของตนให้มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด และเมื่อผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์พยากรณ์ว่าอัตราผล

¹บทความนี้จะใช้ปีคริสต์ศักราชแทนพุทธศักราช เพื่อให้สอดคล้องกับการอ้างอิงข้อมูลจากบทความต่างๆ ซึ่งใช้ปีคริสต์ศักราชทั้งหมด

ตอบแทนของตลาดจะต่ำ เขาจะปรับสัดส่วนการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ให้มีสัดส่วนที่ลดลง

โมเดลสมการถดถอยกำลังสองของ Treynor and Mazuy (1966) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า โมเดล Treynor-Mazuy แสดงในสมการต่อไปนี้

$$R_{pt} - R_{ft} = \alpha_p + \beta_{1p} [R_{mt} - R_{ft}] + \beta_{2p} [R_{mt} - R_{ft}]^2, \quad t = 1, \dots, T$$

- โดย
- R_{pt} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มหลักทรัพย์ p ในช่วงเวลา t
  - R_{ft} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง เมื่อลงทุนในช่วงเวลา t
  - R_{mt} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด ในช่วงเวลา t
  - α_p = ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของกลุ่มหลักทรัพย์ p
  - β_{1p} = ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (beta) ของกลุ่มหลักทรัพย์ p
  - β_{2p} = ค่าสัมประสิทธิ์ด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ p

ถ้าค่าของ β_{2p} เป็นบวกแสดงว่ากลุ่มหลักทรัพย์ p มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ดีกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ตลาด (ที่ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐาน) หากค่า β_{2p} เป็นลบแสดงว่ากลุ่มหลักทรัพย์ p มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ด้อยกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ตลาด ถ้า β_{2p} ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจะแสดงว่า ไม่มีผลตอบแทนจากความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์ p ส่วนค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α_p) ใช้แสดงผลความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนคล้ายกับค่าอัลฟาของ Jensen (1968) ขณะที่สัมประสิทธิ์ β_{1p} แสดงถึงค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนนั้น

2.2 โมเดลสมการถดถอยแบบตัวแปรพหุของHenriksson and Merton(1981)

Merton (1981) พัฒนาโมเดลตามทฤษฎีดุลยภาพขึ้นเพื่อวิเคราะห์รูปแบบของผลตอบแทนจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน ซึ่งโมเดลนี้สร้างขึ้นเพื่อศึกษาทักษะด้านการพยากรณ์จังหวะเวลาการลงทุนของผู้บริหารกลุ่มหลักทรัพย์หรือผู้

จัดการกองทุน Merton อธิบายว่าทักษะการพยากรณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) การพยากรณ์การเคลื่อนไหวของราคาหุ้นแต่ละตัว (คือการพยากรณ์แบบจุลภาค) และ (2) การพยากรณ์การเคลื่อนไหวของราคาตลาดโดยรวม (คือการพยากรณ์แบบมหภาค) โดยทั่วไปแล้ว การพยากรณ์แบบจุลภาคจะเกี่ยวกับการพิจารณาราคาหุ้นสามัญแต่ละตัวว่ามีมูลค่าต่ำกว่าหรือสูงกว่าเมื่อเทียบกับมูลค่าของตราสารทุนโดยทั่วไป ในบริบทของ CAPM การวิเคราะห์การพยากรณ์แบบจุลภาคนี้ คือการพยายามวินิจฉัยว่า หุ้นสามัญแต่ละตัวมีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าหรือที่ต่ำกว่าเส้น SML (Security Market Line) ส่วนประเด็นของการพยากรณ์แบบมหภาค หรือ การจับจังหวะเวลาการลงทุนนั้น Merton ศึกษาว่า ตราสารทุนหรือหุ้นสามัญโดยรวมมีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่าเมื่อเทียบกับตราสารที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่ (เช่น ตราสารหนี้ เป็นต้น) โมเดลนี้ใช้เพื่อพยากรณ์ว่า เมื่อใดที่ตราสารทุนมีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าตราสารหนี้ และเมื่อใดที่ตราสารหนี้มีอัตราผล

ตอบแทนที่สูงกว่าตราสารทุน นอกจากนั้นแล้ว โมเดลนี้ยังสามารถอนุมานขนาดของผลการดำเนินงานที่เหนือกว่าได้อีกด้วย

ต่อมา Henriksson and Merton (1981) ได้นำแนวคิดข้างต้นมาสานต่อ พวกเขาได้สร้างตัวแปรทางสถิติทั้งแบบพาราเมตริก (parametric) และสถิติแบบนอนพาราเมตริก (non-parametric) เพื่อนำมาทดสอบทักษะการพยากรณ์ว่า การดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์หรือกองทุนรวม มีผลการดำเนินงานที่ดีกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ตลาดหรือไม่ โดยทดสอบในเชิงประจักษ์ภายใต้สถานการณ์ 2 ลักษณะคือ (1) การทดสอบสถิติแบบนอนพาราเมตริก วิธีนี้จะนำมาใช้เมื่อผู้จัดการกองทุนสามารถพยากรณ์ราคาหุ้นได้แล้ว โดยการทดสอบแบบนี้ไม่ต้องตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับการกระจายของราคาหุ้น (2) การทดสอบแบบสถิติพาราเมตริกจะนำมาใช้เมื่อจะวิเคราะห์ข้อมูลผลตอบแทนที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา

Henriksson and Merton (1981) กล่าวว่า ผู้จัดการกองทุนปรับเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุนระหว่างตราสารทุนกับตราสารที่มีอัตราผล

ตอบแทนที่คงที่ การปรับเปลี่ยนสัดส่วนของกองทุนนี้ นับเป็นข้อมูลที่มีความหมาย เพราะสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนของผู้จัดการกองทุนได้ Henriksson and Merton ได้เสนอโมเดลการปรับเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุนโดยใช้ตัวแปรหุ่น พวกเขาอธิบายว่า เมื่อผู้จัดการกองทุนพยากรณ์ว่า อัตราผลตอบแทนของตลาดจะมากกว่า (หรือน้อยกว่า) อัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง เขาจะปรับสัดส่วนการลงทุนให้สอดคล้องกับสถานะตลาดที่พยากรณ์ได้ ในช่วงที่อัตราผลตอบแทนของตลาดมีค่าสูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง ($R_m > R_f$) ถือว่าเป็นตลาดขาขึ้น ส่วนช่วงที่อัตราผลตอบแทนของตลาดมีค่าต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง ($R_m < R_f$) ถือว่าเป็นตลาดขาลง ผู้จัดการกองทุนที่ประสบความสำเร็จในการจับจังหวะเวลาการลงทุนจะเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าสูงกว่าค่าเบต้าของตลาดเมื่อตลาดอยู่ในสถานะขาขึ้น และเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีค่าเบต้าต่ำกว่าค่าเบต้าของตลาดเมื่อตลาดอยู่ในสถานะขาลง

โมเดลของ Henriksson and Merton (1981) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า โมเดล Henriksson-Merton ได้รวมข้อมูลสถานะตลาดเข้าไปในสมการ เพื่อแสดงถึงพฤติกรรมปรับเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุนดังนี้

$$R_{pt} - R_{ft} = \alpha_p + \beta_{1p} [R_{mt} - R_{ft}] + \beta_{2p} [D(R_{mt} - R_{ft})], \quad t = 1, \dots, T$$

โดย R_{pt} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มหลักทรัพย์ p ในช่วงเวลา t
 R_{ft} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง เมื่อลงทุนในช่วงเวลา t
 R_{mt} = อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด ในช่วงเวลา t
 D = ตัวแปรหุ่น (dummy variable) โดยค่า -1 แสดงช่วงตลาดขาลง ($R_m < R_f$)
 หรือ ค่า 0 แสดงช่วงตลาดขาขึ้น ($R_m \geq R_f$)

ถ้า β_{2p} มีค่าเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ว่า ผู้จัดการกองทุนมีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ดีกว่ากลุ่มหลักทรัพย์ตลาดที่ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐาน แต่ถ้า β_{2p} มีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ว่า ผู้จัดการกองทุนมีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

แม้ว่าโมเดล Treynor-Mazuy และโมเดล Henriksson-Merton จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และมีข้อจำกัดในการนำไปใช้อุบาย โมเดลทั้งสองยังคงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ซึ่ง Glisten and Jagannathan (1994) ถึงกับบันทึกไว้ว่า โมเดล Henriksson-Merton เป็นอุบัติการณ์สำคัญในแวดวงการศึกษาทางการเงินด้านการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์

3. ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์

ในช่วงระยะแรกที่มีการศึกษาเกี่ยวกับการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์นั้น ยังไม่ปรากฏชัดเจนนักในเรื่องของการแยกวิเคราะห์ความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนออกจากการวิเคราะห์ความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุน Grant (1977) วิจารณ์ว่า โมเดลของ Treynor (1965) และ Jensen (1968) มีข้อจำกัดเพราะโมเดลทั้งสองได้รวมเอาต้นทุนเกี่ยวกับการจับจังหวะเวลาการลงทุนเข้าไปไว้ในโมเดลการวัดความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนแล้ว ขณะที่ Kon and Jen (1978) ได้เสนอว่าการวิเคราะห์ความสามารถทั้งสองด้านนี้ ควรแยกการแสดงผลออกจากกันอย่างชัดเจน นักวิจัยทั้งสองศึกษาถึงระดับความเสี่ยงที่ไม่คงที่ ที่มีผลต่อการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุน พวกเขาค้นพบว่า การเปลี่ยนสัดส่วนของการลงทุน

ในกลุ่มหลักทรัพย์จะทำให้เกิดความไม่คงที่ของระดับความเสี่ยงที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น การค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการนำไปใช้ในงานวิจัยต่อๆ มา เพราะว่า ถ้าความไม่คงที่นี้มีมากขึ้นจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน (โดยการเปลี่ยนสัดส่วนการลงทุน) การแยกวิเคราะห์ผลการดำเนินงานระหว่าง การเลือกหลักทรัพย์ลงทุน และ การจับจังหวะเวลาการลงทุนจะมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ซึ่งในปีต่อมา นักวิจัยคู่เดิมคือ Kon and Jen (1979) ได้แสดงให้เห็นว่า กองทุนรวมหลายกองทุนได้ปรับเปลี่ยนระดับความเสี่ยงของกองทุนอย่างมีนัยสำคัญ (เพื่อการจับจังหวะเวลาการลงทุน) ตลอดช่วงระยะเวลาที่ใช้ศึกษา คือ ปี 1960-1971

หลังจากที่ Treynor and Mazuy (1966) และ Henriksson and Merton (1981) ได้นำเสนอเครื่องมือการวัดผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ นักวิจัยบางคนได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ ขณะที่บางคนได้พัฒนาโมเดลใหม่โดยสานต่อจากโมเดลทั้งสอง ในส่วนนี้จะอธิบายถึงผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน โดยจะสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้

3.1 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนเมื่อนำโมเดล Treynor-Mazuy และ โมเดล Henriksson-Merton มาใช้

Treynor and Mazuy (1966) นำโมเดลของตนเองมาทดสอบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมที่ดำเนินงานระหว่างปี 1953-1962 ซึ่งช่วงเวลา 10 ปีนี้ยาวนานเพียงพอต่อการศึกษาผลการดำเนินงานของกองทุนรวมที่ผ่านช่วงสภาวะตลาดขาขึ้นและขาลง และสั้นพอที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการลงทุน

หรือการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดด้านการจัดการกองทุนที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าผู้จัดการกองทุนได้เพิ่มค่าเบต้าของกองทุนรวมเมื่อตลาดหลักทรัพย์อยู่ในภาวะตลาดขาขึ้น และไม่มีหลักฐานยืนยันว่าผู้จัดการกองทุนได้ลดค่าเบต้าของกองทุนรวมเมื่อตลาดหลักทรัพย์อยู่ในภาวะตลาดขาลง ส่งผลให้ผู้จัดการกองทุนไม่สามารถหาผลตอบแทนที่ปรับค่าความเสี่ยงแล้วให้กับผู้ถือหน่วยลงทุนได้ในสถานการณ์ดังกล่าว ขณะที่ Alexander and Stover (1980) ใช้โมเดล Treynor-Mazuy เพื่อทดสอบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในช่วงปี 1966-1971 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาที่มีภาวะตลาดหลากหลายลักษณะ แต่ยังไม่พบความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนเช่นกัน ซึ่งให้ผลคล้ายคลึงกับการศึกษาของ Veit and Cheney (1982) ที่ทดสอบการจับจังหวะเวลาการลงทุนของผู้จัดการกองทุนในช่วงระหว่างปี 1944-1978 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดภาวะตลาดขาขึ้นและตลาดขาลงครั้งใหญ่รวมทั้งสิ้น 4 ครั้ง ผู้วิจัยได้ทดสอบความไวของการจับจังหวะเวลาการลงทุนในช่วงเวลาทั้ง 4 ครั้งดังกล่าว การศึกษานี้ได้กำหนดว่ากองทุนรวมที่นำมาวิเคราะห์จะต้องมีระยะเวลาในการดำเนินงานอย่างน้อย 12 ปี ระหว่างปี 1944-1978 ทำให้เกิดข้อจำกัดด้าน survival bias² ผลการศึกษาพบว่า มีกองทุนรวมเพียง 3 กองทุนจาก 74 กองทุน ที่มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนในสถานะตลาดทั้ง 4 ครั้ง ขณะที่ Kon (1983) อธิบายว่าผู้จัดการกองทุนที่สามารถเพิ่ม

ความเสี่ยงที่เป็นระบบของกองทุนรวมได้อย่างถูกต้องเหนือกว่าระดับเป้าหมายของกองทุนรวมในช่วงตลาดขาขึ้นจะได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจำนวนผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นนี้จะมากเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงที่ปรับเปลี่ยนและระดับการเคลื่อนไหวของตลาด ผลการวิจัยของ Kon พบว่า กองทุนรวมจำนวน 5 กองทุนจาก 37 กองทุนที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงปี 1960-1976 มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน

Henriksson (1984) ได้นำโมเดล Henriksson-Merton มาทดสอบผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนรวม เขาพบว่า มีกองทุนรวมเพียง 3 กองทุนจาก 116 กองทุนที่ดำเนินงานอยู่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 1968 ถึงเดือนมิถุนายน 1980 มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญ และงานของ Chang and Lewellen (1984) ได้นำโมเดล Henriksson-Merton มาวัดผลการดำเนินงานของกองทุนรวมจำนวน 67 กองทุน ที่ดำเนินงานอยู่ระหว่างปี 1971-1976 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ตลาดขาขึ้น 52 ครั้ง และตลาดขาลง 56 ครั้ง ผลการศึกษาโดยรวมยังคงไม่พบความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน

ส่วนงานวิจัยที่นำเอาโมเดลของทั้ง Treynor and Mazuy (1966) และโมเดลของ Henriksson and Merton (1981) มาใช้วัดผลการดำเนินงาน ได้แก่งานของ Dellva, Demaskey and Smith (2001) ที่ทดสอบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในช่วงปี 1989-1998 อย่างไรก็ตาม ยังคงไม่พบความสามารถในการจับจังหวะ

²survival bias หมายถึงความคลาดเคลื่อนของผลงานวิจัย อันเนื่องมาจากผู้วิจัยไม่นำกองทุนรวมที่ยุติการดำเนินงานแล้วเข้ามาไว้ในกลุ่มตัวอย่าง ปกติแล้วกองทุนรวมที่ยุติการดำเนินงานแล้วมักจะเป็นกองทุนรวมที่มีผลการดำเนินงานไม่ดี การตัดกองทุนเหล่านี้ออกไป จะส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานของกองทุนรวมมีค่าสูงกว่าค่าที่ควรจะเป็น

เวลาการลงทุนของกองทุนรวมที่นำมาใช้วิเคราะห์ สิ่งที่ค้นพบโดยรวมจากงานข้างต้นจะเห็นว่า ในช่วงทศวรรษ 50-90 ผู้จัดการกองทุนส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน ซึ่งมีนักวิจัยหลายคนวิจารณ์ว่า การค้นพบเช่นนี้เนื่องมาจากโมเดลที่นำมาใช้เป็นโมเดลที่มองในแง่มุมมองเดียว ผู้วิจัยควรพิจารณาปัจจัยด้านอื่นด้วย ในหัวข้อต่อไปจึงได้นำผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ได้จากการพัฒนาโมเดลมาอธิบายเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่มาจากการพัฒนาโมเดล Treynor -Mazuy

Fabozzi and Francis (1979) ได้นำเอาโมเดล Treynor-Mazuy มาพัฒนาต่อ โดยพัฒนาโมเดลที่เรียกว่า single market model with dummy variable โดยเพิ่มตัวแปรหุ่น (dummy variable) เข้าไปในโมเดลตลาดหนึ่งปัจจัย (single market model) เพื่อหาหลักฐานด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน เขาทดสอบค่าเบต้าของกองทุนรวมจำนวน 85 กองทุน ในช่วงปี 1965-1971 ว่ามีความแตกต่างกันในช่วงตลาดขาขึ้นกับช่วงตลาดขาลงหรือไม่ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้จัดการกองทุนไม่สามารถปรับเปลี่ยนค่าเบต้าของกองทุนรวมแต่ละกองทุน เพื่อจะหาผลตอบแทนเพิ่มขึ้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะของตลาดได้

Bhattacharaya and Pfliegerer (1983) อธิบายว่า โมเดล Treynor -Mazuy นั้น นอกจากพิจารณาผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนแล้วยังควรพิจารณาถึงความสามารถของผู้จัดการกองทุนในการพยากรณ์ทิศทางของราคาหุ้นด้วย เขาจึงได้เพิ่มความสำคัญด้านการพยากรณ์ทิศทางราคาหุ้นเข้าไปในโมเดลดังกล่าว Lee and Rahman (1990) ได้นำเอา

โมเดลที่ Bhattacharya and Pfliegerer พัฒนาเพิ่มนี้ มาใช้ทดสอบความสามารถของผู้จัดการกองทุนในช่วงปี 1979-1984 ผลการวิจัยพบว่า ผู้จัดการกองทุนมีความสามารถในการพยากรณ์ในระดับรายบุคคล ส่วนผู้จัดการกองทุนที่ไม่มีความสามารถเพียงพอในด้านการพยากรณ์ทิศทางของตลาดมักจะใช้กลยุทธ์การลงทุนแบบเชิงรับ และผู้จัดการกองทุนกลุ่มนี้มักจะให้คำแนะนำเรื่องการกระจายการลงทุน ส่วน Admati, Bhattacharya, Pfliegerer, and Ross (1986) ได้นำโมเดล Treynor-Mazuy มาพัฒนาต่อ เพื่อแสดงให้เห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์ β_{2p} เป็นสัดส่วนระหว่างค่าความอดทนต่อความเสี่ยงของผู้จัดการกองทุน กับค่าความแม่นยำของผู้จัดการกองทุนต่อสัญญาณที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนของตลาดในอนาคต นักวิจัยกลุ่มนี้ได้แสดงถึงการแยกแยะระหว่างผลกระทบของการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงและคุณภาพของสัญญาณ ต่อมา Coggin, Fabozzi and Rahman (1993) ได้นำแนวคิดของ Bhattacharaya and Pfliegerer และ Admati, Bhattacharya, Pfliegerer, and Ross ข้างต้น มาทดสอบความสามารถของผู้จัดการกองทุนบำเหน็จบำนาญ (pension funds) ซึ่งผลการค้นพบคล้ายคลึงกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่พบว่า ผู้จัดการกองทุนโดยเฉลี่ยยังขาดความสามารถในการจับจังหวะการลงทุน

Bello and Janjigian (1997) ยืนยันว่าการประยุกต์โมเดล Treynor-Mazuy ของเขาจะทำให้ผลการวิจัยที่ได้รับถูกต้องและไม่มีอคติ เขาได้ตัดหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในดัชนี S&P 500 (ซึ่งเป็นผลกระทบด้านขนาด) ออกไปจากกลุ่มตัวอย่าง ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหลือจำนวนกองทุนรวมอยู่ 633 กองทุน ซึ่งเป็นกองทุนรวมที่ดำเนินงานอยู่ระหว่างปี 1982-1994 เขาพบผล

การจับจังหวะเวลาการลงทุนที่เป็นบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มกองทุนรวมที่มีวัตถุประสงค์การลงทุนแบบเชิงรุก (aggressive strategy) และเป็นกลุ่มที่ลงทุนในหุ้นของบริษัทขนาดเล็ก ลงทุนแบบเน้นการเติบโต ส่วนกองทุนรวมที่มีรายได้จากตราสารทุนมีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะการลงทุนที่เป็นลบ สำหรับกองทุนผสมแบบยืดหยุ่น (balance funds) ไม่พบหลักฐานด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน ผู้ที่นำโมเดลของ Bhattacharya and Pfleiderer มาใช้อีกคนหนึ่งคือ Volkman (1999) ซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกหลักทรัพย์และการจับจังหวะเวลาการลงทุนมีค่าเป็นลบ แสดงว่าผู้จัดการกองทุนที่จะเลือกหลักทรัพย์ลงทุนจนละเลยการจับจังหวะเวลาการลงทุน ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนรวมที่คิดค่าธรรมเนียมและกองทุนรวมที่ไม่คิดค่าธรรมเนียมไม่มีความแตกต่างกัน กองทุนรวมที่มีขนาดใหญ่ยังขาดความสามารถในการจับจังหวะเวลา กองทุนรวมที่มีความเสี่ยงต่ำมักจะปรับสัดส่วนการลงทุนจากตราสารทุนไปเป็นตราสารหนี้ในช่วงสภาวะตลาดขาลง ในช่วงที่ตลาดมีความเสี่ยงสูงมีกองทุนรวมเพียงไม่กี่กองทุนที่สามารถคาดการณ์การเคลื่อนไหวของตลาดได้

ส่วน Grinblatt and Titman (1994) ได้นำโมเดล Treynor-Mazuy มาเปรียบเทียบกับโมเดลที่พวกเขาได้พัฒนาขึ้นในปี 1989 (Grinblatt and Titman, 1989) โมเดลดังกล่าวเรียกว่า การวัดแบบถ่วงน้ำหนักด้วยช่วงเวลาที่ เป็นบวก (positive period weighting measure) ผลการทดสอบพบว่า โมเดลทั้งสองมีค่าความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันสูงให้ผลการวัดที่เกือบจะเหมือนกัน และพบว่าในช่วงเวลาที่ศึกษาคือ ปี 1972-1984 มีกองทุนรวมจำนวนน้อยที่มีผลงานด้านการ

จับจังหวะการลงทุนปรากฏให้เห็น

3.3 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพของตลาดในระดับกลาง : Conditional Market Timing Model

Ferson and Schadt (1996) สร้างโมเดลที่เรียกว่า conditional market timing model ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของความมีประสิทธิภาพของตลาดในระดับกลางที่กล่าวว่าราคาหุ้นในตลาดได้สะท้อนข้อมูลสาธารณะไว้แล้ว พวกเขาใช้โมเดลของ Jensen (1968) ที่ใช้วัดความสามารถในการเลือกหลักทรัพย์ลงทุน และโมเดล Treynor-Mazuy กับโมเดล Henriksson-Merton มาใช้วิเคราะห์สถานะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพตลาดระหว่างปี 1968-1990 พวกเขาเชื่อว่าโมเดลที่สร้างใหม่นี้ สามารถวัดค่าเบต้าที่แตกต่างกันในแต่ละสภาวะตลาดได้ ผลการศึกษาพบว่า ค่าความเสี่ยงของกองทุนรวมจะถูกรับเปลี่ยนไปตามข่าวสารด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นข้อมูลสาธารณะ กองทุนรวมส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการคัดเลือกหลักทรัพย์ลงทุน (มีค่า Jensen alpha เป็นลบ) ขณะที่โมเดลของเขานั้นพบว่าค่าอัลฟามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ศูนย์ (หมายความว่ากองทุนรวมมีผลการดำเนินงานไม่แตกต่างไปจากเกณฑ์มาตรฐาน) ผลจากการใช้โมเดล Treynor-Mazuy กับโมเดล Henriksson-Merton พบหลักฐานของการจับจังหวะเวลาการลงทุน แต่เมื่อใช้โมเดล conditional market timing model กลับไม่พบหลักฐานด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน ผลของความไม่สอดคล้องกันนี้ ถูกทดสอบอีกครั้งโดย Ferson and Warther (1996) งานวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ Ferson and Schadt ที่ว่า โมเดลแบบเดิมๆ ไม่ปรับไปตามสภาวะตลาดและละเลยความเกี่ยวข้องกับเบต้าของกองทุนและผลตอบแทนที่

คาดหวังของตลาด ผู้วิจัยกล่าวว่า conditional market timing model นี้ ได้เพิ่มตัวแปรค่าล่า (lagged values) ของเงินปันผลของตลาดและผลตอบแทนจากตัวเงินคลัง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของข้อมูลสาธารณะเข้าไปในโมเดล ตัวแปรที่เพิ่มเข้ามานี้เป็นตัวบ่งชี้ของกลยุทธ์การเคลื่อนไหวที่ผู้จัดการกองทุนทำตามข้อบ่งชี้ต่างๆ ผู้วิจัยสรุปว่าวิธีวัดผลแบบเดิมๆ นำมาซึ่งผลสรุปการวิจัยที่ผิดพลาดว่าผู้จัดการกองทุนสามารถทำอัตราผลตอบแทนส่วนเกินได้ ผลการวิจัยโดยรวมพบว่ากองทุนรวมจำนวน 63 กองทุนที่ใช้ในการศึกษานี้ให้ผลเฉลี่ยเป็นค่ากลาง (กล่าวคือ ไม่มีผลตอบสนองส่วนเกินทั้งด้านบวกและลบ) ซึ่งเป็นอย่างที่คาดหวังว่าจะได้เห็นในตลาดที่มีประสิทธิภาพ

งานวิจัยอีกงานหนึ่งที่ใช้ข้อมูลสาธารณะเข้ามาเกี่ยวข้องได้แก่งานของ Becker, Ferson, Myers and Schill (1999) ผู้วิจัยกล่าวว่าโมเดลแบบเดิมๆ นั้นเป็นแบบที่ไม่มีเงื่อนไข จึงให้ผลการทดสอบที่ไม่เฉพาะเจาะจง ส่วนโมเดลที่พวกเขานำมาใช้ใหม่คือ conditional market timing model เป็นโมเดลแบบมีเงื่อนไข ทำให้ค่าติดลบด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่พบเสมอในการใช้โมเดลแบบเดิมๆ หายไป อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการทดสอบนี้จะไม่พบค่าติดลบด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน แต่ยังคงไม่มีหลักฐานด้านบวกอย่างมีนัยสำคัญว่าผู้จัดการกองทุนสามารถจับจังหวะการลงทุนได้

จะเห็นได้ว่า แม้ว่านักวิจัยหลายกลุ่มได้ใช้โมเดล conditional market timing model ซึ่งเป็นโมเดลที่ได้พยายามแก้ไขข้อจำกัดในการนำไปใช้ของโมเดลแบบเดิมๆ ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนยังคงไม่มีหลักฐานทางสถิติที่ชี้ให้เห็นว่าผู้จัดการกองทุนมีความสามารถเป็นบวกในด้านนี้

3.4 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกองทุนรวม

การนำลักษณะของกองทุนรวมมาเป็นตัวแปรสำคัญเพื่อทดสอบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมจัดทำขึ้นโดย Danial, Grinblat, Titman, and Wermers (1997) ซึ่งได้พัฒนาโมเดลเพื่อใช้ทดสอบว่า ผู้จัดการกองทุนประสบความสำเร็จด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนด้วยลักษณะของกองทุนรวมหรือไม่ และผู้จัดการกองทุนประสบความสำเร็จในการเลือกหุ้นที่มีผลการดำเนินงานดีกว่าค่าเฉลี่ยของหุ้นที่มีลักษณะเดียวกันหรือไม่ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าระหว่างปี 1975-1994 กองทุนรวมโดยทั่วไปประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน แต่ถ้ามองไปยังการเอาชนะตลาดนั้น ค่าเฉลี่ยที่กองทุนรวมสามารถเอาชนะตลาดได้มีจำนวนค่อนข้างน้อยมีค่าเกือบจะเท่ากับธรรมเนียมการบริหารจัดการโดยเฉลี่ย และไม่พบหลักฐานด้านความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน ขณะที่ Jiang (2003) ที่ใช้วิธีนอนพาราเมตริก (non-parametric) มาทดสอบกองทุนรวมจำนวน 1,937 กองทุน ในช่วงปี 1980-1999 และพบว่า ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับ (1) อายุของกองทุนรวม (2) ประสบการณ์ของผู้จัดการกองทุน และ (3) ค่าธรรมเนียมของกองทุนรวม แต่มีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับขนาดของกองทุนรวม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนกับลักษณะของกองทุนรวมมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก ความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนรวมแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันน้อยมาก ผลการศึกษานี้สรุปได้ว่า เป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักลงทุนที่จะ

เลือกช่วงจังหวะเวลาการลงทุนที่ดีที่สุด จากการใช้ลักษณะที่สังเกตได้ของกองทุนรวมมาเป็นพื้นฐานการพิจารณา

3.5 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนเมื่อเปลี่ยนลักษณะของตัวแปร

นักวิจัยบางคนได้วิจารณ์ว่า ตัวแปรที่ใช้กันโดยทั่วไปทำให้ผลการคำนวณความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนเกิดความคลาดเคลื่อน ขณะที่นักวิจัยบางคนเปลี่ยนตัวแปรเพื่อศึกษาให้ลึกซึ้งถึงประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ปรับเปลี่ยนไปจากโมเดลปกติที่นำมาแสดงในส่วนนี้ ประกอบไปด้วย การใช้ตัวแปรข้อมูลรายวันและรายปี การใช้ข้อมูลกระแสเงินสด และการใช้ข้อมูลการถือครองหุ้น ดังจะอธิบายต่อไปนี้

- การใช้ข้อมูลรายวัน และการใช้ข้อมูลรายปี

Goetzmann, Ingersill Jr., and Ivković (2000) วิจารณ์ว่า โมเดล Henriksson-Merton มีข้อจำกัดต่อการนำไปใช้กับผลตอบแทนรายเดือนที่มาจากกองทุนรวมที่มีผู้จับจังหวะเวลาการลงทุนเป็นแบบรายวัน ผู้วิจัยได้นำเสนอโมเดลประยุกต์ที่สามารถลดปัญหานี้ กองทุนรวมจำนวน 588 กองทุน ที่ดำเนินงานระหว่างปี 1988 -1998 ถูกนำมาทดสอบโดยใช้วิธีวัดผล 4 แบบคือ (1) โมเดล Henriksson-Merton (2) โมเดลของผู้วิจัยที่เรียกว่า adjusted timing measure (3) โมเดลสามปัจจัยของ Fama-French ที่มุ่งวัดการจับจังหวะเวลา (Fama-French three-factor based timing measure) และ (4) โมเดลของ Fama-French แบบประยุกต์ที่ปรับสำหรับการทดสอบการจับจังหวะเวลาการลงทุนแบบรายวัน ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่าโมเดลทั้งสี่แบบให้ผลการวิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่ากองทุนรวม

จำนวนน้อยที่มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน

ส่วน Busse (1999) และ Bollen and Busse (2001) ใช้ผลตอบแทนรายวันของกองทุนรวมมาวิเคราะห์โดยมุ่งทดสอบการจับจังหวะเวลาการลงทุน ระหว่างปี 1985-1995 Busse พบว่าผู้จัดการกองทุนลดความเสี่ยงของกองทุนรวมเมื่อตลาดเกิดการผันผวนสูง ความเสี่ยงที่เป็นระบบของกองทุนรวมมีความไวเป็นพิเศษต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด ขณะที่ Bollen and Busse ได้แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์แบบใช้ข้อมูลรายวันให้ผลที่ดีกว่า และพบว่ากองทุนรวมมีผลการดำเนินงานจากจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญบ่อยครั้งกว่าการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลรายเดือน

ขณะที่ Umamaheswar Rao (2000, 2001) ใช้ข้อมูลรายปีและนำโมเดล Henriksson-Merton มาทดสอบกองทุนเปิดจำนวน 570 กองทุน ระหว่างปี 1987-1996 แต่เขาไม่ได้ให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงใช้ข้อมูลรายปี เขาพบว่ากองทุนเปิดจำนวน 4 กองทุนมีการดำเนินงานด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนเป็นบวก และพบว่าผู้จัดการกองทุนไม่เป็นนักจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ดี ทั้งๆ ที่ตลอดช่วง 10 ปีนี้เป็นตลาดขาขึ้น

- การใช้ข้อมูลกระแสเงินสด

การที่ Friesen and Sapp (2007) เน้นการศึกษาไปยังความสามารถของนักลงทุนด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่ลงทุนในกองทุนรวม เขาจึงต้องใช้ข้อมูลกระแสเงินสดที่นักลงทุนได้รับเป็นตัวแทนของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ผลการศึกษาจากการลงทุนในช่วงปี 1991-2004 พบว่า การตัดสินใจด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนของนักลงทุนที่ลงทุนในกองทุนรวม ทำให้นักลงทุนได้รับผลตอบแทนลดลง 1.56 % ต่อปี

การต่อความสามารถในนี้พบมากในการลงทุนในกองทุนแบบโหลดฟันด์ (load funds) และกองทุนรวมชนิดที่ถูกปรับค่าความเสี่ยงมาก ผู้วิจัยยังพบว่า แม้นักลงทุนจะลงทุนในกองทุนรวมที่มีกลยุทธ์การลงทุนแบบรุกและลงทุนในกองทุนอิงดัชนี (index funds) แต่กลับมีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่น้อย

- การใช้ข้อมูลการถือครองหุ้น

Jiang, Yao and Yu (2007) เสนอให้ใช้ข้อมูลการถือครองกองทุนรวมว่าจะให้ผลการทดสอบที่แม่นยำกว่าการวิจัยแบบเดิม กองทุนรวมจำนวน 2,294 กองทุนที่ดำเนินงานในปี 1980-2002 ถูกนำมาทดสอบและพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วกองทุนรวมที่เน้นการลงทุนแบบรุกมีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่เป็นบวก ส่วนการทดสอบด้านการเปลี่ยนแปลงค่าเบต้าของกองทุนพบว่า ผู้จัดการกองทุนปรับเปลี่ยนค่าเบต้าของกองทุนไปตามสภาวะเศรษฐกิจ ผู้จัดการกองทุนบางคนใช้ข้อมูลที่ไม่ได้เผยแพร่ต่อสาธารณชนมาพยากรณ์การจับจังหวะการลงทุน ผู้ที่จับจังหวะเวลาการลงทุนแบบเชิงรุกมีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจไปยัง (1) กลุ่มอุตสาหกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง (2) กองทุนรวมที่มีขนาดใหญ่ และ (3) กองทุนรวมที่เน้นการลงทุนในหุ้นสามัญของบริษัทที่มีมูลค่าตลาดน้อย ผู้วิจัยยังพบอีกว่าการจัดสรรเงินลงทุนไปยังหุ้นในอุตสาหกรรมต่างๆ มีบทบาทสำคัญต่อการจับจังหวะเวลาการลงทุนด้วย และกองทุนรวมมักจะปรับเปลี่ยนน้ำหนักการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจระดับมหภาค

3.6 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนกลุ่มอื่น

โดยปกติแล้ว นักวิจัยมักจะนำกองทุนตราสารทุนมาวัดผลการดำเนินงานของกลุ่ม

หลักทรัพย์ แต่มีนักวิจัยบางรายได้ทดลองนำเอากองทุนชนิดอื่นมาวัดผลการดำเนินงานด้วย ดังจะสรุปเป็นหัวข้อย่อย ต่อไปนี้

- กองทุนเฮดจ์ฟันด์ (Hedge funds)

กองทุนเฮดจ์ฟันด์ถูกนำมาทดสอบโดย Chen and Liang (2007) และ Chen (2007) โดยผู้วิจัยได้เสนอวิธีการวัดผลแบบใหม่ที่ประยุกต์มาจาก Squared Shape Ratio (Sharp, 1994) ซึ่งสามารถวัดผลด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนและวัดค่าความผันผวนที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนของกองทุนเฮดจ์ฟันด์ได้ Chen and Liang นำกองทุนเฮดจ์ฟันด์จำนวน 221 กองทุนที่ดำเนินงานอยู่ในระหว่างปี 1994-2005 มาวิเคราะห์ และพบความสามารถในการจับจังหวะเวลาลงทุนซึ่งส่วนใหญ่จะพบในช่วงที่ตลาดหลักทรัพย์อยู่ในภาวะซบเซาและผันผวน โดยกองทุนเฮดจ์ฟันด์ที่มีขนาดเล็กและกองทุนที่ลงทุนภายในประเทศจะมีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนมากกว่ากองทุนแบบอื่น นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างต่อเนื่องในกองทุนชนิดนี้อีกด้วย

ส่วน Chen (2007) นำโมเดลสามชนิดมาใช้ ได้แก่ โมเดล Treynor-Marzuy โมเดล Henriksson-Merton และโมเดล conditional market timing model ที่พัฒนาโดย Ferson and Schadt (1996) กับ Chen and Knez (1996) เหตุที่ใช้ conditional market timing model เพราะถูกออกแบบมาเพื่อจับผลสะท้อนจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากข้อมูลสาธารณะ กล่าวคือ สามารถควบคุมการจับจังหวะปลอมๆ อันเนื่องมาจากข้อมูลสาธารณะได้ กองทุนเฮดจ์ฟันด์จำนวน 1,471 กองทุน ที่ดำเนินงานอยู่ในปี 1994-2004 ถูกนำวัดผลและพบการดำเนินงานด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ใน กองทุน เฮดจ์ ฟันด์ ที่ ลงทุน ใน (1) ตลาดตราสารหนี้ (2) ลงทุนในตลาดอตราแลกเปลี่ยน และ (3) ลงทุนในตลาดตราสารทุนของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ความต่อเนื่องของความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนนั้น มีเพียงในระยะสั้นๆ เท่านั้น

- กองทุนตราสารหนี้

กองทุนตราสารหนี้ที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงปี 1962-2007 ถูกนำมาทดสอบความสามารถด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนโดย Chen, Ferson, and Perters (2010) ผู้วิจัยได้ควบคุมปัจจัยที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนของกองทุนตราสารหนี้และปัจจัยต่างๆ แบบไม่เป็นเส้นตรง ปัจจัยที่นำมาควบคุมได้แก่ (1) ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรงระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจกับสินทรัพย์ในกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด (2) การซื้อขายที่ใช้กลยุทธ์แบบเคลื่อนที่ (dynamic trading strategies) ที่เกิดขึ้นระหว่างการถือครองซึ่งทำให้เกิดการปรับสัดส่วนของกองทุนบ่อยครั้งเกินไปกว่าช่วงเวลาผลตอบแทนรายเดือนที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้วิเคราะห์ ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง (3) ผลกระทบของข้อมูลสาธารณะ และ (4) ราคาที่ค้างอยู่ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า ‘systematic stale pricing’ อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรง ผลการวิจัยพบว่าผลตอบแทนของกองทุนตราสารหนี้มีลักษณะว่าโค้งมากกว่าผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด ซึ่งถ้าใช้โมเดลการวัดผลแบบเดิมๆ จะทำให้แปลค่าผิดพลาดไปว่ากองทุนมีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนน้อยมาก เขาพบว่ากองทุนตราสารหนี้มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนมีค่าโดยเฉลี่ยในระดับปานกลางไปจนถึงบวกเล็กน้อย

- กองทุนไฮบริด (Hybrid funds)

Comer (2006) ศึกษาการจับจังหวะเวลาการลงทุนในกองทุนแบบไฮบริด (เป็นกองทุนที่ลงทุนในตราสารทุน ตราสารหนี้ และมีสัดส่วนเงินสตรวมอยู่ในกองทุน) เขาแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่หนึ่ง ได้แก่ กองทุนผสมแบบยืดหยุ่น (balance funds) และกองทุนแบบผสม (flexible funds) ที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงปี 1981-1991 และ กลุ่มที่สอง ได้แก่ กองทุนผสมแบบยืดหยุ่นและกองทุนแบบปันส่วนสินทรัพย์ (asset allocation funds) ที่ดำเนินงานอยู่ในช่วงปี 1992-2000 ผู้วิจัยได้ประยุกต์โมเดล Treynor-Mazuy โดยเพิ่มตัวแปรดัชนีตราสารหนี้หลายชนิดเข้าไปในโมเดลนี้ และเรียกโมเดลประยุกต์ใหม่นี้ว่า โมเดล Multifactor Treynor-Mazuy (MFTM) ผลการศึกษาาระหว่างปี 1981-1991 พบว่า เมื่อใช้วิธี MFTM มีกองทุนจำนวนน้อยที่มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่าการนำโมเดล Treynor-Mazuy มาวัดผล สำหรับผลการดำเนินงานระหว่างปี 1992-2000 เมื่อใช้วิธี MFTM มาวัดผล พบว่าผู้จัดการกองทุนส่วนใหญ่มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากผลการดำเนินงานที่ดีของกองทุนผสมแบบยืดหยุ่น

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยรวมพบว่า นักวิจัยหลายกลุ่มได้พัฒนาโมเดลใหม่เพื่อลดข้อจำกัดในการนำไปใช้ของโมเดลระดับคลาสสิก ผลการศึกษาในช่วงแรกๆ พบว่า ผู้จัดการกองทุนส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน กล่าวคือ มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนโดยเฉลี่ยติดลบ ส่วนในระยะหลังๆ แม้จะพบว่ากองทุนรวมส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานโดยเฉลี่ยไม่ติดลบ แต่ยังคงไม่พบหลักฐานว่ามีผลการ

ดำเนินงานโดยเฉลี่ยที่เป็นบวก ส่วนผลการดำเนินงานของกองทุนกลุ่มอื่น คือกลุ่ม Hybrid funds นักวิจัยเริ่มพบความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนในกองทุนกลุ่มนี้

3.7 ผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ในประเทศไทย

ธุรกิจกองทุนรวมของไทยค่อนข้างใหม่เมื่อเทียบกับธุรกิจเดียวกันนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา³ การศึกษาด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนในประเทศไทยเริ่มได้รับความสนใจ และเริ่มมีบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารปรกฏขึ้น งานวิจัยแรกๆ ที่ได้รับการเผยแพร่ในวารสาร ได้แก่งานของ Chunchachinda and Tangprasert (2004) ที่ทดสอบการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนเปิดจำนวน 65 กองทุน ในช่วงปี 2001-2003 โดยใช้โมเดล Treynor-Mazuy มาเป็นเครื่องมือในทดสอบ ผลการศึกษาพบว่าเมื่อใช้ข้อมูลรายสัปดาห์ กองทุนรวมจำนวน 55% ของกลุ่มตัวอย่างมีทิศทางที่ถูกต้องในด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน แต่เมื่อข้อมูลใช้ข้อมูลรายเดือน (ซึ่งเป็นข้อมูลปกติที่นิยมใช้) กลับพบว่ากองทุนจำนวน 12% เท่านั้นที่มีทิศทางที่ถูกต้องในด้านจับจังหวะเวลาการลงทุน ขณะที่ Longani, Satjawathee and Jegasothy (2013) ใช้ระยะเวลาการศึกษาที่ยาวขึ้นคือตั้งแต่ปี 1992 ถึงปี 2004 โดยนำโมเดล Treynor-Mazuy และโมเดล Henriksson-Merton มาวัดผลการดำเนินงานของกองทุนตราสารทุนจำนวน 107 กองทุน ผลการศึกษาเมื่อใช้โมเดล Treynor-Mazuy พบว่ามีกองทุนตราสารทุนจำนวน 2 กองทุนมี

ความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อใช้โมเดล Henriksson-Merton พบว่ามีกองทุนตราสารทุนเพียง 1 กองทุนที่มีความสามารถด้านนี้ ผู้วิจัยยังได้แบ่งเวลาศึกษาเป็น 9 ช่วงเวลาย่อยและพบว่า เมื่อใช้โมเดล Treynor-Mazuy วัดผลการดำเนินงานระหว่างปี 1993-1997 มีกองทุนตราสารทุนจำนวน 29 กองทุนที่มีผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุน ขณะที่ช่วงปี 1997-2001 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในประเทศไทย มีจำนวนกองทุนเพียง 1 กองทุนเท่านั้นที่พบความสามารถด้านนี้ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาในประเทศไทยโดยรวมจะเห็นว่า ผู้จัดการกองทุนจำนวนน้อยรายที่มีความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกับการค้นพบในตลาดหุ้นที่พัฒนาแล้ว ฟังสังเกตว่า ในช่วงปี 1997 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินส่งผลให้เกิดความผันผวนอย่างหนักในตลาดหุ้น ทำให้ราคาหุ้นสามัญที่ถืออยู่ในกองทุนรวมต่างๆ ราคาลดลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของกองทุนตราสารทุน จึงเป็นเรื่องค่อนข้างยากที่ผู้จัดการกองทุนจะสามารถเอาชนะตลาดได้ในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงินเช่นนี้

4. ข้อเสนอแนะในการนำโมเดลมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

การนำโมเดลการวัดผลการดำเนินงานจากการจับจังหวะเวลาการลงทุนที่พัฒนาขึ้นในประเทศที่ตลาดหุ้นพัฒนาแล้วมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ซึ่งเป็นตลาดหุ้นที่กำลังพัฒนา มีข้อควรระวังในการนำไปใช้ ดังต่อไปนี้

³ธุรกิจกองทุนรวมในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มดำเนินงานครั้งแรกในปี 1889 เมื่อบริษัท New York Stock Trust เสนอขายหน่วยลงทุนให้แก่ นักลงทุน ส่วนธุรกิจกองทุนรวมในประเทศไทยเริ่มดำเนินงานในปี 1977 กล่าวคือเริ่มเปิดดำเนินการชักนำว่าสหรัฐอเมริกาถึง 88 ปี

1. ตัวแปรที่นำมาคำนวณอัตราผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ (R_p) โดยทั่วไปนิยมใช้ราคาปิด NAV (Net Asset Value) ของหน่วยลงทุนของแต่ละกองทุน ทว่า ในระยะแรกของธุรกิจกองทุนรวมในประเทศไทย บริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนนิยมนำกองทุนรวมประเภทกองทุนปิดออกมาจำหน่ายมากกว่ากองทุนเปิดเมื่อกองทุนปิดหมดอายุลง ในทางทฤษฎีแล้วถือว่ายุติการดำเนินงานและจะต้องโอนเงินคืนให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุน แต่ในทางปฏิบัติกองทุนปิดเหล่านี้กลับถูกเปลี่ยนชื่อและเปลี่ยนชนิดไปเป็นกองทุนเปิดแทน (เสมือนว่าเป็นอีกกองทุนหนึ่ง) เงินที่อยู่ในกองทุนเก่าจะถูกโอนไปดำเนินการต่อในกองทุนใหม่ ดังนั้น การคำนวณหาผลตอบแทนของกองทุนจึงควรคำนวณอย่างต่อเนื่อง โดยให้ถือว่ากองทุนทั้งสองชนิดนี้เป็นกองทุนเดียวกัน แต่ว่าลักษณะการดำเนินงานของกองทุนเปิดและกองทุนปิดมีความแตกต่างกัน ขนาดของกองทุนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ที่จะทดสอบความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกองทุนในประเทศไทยจึงควรตระหนักในเรื่องนี้ และต้องใช้ความระมัดระวังในการวิเคราะห์ การแปลผล และการสรุปผลอันเนื่องมาจากข้อพึงสังเกตดังกล่าว
2. ตัวแปรที่นำมาคำนวณอัตราผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด (R_m) โดยทั่วไปนิยมใช้ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์ แต่การคำนวณค่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่ได้รวมเงินปันผลเข้าไปในสมการ ขณะที่การคำนวณอัตราผลตอบแทนของกองทุนรวมโดยปกติต้องรวมเงินปันผลเข้าไปในสมการด้วย ดังนั้น การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนตราสารทุนเทียบกับกลุ่มหลักทรัพย์ตลาดแบบนี้ ผู้ที่นำโมเดลไปประยุกต์ใช้ควรระวังในการวิเคราะห์ แปลผลและสรุปผลอันเนื่องมาจากข้อจำกัดนี้
3. ตัวแปรที่นำมาคำนวณอัตราผลตอบแทนที่ "ไม่มีความเสี่ยง" (R_f) โดยทั่วไปนิยมใช้อัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาล หรือตัวเงินคลัง แต่ในช่วงปี 1990-1998 รัฐบาลไทยยุติการเสนอขายพันธบัตรรัฐบาล ทำให้เส้นอัตราผลตอบแทน (yield curve) ของพันธบัตรรัฐบาลไม่มีการเคลื่อนไหว นักวิจัยจึงหันไปใช้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์มาเป็นตัวแทนของอัตราผลตอบแทนที่ "ไม่มีความเสี่ยง" แทน เพราะเงินฝากในธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยในช่วงเวลานั้นได้รับการคุ้มครองเงินฝากเต็มจำนวนจากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของดอกเบี้ยเงินฝากในช่วงนั้น มีค่าสูงกว่าอัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาลที่ยังคงค้างอยู่ในตลาดอยู่มาก ดังนั้น การที่นักวิจัยได้นำเอาอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์มาเป็นตัวแทนของอัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง จะต้องแปลผลการวิจัยด้วยความระมัดระวังและตระหนักถึงข้อจำกัดในด้านนี้ ปัจจุบันสมาคมบริษัทจัดการลงทุน (Association Investment Management Company: AIMC) กำหนดให้บริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนที่เป็นสมาชิกของสมาคมใช้ผลตอบแทนของตัวเงินคลัง 91 วันเป็นตัวแทน

ของอัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง

4. ธุรกิจกองทุนรวมในประเทศไทย ระหว่างปี 1977-1991 ถูกผูกขาดโดยบริษัทกองทุนรวม จำกัด⁴ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว บริษัทฯ ได้นำกองทุนตราสารทุนออกจำหน่ายจำนวน 11 กองทุน โดย ณ ต้นปี 1992 มีจำนวนกองทุนที่ยังคงดำเนินงานอยู่เพียง 7 กองทุน เมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ฉบับใหม่ อนุญาตให้เอกชนเปิดบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมใหม่ขึ้น จึงมีบริษัทใหม่ๆ ตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก โดย ณ สิ้นปี 1996 มีจำนวนกองทุนรวมในตลาดมากถึง 205 กองทุน แสดงให้เห็นถึงความเติบโตอย่างรวดเร็วในธุรกิจนี้ อย่างไรก็ตาม จำนวนกองทุนในช่วงแรก มีจำนวนน้อย และข้อมูลของบางกองทุนที่ยุติการดำเนินงานแล้วขาดหายไป ส่งผลต่อจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เกิดปัญหา survival bias และเกิดข้อจำกัดหลายประการในการทดสอบทางสถิติ ผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในช่วงเวลาดังกล่าวจึงควรใช้ความระมัดระวังในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการนำวิธีทางสถิติมาใช้

5. สรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อค้นพบจากงานวิจัยด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนของกลุ่มหลักทรัพย์ เพื่อให้ นักศึกษา นักวิจัย ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้นำมาเป็นข้อมูลสำหรับการ

ศึกษาวิจัยด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน โดยมุ่งนำเสนอข้อค้นพบในงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ โดยเริ่มจากการอธิบายถึงแนวคิดการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่มหลักทรัพย์ด้านการเลือกหลักทรัพย์ลงทุนและด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน จากนั้นได้อธิบายถึงโมเดลระดับคลาสสิก 2 โมเดล ได้แก่ โมเดลสมการถดถอยสองชั้นของ Treynor and Mazuy (1966) และ โมเดลสมการถดถอยแบบตัวแปรหุ่นของ Henriksson and Merton (1981) สำหรับผลการศึกษาด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศต้นแบบของโมเดลทั้งสอง โดยทั่วไปพบว่าผู้จัดการกองทุนรวมส่วนใหญ่ยังขาดทักษะด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุน แม้ว่าจะมีการพัฒนาโมเดลใหม่ อันได้แก่ conditional market timing model ซึ่งเป็นโมเดลที่ได้พยายามขจัดการจับจังหวะเวลาที่มักถูกตั้งอันเนื่องมาจากข้อมูลสาธารณะออกไปแล้ว ผลการศึกษารูปได้ว่า แม้จะไม่พบค่าติดลบด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนอย่างที่เคยพบในงานวิจัยก่อนๆ แต่ยังคงไม่พบค่าบวกด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนเช่นกัน จึงยังไม่พบหลักฐานอย่างมีนัยสำคัญว่าผู้จัดการกองทุนสามารถจับจังหวะการลงทุนได้

ผลการศึกษาด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนในประเทศไทยซึ่งเป็นตลาดทุนที่ยังอยู่ในช่วงของการพัฒนาพบว่า ผู้จัดการกองทุนรวมน้อยรายที่มีทักษะด้านการจับจังหวะเวลาการลงทุนสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นตลาดทุนที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า

⁴ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม เอ็มเอฟซี จำกัด (มหาชน)

ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 ทำให้ตลาดทุนของไทยผันผวนอย่างหนัก การจะเอาชนะตลาดในช่วงเวลาดังกล่าวจึงประสบข้อจำกัดค่อนข้างมาก

ในส่วนท้ายของบทความได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำโมเดลการวัดความสามารถในการจับจังหวะเวลาการลงทุนมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เช่น ข้อควรระวังเกี่ยวกับตัวแปรของอัตราผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง ข้อควรระวังเกี่ยวกับดัชนีตลาดที่จะใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ตลาด การปรับเปลี่ยนชนิดของกองทุนรวมในประเทศไทย เป็นต้น การนำโมเดลมาใช้ในประเทศไทยควรประยุกต์ใช้ด้วยความระมัดระวังและเข้าใจถึงข้อจำกัดเหล่านี้ จึงจะทำให้การวิเคราะห์ การแปลผลการวิจัยทำได้อย่างปราศจากอคติ

เอกสารอ้างอิง

- Admati, A., Bhattacharya, S., Pfleiderer, P. and Ross, S. (1986). On Timing and Selectivity. *The Journal of Finance*, 41, 715-730.
- Alexander, G. and Stover, R., (1980). Consistency of Mutual Fund Performance During Varying Market Condition. *Journal of Economics and Business*, 32, 219-226.
- Alexander, G.J., Sharpe, W.F., and Bailey, J.V. (2001). *Fundamentals of Investments*. (3rd ed.). Upper Saddle River: Prentice-Hall.
- Beckers, C., Ferson, W., Myers, D. and Schill, M., (1999). Conditional Market Timing with Benchmark Investors. *Journal of Financial Economics*, 52, 119-148.
- Bello, Z.Y. and Janjigian, V. (1997). A Reexamination of the Market-Timing and Security-Selection Performance of Mutual Funds. *Financial Analysis Journal*, 35, 24-30.
- Bhattacharya, S., and Pfleiderer, P. (1983). A Note on Performance Evaluation. *Technical Report 714*, Stanford Calif: Stanford University.
- Bollen, N.P. and Busse, J.A. (2001). On the Timing Ability of Mutual Fund Managers. *The Journal of Finance*, 56, 1075-1094.
- Busse, J. (1999). Volatility Timing in Mutual Funds: Evidence from Daily Returns. *The Review of Financial Studies*, 12, 1009-1041.
- Chang, E.C. and Lewellen, W.G. (1984). Market Timing and Mutual Fund Investment Performance. *Journal of Business*, 57, 57-71.
- Chen, Y. (2007). Timing Ability in the Focus Market of Hedge Funds. *Journal of Investment Management*, 5, 66-98.
- Chen, Y., Ferson, W. And Perter, H. (2010). Measuring the Timing Ability and Performance of Bond Mutual Funds. *Journal of Financial and Economics*, 98, 72-89.
- Chen, Y., and Liang, B. (2007). Do Market Timing Hedge Funds Time the Market?. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 42, 827-856.
- Chen, Z. and Knez, P. (1996). Portfolio Performance Measurement: Theory and Applications. *The Review of Financial Studies*, 9, 511-555.
- Chunhachinda, P. and Tangprasert, S. (2004). Market and Volatility Timing Abilities: A New Evidence of Mutual Funds in Thailand. *Thammasat Review*, 9, 161-185.
- Coggin, T.D., Fabozzi, F.J. and Rahman, S. (1993). The Investment Performance of U.S. Equity Pension Fund Managers: an Empirical Investigation. *The Journal of Finance*, 48, 1040-1043.

- Comer, G. (2006). Hybrid Mutual Funds and Market Timing Performance. *The Journal of Business*, 79, 771-797.
- Danial, K. M., Grinblat, M., Titman, S. and Wermers, R. (1997). Measuring Mutual Fund Performance with Characteristic-based Benchmarks. *The Journal of Finance*, 25, 1035-1058.
- Dellva, W.L., DeMaskey, A.L. and Smith, C.A. (2001). Selectivity and Market Timing Performance of Fidelity Sector Mutual Fund. *The Financial Review*, 36, 39-54.
- Elton, E.J., and Gruber, M.J. (1997). Modern Portfolio Theory, 1950 to Date. *Journal of Banking and Finance*, 21, 1743-1759.
- Fabozzi, F.J. and Francis, J.C. (1979). Mutual Fund Systematic Risk for Bull and Bear Markets. *The Journal of Finance*, 34, 1243-1250.
- Fama, E. (1972). Components of Investment Performance. *The Journal of Finance*, 27, 551-568.
- Ferson, W and Schadt, R., (1996). Measuring Fund Strategy and Performance in Changing Economic Conditions. *The Journal of Finance*, 51, 425-461.
- Ferson, W. and Warther, V., (1996). Evaluating Fund Performance in a Dynamic Market. *Financial Analysts Journal*, 52, 20-28.
- Friesen, G. and Sapp, T. (2007). Mutual Fund Flows and Investor Returns: An Empirical Examination of Fund Investor Timing Ability. *Journal of Banking and Finance*, 31, 2796-2816.
- Glosten, L. and Jagannathan, R., (1994). A Contingent Claims Approach to Performance Evaluation. *Journal of Empirical Finance*, 1, 133-160.
- Goetzmann W. N., Ingersill Jr. J., and Ivković, Z. (2000). Monthly Measurement of Daily Timers. *Journal of Finance and Quantitative Analysis*, 35, 257-290.
- Grant, D., (1977). Portfolio Performance and the 'Cost of Timing Decisions'. *The Journal of Finance*, 32, 837-846.
- Grinblatt, M. and Titman, S. (1989). Portfolio Performance Evaluation: Old Issues and New Insights. *The Review of Financial Studies*, 2, 939-421.
- Grinblatt, M. and Titman, S. (1994). A Study of Monthly Mutual Fund Returns and Performance Evaluation Techniques. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 29, 419-444.
- Henriksson, R.D. (1984). Market Timing and Mutual Fund Performance: An Empirical Investigation. *Journal of Business*, 57, 73-96.

- Henriksson, R.D. and Merton, R.C. (1981). On Market Timing and Investment Performance II. Statistical Procedures for Evaluating Forecasting Skills. *Journal of Business*, 54, 513-533.
- Ippolito, R., (1993). On studies of Mutual Fund Performance, 1962-1991. *Financial Analysts Journal*, 49, 42-50.
- Jensen, M.C. (1968). The Performance of Mutual Funds in the Period 1945-1964. *The Journal of Finance*, 23, 389-416.
- Jiang, G., Yao, T., and Yu, T. (2007). Do Mutual Funds Time the Market? Evidence from Portfolio Holdings. *Journal of Financial Economics*, 86, 724-758.
- Jiang, W. (2003). A Nonparametric Test of Market Timing. *Journal of Empirical Finance*, 10, 399-425.
- Kon, S.J. (1983). The Market-timing Performance of Mutual Fund Managers. *Journal of Business*, 56, 323-347.
- Kon, S.J. and Jen, F.C. (1978). Estimation of Time-varying Systematic Risk and Performance for Mutual Fund Portfolios: An application of Switching Regression. *The Journal of Finance*, 33, 457-475.
- Kon, S.J. and Jen, F.C. (1979). The Investment Performance of Mutual Fund: An Empirical Investigation of Timing, Selectivity, and Market Efficiency. *Journal of Business*, 52, 263-289.
- Lee, C. and Rahman, S. (1990). Market Timing, Selectivity, and Mutual Fund Performance: An Empirical Investigation. *Journal of Business*, 63, 261-278.
- Longani, R., Satjawathee, T. and Jeagasothy, J. (2013). Selectivity and Market Timing Performance in a Developing Country's Fund Industry: Thai Equity Funds Case. *Journal of Applied Finance and Banking*, 3, 89-108.
- Merton, R.C. (1981). On the Market Timing and Investment Performance I. An Equilibrium Theory of Value for Market Forecasts. *Journal of Business*, 54, 363-406.
- Reilly, F.K. and Brown, C. (2012). *Analysis of Investment and Management of Portfolio*. (10th ed.). Canada: South-Western.
- Sharpe, W.F. (1966). Mutual Fund Performance. *Journal of Business*, 39, 119-138.
- Sharpe, W.F. (1994). The Sharpe Ratio. *Journal of Portfolio Management*, 21, 49-58.
- Treynor, J.L. (1965). How to Rate Management of Investment Funds. *Harvard Business Review*, 43, 63-75.
- Treynor, J.L. and Mazuy, K.K. (1966). Can Mutual Fund Outguess the Market?. *Harvard Business Review*, 44, 131-136.

- Umanaheswar Rao, S.P. (2000). Market Timing and Mutual Funds Performance. *American Business Review*, 18, 75-79.
- Umanaheswar Rao, S.P. (2001). Mutual Fund Performance During Up and Down Market Conditions. *Review of Business*, 22, 62-65.
- Veit, E.T. and Cheney, J.M. (1982). Are Mutual Funds Market Timers?. *Journal of Portfolio Management*, 8, 35-42.
- Volkman, D. (1999). Market Volatility and Perverse Timing Performance of Mutual Fund Managers. *The Journal of Financial Reserach*, 22, 449-470.

กระบวนการจัดการความรู้และนวัตกรรมส่งผลต่อความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ
Knowledge Management and Innovation Processes Affecting
the Survival of Business Organization

ศิวัณันท์ ศิวพิทักษ์*
Sivanun Sivapitak*

---

*หัวหน้าภาควิชาธุรกิจระหว่างประเทศ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

*Head of Department International Business Faculty of Business Administration Dhurakij Pundit University.

*E-mail : nopsivanun@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรทั้งหลายทั่วโลกทุกวันนี้เผชิญกับความท้าทายที่ร่วมกัน คือ ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หากองค์กรใดไม่สามารถ ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมภายนอกและยังไม่สามารถสร้างสรรค์ นวัตกรรมใดๆ องค์กรธุรกิจนั้นย่อมล่มสลาย สิ่งที่น่าสนใจให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจจะสามารถอยู่รอด ต่อไปได้นั้นสังเกตได้จากการมีความสามารถในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การเพิ่มขึ้นของยอดขาย ความ ได้เปรียบทางการแข่งขันและการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการความรู้ในองค์กรมี 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ทีมหรือกลุ่ม และระดับองค์กร โดยองค์กร ที่มีความได้เปรียบทางการแข่งขันจะสามารถสร้าง (creation) มีการรักษาให้คงไว้ (maintain) การเพิ่มพูน (enhance) และการแบ่งปัน (share) ความรู้ภายในองค์กรและระหว่างองค์กรเพื่อสนับสนุน การดำเนินงานทางธุรกิจ หรือเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร เนื่องจากการจัดการความรู้ที่ดี นั้นจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรนั้นๆ เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือ สิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์และคุ้มค่าต่อการพัฒนาองค์กร แล้วในที่สุดจะนำไปสู่การช่วยให้องค์กรนั้นสามารถ เติบโตทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับโลก นั้นคือความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจนั่นเอง

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ การสร้างนวัตกรรม

Abstract

Organizations all over the world are being faced with common challenges. That is, it is incumbent for them to improve their performance to keep abreast of rapid changes. If any organization can't adapt themselves to the changes occurring around the environments outside and they are not able to create any invention, the organization is doomed to failure. What reflects how an organization can survive is its ability to produce quality products, increasing sales, competitive advantage and increasing employment. According to the collected data from related literature, it was found that organization's knowledge management consisted of 3 levels including individual, team or group and organizational levels. The organization having a competitive advantage should be able to create, maintain, enhance and share knowledge among the members of the organization and between organizations in order to support their business operation or to attain the goal determined by the organization.

Keywords : Knowledge Management , Innovativeness

บทนำ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจยังคงได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติด้านเทคโนโลยี การแข่งขันโดยใช้กลยุทธ์ การตลาดที่ให้ความสำคัญอย่างมากต่อราคา คุณภาพ และความพึงพอใจของลูกค้า ดังนั้นองค์กรต่างๆ ในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่อการนำแนวคิดด้านการจัดการความรู้ (knowledge Management) เข้ามาปรับใช้เป็นจำนวนมาก หากองค์กรไม่มีการจัดการความรู้ที่เหมาะสมแล้ว องค์กรก็อาจจะใช้ความรู้ที่มีอยู่ไม่เต็มที่ เนื่องจากความรู้ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรและยังมีส่วนช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มด้านเศรษฐกิจให้กับองค์กรเพิ่มขึ้น (Jasimuddin and Sajjad, 2008) นอกจากนี้การนำการจัดการความรู้ไปปฏิบัติจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้องค์กรมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ช่วยพัฒนาบริการใหม่ๆ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกในการพัฒนานวัตกรรมขององค์กร และจากผลของการแลกเปลี่ยนความรู้ องค์กรสามารถบริหารข้อมูลสารสนเทศภายในบริษัทธุรกิจที่ซับซ้อนได้ดี (Sharma et al, 2007) ส่วนในการสร้างสรรค์นวัตกรรมก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของธุรกิจ ในขณะที่นวัตกรรมด้านสินค้า (product innovation) และกระบวนการผลิตสินค้า (process innovation) เป็นปัจจัยที่บ่งบอกลักษณะขององค์กรธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ แต่นักธุรกิจกลับให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพหลายๆ ด้านในการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้ความสามารถแข่งขันกับองค์กรธุรกิจอื่นๆ ได้ในสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกวันนี้ (Ar Ilker Murat and Birdogan Baki, 2011) แน่นอนที่สุดองค์กรธุรกิจใดไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม

ภายนอกและยังไม่สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใดๆ องค์กรธุรกิจนั้นย่อมล่มสลาย (Kannabiran and Chandrasekar, 2010) ดังที่ Basadur และ Gelade (2006) ได้กล่าวว่องค์กรทั้งหลายทั่วโลกทุกวันนี้เผชิญกับความท้าทายที่ร่วมกัน คือ ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

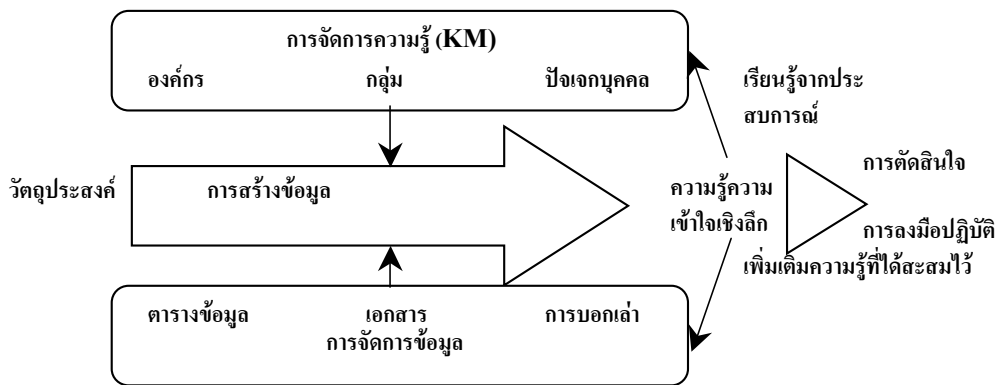
ดังนั้นในเนื้อหาในบทความนี้ เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการความรู้และนวัตกรรมส่งผลต่อความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วนหลัก ในส่วนแรก จะเป็นการอธิบายถึงการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และระดับการจัดการความรู้ในองค์กร ส่วนที่สอง จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับนวัตกรรมกับกระบวนการตัดสินใจของธุรกิจ ซึ่งจะนำเสนอความหมาย กระบวนการสร้างสรรค์ และกระบวนการตัดสินใจของธุรกิจโดยใช้นวัตกรรม ส่วนที่สาม เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ว่าเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างไรโดยจะทำการค้นหาและทบทวนในประเด็นหลักเกี่ยวกับบทบาทของการจัดการความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้และนวัตกรรมด้านกระบวนการ ส่วนที่สี่ กล่าวถึงความอยู่รอดของธุรกิจอันเกิดจากกระบวนการจัดการความรู้และนวัตกรรมในสองประเด็นคือการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจ และส่วนสุดท้าย จะเป็นบทสรุปและการนำเสนอรูปแบบหนึ่งในเชิงทฤษฎีของตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จและความอยู่รอดของธุรกิจ

ความหมายของการจัดการความรู้ในแต่ละระดับขององค์กร

Plessis (2007) มีมุมมองว่า การจัดการความรู้ นั้นเป็นคำศัพท์กว้างๆ ที่ครอบคลุมคำศัพท์ย่อยที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การสร้างความรู้ (knowledge creation) การให้คุณค่ากับความรู้ (knowledge valuation and metric) การสร้างแผนที่และดัชนีความรู้ (knowledge mapping and indexing) การถ่ายทอดความรู้ (knowledge transport) การเก็บ การกระจาย และการแบ่งปันความรู้ (storage and distribution and knowledge sharing) นอกจากนี้ Plessis กล่าวว่า การจัดการความรู้ หรือรู้จักในชื่อย่อว่า KM มี 3 ระดับ ได้แก่ระดับบุคคล,

ระดับทีม, และระดับองค์กร ซึ่งจะได้กล่าวละเอียดต่อไป

ในระดับบุคคล การแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างเนื้อหาความรู้และกระบวนการสร้างเนื้อหาสาระคือการศึกษาความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) และความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (tacit knowledge) โดยที่ความรู้ที่ชัดแจ้งเป็นความรู้ที่ได้มีการอธิบายไว้ในรูปของคำพูดการเขียนในเอกสาร/หนังสือ ตำรา และข้อมูลที่ได้มีการรวบรวมไว้ ส่วนความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลเป็นความรู้ที่ได้มีการอธิบายไว้ แต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการตระหนักรู้ การคิด มุมมอง ความเชื่อและคุณค่า ซึ่งบุคคลในองค์กรได้สร้างขึ้นจากประสบการณ์ของตนเอง ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

Source: Marina du Plessis (2007)

ภาพที่ 1 การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ในระดับทีม Peinl and Maier (2011) กล่าวว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย การเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลไปเป็น ข้อมูลที่สามารถถอดรหัสได้ ซึ่งมีความเหมาะสม ต่อการเก็บรักษาและถ่ายทอดด้วยเครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์และการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ความรู้ไปให้แก่สมาชิกหรือกลุ่ม ที่สามารถเข้าถึงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแบ่งปัน ความรู้จะเป็นการเผยแพร่ความรู้ไปสู่คนจำนวนมากขึ้นแต่การมีเพียงข้อมูลก็ยังไม่เพียงพอ ควรจะ ต้องมีการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ให้เห็นเป็น ประโยชน์และเพิ่มข้อมูลให้มีจำนวนมากขึ้น การจัดการความรู้จะต้องเป็นเสมือนการเรียนรู ของสมาชิกในทีมงานเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ ต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร (routine-based)

ในระดับองค์กร Tiwana (2000) ให้นิยาม ว่าการจัดการความรู้เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความรู้ขององค์กรเพื่อสร้างคุณค่าและสร้างความ ได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วน Ministry of Justice (2006) ให้คำจำกัดความของการจัดการความรู้ คือ ความสามารถในการสร้าง (creation) การรักษา ให้คงไว้ (maintain) การเพิ่มพูน (enhance) และ การแบ่งปัน (share) ต้นทุนทางปัญญา (intellectual capital) ระหว่างองค์กรเพื่อ สนับสนุนการดำเนินงานทางธุรกิจ หรือเพื่อการ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

นวัตกรรมกับกระบวนการตัดสินใจของธุรกิจ

Peter Drucker ให้ความหมายคำว่า นวัตกรรม ไว้ว่า “Innovation is the act of introducing something new” ซึ่งหมายถึง การ สร้างสิ่งใหม่ หรือการทำให้แตกต่างจากคนอื่น โดย อาศัยการเปลี่ยนแปลงมาสร้างให้เป็นโอกาส และ ต้องมีความชัดเจน มุ่งเน้นถึงการพัฒนา และ

ที่สำคัญคือต้องมีการลงมือกระทำนวัตกรรมจึงจะ เกิดขึ้น

ทำไมต้องมีนวัตกรรม Michael Porter กล่าวว่า “Innovation is one step remove from today’s prosperity. Innovation drives the rate of long run productivity growth and hence future competitiveness.” นวัตกรรมเป็นการก้าวไปจากความมั่งคั่งในปัจจุบัน ก้าวหนึ่ง และนวัตกรรมจะเป็นสิ่งผลักดันให้มีการ เติบโตของผลิตภัณฑ์ในระยะยาว และสร้างความ สามารถในการแข่งขันในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สาเหตุของการเกิดนวัตกรรมนอกจากการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับมหภาคและระดับ จุลภาคแล้ว การแข่งขันในเชิงธุรกิจก็เป็นปัจจัยใน การสร้างหรือเกิดนวัตกรรมเพราะการสร้าง นวัตกรรมถือได้ว่าเป็นจุดแข็ง และเป็นโอกาสของ องค์กรธุรกิจที่จะสร้างความได้เปรียบเมื่อเปรียบ เทียบกับคู่แข่งในอุตสาหกรรมหรือกลุ่มธุรกิจ เดียวกัน โดยทั่วไปแล้ว นวัตกรรมสามารถแบ่ง ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. Product Innovation เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือพัฒนา ผลิตภัณฑ์และบริการ (Tangible product and Intangible product) 2. Process Innovation เป็นนวัตกรรมกระบวนการ ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มอง ในเรื่องของการเพิ่มผลผลิต โดยจะมุ่งเน้นไปใน เรื่องของความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มาพัฒนา กระบวนการผลิต 3. Organization Innovation เป็นนวัตกรรมที่เน้นการเพิ่มขีดความสามารถใน การจัดการและบริหารองค์กร ซึ่งจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถในด้านการบริหารการจัดการมา ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรใหม่

Ar Ilker Murat and Birdogan (2011) ให้คำจำกัดความของนวัตกรรมซึ่งวิเคราะห์จากองค์ประกอบขององค์กรว่า โดยทั่วไปแล้ว นวัตกรรม หมายถึง การแนะนำสิ่งใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ๆ นวัตกรรมเป็นการรวบรวมการผสมผสานหรือการสังเคราะห์ความรู้ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์/สินค้า กระบวนการหรือบริการใหม่ๆ ที่มีคุณค่ายิ่งไปกว่านั้นนวัตกรรมยังประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ (creativity) และการปฏิบัติงานจากการคิดอย่างอัจฉริยะของปัจเจกบุคคลหรือทีมงานเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ แต่ที่สำคัญกว่าการคิดอย่างสร้างสรรค์ คือ การนำเอาความคิดใหม่ๆ ลงสู่การปฏิบัติจริงเพื่อการปรับปรุงสินค้าและบริการที่เสนอให้แก่ลูกค้า หรือการกำหนดกระบวนการที่ดีกว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าให้กับองค์กร ส่วน Plessis (2007) ให้ความหมายของนวัตกรรมว่าเป็นการสร้างความรู้และความคิดเพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจซึ่งมีความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร โครงสร้างธุรกิจและเพื่อสร้างสินค้ารวมทั้งการบริการที่สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้จากการค้นหาความหมายของ การสร้างนวัตกรรม (Innovativeness) ในพจนานุกรมเคมบริดจ์ (Cambridge Dictionary) ได้อธิบายว่า เป็นการใช้นวัตกรรมใหม่หรือกระบวนการใหม่ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายใน www.dictionary.com ที่ให้ความหมายว่า การสร้างกระบวนการทำงานแบบใหม่จากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หรือการค้นหา ปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้ความคิดริเริ่มใหม่ในปัจจุบัน หรือเมื่อกล่าวถึงบริษัทชั้นนำด้านนวัตกรรม จะนึกถึง Apple, Dell Computer, 3M หรือ IBM แต่การสร้างนวัตกรรมไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะสินค้า อุปกรณ์ ที่ใช้เทคโนโลยีสูงใน

การผลิตเท่านั้น Schumpeter (1996) ให้คำจำกัดความนวัตกรรมว่าหมายถึงองค์ประกอบใหม่ซึ่งประกอบด้วยห้าประการ ได้แก่ 1. ผลิตภัณฑ์ใหม่ 2. กระบวนการผลิตใหม่ 3. การเปิดตลาดใหม่ 4)การเปลี่ยนแปลงองค์กรใหม่ และ 4. การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบและปัจจัยนำเข้าใหม่ ในขณะที่ ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิด (2547) แบ่งนวัตกรรมออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ 1. นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (product innovation) 2. นวัตกรรมกระบวนการ (process innovation) เน้นเปลี่ยนแนวทางด้านวิธีการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ Morris และKuratko (2002) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบนวัตกรรมออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1. การสร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม(Productive innovation) 2. นวัตกรรมในการบริการ (Service innovation) และ 3. นวัตกรรมในกระบวนการดำเนินงาน (Process innovation)

นอกจากนั้น Basadur และ Gelade (2006) ได้แบ่งกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมออกเป็น 4 กระบวนการ ดังนี้คือ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความคิดซึ่งประกอบด้วยการสร้างจินตนาการให้เห็นความเป็นไปได้ การตั้งคำถาม การตระหนักรู้ปัญหาใหม่ๆ และสร้างโอกาสใหม่ การมองสถานการณ์จากมุมมองต่างๆ และการรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้ประสบการณ์ตรง ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความคิดรวบยอดคือการรวบรวมความคิดใหม่ๆ การค้นพบความรู้ ความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและสร้างตัวแบบเชิงทฤษฎีเพื่อให้คำอธิบายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 3 การสร้างความพอเหมาะสมควรคือการทดสอบความคิดต่างๆ มากกว่าการทดลองเพื่อสร้างแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงาน และขั้นตอนสุดท้าย คือ การนำไปใช้ปฏิบัติ (Implementing) ซึ่งเป็นการลอง

กระทำในสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้การยอมรับและนำไปใช้ปฏิบัติ องค์กรที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีความแข็งแกร่งในขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน ส่วน Sayles (2007) มีความความเห็นที่สนับสนุนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งเอื้อต่อการดำเนินกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประกอบด้วย 1. การใช้ประโยชน์ให้มากขึ้นจากการแข่งขันผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา และหน่วยงานต่างๆ ในองค์กร 2. เทคนิควิธีต่างๆ มีไว้เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือ และ 3. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนเสมือนกระบวนการต่อเนื่องซึ่งเผยแพร่อยู่ในโครงการสร้างสรรค์นวัตกรรม

Sayles (2007) มองว่าการสร้างสรรค์นวัตกรรมอาจจะกลายเป็นความผิดพลาดและไม่เกิดประโยชน์อันใด หากผู้มีส่วนร่วมไม่ละทิ้งอคติเก่าๆ ดังนั้น องค์กรจะต้องคำนึงถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เกี่ยวกับการพิจารณาตลาดใหม่และความคิดใหม่ โดยการใช้คณะทำงาน รวมทั้งวิธีการต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ นั่นหมายความว่ากระบวนการตัดสินใจเพื่อใช้นวัตกรรม (The Innovation Decision Process) ควรจะถูกกำหนดเป็นระบบ ในขณะที่ Ollila และ Lyytinen (2003) กล่าวว่าระบบการนำนวัตกรรมไปใช้ควรมี 5 ขั้นตอนดังนี้คือ 1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการตระหนักว่ามีนวัตกรรม (awareness knowledge) เป็นการรับรู้ว่ามีนวัตกรรมและรับรู้ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความรู้ ขั้นตอนเกี่ยวกับวิธีการใช้นวัตกรรม (how to knowledge) รู้ว่าจะใช้นวัตกรรมอย่างไรให้เหมาะสม ถูกต้อง รู้วิธีการปฏิบัติแต่ละขั้นอย่างละเอียด และขั้นตอนเกี่ยวกับหลักการ (principle knowledge) รู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ทฤษฎีที่อยู่เบื้องหลังการปฏิบัติ

2. สร้างทัศนคติที่มีต่อนวัตกรรม ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับระดับของบุคคลที่จะเริ่มสร้างความรู้สึกรับหรือไม่ชอบนวัตกรรม 3. ตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม มีการประเมินหรือทำการทดลองก่อนการตัดสินใจ 4. การนำเอาความคิดใหม่ๆ นั้นมาใช้ปฏิบัติ ซึ่งการนำนวัตกรรมไปใช้จะใช้เวลานานมาก จึงมักมีการเตรียมจัดหาข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้ และ 5. ยืนยันการตัดสินใจ บุคคลจะต้องได้รับแรงเสริม แรงกระตุ้น เพื่อสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจ แม้กระนั้นก็มีปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเพื่อใช้นวัตกรรม ได้แก่ 1. การปฏิบัติที่มีมาแต่ดั้งเดิม 2. ความต้องการจำเป็น/ปัญหาที่รู้สึกได้ 3. ความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ และ 4. บรรทัดฐานของระบบสังคม ดังที่ Ollila และ Lyytinen (2003) ยืนยันว่าด้วยวิธีการของกระบวนการนวัตกรรมที่เป็นระบบดังกล่าวจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร ข้อดีของการพัฒนาองค์กร คือ สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เพื่อช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ หากองค์กรต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์หรือควบคุมได้

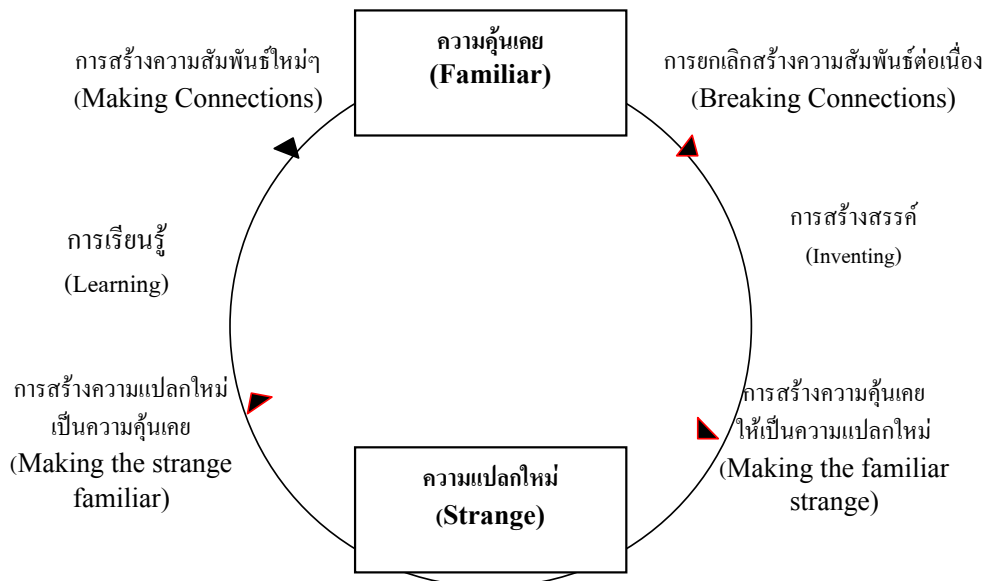
บทบาทของการจัดการความรู้ในการสร้างสรรค์นวัตกรรม

Andreeva and Kianto (2011) กล่าวว่าบทบาทสำคัญของการส่งเสริมให้มีการแบ่งปัน และถอดรหัสความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล เป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม นอกจากนี้ ความรู้ที่ได้มีการอธิบายไว้แล้ว ก็เป็นความรู้ที่จำเป็นอย่างมากในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ วิจัย&พัฒนาขององค์กรธุรกิจ รวมทั้งการส่งเสริมการทำงานแบบร่วมมือกัน ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถของลูกค้ำ

และลูกจ้าง/พนักงานที่ร่วมกันแบ่งปันความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กรก็ช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถบรรลุผลสำเร็จในการดำเนินงานและให้ประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการความรู้ยังสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กร ด้านคุณค่ากับการแสวงหาความรู้และการนำมาใช้ให้เหมาะสมกับกระบวนการและแผนการทำงานซึ่งส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานขององค์กรนั้นๆ

ส่วน Basadur และ Gelade (2006) มีมุมมองว่าความรู้จะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อความรู้นั้นได้

รับการนำไปใช้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการปรับตัวหรือการทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการเรียนรู้และการสร้างสรรค์เป็นสองส่วนสำคัญของกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และการสร้างสรรค์เป็นพลังที่แตกต่างกันแต่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน การสร้างสรรค์ (inventing) เป็นกระบวนการของการยกเลิกความสัมพันธ์ต่อเนื่องที่มีมาแต่เดิม ส่วนการเรียนรู้เป็นกระบวนการของการสร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องใหม่ๆ และอาจรับเอาอีกนิยาม และความเชื่อที่มีมาแต่เดิมด้วย ดังแสดงไว้ใน ภาพที่ 2

Soure: Min Basadur and Garry A. Gelade (2006)

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่

ตั้งที่ Schumpeter (1996) อธิบายว่า การสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ จะทำให้เกิดการทำลายความคิดเก่าในองค์กร ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า กระบวนการทำลายความคิดสร้างสรรค์เดิม ส่วนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ถูกมองว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการนวัตกรรมในองค์กรธุรกิจ

ความอยู่รอดของธุรกิจ : ผลจากการจัดการความรู้และกระบวนการสร้างนวัตกรรม

1. ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

Santos, Doz และ Williamson (2004) กล่าวว่ากระบวนการของนวัตกรรมให้ประโยชน์แก่ธุรกิจหลายๆ ประการ คือ ประการแรกการสร้างข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ (The Strategic Advantages) องค์กรพัฒนาความรู้ในการผลิตสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า เช่น บริษัท Motorola แม้จะเป็นผู้ผลิตโทรศัพท์มือถือก่อนบริษัท Nokia แต่ก็มีประสิทธิภาพดีกว่า บริษัท Nokia ที่ได้พัฒนาวิทยาการการผลิตโทรศัพท์มือถือที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมที่หลากหลายในการใช้โทรศัพท์มือถือ กรณีที่ยกมาอธิบายนี้แสดงให้เห็นว่า บริษัท Nokia มีกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมจากการใช้วิทยาการที่ถูกต้องเหมาะสม จึงมีข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์เหนือคู่แข่งทางธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตาม บางบริษัทยังคงประสบความสำเร็จจากการจำกัดการสร้างสรรค์นวัตกรรมในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเท่านั้น หรือให้ความสำคัญแต่เพียงความรู้เพียงแขนงเดียว ยกตัวอย่างเช่น บริษัท Intel Corp ที่มีความโดดเด่นในตลาดทั่วโลกที่จำหน่ายอุปกรณ์นำไฟฟ้า แบบมาตรฐาน บริษัท Intel มีแหล่งความรู้ด้านการผลิตในเมืองแคลิฟอร์เนียซึ่งเป็น

บ้านเกิดของบริษัท ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมภายในท้องถิ่นและส่งสินค้าของตนไปยังทั่วโลก โดยผ่านกระบวนการลูกโซ่อุปทานที่มีอยู่ทั่วโลก

การประสานงานของกระบวนการสร้างนวัตกรรมจะเป็นเรื่องง่ายเมื่อความรู้ทั้งหลายได้รับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน และมีความเข้าใจในบริบทของท้องถิ่น ต่อมาบริษัท Intel เริ่มใช้ความรู้จากต่างประเทศมากขึ้น เช่น จากประเทศญี่ปุ่น และอิสราเอล เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัท Intel กำลังสร้างเครือข่ายอย่างกว้างขวางมากขึ้น ปัจจุบันนี้กองทุนของการลงทุนของบริษัทมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมลงทุนเป็นจำนวนมากกว่า 20 ประเทศ วิถีการคิดของบริษัท Intel กำลังเข้าใกล้ของการเป็นผู้สร้างนวัตกรรมระดับโลก (global innovators) ส่งผลให้บริษัทประสบความสำเร็จอย่างมาก

ประการที่สองการจัดการกับความหลากหลาย (Harnessing the Potential of Diversity) การผสมผสานของความรู้ด้านเทคโนโลยีที่มีอยู่กับความความสามารถเฉพาะด้านด้วยวิธีการใหม่ๆ บวกกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถของการแข่งขันในตลาด แทนที่จะพึ่งพาแหล่งความรู้ในท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียวจะเป็นตัวกำเนิดของสินค้าที่ “ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน” ซึ่งตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มลูกค้าหลายๆกลุ่มได้

ประการที่สาม การแสวงหาความรู้ที่มาจากแหล่งต่างๆ ด้านภูมิศาสตร์ (Geographic Lodes of Knowledge) ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิศาสตร์กับความหลากหลายของความรู้เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม และ การที่จะทำให้อุตสาหกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นกระบวนการที่มีอยู่ทั่วโลกอยู่ที่การเข้าถึงความหลากหลายของความรู้ การแพร่หลายของ

ความรู้ที่กำลังเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในวงการอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งของผลที่ได้จากสถานะโลกาภิวัตน์ของลูกโซ่อุปทาน เช่นทุกวันนี้ประมาณร้อยละ 60 ของคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กผลิตในไต้หวัน ในทำนองเดียวกันบริษัทนานาชาติในประเทศต่างๆ ก็ถ่ายโอนความรู้วิชาการใหม่ๆ ไปยังทำเลใหม่ๆ ผ่านบริษัทลูกหรือสาขาย่อยแหล่งใหม่ของศักยภาพการผลิตจึงบังเกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลก

ประการที่สี่ การลดค่าใช้จ่าย (Reducing Costs) บริษัท/องค์กรธุรกิจทั้งหลายซึ่งสร้างกระบวนการลูกโซ่อุปทานโดยการอาศัยวัตถุดิบ เครื่องมือเครื่องใช้หรือบริการจากทั่วโลกสามารถลดค่าใช้จ่ายให้กับการปฏิบัติงานของตนได้ บางครั้งแหล่งความรู้จากต่างประเทศอาจมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่บริษัท/องค์กรมีอยู่ในท้องถิ่นของตน และค่าใช้จ่ายของการใช้ความรู้ในต่างถิ่นเหล่านั้นอาจมีราคาถูกกว่าก็ได้ ดังนั้นการแสวงหาแหล่งวิชาการในดินแดนที่วิชาการยังมีราคาถูกก็สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ ดังเช่นการนำเข้าโปรแกรมซอฟต์แวร์จากประเทศอินเดีย การใช้เทคโนโลยีด้านอวกาศของรัสเซีย และการออกแบบ chip set ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของจีน เป็นต้น

ประการสุดท้ายการได้มาซึ่งผลประโยชน์ (Tapping into the Benefits) ในการที่จะทำได้มาซึ่งผลประโยชน์จากนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในนานาประเทศ องค์กรธุรกิจจะต้องดำเนินการสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1. สำรวจหาความรู้จากทั่วโลก 2. ประเมินเพื่อตกลงใจที่จะยึดรูปแบบใดเป็นแม่แบบ และ 3. การระดมใช้กลยุทธ์ การใช้มาตรการโลกที่ช่วยให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาแหล่งอื่นๆ ที่มีราคาถูกกว่า

Simone (2002) ศึกษาเรื่อง “Change in the Innovation Process: New Knowledge Production and competitive Cities The case of Stuttgart” พบว่า การพัฒนาทั้งหลายในเมืองอุตสาหกรรม ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมด้านอุตสาหกรรมซึ่งได้จากการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่มีได้มาจากการใช้เทคโนโลยีเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การมุ่งที่นวัตกรรมและการกำหนดนโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงแต่เพียงอย่างเดียว จะกีดกันการบูรณาการวิชาการต่างๆ หรือ synergy นอกจากนั้นผลการศึกษา พบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความสามารถในการแข่งขันมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการ และวิธีการทำงานขององค์กร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม ดังนั้นจากการศึกษาการพัฒนาของเมืองอุตสาหกรรม ทำให้เราเห็นได้ว่าเป็นความจำเป็นสำหรับเมืองใหญ่ที่จะสามารถแข่งขันทางธุรกิจได้จะต้องเลือกวิธีการปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสมกับโครงสร้างของระบบและฐานความรู้เฉพาะด้านที่องค์กรมีอยู่

Seungkwon Fang, Kilpyo Hong, Gee Woo Bock and Ilhwan Kim (2002) กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “Knowledge Management and Process Innovation: the Knowledge Transformation Path in Samsung SDI” พบว่าการจัดการความรู้โดยใช้นวัตกรรมด้านกระบวนการ (PI – based KM) ทำให้ Samsung SDI ได้รับข้อได้เปรียบที่สามารถแข่งขันได้ (competitive advantages) ซึ่งบริษัทอื่นๆ ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ the PI-based KM อาจกลายเป็นศักยภาพที่เฉพาะเจาะจงของบริษัท

(the firm-specific competencies) เนื่องจากความรู้กระบวนการโดยตัวของมันเองมีลักษณะของความรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของบริษัท

และมุมมองของ Florida และIrene (2004) มีความเห็นว่าการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ และการดึงดูดให้นักคิดสร้างสรรค์ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร เข้ามาสู่ระบบนวัตกรรมของประเทศ ซึ่งสามารถทำได้โดยองค์กรต้องเน้นการส่งเสริมบรรยากาศที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่ๆ นั้นเอง

2. การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร

Alipour and Karimi (2011) ชี้ให้เห็นว่าองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งคำว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรอาจมองได้หลายแง่มุม ไม่ได้หมายความว่าประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมากโดยมีคุณภาพสูงและราคาต่ำ เพราะว่าเป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ช่วยให้องค์กรเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานของตนเพื่อเพิ่มคุณภาพ ความสามารถในการผลิต รวมทั้งก่อให้เกิดความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายและการแนะนำสินค้า บริการและวิธีการทำงานใหม่ๆ ส่วนความยืดหยุ่น (flexibility) ช่วยให้องค์กรสามารถสนองตอบต่อสถานการณ์ที่ไม่คาดหวังได้อย่างรวดเร็ว และอย่างมีประสิทธิภาพ Basadur and Gelade (2006) แนะนำว่าผลการปฏิบัติงานขององค์กรที่มีคุณภาพสูงเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดระดับสูง (superior thinking) ได้แก่ การจัดการความรู้ การเรียนรู้ขององค์กร ต้นทุนทางปัญญา ความคิดสร้างสรรค์และการ

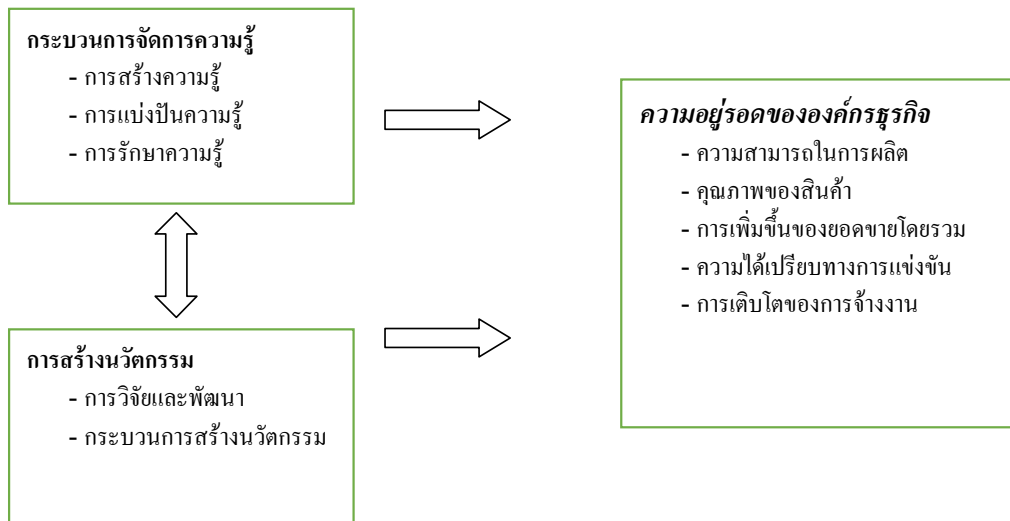
สร้างสรรค์นวัตกรรมขององค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร นอกจากนั้น Sayles (2007) มองว่าเพื่อไม่ให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมทำให้เกิดความขัดแย้งด้านพันธกิจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลาย องค์กรจะต้องทำการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดเฉพาะของนวัตกรรมอย่างเหมาะสมกับบริบทและบรรทัดฐานของสังคมเพื่อให้การสร้างสรรค่นวัตกรรมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้หรือมีประโยชน์มาก ภาวะผู้นำและกลไกขององค์กรก็เป็นสิ่งสำคัญที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ขององค์กรเข้าด้วยกันเพื่อเอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม

Allameh and Abbas (2010) กล่าวว่า การจัดการความรู้และนวัตกรรมส่งผลให้องค์กรธุรกิจสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นเขากล่าวว่าความเป็นไปได้ขององค์กรที่รับเอานวัตกรรมมาใช้จะมีโอกาสเพิ่มขยายขนาดขององค์กรและ/หรือขยายระดับของความซับซ้อนและ/หรือระดับของความชำนาญเฉพาะทางและ/หรือสมาชิกที่มีส่วนร่วมในเครือข่ายที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการและขยายเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามก็อาจเป็นไปได้ที่องค์กรซึ่งรับนวัตกรรมมาใช้ อาจจะต้องลดระดับของการทำงานอย่างเป็นทางการ และ/หรือระดับของการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง (centralization) องค์กรซึ่งรับเอานวัตกรรมมาใช้จะมีโอกาสเพิ่มจำนวนข้อมูลที่นำมาใช้งาน คุณภาพของข้อมูลและคุณค่าของข้อมูลที่ตนเองมีอยู่ ยิ่งองค์กรมีศักยภาพในการรับข้อมูลมากเท่าใด องค์กรนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรมมากขึ้นเท่านั้นและการที่องค์กรได้ให้ความใส่ใจมากขึ้นต่อการสร้างบรรยากาศและการสร้างสรรค์นวัตกรรมภายในองค์กรการที่

องค์กรได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าแปลกใหม่และมีคุณภาพสูงในสายตาของผู้ที่นำเอานวัตกรรมมาใช้(adopter) การนำเอาประสบการณ์เดิมที่เคยมีมาใช้ให้เป็นประโยชน์หรือการหลอมรวมวิทยาการต่างๆ (synergy) ได้ง่ายกว่าคู่แข่งของตน ประเด็นเหล่านี้ย่อมจะส่งผลดีต่อความสำเร็จขององค์กรธุรกิจนั้นๆ

Klomp และ Leeuwen (2001) ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงนวัตกรรมกับผลการปฏิบัติงานของบริษัทธุรกิจแนวททางใหม่ (Linking Innovation and Firm Performance: A New

Approach) และพบว่าผลกระทบของการวิจัยและพัฒนา ซึ่งบริษัทได้กระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างสรรค์นวัตกรรม การนำเอากระบวนการนวัตกรรมไปใช้ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการผลิต ยอดขายโดยรวม และการเติบโตของการจ้างงานของบริษัท ผลการวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ธุรกิจที่มีอายุของการดำเนินงานน้อยหรือเพิ่งเริ่มกิจการได้ทุ่มเททรัพยากรให้กับการสร้างสรรค์นวัตกรรมมากกว่าบริษัทที่มีขนาดใหญ่และดำเนินกิจการเป็นเวลายาวนานกว่า รูปแบบหนึ่งทางทฤษฎีความอยู่รอดขององค์กรทางธุรกิจ สรุปตามภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 การสร้างความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ

สรุป

องค์กรทั้งหลายทั่วโลกทุกวันนี้เผชิญกับความท้าทายที่ร่วมกัน คือความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญสองประการคือ การจัดการความรู้และนวัตกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อความสำเร็จและอยู่รอดขององค์กรธุรกิจ

ความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่มนุษย์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หากองค์กรใดสามารถจัดการความรู้ที่มีอยู่ได้จากบุคลากรในทุกระดับขององค์กร และจากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่ผ่านกระบวนการจัดการมาแล้วนั้นก็กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรนั้นๆ เกิดการปรับปรุงและสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์และคุ้มค่าต่อการพัฒนาองค์กร ที่สำคัญปัจจัยทั้งสองประการนี้ช่วยให้องค์กรนั้นสามารถเติบโตทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระดับโลก นั่นคือความอยู่รอดขององค์กรธุรกิจนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- ภัทรพงศ์ อินทรกำเนิน. (2547). *การพัฒนาความสามารถทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศไทย*. เอกสารสัมมนาวิชาการ , หน้า3
- Florida , R. , Irene, T. (2004). *Europe in creative age* New York, Wiley.
- Morris, M. H. and D. F. Kuratko (2002). *Corporate Entrepreneurship*. OH: South-Western College Publishers
- Schumpeter, J. (1996). *The theory of economic development* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ar, Ilker Murat; Birdogan Baki. (2011). Antecedents and performance impacts of product versus process innovation. *European Journal of Innovation Management*, 14(2), 172-206.
- Kannabiran, Ganesan and Chandrasekar Pandyan. (2010). Enabling role of governance in strategizing and implementing KM. *Journal of Knowledge Management* 14(3), 335-347.
- Peinl, Rene and Maier, Ronald. (2011). SimKnowledge--Analyzing impact of knowledge management measures on team organizations with multi agent-based simulation. *Information Systems Frontiers*, 13(5), 621-636.
- Andreeva, Tatiana; Kianto, Aino. (2011). Knowledge processes, knowledge-intensity and innovation: a moderated mediation analysis. *Journal of Knowledge Management*, 15(6), 1016-1034.
- Alipour, Farhad; Karimi, Roohangiz. (2011). Mediation Role Of Innovation And Knowledge Transfer In The Relationship Between Learning Organization And Organizational Performance. *International Journal of Business and Social Science*2, (19): n/a
- Allameh, Sayyed Mohsen; Abbas, Saba Khadem. (2010). The Relationship Between Knowledge Management Practices And Innovation Level In Organizations: Case Study Of Sub-Companies Of Selected Corporations In The City Of Esfahan. *Journal of Business Case Studies*, 6(1), 89-97.
- Jasimuddin, Sajjad M. (2008). A holistic view of knowledge management Strategy, *Journal of Knowledge Management*,12(2), pp. 57-66.
- Jose Santos, Yves Doz and Peter Williamson (2004). Is your Innovation Process Global?. *MIT Sloan Management Review*, 10(3), 53.
- L.R. Sayles (2007). The Innovation Process: An Organizational Analysis, *Journal of Management Studies*, 11(3), 190-193.

- Luuk Klomp and George Van Leeuwen (2001). Linking Innovation and Firm Performance: A New Approach, *Journal of the Economics of Business*, 8(3), 343-364.
- Marina du Plessis (2007). The Role of Knowledge Management in Innovation. *Journal of Knowledge Management*, 11(4), pp. 20-29.
- Min Basadur and Garry A. Gelade (2006). The Role of Knowledge Management in the Innovation Process, *The Authors Journal compilation*, 15(1), p.59 - 75.
- Sharma, Ravi S, Siddiqui, Aijaz, Atul, Singh, Rajdeep (2007). Leveraging Knowledge Management for Growth: A Case Study of Tata Consultancy. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 9(4), pp.29-65.
- Seungkwon Fang, Kilpyo Hong, Gee Woo Bock and Ilhwan Kim (2002). Knowledge Management and Process Innovation: the Knowledge Transformation Path in Samsung SDI. *Journal of Knowledge Management*. 6(5), 479-485.
- Simone Strambach (2002). Change in the Innovation Process: New Knowledge Production and competitive Cities-The case of Stuttgart. *European Planning Studies*. 10(2), 215-231.
- Tiwana, A. (2000). The Knowledge Management Toolkit. *International Journal of Management Reviews*, 9(1), 31-51.
- E Mustonen-Ollila, K Lyytinen (2003). *Diffusion of Innovation Theory*. Information Systems Journal Retrieved May 20 , 2013, From http://www.ciadvertising.org./studies/student/98_fall/theory/honor/paper1.html
- Ministry of Justice (2006). *Knowledge Management Defined*. from: <http://www.justice.gov.nz/jsis/information-knowlege-management-guide/chapter-2.html>

คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการ
ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย
The Effects of Entrepreneurial Orientation and Enterprise Characteristics
on Thai Small and Medium Enterprises' Growth

สุธีรา อะทะวงษา*
Sutheera Atawongsa*
สมบุญณวัฒน์ สัตยารักษ์วิทย์**
Somboonwan Satyarakwit**

---

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

*Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University.

*E-mail : sutheera_cru@hotmail.co.th

**รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

**Vice President for Academic Affairs, Dhurakij Pundit University and Thesis Advisor

**E-mail sboonwan@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ดำเนินการเก็บแบบสอบถามกับตัวอย่างผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำนวน 752 ราย วิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรม LISREL Version 8.72

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผลกล่าวคือ คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตผ่านลักษณะของสถานประกอบการ นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะของสถานประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อการเจริญเติบโตโดยมีลักษณะของสถานประกอบการที่สำคัญ ได้แก่ องค์กรมีการทำงานเชิงรุก กลยุทธ์การตลาด และนวัตกรรมองค์การ แสดงให้เห็นว่ายิ่งผู้ประกอบการมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นเท่าใดย่อมส่งผลให้การทำงานในสถานประกอบการมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาผลประกอบการและความเจริญเติบโตในที่สุด

คำสำคัญ: คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ลักษณะของสถานประกอบการ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

The objective of this research was to develop a causal model of factors demonstrating how entrepreneurial orientation and enterprise characteristics influence the growth of small and medium Thai enterprises. A questionnaire was used as a research instrument, with a total of 752 completed questionnaires returned. The data was analyzed with LISREL for structural equation modeling techniques.

The results of this study verified that the independent variables had a positive influence on dependent variables. It revealed that: 1) the entrepreneurial orientation had a direct influence on enterprise characteristics; 2) the entrepreneurial orientation indirectly affected the growth of small and medium Thai enterprises through its influence on enterprise characteristics; and 3) enterprise characteristics had a direct influence on the growth of small and medium Thai enterprises. In addition, the results found that the most important variables of enterprise characteristics are proactive organization, marketing strategy, and innovative organization. As indicated by the results of the survey, increased entrepreneurial orientation can positively influence enterprise characteristics, and particularly business operations, leading to significantly enhanced performance and growth.

Keywords: Entrepreneurial Orientation, Enterprise Characteristics and Small and Medium Enterprise

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจาก SMEs มีจำนวนถึงประมาณร้อยละ 99 ของธุรกิจทั้งหมด (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2553 : 6-7) โดยในปี 2553 จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยมีจำนวนถึง 2,913,167 ราย มีมูลค่า GDP ของ SMEs ถึง 3,746,967 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.1 ของ GDP รวมทั้งประเทศ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นฐานรากการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูและเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจน ข้อมูลที่ยืนยันถึงบทบาททางเศรษฐกิจไทยที่สำคัญดังกล่าว ได้แก่ การก่อให้เกิดการจ้างงาน คิดเป็นสัดส่วนถึงกว่าร้อยละ 77 ของการจ้างงานรวมของประเทศ มีบทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ย ประมาณร้อยละ 39 ของมูลค่า GDP และมีมูลค่าการส่งออกโดยตรงคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 29 ของมูลค่าการส่งออกรวม (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2553 : 1-1 – 1-9)

สำหรับประเทศไทย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบด้วยจำนวนหลายล้านกิจการเป็นปัจจัยที่ทำให้วงล้อของเศรษฐกิจในประเทศไทยหมุนและเพิ่มความต้องการซื้อภายในประเทศให้มากยิ่งขึ้น มีการใช้จ่ายภายในประเทศเพิ่มมากขึ้นทำให้ฐานเศรษฐกิจภายในประเทศมีการแพร่กระจาย วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเพราะเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ได้ด้วยภาคเอกชนเป็นหลักคิดเป็นสัดส่วนถึง

ร้อยละ 75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (ม.ร.ว. ปรีดิยาธร เทวกุล, อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2554) และเป็นวิสาหกิจที่รัฐบาลให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจซึ่งจะมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจต่อประเทศโดยรวมคือ การก่อให้เกิดการจ้างงาน และกระจายงานออกไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เป็นส่วนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเนื่องจากมีความสามารถที่หลากหลายในประเภทของธุรกิจ สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่วัตถุดิบภายในประเทศได้เนื่องจากวิสาหกิจส่วนใหญ่ใช้ผลผลิตภายในประเทศ สามารถจัดตั้งธุรกิจได้ง่าย ใช้ทุนต่ำ และเป็นกิจการที่สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศได้ จึงนับว่ามีบทบาทและความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างยิ่ง (จักรมณต์ ฝาสุกวนิช, 2550; วรณีย์ ชลนภาสภิต, 2552)

ดังนั้นการศึกษาถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของประเทศไทย จะเป็นแนวทางในการดำเนินกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่จะสามารถพัฒนาธุรกิจของตนเองให้มีความเจริญเติบโต สามารถยกระดับกิจการของตนเองและเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ และเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ

และลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในประเทศไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Orientation: EO) ที่นำเสนอโดย Miller (1983) ประกอบด้วยคุณลักษณะเฉพาะของการเป็นผู้ประกอบการ 3 ประการคือ การสร้างนวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก เป็นปัจจัยที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย Covin และ Slevin (1991) ได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยการสร้างนวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ยง และการทำงานเชิงรุก โดยกล่าวว่าลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริหารองค์กร 3 ประการ คือ ประการแรก การเผชิญกับความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารระดับสูงจะต้องเผชิญเมื่อมีการตัดสินใจลงทุน และการดำเนินกลยุทธ์ภายใต้สภาวะความไม่แน่นอน ประการที่สอง จำนวนความถี่ และขอบเขตการพัฒนานวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับผู้บริหารในการพัฒนาเทคโนโลยี และประการที่สามคือลักษณะทางธรรมชาติของผู้บริหารที่จะแสดงออกถึงระดับความสามารถในการแข่งขัน และการทำงานเชิงรุกเมื่อธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันในอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ Dess, Lumpkin และ Taylor (2005) ได้นำเสนอปัจจัยของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบการตัดสินใจ และการปฏิบัติของธุรกิจ ได้แก่ ความเป็นอิสระในการบริหารงาน การสร้างนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความสามารถในการแข่งขัน และการเผชิญกับความเสี่ยงโดย 5 ปัจจัยดังกล่าวสามารถใช้ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจ ความหมายของแต่ละปัจจัย มีดังนี้

1. ความเป็นอิสระในการบริหารงาน (Autonomy) หมายถึง ความเป็นอิสระในการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อมุ่งหวังให้ธุรกิจบรรลุผลสำเร็จในเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์การ
  2. การสร้างนวัตกรรม (Innovativeness) หมายถึง ความพยายามที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ที่ได้จากการทดลอง หรือจากประสบการณ์ และการมีกระบวนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ
  3. การทำงานเชิงรุก (Proactiveness) หมายถึง ลักษณะของการมองไปข้างหน้าเพื่อแสวงหาความเป็นผู้นำในตลาด เป็นการมองการณ์ไกลเพื่อแสวงหาโอกาส และความต้องการณ์ในอนาคต
  4. ความสามารถในการแข่งขัน (Competitive aggressiveness) หมายถึง ความพยายามในการแข่งขันกับคู่แข่งในธุรกิจมีลักษณะที่ขบถต่อสู้ หรือมีการตอบสนองต่อการแข่งขันที่รุนแรง เพื่อพัฒนาตำแหน่งของธุรกิจ หรือขจัดอุปสรรคคู่แข่งในตลาด
  5. การเผชิญกับความเสี่ยง (Risk taking) หมายถึง การตัดสินใจ และการปฏิบัติภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน หรืออาจต้องเผชิญกับความเสียหายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น
- สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ พบว่า มีงานวิจัยที่สำคัญโดยได้ศึกษาปัจจัยการวัดคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยการวัดคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ (EO) ของงานวิจัยที่สำคัญ

ผู้ศึกษา	ปัจจัยการวัด EO
Miller (1983)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการเผชิญกับความเสี่ง
Covin and Slevin (1989)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการเผชิญกับความเสี่ง
Lumpkin and Dess (1996)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก การเผชิญกับความเสี่ง ความเป็นอิสระในการบริหารงาน และความสามารถในการแข่งขัน
Lee and Peterson (2000)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการเผชิญกับความเสี่ง
Entrialgo (2002)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการเผชิญกับความเสี่ง
Krauss, Frese, Friedrich and Unger (2005)	นวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ง ความเป็นอิสระในการบริหารงาน ความสามารถในการแข่งขัน การมุ่งการเรียนรู้ การมุ่งความสำเร็จ และความคิดริเริ่ม
Ferreira and Azevedo (2007)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการเผชิญกับความเสี่ง
Dess, Lumkin and Eisner (2007)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก การเผชิญกับความเสี่ง ความเป็นอิสระในการบริหารงาน และความสามารถในการแข่งขัน
Lim (2009)	นวัตกรรม การเผชิญกับความเสี่ง ความเป็นอิสระในการบริหารงาน และความสามารถในการแข่งขัน
Kreiser and Davis (2009)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก และการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์
Amran et al. (2010)	นวัตกรรม การทำงานเชิงรุก การเผชิญกับความเสี่ง และความสามารถในการแข่งขัน

สำหรับการศึกษาถึงลักษณะของสถานประกอบการ Harms (2009) ได้นิยามลักษณะของสถานประกอบการ หมายถึง คุณสมบัติของธุรกิจที่ดำเนินการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตให้อยู่ในรูปของสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะสามารถสร้างให้ธุรกิจเหล่านั้นเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยธุรกิจอาจใช้กลยุทธ์มุ่งผลิตภัณฑ์หรือมุ่งเน้นตลาดเป้าหมายรวมไปถึงกระบวนการในการสร้างคุณค่าขององค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้ธุรกิจมีการเติบโต โดยการศึกษาของ Harms

เรื่อง การวิเคราะห์พหุตัวแปรลักษณะของธุรกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว รวมทั้งผู้นำ และตลาดของธุรกิจ ได้นำเสนอลักษณะของธุรกิจที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วไว้ 7 ประการคือ

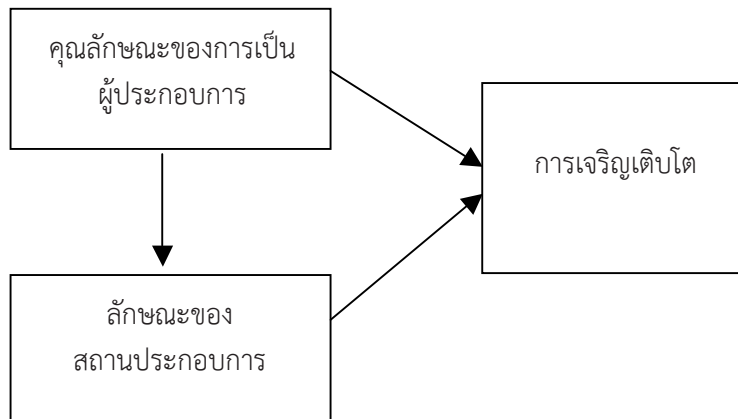
1. ความครอบคลุมของตลาด (Market coverage) คือความสามารถในการตอบสนองต่อตลาดในภาพรวม การตอบสนองต่อตลาดบางส่วน หรือการตลาดเฉพาะส่วน ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้กลยุทธ์ในการเข้าสู่ตลาด

2. ความเป็นสากล (Internationalization) คือระดับความสามารถในการขายสินค้าในตลาดระหว่างประเทศ
3. การบริหารจัดการของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Management: EM) คือความสามารถในการใช้กลยุทธ์ และการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ
4. ราคา (Pricing) เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์สินค้า-ตลาด (Product - Market Strategy) ที่ธุรกิจจะต้องกำหนดราคาสินค้าในระดับสูง ระดับกลาง หรือระดับราคาต่ำกว่าคู่แข่ง หรือการตั้งราคาสินค้าที่มีความแตกต่าง และลูกค้ามีความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อซื้อสินค้านั้น
5. นวัตกรรม (Innovation) คือการริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม และนำเสนอออกสู่ตลาด ซึ่งเป็นความสามารถที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบ หรือไม่มีสินค้าอื่นมาทดแทนได้
6. การประสานงาน (Cooperation) คือความสามารถในการประสานงาน และความร่วมมือกันระหว่างธุรกิจ และอุตสาหกรรมอื่นๆ ในการแบ่งปันความเสี่ยงร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี การเข้าสู่ตลาด การเสริมสร้างความรู้ทักษะ และเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ศักยภาพทางธุรกิจ
7. การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human resource management) ประกอบด้วย การบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ (Management by objective) การมีส่วนร่วมในความยุติธรรม (Participation in equity) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การจ่ายค่าตอบแทนหรือสิ่งจูงใจแก่พนักงาน

และความท้าทายต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน (Challenging workenvironment) คือการเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถปรับเปลี่ยนการปฏิบัติหน้าที่ให้มีความเหมาะสม มีความยืดหยุ่น มีความท้าทายภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยได้พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลที่ได้ในการศึกษาเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ประกอบการเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย โดยการศึกษาค้นคว้าจะมุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยภายในของสถานประกอบการซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อลักษณะของสถานประกอบการและการเจริญเติบโต 2) ลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโต และ 3) การเจริญเติบโต ประกอบด้วย 5 ปัจจัยคือ ยอดขาย กำไรสุทธิ เงินทุน สินทรัพย์รวม และ กำลังการผลิต โดยทั้ง 3 องค์ประกอบสามารถแสดงความสัมพันธ์ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย 2 ข้อ ดังนี้

1. คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. ลักษณะของสถานประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 2,913,167 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2553: 4-1) กำหนดขนาดตัวอย่างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยใช้สูตร Taro Yamane (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ได้ขนาดตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 2 ขนาดตัวอย่าง

กลุ่มวิสาหกิจ	ขนาดของวิสาหกิจ			
	ขนาดกลาง (ราย)		ขนาดย่อม (ราย)	
1. ภาคการผลิต	5,946	128	539,152	74
2. ภาคการค้า	5,331	116	1,378,060	190
3. ภาคการบริการ	7,107	156	976,503	136
รวม	18,384	400	2,893,715	400

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งจัดทำเป็นแบบธุรกิจตอบรับทางไปรษณีย์ไปยังผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการผลิต การค้า และการบริการ โดยใช้ระเบียบจากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์จำนวน 5,000 ชุดในช่วงเวลาตั้งแต่เดือน เมษายน – กรกฎาคม 2555 มีแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจำนวน 761 ชุดคิดเป็นร้อยละ 15.2 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปแต่เป็นร้อยละ 95.1 ของขนาดของตัวอย่างที่คำนวณได้จากระดับความเชื่อมั่น 95 % ในจำนวนนี้มีแบบสอบถามที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่สามารถติดตามทางถามได้จำนวน 9 ชุด คงเหลือแบบสอบถามที่สามารถนำมาวิเคราะห์และประมวลผลได้จำนวน 752 ชุด

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้นมีทั้งหมด 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการ 2) ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ 3) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของ

สถานประกอบการ ซึ่งผ่านการพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายตัวอย่างจริงจำนวน 30 ราย นำมาหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการของครอนบัค (Cronbach) ผลการทดสอบพบว่า มาตรการวัดของคำถามที่ใช้วัดตัวแปรคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.890 และ 0.861 ส่วนมาตรวัดการเจริญเติบโตมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.651

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรแฝงคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 11 ตัวแปร ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการ การสร้างนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก การเรียนรู้ ความอดทน จริยธรรมทางธุรกิจ เครือข่ายของผู้ประกอบการ การให้อิสระแก่พนักงานในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ความมุ่งมั่นในความสำเร็จและความพยายาม การวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง และการบริหารความเสี่ยง ตัวแปรแฝงลักษณะของสถานประกอบการ มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ นวัตกรรมองค์การ เงินทุน เครือข่ายของ

สถานประกอบการ กลยุทธ์การตลาด บุคลากรที่ดี ความเป็นอันหนึ่งเดียวกัน และองค์การมีการทำงานเชิงรุก ตัวแปรแฝงการเจริญเติบโตมีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของยอดขาย กำไรสุทธิ เงินทุนสินทรัพย์รวม และกำลังการผลิต

ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows วิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และ ใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL: Linear Structure Relationship) Version 8.72 วิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) เพื่อเปรียบเทียบ และประมาณค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากขนาดตัวอย่างวิสาหกิจขนาดกลางที่กำหนดไว้ 400 ราย พบว่ามีการตอบกลับจำนวน 227 ราย คิดเป็นร้อยละ 56.7 ของขนาดตัวอย่าง ส่วนตัวอย่างวิสาหกิจขนาดย่อม 400 ราย มีการตอบกลับในจำนวนที่มากกว่า คือ 525 ราย คิดเป็นร้อยละ 131.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการกระจายของอายุในช่วง 5 ปีระหว่าง 36-60 ปี พอๆ กัน โดยผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-55 ปี และผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วงที่น้อยกว่าคือ 36-50 ปี ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนมากกว่าเป็นผู้บริหาร มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ประมาณ 1-10 ปี รองลงมาคือมีระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 11-20 ปี

และ 21-30 ปี ตามลำดับ ส่วนผู้ประกอบการที่ดำรงตำแหน่งมากกว่า 30 ปีมีจำนวนน้อยที่สุด

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับสูงคือ ระดับปริญญาตรี และปริญญาโทมากที่สุด ในจำนวนดังกล่าวเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และวิสาหกิจขนาดย่อม ในจำนวนใกล้เคียงกัน และส่วนใหญ่ไม่เคยศึกษาในต่างประเทศ เมื่อพิจารณาถึงการดำเนินธุรกิจพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ริเริ่มบุกเบิกธุรกิจด้วยตนเองมากกว่าเป็นกิจการที่สืบทอดต่อจากครอบครัว และในจำนวนผู้ประกอบการที่สืบทอดกิจการต่อจากครอบครัวมักเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวอยู่เสมอในด้านการให้คำปรึกษา เงินทุน และการแก้ปัญหาต่างๆ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และไม่มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจมาก่อนในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อจำแนกตามขนาดของวิสาหกิจพบว่าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ และได้รับการฝึกฝนการทำธุรกิจมาตั้งแต่วัยเด็ก หรือวัยรุ่นมากกว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อมที่มีสัดส่วนของการมีประสบการณ์และไม่มีประสบการณ์อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

จากข้อมูลสถานประกอบการพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของบริษัทจำกัด รองลงมาคือเจ้าของคนเดียวและห้างหุ้นส่วน ส่วนใหญ่สถานประกอบการมีระยะเวลาการก่อตั้งไม่เกิน 10 ปี โดยพบว่าวิสาหกิจขนาดกลางมีระยะเวลาดำเนินธุรกิจยาวนานกว่าวิสาหกิจขนาดย่อม โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคการบริการมากที่สุดที่เหลือเป็นวิสาหกิจภาคการผลิต และภาคการค้าในจำนวนพอๆ กัน โดยวิสาหกิจขนาดกลางมีภาคการบริการและภาคการผลิตต่างกันเล็กน้อยแต่สูงกว่าภาคการค้า

เกือบ 2 เท่า ส่วนวิสาหกิจขนาดย่อมส่วนใหญ่เป็นภาคบริการมากที่สุด รองลงมาเป็นภาคการค้า และภาคการผลิต

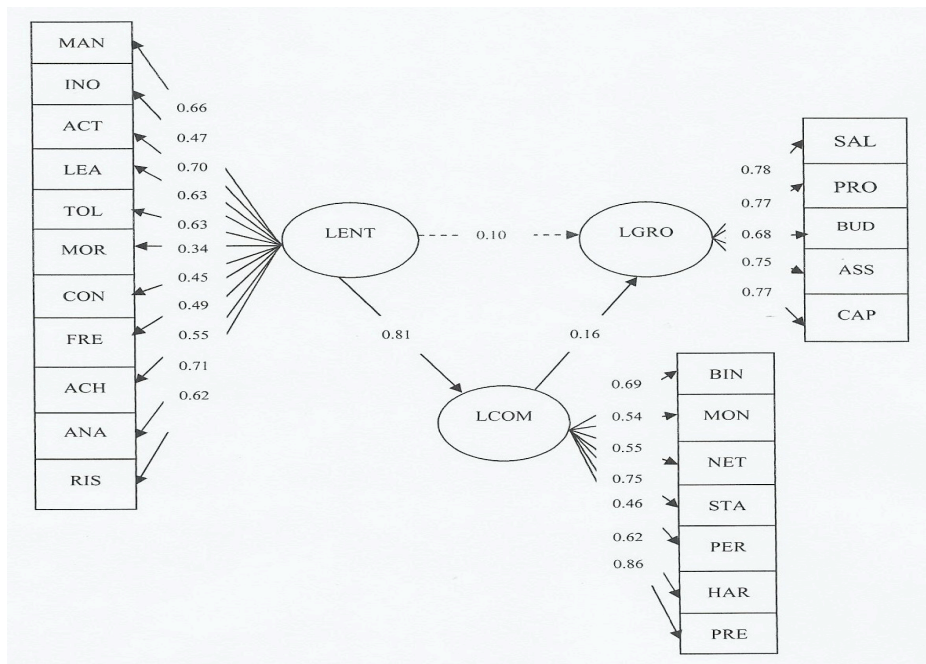
สำหรับการวัดผลประกอบการเฉลี่ยย้อนหลัง 4 ปี พบว่าส่วนใหญ่มีผลประกอบการที่เจริญเติบโตในด้านยอดขายมากที่สุด รองลงมาคือกำไรสุทธิ และสินทรัพย์รวม สำหรับเงินทุนส่วนใหญ่มีสัดส่วนเท่าเดิม เช่นเดียวกับกำลังการผลิตมีสัดส่วนของการเติบโตและเท่าเดิมพอๆ กัน

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการจำนวน 11 ด้าน พบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในภาพรวม และจำแนกตามขนาดของวิสาหกิจมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติในคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการไม่แตกต่างกันโดยมีคะแนนคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.80, ค่าเฉลี่ยวิสาหกิจขนาดกลาง = 3.97 และค่าเฉลี่ยวิสาหกิจขนาดย่อม = 3.73 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติในคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการพบว่า วิสาหกิจทั้งในภาพรวมและจำแนกตามขนาดของวิสาหกิจส่วนใหญ่มีการปฏิบัติด้านการสร้างนวัตกรรมมากที่สุด ลำดับถัดไปคือ การเรียนรู้ และความอดทน

สำหรับการพิจารณาลักษณะของสถานประกอบการจำนวน 7 ด้าน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.40 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในด้านความเป็นอันหนึ่งเดียวกัน นวัตกรรมองค์การ และองค์การมีการทำงานเชิงรุก เมื่อจำแนกตามขนาดของวิสาหกิจพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันกล่าวคือ วิสาหกิจขนาดกลางมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 คะแนนอยู่ในระดับมาก และลักษณะทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านบุคลากรที่ดี มีคะแนนอยู่ในระดับ

ปานกลาง ส่วนวิสาหกิจขนาดย่อมพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และส่วนใหญ่มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านยกเว้นด้านนวัตกรรมองค์การ และความเป็นอันหนึ่งเดียวกันที่มีการปฏิบัติในระดับมาก

ผลการทดสอบความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีรูปแบบความสัมพันธ์ดังนี้

ภาพที่ 2 ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโต

ผลการทดสอบความสอดคล้องของ ตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหลังจากที่ได้ ทำการปรับแบบจำลองแล้วพบว่า ค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 261.37 ค่าองศาอิสระ (df) มีเท่ากับ 157 ค่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.00 และ เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 1.66 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.00 แสดงถึงตัวแบบมีความ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Tabachnik and Fidell, 2007) และค่าดัชนีตัวอื่นๆ ได้แก่ ค่าราก ที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของ การประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.030 ซึ่งมีค่า เข้าใกล้ศูนย์แสดงถึงความสอดคล้องในระดับดีมาก ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.97 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่

ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 มีค่ามากกว่า 0.90 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ค่ารากของค่า เฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.037 มีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงถึงความ สอดคล้องในระดับดีมาก และดัชนีวัดความ สอดคล้อง NFI NNFI และ CFI มีค่าเท่ากับ 0.98 0.99 และ 0.99 ตามลำดับ ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.95 จึงสามารถอธิบายได้ว่าตัวแบบมีความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์

การพิจารณาค่าน้ำหนักของตัวแปร พบว่า ค่าน้ำหนักของตัวแปรทุกตัวแตกต่างจาก ศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่าน้ำหนักของตัวแปรคุณลักษณะของการเป็น ผู้ประกอบการจำนวน 11 ตัวแปร มีน้ำหนัก องค์ประกอบเป็นบวกโดยมีตัวแปรที่มีค่าน้ำหนัก

มากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง (ANA) การทำงานเชิงรุก (ACT) และความสามารถในการบริหารจัดการ (MAN) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.71 0.70 และ 0.66 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรลักษณะของสถานประกอบการ พบว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวมีค่าน้ำหนักเป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ องค์การมีการทำงานเชิงรุก (PRE) กลยุทธ์การตลาด (STA) และนวัตกรรมองค์การ (BIN) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.86 0.75 และ 0.69 ตามลำดับ และตัวแปรการเจริญเติบโตประกอบด้วย 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักเป็นบวกเช่นกัน โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุดคือ ร้อยละการเพิ่มขึ้นของยอดขาย (SAL) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.78 รองลงมาคือ ร้อยละการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิ (PRO) และร้อยละการเพิ่มขึ้นของกำลังการผลิต (CAP) มีน้ำหนักเท่ากับ 0.77 (แสดงภาพที่ 2) สำหรับการพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรผลโดยตัวแปรคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ (LENT) มีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการ (LCOM) มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.81 และยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโต (LGRO) ผ่านลักษณะของสถานประกอบการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.13 นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรลักษณะของสถานประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อการเจริญเติบโต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.16 เมื่อพิจารณาค่าอิทธิพลรวมพบว่า ตัวแปรคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลโดยรวมต่อการเจริญเติบโตมากกว่าตัวแปรลักษณะของสถานประกอบการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 และ 0.16

จากสมมติฐาน 1 ที่ว่า “คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิง

สาเหตุกับการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม” ผลการทดสอบพบว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางอ้อมกับการเจริญเติบโตผ่านลักษณะของสถานประกอบการ ดังนั้นสมมติฐาน 1 ได้รับการสนับสนุน ซึ่งชี้ให้เห็นว่ายิ่งผู้ประกอบการมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นเท่าใด ยิ่งจะทำให้วิสาหกิจหรือสถานประกอบการมีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น โดยคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่สำคัญประการแรกคือการวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง ซึ่งหมายถึงผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ตลาด ศึกษาต้องการของลูกค้าเพื่อพัฒนาสินค้าหรือแสวงหาวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจรวมถึงติดตามความเคลื่อนไหวของคู่แข่งอย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้ผู้ประกอบการสามารถทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของสถานประกอบการของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งขั้น ประการที่สองการทำงานเชิงรุก โดยผู้ประกอบการต้องเป็นผู้คิดแสวงหาโอกาส และวิธีการต่างๆ เพื่อให้สถานประกอบการมีความเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นและเป็นผู้นำเหนือคู่แข่งขั้น สอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของ Miller (1983) ที่พบว่าผู้ประกอบการที่มีการทำงานเชิงรุกจะมีความสัมพันธ์กับระดับของการเป็นผู้ประกอบการหากผู้ประกอบการมีการทำงานเชิงรุกมากขึ้นเท่าใดจะส่งผลให้ระดับของการเป็นผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้น และประการที่สาม ความสามารถในการบริหารจัดการโดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินงานและมอบหมายงานอย่างเหมาะสมรวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลงานตามเป้าหมายที่วางไว้

การที่ผู้ประกอบการมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้นเท่าใดจะส่งผลให้วิสาหกิจมีความเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น พบว่าสอดคล้องกับ Lumpkin และ Dess (1996) Entrialgo (2002) Krauss, Frese, Friedrich และ Unger (2005) Ferreira และ Azevedo (2007) Lim (2009) Kreiser และ Davis (2009) Rauch, Wiklund, Lumpkin และ Frese (2009) Harms (2009) และ Amran et al. (2010) ที่พบว่าคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตและประสิทธิภาพของธุรกิจ ข้อมูลจากการศึกษาของ Ferreira และ Azevedo (2007) พบว่า สถานประกอบการที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วมักมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของสินค้าอยู่เสมอเพื่อให้สินค้าเข้าสู่ตลาดใหม่และมักใช้กลยุทธ์ที่มีความหลากหลาย มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Harms (2009) ที่ศึกษาพบว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานและทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยธุรกิจอาจใช้กลยุทธ์มุ่งผลิตภัณฑ์หรือมุ่งตลาดเป้าหมายเฉพาะกลุ่มรวมไปถึงกระบวนการในการสร้างคุณค่าขององค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเป็นส่วนสนับสนุนให้สถานประกอบการมีการเจริญเติบโต และแม้ว่าผล การศึกษาครั้งนี้ไม่พบว่าคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงกับการเจริญเติบโตแต่มีความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านลักษณะของสถานประกอบการ อาจอธิบายได้ว่าการบริหารงานของผู้ประกอบการทำให้ลักษณะของสถานประกอบการเอื้อต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งทำให้อุตสาหกรรมมีผลประกอบการเพิ่มสูงขึ้นและสร้างความเจริญเติบโตต่อไปได้

จากสมมติฐาน 2 ที่ว่า “ลักษณะของสถานประกอบการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ผลการทดสอบพบว่าลักษณะของสถานประกอบการ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงกับการเจริญเติบโต สมมติฐาน 2 จึงได้รับการสนับสนุน แสดงว่าสถานประกอบการใดที่มีลักษณะของสถานประกอบการที่ดีเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้วิสาหกิจเติบโตมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการเติบโตของธุรกิจอาจต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้างประสบการณ์ สร้างความเชื่อมั่นให้ได้รับการยอมรับจากบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ ลูกค้า ผู้ถือหุ้น คู่ค้า สถาบันการเงิน ฯลฯ ตลอดจนการสั่งสมประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการดำเนินธุรกิจ เมื่อธุรกิจเจริญเติบโตมีขนาดใหญ่ขึ้นอันเนื่องมาจากมีจำนวนลูกค้า จำนวนการผลิต การจ้างงาน การขยายสาขา หรือมีการขยายการลงทุนไปในธุรกิจต่างๆ ซึ่งหากขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีแล้วธุรกิจอาจมีความเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับความล้มเหลวในที่สุดก็จะประสบปัญหาการขาดทุน ดังนั้นการที่ธุรกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องสถานประกอบการอาจต้องอาศัยบุคลากรที่มีการทำงานเชิงรุก มีการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับสภาพการณ์แข่งขันรวมทั้งการสร้างนวัตกรรมในสินค้าและบริการด้วยการพัฒนาสินค้าให้มีรูปแบบใหม่ตรงต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างยอดขายและกำไรให้สถานประกอบการมีความเจริญเติบโตและมีความได้เปรียบในการแข่งขัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Harms (2009) ที่พบว่าลักษณะของสถานประกอบการที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะต้องมีความสามารถในการตอบสนองต่อตลาดในภาพรวมโดยเป็นผลมาจากการใช้กลยุทธ์การเข้าสู่ตลาดและความสามารถในการขายสินค้าได้ใน

ตลาดระหว่างประเทศ รวมทั้งมีการใช้กลยุทธ์ด้านราคา มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมและนำเสนอสินค้าออกสู่ตลาดซึ่งเป็นความสามารถที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบหรือไม่มีสินค้าอื่นทดแทนได้ มีความสามารถที่จะประสานงานและร่วมมือกันระหว่างธุรกิจและอุตสาหกรรมอื่นๆ เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขัน และมีการบริหารทรัพยากรบุคคลโดยให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการจ่ายค่าตอบแทนหรือสิ่งจูงใจแก่พนักงาน โดยปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนสนับสนุนให้ธุรกิจมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุปการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทำให้ทราบว่าคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการ แสดงให้เห็นว่าหากผู้ประกอบการสามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่ดีมากขึ้นเท่าใดย่อมส่งผลทำให้ลักษณะของสถานประกอบการมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่จะส่งผลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการแล้ว ยังจะส่งผลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจ โดยมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่สำคัญได้แก่ การวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง การทำงานเชิงรุก และความสามารถในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวความคิดและผลการศึกษาที่สำคัญของ Miller (1983) Covin และ Slevin (1991) และ Lumpkin และ Dess (1996) ที่พบว่า การทำงานเชิงรุก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ส่วนลักษณะของสถานประกอบการ

การมีปัจจัยที่สำคัญได้แก่ องค์การมีการทำงานเชิงรุก กลยุทธ์การตลาด และนวัตกรรมองค์การ เป็นปัจจัยที่สำคัญของลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลทางตรงต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด และนวัตกรรมองค์การมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Harms (2009) ที่พบว่าสถานประกอบการจะต้องมีความสามารถในการตอบสนองต่อตลาดในภาพรวม การตอบสนองต่อตลาดบางส่วน หรือตอบสนองต่อตลาดเฉพาะส่วน ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้กลยุทธ์การตลาด และนวัตกรรมขององค์การในการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้โดยง่าย เป็นการเพิ่มคุณค่าให้สถานประกอบการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้ประกอบการต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อม มีคุณลักษณะครบถ้วนทุกประการตามคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการมีลักษณะของสถานประกอบการที่ดีอันจะนำไปสู่การสร้างผลประกอบการ และความเจริญเติบโตของวิสาหกิจต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีผลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการ และมีผลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผ่านลักษณะของสถานประกอบการ ดังนั้นการที่วิสาหกิจจะเจริญเติบโตผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมมีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามคุณลักษณะของการเป็น

- ผู้ประกอบการ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่
- 1) การวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง โดยเริ่มจากการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า เพื่อให้สามารถพัฒนาสินค้าหรือบริการให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า และเกิดความพึงพอใจ ท่ามกลางกระแสของการแข่งขันที่รุนแรงเช่นปัจจุบัน ผู้ประกอบการควรศึกษาและติดตามความเคลื่อนไหวของคู่แข่งอย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์คู่แข่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถมองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งนำไปสู่การวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อใช้ต่อสู้กับคู่แข่งอย่างเหมาะสม
  - 2) การทำงานเชิงรุก หมายถึง คอยติดตามข่าวสารและสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกิจการ รู้จักคิดและแสวงหาโอกาส วิธีการต่างๆ เพื่อให้สถานประกอบการมีความเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้นและเป็นผู้ผู้นำในตลาด และ 3) ความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึง มีความสามารถในการวางแผน กำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน กำหนดความรับผิดชอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานเทียบกับเป้าหมายที่ได้วางไว้
2. จากผลการศึกษาที่พบว่า ลักษณะของสถานประกอบการมีผลทางตรงต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนั้นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานประกอบการให้มียุทธศาสตร์ที่มากยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะของสถานประกอบการที่สำคัญได้แก่
- 1) องค์การมีการทำงานเชิงรุก หมายถึง สถานประกอบการต้องดำเนินการให้เป็นผู้ผู้นำใน

อุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลารวมทั้งแสวงหาตลาดใหม่ๆ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าในลักษณะที่เหนือความคาดหวังของลูกค้า 2) กลยุทธ์การตลาด หมายถึง การมีกลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจนเพื่อสร้างยอดขาย และส่วนครองตลาดให้มากยิ่งขึ้นรวมทั้งการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจ และ 3) นวัตกรรมองค์การ หมายถึง มีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง หรืออาจนำเทคนิคหรือวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในด้านสินค้าและบริการตลอดจนทำให้สถานประกอบการมีภาพลักษณ์ที่ดีและเสริมการทำงานเชิงรุกขององค์การ ส่งผลให้วิสาหกิจเจริญเติบโตในที่สุด

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการมีผลทางตรงต่อลักษณะของสถานประกอบการ และมีผลทางอ้อมต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผ่านลักษณะของสถานประกอบการ โดยมีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่สำคัญได้แก่ 1) การวิเคราะห์ตลาดและคู่แข่ง 2) การทำงานเชิงรุก และ 3) ความสามารถในการบริหารจัดการ และมีลักษณะของสถานประกอบการที่สำคัญได้แก่ 1) องค์การมีการทำงานเชิงรุก 2) กลยุทธ์การตลาด และ 3) นวัตกรรมองค์การ ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการ

วางแผนและพัฒนาความพร้อมของผู้ประกอบการ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการมีทักษะ มีความรู้ มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และมีลักษณะของสถานประกอบการที่ดีซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพ และสามารถดำเนินกิจการให้มีการเจริญเติบโตต่อไปได้ในอนาคต

2. จากการศึกษาที่พบว่า วิสาหกิจขนาดย่อมยังมีระดับการปฏิบัติในลักษณะของสถานประกอบการน้อยกว่าวิสาหกิจขนาดกลาง ด้านที่มีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การบริหารจัดการด้านเงินทุน การสร้างเครือข่ายของสถานประกอบการ กลยุทธ์ด้านการตลาด บุคลากรที่ดี และองค์การมีการทำงานเชิงรุก ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านดังกล่าว เพื่อพัฒนาการดำเนินงานในลักษณะของสถานประกอบการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรมณท์ ผาสุกวณิช. (2550). *ฐานข้อมูลทำเนียบสมาชิกสมาคมส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย*. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.
- วรรณี่ ชลนภาสถิต. (2552,มกราคม-มิถุนายน). *SMEs ธุรกิจคู่เศรษฐกิจ*. เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์ (มหาวิทยาลัยรังสิต), 5(1), 5-19.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Amran Awang, Abdul Rashid Said Asghar, Khairul Anwar Subari. (2010). *Study of Distinctive Capabilities and Entrepreneurial Orientation on Return on Sales among Small and Medium Agro-Based Enterprises (SMAEs) in Malaysia*. International Business Research, 3(2), pp.34-48.
- Covin, J.G., and Slevin, D.P. (1991). *A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior*. Entrepreneurship Theory and Practice, 16(1): 7-25.
- Covin, J.G., and Slevin, D.P. (1989). Strategic management of small firms in hostile and benign environments. *Strategic Management Journal*, 10. pp.75-87.
- Dess, Gregory G., Lumpkin G.T. and Taylor Marilyn L. (2005). *Strategic management : Creating competitive advantage*. (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Dess, Gregory G., Lumpkin G.T. and Eisner Alan B. (2007). *Strategic management : Text & Case*. (3rd ed.). Boston: McGraw-Hill.
- Entrialgo, Montserrat. (2002). The Impact of the Alignment of Strategy and Managerial Characteristic on Spanish SMEs. *Journal of Small Business Management*, 40(3), pp.260-270.
- Ferreira, Joao and Azevedo, Susana. (2007, November 09). *Entrepreneurial Orientation as a main Resource and Capability on Small Firm's Growth*. Retrieved May 2, 2009, from http://mpr.ub.uni-muenchen.de/5682/Mpra_paper_No.5682.posted09.November2007/16:57
- Harms, Rainer. (2009). A Multivariate Analysis of the Characteristics of Rapid Growth Firms, Their Leaders, and Their Market. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 22(4). pp.429-454.
- Kreiser, Patrick M. and Davis Justin. (2009). A revised conceptual model of the firm-level entrepreneurial process. *Journal of Small Business Strategy*, 20(1), pp.1-18.

- Krauss, Stefanie I., Frese, Michael., Friedrich, Christian and Unger, Jens M. (2005). Entrepreneurial orientation : A psychological model of success among southern African small business owners. *European journal of work and organizational psychology*, 14(3), pp.315-344.
- Lumpkin, G. T. and Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), pp.135-172.
- Lee, Sang M. and Peterson, Suzanne J.. (2000). Culture, Entrepreneurial Orientation, and Global Competiveness. *Journal of World Business*, 35. pp.401-416.
- Lim, Seongbae. (2009). *Entrepreneurial Orientation and The Performance of Service Business*. Retrieved March 7, 2009, from <http://www.decisionsciences.org/Proceedings/DSI2008/docs/392-9586.pdf>
- Miller, Danny. (1983). *The correlates of entrepreneurship in three types of firms*. *Management Science*, 29(7), pp.770-791.
- Rauch, Andreas.,Wiklund, Johan., Lumpkin G.T. and Frese, Michael. (2009). *Entrepreneurial Orientation and Business Performance: An Assessment of Past Research and Suggestions for the future*. *Entrepreneurship Theory and Practice*. pp.761-787.
- Tabachnik, Barbara G. and Fidell, Linda S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

**ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ
ของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
Marketing Mix Factors Affecting to Usage Decision Making
of Slimming Plus's Customers in Bangkok and Its Vicinity**

ชนานาถ พูลผล*
Chananart Pulphon*

---

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการตลาด หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
*Master of Business Administration, Management Marketing, Phranakhon Rajabhat University.
*E-mail : chananart_nart@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ศึกษาการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3) เปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล 4) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ ลูกค้าของสลิมมิ่งพลัสเฉพาะสาขาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 348 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เพื่อหาค่าสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสแต่ละสาขา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสถิติทดสอบ T-test F-test ทำการทดสอบเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี LSD และค่าสถิติวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีสเต็ปไวส์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30 – 40 ปีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีรายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาทมากที่สุด 2) ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับปานกลางและด้านการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก 3) การตัดสินใจใช้บริการด้านการแสวงหาข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการประเมินทางเลือกอยู่ในระดับมาก 4) ลูกค้าที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพและรายได้ที่แตกต่างกันมีระดับการตัดสินใจใช้บริการที่สลิมมิ่งพลัสแตกต่างกัน 5) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการที่สลิมมิ่งพลัส ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และด้านบุคลากร โดยปัจจัยทั้ง 3 ด้าน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมทาง การตัดสินใจใช้บริการ สลิมมิ่งพลัส

Abstract

This research aims to (1) study service marketing mix of Slimming Plus's customers in Bangkok and its vicinity, (2) study usage decision making of Slimming Plus's customers in Bangkok and its vicinity, (3) compare to usage decision making of Slimming Plus's customers in Bangkok and its vicinity by fundamental personal, (4) study service marketing mix factors that affecting to usage decision making of Slimming Plus's customers in Bangkok and its vicinity. This research was a survey research, testing 348 samples using customers slimming plus branches in Bangkok and its vicinity and a stratified sampling method. To determine the proportion of the sample by Slimming Plus branches. The data were collected by questionnaire. The statistics used in the research were the descriptive statistics and t-test, one-way ANOVA, pair wise comparisons using LSD and Multiple regression were used to test the hypotheses.

The findings found that (1) the personal factors of the samples were mainly females, aged between 30 - 40 years old, bachelor degree level of education, private employees, married, average monthly salary 30,001 to 40,000 baht. (2) The customers had medium level of service marketing mix for promotion and had the highest on place. (3) The usage decision making had medium level of information search and had the highest on alternative. (4) Level of usage decision making differed with aged, education level, occupation level, status and income. (5) The service marketing mix affected to usage decision making for promotion, price and people by three factors affected to usage decision making.

Keywords : Marketing Mix Factor, Usage Decision Making, Slimming plus

บทนำ

ปัญหาภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนจัดเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่สำคัญอันดับต้นๆของประชากรโลกภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนสร้างผลกระทบต่อสุขภาพมากมายทั้งผลกระทบต่อเฉียบพลันและปัญหาเรื้อรัง ทั้งปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต “โรคอ้วน” ส่งผลทำให้เกิดโรคเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ หลอดเลือดสมอง และมะเร็ง ลูกกลมกลายเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ซึ่งเป็นภัยคุกคามและบั่นทอนคุณภาพชีวิตอย่างร้ายแรง โดยพบสถิติที่น่าตกใจว่าประเทศไทย มีประชากรที่เป็น “โรคอ้วน” ติดอันดับที่ 5 ของทวีปเอเชียแปซิฟิก จากทั้งหมด 42 ประเทศ ไม่รวมเขตปกครองพิเศษ ประเทศไทยมีผู้ที่มีรูปร่างท่วมจนถึงระดับอ้วนมีมากกว่า 17 ล้านคนทั่วประเทศ คนไทยเป็นโรคอ้วนเพิ่มขึ้นปีละ 25% หรือเพิ่มขึ้นประมาณกว่า 4 ล้านคนต่อปี คนไทยเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคอ้วนถึงปีละประมาณ 20,000 คน รัฐบาลไทยต้องสูญเสียงบประมาณในการดูแลรักษาโรคอ้วนและโรคต่างๆ ที่สัมพันธ์ต่อเนื่องจากโรคอ้วน อาทิ เบาหวาน หัวใจและหลอดเลือด อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคมะเร็ง รวมทั้งโรคข้อกระดูกเสื่อม ฯลฯ มากกว่าปีละ 100,000 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นการบั่นทอนเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุของความอ้วนคือคนที่รับประทานอาหารแล้วได้รับพลังงานมากกว่าพลังงานที่จะใช้ไปในแต่ละวัน พลังงานที่เหลือก็จะถูกเปลี่ยนเป็นไขมันและสะสมอยู่ในร่างกายเพิ่มขึ้นทุกๆวันในที่สุดจึงกลายเป็นโรคอ้วน โรคอ้วนมีปัจจัยมาจากหลายสาเหตุ เช่น พันธุกรรม เพศ อายุ ความอ้วนในวัยเด็ก การหยุดสูบบุหรี่ กิจกรรมประจำวัน อาหารไขมันสูงวิธีการดำรงชีวิตเปลี่ยนไป (แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ 2548)

ปัจจุบันวัยรุ่นส่วนใหญ่หันมาใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ต้องการให้ตนเองมีรูปร่างที่ดี หุ่นสวย เพียวงาม พยายามไม่ให้อ้วน แต่ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ประสบกับปัญหาโรคอ้วน แล้วพยายามหาทางลดความอ้วนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การออกกำลังกาย การเข้าคอร์สลดความอ้วนตามสถาบันลดน้ำหนัก คำกล่าวที่ว่า “ไถ่ถามเพราะชน คนงามเพราะแต่ง” ยังใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัยยิ่งในเวลานี้ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป มีการดำเนินกิจกรรมติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น ทั้งการติดต่อเพื่อสังคมและการติดต่อพบปะเพื่อธุรกิจ ฉะนั้น รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณรวมทั้งบุคลิกภาพที่ดี จะช่วยสร้างความมั่นใจเพิ่มขึ้น จึงเห็นได้ว่าประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทั้งวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว หรือวัยผู้ใหญ่ต่างก็สนใจเข้าไปใช้บริการธุรกิจเสริมความงามกันอย่างหนาตาตั้งแต่ผมจรดทำ อาทิ การทำผม ทำเล็บ นวดหน้า นวดตัว รักษาผิว ดูแลผิวพรรณไปจนถึงการทำศัลยกรรมตกแต่ง ซึ่งกล่าวได้ว่า การเข้าร้านเสริมความงามถือเป็นกิจกรรมสำคัญของคนในยุคปัจจุบันส่งผลให้ธุรกิจเสริมความงามเปิดให้บริการตามแหล่งชุมชน อาคารสำนักงานรวมทั้งตามศูนย์การค้าต่างๆเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ร้านค้าให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในคุณภาพการให้บริการสามารถทำได้ง่าย สถาบันเสริมความงามในปัจจุบัน มีหลากหลายบริการทั้งการดูแลผิวหน้า ผิวกาย ตั้งแต่การนวดหน้า นวดตัว การขัด พอกตัวด้วยน้ำมันเครื่องสำอางหรือสมุนไพรไทย ยกกระชับผิวหน้า ลบริ้วรอย ขจัดสิวฝ้า จุดต่างดำ รวมถึงการลดน้ำหนัก กระชับสัดส่วน (ThaiFranchise Center. 2553)

ส่วนแบ่งทางการตลาดของ ธุรกิจสถาบันลดน้ำหนักปัจจุบัน บอด้เซฟ ครองส่วนแบ่ง

ทางการตลาดถึง 45% ในขณะที่ มารีฟรานซ์มีส่วนแบ่งทางการตลาด 38% และผู้ประกอบการรายอื่นๆ อีก 17% จากมูลค่าตลาดรวม 1,500 ล้านบาท ขณะที่ตลาดรวมของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมีมูลค่ากว่า 4,500 ล้านบาท มีอัตราการเติบโต 30% (กลยุทธ์ 5 เอส 'บอดีเซฟ' ริดไซมันหนุ่มสาวธุรกิจ. 2555).

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้บริการของสถานบริการลดน้ำหนัก ที่ตลาดมีการแข่งขันสูงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า สลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า สลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร ประชากรในการศึกษา ได้แก่ ลูกค้าของสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งหมด 14 สาขา จำนวน 2,679 คน

2. ขอบเขตตัวแปร

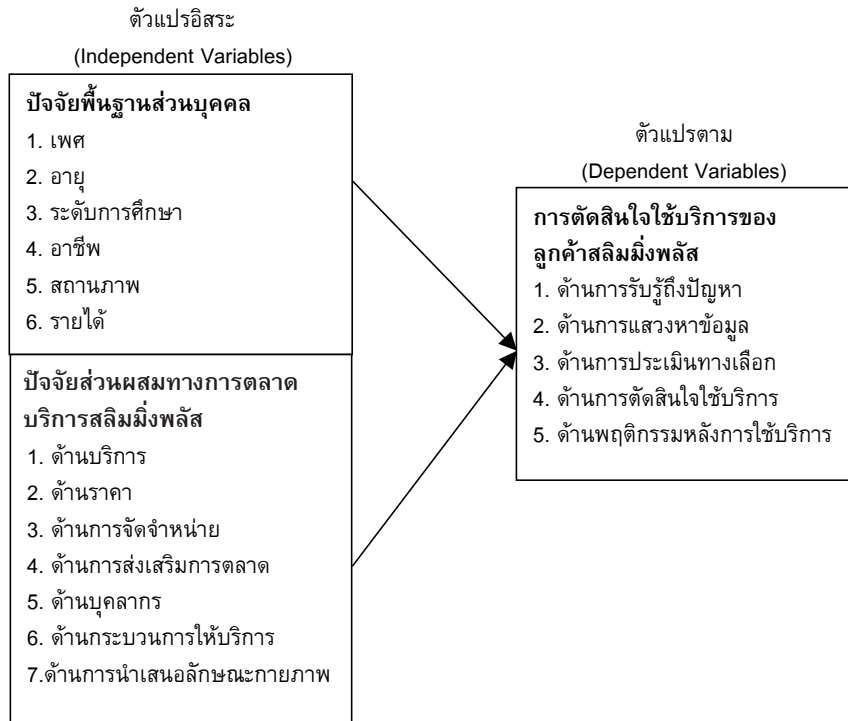
- 2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ รายได้ (2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านบริการ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ
- 2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วย การตัดสินใจใช้บริการสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจใช้บริการ ด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ
3. ขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2555 ถึง เดือน ธันวาคม 2555 และเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจของผู้บริโภค
  - 1.1 ด้านบริการ หมายถึง คุณลักษณะบริการของสลิมมิ่งพลัส ในด้านต่างๆ ที่มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อของลูกค้าเปลี่ยนแปลง ได้แก่ รูปแบบการให้บริการ คุณภาพของเครื่องมือที่นำมาใช้ในการให้บริการ และคุณภาพงานบริการในภาพรวม

1.2 ด้านราคา หมายถึง ความคุ้มค่าของราคาบริการในสายตาของลูกค้าที่ใช้บริการสลิมมิ่งพลัส มีบริการให้เลือกหลายราคา และราคาถูกกว่าที่อื่นๆ 1.3 ด้านการจัดจำหน่าย หมายถึง สถานที่ที่ผู้บริโภค สามารถเลือกใช้บริการของสลิมมิ่งพลัส ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีที่จอดรถเพียงพอ ตำแหน่งที่ตั้งของร้านหาง่าย การชำระเงินสะดวกซึ่งลูกค้าสามารถผ่อนชำระได้ 1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด หมายถึง การใช้กลยุทธ์ ลดราคาบริการในโอกาสพิเศษต่างๆ แจกบัตรกำนัลเป็นของสมนาคุณให้แก่ลูกค้า แคมเปญคำพรีเมียมในเทศกาล 1.5 ด้านบุคลากร หมายถึง พนักงานต้อนรับลูกค้า พนักงานบริการลูกค้า พนักงานทำทรีตเมนต์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกายภาพ และเจ้าหน้าที่โภชนาการ 1.6 ด้านกระบวนการให้บริการ หมายถึง ขั้นตอนในการให้บริการลูกค้าร้านสลิมมิ่งพลัส ตั้งแต่ขั้นตอนแนะนำบริการต่างๆ ของทางร้านให้กับลูกค้า แนะนำวิธีการใช้สินค้าและบริการ 1.7 ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ หมายถึง รูปแบบการนำเสนอภาพลักษณ์ในด้านต่างๆ อาทิเช่น การจัดห้องทรีตเมนต์ไว้เป็นสัดส่วน การจัดร้านให้ดูดีมีความทันสมัย 2. การตัดสินใจใช้บริการ หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจใช้บริการสลิมมิ่งพลัส 2.1 การรับรู้ปัญหาตระหนักถึงปัญหาหมายถึง เมื่อผู้บริโภคตระหนักถึงปัญหาของตนเองต้องการแก้ไข เช่น มีเซลลูไลท์และน้ำหนักเกินมาตรฐาน การโภชนาการเลือกทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะอนามัย	2.2 การแสวงหาข้อมูล หมายถึง การค้นหาสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยวิธีการค้นหาข้อมูลผ่านทางสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต สอบถามจากผู้ที่เคยใช้บริการ 2.3 การประเมินทางเลือก หมายถึง การใช้ข้อมูลที่ได้ให้เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกประเภทของบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น ราคาบริการถูกกว่าที่อื่น สะดวกในการเดินทางใช้บริการ พนักงานให้คำแนะนำที่ดีมีประโยชน์ 2.4 การตัดสินใจใช้บริการ หมายถึง การตัดสินใจใช้บริการซึ่งมีผลมาจากการที่ลูกค้าได้ประเมินทางเลือกแล้ว อาจเป็นการตัดสินใจด้วยตัวของลูกค้าเองตัดสินใจจากคำแนะนำของเพื่อนหรือครอบครัว 2.5 ด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ หมายถึง การประเมินผลของลูกค้าหลังจากใช้บริการซึ่งทำให้ลูกค้าเกิดความพอใจ หรือไม่พอใจในบริการนั้นๆ หากลูกค้าเกิดความพึงพอใจลูกค้าอาจซื้อบริการเพิ่ม และอาจจะแนะนำเพื่อนหรือครอบครัว 3. สลิมมิ่งพลัส หมายถึง สถานที่ที่ให้บริการทางด้านความงามครบวงจรในรูปแบบสปาสมัยใหม่ ดูแลผิวหน้าและผิวกายโดยใช้ผลิตภัณฑ์นำเข้าจากประเทศฝรั่งเศสและสลิมมิ่งพลัสยังเป็นสถาบันลดน้ำหนัก โดยการใช้เครื่องสลายไขมันประเภทต่างๆ ที่นำเข้ามาจากประเทศสเปน 4. ลูกค้า หมายถึง ผู้ที่ใช้บริการสลิมมิ่งพลัส เฉพาะสาขาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ลูกค้าสลิมมิงพลัสในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสถาบันสลิมมิงพลัสในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลแตกต่างกัน

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการบริการและลักษณะการบริการ

ความหมายของตลาดบริการ (Service Market) คือ กิจกรรมของกระบวนการส่งมอบสินค้าที่ไม่มีตัวตน (Intangible goods) ของธุรกิจ

ให้กับผู้รับบริการโดยสินค้าที่ไม่มีตัวตนนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการจนนำไปสู่ความพึงพอใจได้ (ชัยสมพล ชาวประเสริฐ, 2546, หน้า 8)

การตลาดบริการ (Service Marketing) หมายถึง กระบวนการในการวางแผน (Planning) การบริหารแนวความคิด (Concept) การตั้งราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Distribution) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) สำหรับผลิตภัณฑ์บริการเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรและตอบสนองความพึงพอใจของผู้ซื้อและผู้ใช้ได้ (ฉัตรยาพรเสมอใจ, 2549, หน้า 15)

(ชูชัย สมितिไกร, 2553, หน้า 362)

กล่าวว่า การบริการ หมายถึง กิจกรรมหรือผล ประโยชน์เชิงนามธรรม ซึ่งผู้ให้บริการได้เสนอขาย โดยผู้รับบริการไม่ได้ครอบครองการบริการนั้นๆ อย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการให้บริการอาจจะ ให้ความคุ้มค่าไปกับการจำหน่ายสินค้าหรือไม่ก็ได้ การบริการมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ 4 ประการคือ การบริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ การผลิตและการบริโภคไม่สามารถแยกจากกันได้ การบริการมีความแตกต่างหลากหลาย และการบริการไม่สามารถเก็บไว้ได้

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทาง การตลาด

ส่วนประสมการตลาดบริการ (Service Marketing Mix หรือ 7P's) (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2549, หน้า 51-55)

1. ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (Product) ในการกำหนดกลยุทธ์การบริการไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจที่ผลิตสินค้าหรือบริการก็ตามต่างต้องพิจารณาถึงลูกค้าในเรื่อง ความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์นั้นๆ เป็นหลักซึ่งผลิตภัณฑ์ในธุรกิจบริการมีความแตกต่างจากสินค้าทั้งด้านรูปแบบและการดำเนินงานที่มากมายมารวมกันทั้งที่มองเห็นได้ และไม่มีตัวตนหรือเป็นสิ่งที่ผู้ขายมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้นๆซึ่งประกอบด้วย รูปแบบผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ความน่าเชื่อถือรูปลักษณ์พิเศษ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ต้องมี อร์รถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า

2. ด้านราคา (Price) ต้นทุนของลูกค้าที่ต้องเสียไปเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวผลิตภัณฑ์โดย ต้นทุนในที่นี้อาจเป็นไปได้ทั้งมูลค่าของเงินที่ต้องจ่ายไปในการแลกเปลี่ยนต้นทุนค่าเดินทางต้นทุนค่าที่จอดรถรวมถึงต้นทุนค่าเสียเวลาโดยลูกค้าจะมีการเปรียบเทียบ ต้นทุนนี้กับคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์นั้นว่าคุ้มค่าหรือไม่ที่จะเลือกซื้อสินค้านั้นๆ โดยต้นทุนในการผลิตหรือการให้บริการ จะพิจารณาถึงต้นทุน (Cost) ของลูกค้าอยู่ เป็นหลักซึ่งมักจะใช้ราคาเป็นที่ยอมรับได้ ทั้ง 2 ฝ่ายคือผู้ขายได้รับผลกำไรเพียงพอ และผู้ซื้อหรือผู้ใช้บริการสามารถจ่ายได้และ ได้รับผลประโยชน์ตามข้อตกลง
3. ด้านการจัดจำหน่าย (Place) จำเป็นต้องพิจารณาถึงความสะดวกสบาย (Convenience) ในการรับบริการการส่งมอบสู่ลูกค้าสถานที่และเวลาในการส่งมอบ กล่าวคือลูกค้าควรจะเข้าถึงง่ายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในเวลาและสถานที่ที่ลูกค้าเกิดความสะดวกที่สุด การเลือกช่องทางในการนำส่งบริการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะของธุรกิจบริการแต่ละประเภทซึ่งจะต้องพิจารณาถึงทำเลที่ตั้ง (Location) เป็นสำคัญเนื่องจากการบริการบางประเภทลูกค้าต้องเดินทางไปยังสถาน บริการด้วยตนเองจึงต้องการอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและการส่งมอบบริการแก่ลูกค้า (Service Delivery) เนื่องจากการบริการเป็นกระบวนการที่มีลูกค้าเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการด้วย กระบวนการในการส่งมอบบริการจะเป็นส่วนที่สำคัญที่ทำให้ลูกค้าตัดสินใจว่าบริการที่พวกเขาได้รับคุ้มค่ากับมูลค่าของเงินที่พวกเขาจ่ายไปหรือไม่

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึงการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายและลูกค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับลูกค้า โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารการตลาดของธุรกิจบริการสามารถทำการส่งเสริมการตลาดได้สี่แบบเรียกว่าส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด (Promotion Mixed) ซึ่งประกอบด้วย การโฆษณา (Advertising) ขายโดยพนักงาน (Personal Selling) ส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) การตลาดทางตรง (Direct Marketing)
5. ด้านบุคลากร (People) หมายถึงพนักงานผู้ให้บริการต้องทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการพนักงานควรมีความรู้ความสามารถมีทัศนคติที่ดีสามารถตอบสนองต่อลูกค้ามีความน่าเชื่อถือมีความรับผิดชอบสื่อสารกับลูกค้าได้ดีมีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆเพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าได้ดังนั้นบริษัทธุรกิจหรือห้างร้านที่เป็นธุรกิจบริการจะต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านบุคลากรโดยเริ่มตั้งแต่การสรรหาคัดเลือกการพัฒนาการฝึกอบรมรวมไปถึงการจูงใจและปลูกฝังลักษณะที่จำเป็นต่อการให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้ามากที่สุด
6. ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) หมายถึง กระบวนการในการให้บริการแก่ลูกค้าซึ่งมีหลากหลายรูปแบบเป็นการส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้า

เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและประทับใจลูกค้า (Customer Satisfaction) เช่นการทักทายและต้อนรับลูกค้าที่มาติดต่อ การแนะนำ การคิดค่าบริการที่เที่ยงตรงและการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในการศึกษาครั้งนี้กระบวนการให้บริการหมายถึงความรวดเร็วและความเป็นมืออาชีพของระบบการให้บริการของคลินิกเสริมความงามประเภทเวชกรรมอาทิเช่น ความถูกต้องในการให้บริการ ความรวดเร็วและใช้เวลาที่เหมาะสม ขั้นตอนการสมัครสมาชิกไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีการติดตามผลการให้บริการการติดต่อสอบถามข้อมูลทางโทรศัพท์และระยะเวลาในการรอรับบริการของลูกค้า เป็นต้น

7. ด้านสิ่งนำเสนอทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) หมายถึง การพัฒนารูปแบบการให้บริการทำได้โดยการสร้างคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management, TQM) หรือต้องแสดงให้เห็นคุณภาพของบริการโดยผ่านการใช้หลักฐานที่มองเห็นได้เพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าได้แก่สภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการและลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่สามารถดึงดูดใจลูกค้าอาคารสำนักงานทำเลที่ตั้งการตกแต่งเครื่องมือต่างๆและสามารถทำให้มองเห็นภาพลักษณ์ของการบริการได้อย่างชัดเจน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

(ชูชัย สมมติไกร, 2553, หน้า 6) ได้ให้นิยามความหมายของพฤติกรรมของผู้บริโภคไว้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior) หมายถึงการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

กับการตัดสินใจเลือก (select) การซื้อ (purchase) การใช้ (use) และการกำจัดส่วนที่เหลือ (dispose) ของสินค้าหรือบริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของตน

1. การตัดสินใจเลือก หมายถึง พฤติกรรมและกระบวนการทางจิตใจของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการ
2. การซื้อ หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคต้องการ ตั้งแต่การเลือกแหล่งที่จะซื้อและวิธีการจ่ายเงินค่าสินค้าหรือบริการ
3. การใช้ หมายถึง การที่ผู้บริโภคนำสินค้ามาใช้ประโยชน์ตามที่มุ่งหวัง หรือการรับบริการจากองค์การธุรกิจ
4. การกำจัดส่วนที่เหลือ หมายถึง การนำส่วนที่เหลือของผลิตภัณฑ์ไปกำจัดทิ้ง โดยอาจกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น การทิ้งในถังขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) การนำไปผลิตใหม่ (recycle)

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ขั้นตอนการตัดสินใจ

(ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2550, หน้า 33) กล่าวว่า ผู้ซื้อจะมีลักษณะการซื้อ มีเหตุผล และความชอบที่ต่างกัน แต่ผู้ซื้อจะมีขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อที่เหมือนกัน ซึ่งแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การรับรู้ถึงความต้องการ ผู้บริโภคจะตระหนักถึงความต้องการในสิ่งที่ตนเองรู้สึกว่ายังขาดหาย และจะมองหาผลิตภัณฑ์ที่สามารถมาเติมเต็มให้กับความต้องการนั้น

ขั้นตอนที่ 2 การค้นหาข้อมูล ผู้บริโภคจะพยายามหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หรือบริการให้มากที่สุด เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินทางเลือก ผู้บริโภคจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาทำการเปรียบเทียบเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับตนเองที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 การตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจทำการซื้อจริง ซึ่งผู้ซื้อต้องตัดสินใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ ตราผลิตภัณฑ์ ผู้ขาย เวลาในการซื้อ และปริมาณการซื้อ

ขั้นตอนที่ 5 พฤติกรรมภายหลังการซื้อ-การใช้ ผู้ซื้ออาจมีพฤติกรรมในการตอบสนองความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจจากการซื้อ-การใช้ ดังกล่าวคือเมื่อพึงพอใจ ก็จะทำการศึกษาซ้ำ และอาจกลายเป็นลูกค้าที่มีความภักดีได้เมื่อไม่พึงพอใจ ก็จะเลิกใช้ หรืออาจเรียกร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(อัญชิสา แก้วอนันต์, 2552) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสถาบันเสริมความงามเมดิแคร์ คลินิก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวอย่างที่ศึกษาให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้ง 7 ด้านอยู่ระดับมาก โดยที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสิ่งนำเสนอกายภาพมากเป็นอันดับ 1 ด้านกระบวนการมากเป็นอันดับ 2 ด้านบุคลากรมากเป็นอันดับที่ 3 ด้านสถานที่หรือการจัดจำหน่ายบริการมากเป็นอันดับที่ 4 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการมากเป็นอันดับที่ 5 ด้านราคาเป็นอันดับที่ 6 และให้ความสำคัญปัจจัยด้านการส่งเสริมการจำหน่ายบริการ น้อยที่สุด

(มนชัย ตรีสุข, 2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยการตลาดที่มีผลในการตัดสินใจใช้บริการศูนย์ลดน้ำหนักบิวตี้เซพนิวส์ไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรีมีอาชีพพนักงานภาคเอกชนและรายได้ 10,001-20,000 บาท

พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์องค์กร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านการคิดค่าบริการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการส่งเสริมการตลาด ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อปัจจัยการตลาดที่มีผลในการตัดสินใจใช้บริการ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลพบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของยามานะ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 2,679 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ซึ่งได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 348 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิเพื่อหาสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดบริการประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ยื่นขออนุมัติ จากผู้บริหารของสลิมมิ่งพลัส เพื่อขอเก็บข้อมูลจากผู้ที่มาใช้บริการที่สาขาต่างๆ ของ สลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้แล้วนำแบบสอบถามนั้นมาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลและทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบ (t-test) และค่าสถิติทดสอบ (F-test) ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) กรณีพบว่าความแปรปรวนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่

- (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการของ LSD (Least Significant Difference) โดยกำหนดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05
5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า สลิ้มมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล วิเคราะห์สมการพหุคูณ โดยใช้ค่าสถิติวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีสแต็ปไวส์ (Stepwise)
  6. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การแปลความหมายโดยการใช้เกณฑ์แปลความหมาย โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับและกำหนดเกณฑ์สำหรับแปลความหมายจากคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.20 – 5.00 หมายถึง สำคัญมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.40 – 4.19 หมายถึง สำคัญมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.60 – 3.39 หมายถึง สำคัญปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.80 – 2.59 หมายถึง สำคัญน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.79 หมายถึง สำคัญน้อยที่สุด
- สรุปผลการวิจัย**
- ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้า สลิ้มมิ่งพลัสในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีดังนี้
1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30 – 40 ปีมากที่สุดส่วนใหญ่มักระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีรายได้ต่อเดือน 30,001 - 40,000 บาท
  2. การตัดสินใจใช้บริการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการอยู่ในระดับมาก ด้านการแสวงหาข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินทางเลือก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการแสวงหาข้อมูล
  3. ความคิดเห็นต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านบริการ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะกายภาพ อยู่ในระดับมาก และด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดจำหน่าย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด
  4. ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการโดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า
  - 4.1 ลูกค้าที่มีเพศแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกัน ในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
  - 4.2 ลูกค้าที่มีอายุแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล และด้านการตัดสินใจใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

- 4.3 ลูกค้าที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
- 4.4 ลูกค้าที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
- 4.5 ลูกค้าที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
- 4.6 ลูกค้าที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการแตกต่างกันในด้านการรับรู้ถึงปัญหา ด้านการแสวงหาข้อมูล ด้านการตัดสินใจใช้บริการ และด้านพฤติกรรมหลังการใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
5. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และด้านบุคลากร โดยปัจจัยทั้ง 3 มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05
1. ลูกค้าที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550) อธิบายว่า พฤติกรรมการซื้อของบุคคลได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเฉพาะของบุคคล อาทิเช่น อายุ อาชีพ รายได้ รูปแบบการดำเนินชีวิต และบุคลิกลักษณะและแนวคิด ดังนั้นในการทำธุรกิจ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยส่วนบุคคลของลูกค้าด้วย
2. ด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการแจก Gift Voucher หรือบัตรกำนัลพิเศษให้แก่ลูกค้า และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ (มนชัย ตรีสุข, 2550) กล่าวว่า ลูกค้าให้ความสำคัญกับการให้ส่วนลดค่าบริการเป็นพิเศษซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจในตัวสินค้า ดังนั้นบริษัทควรมีการจัดส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้าให้มากขึ้น
3. ด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการแจ้งราคาค่าบริการให้ทราบก่อนการใช้บริการ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549) อธิบายว่า ลูกค้าจะทำการเปรียบเทียบต้นทุน (Cost) กับคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น (Value) ว่าคุ้มค่าหรือไม่ก่อนที่จะเลือกซื้อสินค้านั้นๆ แสดงให้เห็นว่าบริษัทควรแจ้งราคาค่าบริการให้ชัดเจน และมีความยุติธรรมเป็นที่ยอมรับได้ทั้ง 2 ฝ่ายทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสลิมมิ่งพลัส ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า

4. ด้านบุคลากร มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะพนักงานมีความกระตือรือร้นและเต็มใจในการให้บริการ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับ (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2549) กล่าวว่า พนักงานควรมีความรู้ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีสามารถตอบสนองต่อลูกค้า มีความรับผิดชอบสามารถสื่อสารกับลูกค้าได้ดี และมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ดังนั้นบริษัทควรมีการคัดเลือก และอบรมพนักงานให้มีคุณภาพ และมีจิตใจในการให้บริการ เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่ลูกค้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านปัจจัยการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการใช้บริการ คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา และด้านบุคลากร ดังนั้นบริษัทควรเน้นส่งเสริมปัจจัยการตลาดบริการในด้านเหล่านี้เป็นพิเศษ ซึ่งสามารถทำได้โดยการแจก Gift Voucher หรือบัตรกำนัลพิเศษ ให้แก่ลูกค้า โดยระบุราคาและรายละเอียดการให้บริการให้ทราบอย่างชัดเจน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพของพนักงาน เพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ และกลับมาใช้บริการอีกในภายหลัง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบความพึงพอใจของการให้บริการสลิมมิงพลัส เทียบกับคู่แข่งรายอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในการบริการ เพื่อนำมาพัฒนาการให้บริการต่อไป
2. ควรมีการสอบถามเพิ่มเติมถึงผลิตภัณฑ์ทางสุขภาพหรือความงามที่ลูกค้าใช้ด้วย เพื่อศึกษาถึงสินค้าที่ใช้ควบคู่กับการให้บริการ นั้นจะมีอิทธิพลเพิ่มเติมต่อการตัดสินใจใช้บริการหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2549). *การจัดการและการตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2546). *การตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชูชัย สมितिไกร. (2553). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แผนงานวิจัยนโยบายอาหารและโภชนาการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555).
สถานการณ์ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555.
จาก <http://www.fhpprogram.org/home/index.php?file=page&op=obesity/>
- แพรนไซส์เสริมความงาม. (2553). *ธุรกิจนำลงทุน...สำหรับเอสเอ็มอีปี '53*. สืบค้นเมื่อ
19 กรกฎาคม 2555. จาก <http://www.thaifranchisecenter.com/document/show.php?doculD=284/>
- มนชัย ตรีสุข. (2550). *ปัจจัยการตลาดที่มีผลในการตัดสินใจใช้บริการศูนย์ลดน้ำหนัก บิวตี้เซพนิวส์ไลน์*.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
- อัญชิสา แก้วอนันต์. (2552). *พฤติกรรมการใช้บริการสถาบันเสริมความงามเมดิแคร์ คลินิกของผู้บริโภค*
ในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อาร์วายทีไนน์. (2555). *กลยุทธ์ 5 เอส 'บอดี้เซพ' รีดไขมันนุ่มสาวถูกวิธี*. ข่าวเศรษฐกิจ
หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, ฉบับ วันศุกร์ที่ 15 กันยายน 2549, สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2555,
จาก <http://www.ryt9.com/s/bmnd/711616/>

ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กกับความภักดี
ต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
Relationship Between Customer Experience of Small Business
and Brand Loyalty of Commercial Banks in Thailand.

กิตติชัย ศรีชัยภูมิ*
Kittichai Srichaiyaphum*
อดิลา ฟงศ์ยี่หล้า**
Adilla Pongyeela**
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์***
Serm Sak Wisalaporn***

---

*นิสิตปริญญาเอกบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*Doctoral Degree on Business Administration Program. Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University.

*E-mail : srichaiyaphum@gmail.com

**ผู้อำนวยการบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

**Director of Doctoal Program on Business Administration ,Faculty of Business, Dhurakij Pundit University.

***ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

***Advisor on Doctoral Thesis Programme

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะธุรกิจกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของธนาคารหลักที่ใช้บริการกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก กับความภักดีต่อตราสินค้า ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ประชากร คือ วิสาหกิจขนาดเล็กที่จดทะเบียนในประเทศไทย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บตัวอย่างจำนวน 400 ราย โดยผู้ตอบแบบสอบถามคือ เจ้าของกิจการของวิสาหกิจขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) คุณลักษณะของธุรกิจประกอบด้วย อายุเจ้าของกิจการ ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ ประเภทอุตสาหกรรม และ ขนาดของธนาคาร มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก 2) ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

คำสำคัญ : ประสพการณ์ของลูกค้า วิสาหกิจขนาดเล็ก ความภักดีต่อตราสินค้า ธนาคารพาณิชย์

Abstract

This study had 3 objectives which aim to (1) to study the relationship between the firm characteristics of small business and factors of customer experience, (2) study the relationship between the sizes of main commercial banks which small business used and factors of customer experience, and (3) study the relationship between factors of customer experience of small business and brand loyalty of commercial banks in Thailand. The population was small business which register in Thailand. The sample size was 400 of small business. Data were collected from all regions in Thailand. The questionnaire was used as a research instrument, which answered by the owners of small business. The data were analyzed by Path Analysis. The result of this study shows that (1) firm characteristics which composed of age of owner, period of proceeding business time, type of industry had relationship in opposite direction with factors of customer experience of small business. (2) The sizes of bank had indirect relationship with factors of customer experience of small business. (3) Factors of customer experience of small business had relationship with brand loyalty of commercial banks in Thailand.

Keywords : Customer Experience, Small Business, Brand Loyalty, Commercial Banks

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมบริการมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและมีอัตราการเติบโตสูงชันมาก ซึ่งมีมูลค่า GDP เท่ากับ 4.61 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 51 ของ GDP ทั้งประเทศ (สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554) เศรษฐกิจของประเทศถูกผลักดันไปสู่เศรษฐกิจภาคบริการเป็นพื้นฐานที่สำคัญควบคู่กับการแข่งขันที่มีมากขึ้น (ครรชิต ยศพรไพบูลย์, 2551) การจัดการในอุตสาหกรรมบริการคือการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าในด้านคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่มีมากขึ้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการแข่งขันเพื่อสร้างความแตกต่างในการบริการเพื่อรักษาลูกค้าไว้ (Lam and Zhang, 1999) ปัจจุบันตลาดเป็นผู้ซื้อ ผู้ขายจึงจำเป็นต้องสร้างกลยุทธ์และเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าเดิมอย่างต่อเนื่องเพื่อลดต้นทุนของการหาลูกค้าใหม่ เพราะการหาลูกค้าใหม่นั้นมีต้นทุนที่สูงกว่าการขายสินค้าให้ลูกค้าเดิมถึง 5 เท่า (Kotler, 2003) การรักษาลูกค้าจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการบรรลุความสำเร็จในการแข่งขันทางธุรกิจ ซึ่งองค์กรธุรกิจหลายแห่งยอมทุ่มงบประมาณเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าตลอดจนรักษากลุ่มลูกค้าให้ได้ การดำเนินธุรกิจในยุคนี้เป็นยุคของการแข่งขัน การมีสินค้าที่ดีมีคุณภาพไม่ได้เป็นหลักประกันว่าลูกค้าจะเลือกซื้อสินค้าของเราตลอดไป และอำนาจซื้อของผู้บริโภคก็ไม่ได้เพิ่มตามไปด้วย ผู้บริโภคมองลึกไปถึงเรื่องการให้บริการ ซึ่งเป็นตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งที่จะทำให้ลูกค้าอยู่กับเรา สอดคล้องกับ Janelle Barlow ที่ปรึกษาด้านบริการซึ่งได้แสดงโมเดลเรื่องวิวัฒนาการของแนวคิดการบริการลูกค้าโดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะคือ 1. การบริการลูกค้าคือค่าใช้จ่าย 2. การบริการ

ลูกค้าคือความจำเป็น 3. การบริการลูกค้าเพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง 4. การบริการลูกค้าทำให้เกิดตราสินค้า (Brand) ซึ่งปัจจุบันธุรกิจบริการของประเทศไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในระยะที่ 2-3 คือพยายามบริการให้ดีหรือทำให้ดีกว่าคู่แข่งสามารถต่อยอดทางธุรกิจและเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ ธุรกิจธนาคารมีการแข่งขันอย่างรุนแรงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีการนำกลยุทธ์การสร้างความปลอดภัยให้กับลูกค้ามาใช้เพิ่มมากขึ้น โดยผ่านคุณภาพสินค้าและบริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความภักดี แต่ก็ยากที่จะทำให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นเหตุผลเนื่องมาจากสาเหตุที่ผลิตภัณฑ์และกระบวนการของธนาคารพาณิชย์ถูกลอกเลียนแบบได้ง่าย

ดังนั้นในแต่ละธนาคารจึงหันมาให้ความสำคัญและการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้ามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสัมพันธ์โดยส่วนตัวอย่างใกล้ชิดเป็นการช่วยให้ธนาคารเน้นความสัมพันธ์กับลูกค้าในวิสาหกิจขนาดเล็กให้มากยิ่งขึ้น (Berry, 2000) วิสาหกิจขนาดเล็กถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ (Coelho – Rodriguez, 2001) และถือเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (Wilson, 2004) อุตสาหกรรมการธนาคารมีการแข่งขันที่รุนแรงยากที่จะปฏิเสธได้ ลูกค้าของธนาคารใดที่มีความไม่พอใจสามารถเรียกร้องกับธนาคารเพื่อให้ได้รับการบริการที่ดี และพร้อมเสมอที่จะเปลี่ยนไปใช้บริการที่ธนาคารอื่นตลอดเวลา (Lam and Burton, 2006) ธนาคารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน ที่ผ่านมามาธนาคารใช้สินค้าเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับธุรกิจของธนาคาร และปัจจัยแห่งความสำเร็จได้มีการเน้นไปที่การตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก รวมถึงการให้ความ

สำคัญกับคุณภาพการบริการเพื่อให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและส่งผลกระทบต่อความภักดีที่มีต่อตราสินค้าของธนาคาร สิ่งที่ขับเคลื่อนความภักดีต่อตราสินค้า คือ “ประสบการณ์ของลูกค้า” เนื่องจากลูกค้าเป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จที่มีต่อตราสินค้านั้นถือว่าเป็นจุดสัมผัสที่มีการเชื่อมต่อที่มีความจำเป็นระหว่างลูกค้ากับบริษัท ตราสินค้าใดที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นจะเข้ามาอยู่ในใจของลูกค้าและจะส่งผลกระทบต่อความง่ายต่อการเข้าถึง จนเกิดเป็นความภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) (Barsky and Nash, 2002; Berry, et al., 2002) สอดคล้องกับ Keller (2008) ได้อธิบายว่าการสร้างประสบการณ์ที่ดีต่อการบริการลูกค้าถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำให้เกิดความแตกต่างทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจสูงสุด องค์การที่ให้บริการทางด้านการเงินควรมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาความสัมพันธ์และการสร้างประสบการณ์ที่ดีกับลูกค้า สิ่งนี้ถือเป็นการฝึกนวัตกรรมการให้บริการของสถาบันการเงินไทย การแข่งขันที่มีประสิทธิภาพทางธุรกิจต้องให้ความสำคัญในเรื่องของประสบการณ์ของลูกค้าที่เกิดขึ้น “ประสบการณ์ของลูกค้า” หมายถึงประสบการณ์ที่ลูกค้าได้รับทุกจุดของการสัมผัสและการติดต่อที่เกิดขึ้นระหว่างลูกค้ากับบริษัทและสินค้าหรือบริการ (Grewal, Levy and Kumar, 2009) Pine และ Gilmore (1999) ได้อธิบายว่ายุคเศรษฐกิจแห่งประสบการณ์นั้นผู้บริโภคเริ่มมองหาความทรงจำเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก สัญลักษณ์ ที่รวมกันเพื่อสร้างประสบการณ์ส่วนตัว ปัจจุบันแนวคิดทางการตลาดแบบดั้งเดิมที่เน้นด้านคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพนั้นไม่เพียงพอแล้ว (Schmitt, 2003; Gentile, Spiller and Noci, 2007) ประสบการณ์ของลูกค้าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตาม

ขั้นตอนของวัฏจักรของลูกค้าในขั้นตอนก่อนการซื้อ ขณะซื้อ หลังซื้อ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับสินค้าและบริการในด้าน “การใช้ประสบการณ์” (Bennett, Hartel and McColl – Kennedy, 2005 ; Stan et al, 2002) ปัจจุบันได้มีการให้ความสำคัญเรื่องการจัดการด้านการบริหารประสบการณ์ของลูกค้า (Carbone, 2004 ; Schmitt, 2003 ; Shaw and Ivens, 2002)

ที่ผ่านมา มีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายและแนวความคิดของประสบการณ์ของลูกค้าเป็นส่วนใหญ่ (Arnould and Price, 1993 ; Barsky and Nash, 2002 ; Gentile, Spiller and Noci, 2007 ; Jones, 1999, Berry et al., 2002) การศึกษาถึงการสร้างประสบการณ์ของลูกค้ายังไม่ชัดเจนสำหรับการเติบโตเชิงเศรษฐกิจอย่างมีคุณค่า (Pine and Gilmore, 1999) อีกทั้งการศึกษารัฐกิจอุตสาหกรรมบริการทางการเงินยังไม่ได้เชื่อมต่อระหว่างประสบการณ์ของลูกค้าและความภักดีต่อตราสินค้า และงานวิจัยที่ผ่านมา มีการศึกษามุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ออกมามากกว่าที่จะเข้าใจในทฤษฎีที่เกิดขึ้นก่อนของประสบการณ์ของลูกค้าและมุ่งเน้นที่การวัดผลความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพการบริการ (Verhoef, Langerak and Dunkers, 2007) อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในมุมมองด้านลูกค้าและตัวอย่างที่เก็บข้อมูลนั้น เป็นอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว และการโรงแรม อุตสาหกรรมการค้าปลีก ร้านค้ารายย่อย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่มีการศึกษาในอุตสาหกรรมบริการทางสถาบันการเงินโดยเฉพาะ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก ในคุณลักษณะต่างๆ ของธุรกิจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในแนวคิดและความสัมพันธ์

ระหว่างปัจจัยของประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้านต่างๆ กับความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ต้องการข้อค้นพบของแนวคิดของประสบการณ์ของลูกค้าและความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กกับความภักดีที่มีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นประเด็นสำคัญและน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนำมาซึ่งประโยชน์ทางวิชาการในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะธุรกิจกับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้าน พนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา ความคุ้นเคย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของธนาคารหลักที่ใช้บริการกับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้าน พนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา และความคุ้นเคย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้าน พนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การโฆษณา ราคา ความคุ้นเคย กับความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ วิสาหกิจขนาดเล็กในประเทศไทยที่จดทะเบียนนิติบุคคลจำนวน 531,430 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2553, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2554)

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) และเลือกอย่างมีระบบ ใช้ขนาดตัวอย่าง 400 ราย ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการดำเนินการวิจัย การศึกษาค้นคว้านี้ได้ตรวจสอบเงื่อนไขเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้วิธีวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามโดยจัดเก็บด้วยตนเอง และได้มีการฝึกอบรมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อให้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม ในปี 2556 เมื่อเก็บแบบสอบถามคืนครบแล้ว ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่สามารถใช้ในการศึกษาทั้งหมดและนำไปวิเคราะห์ต่อไป

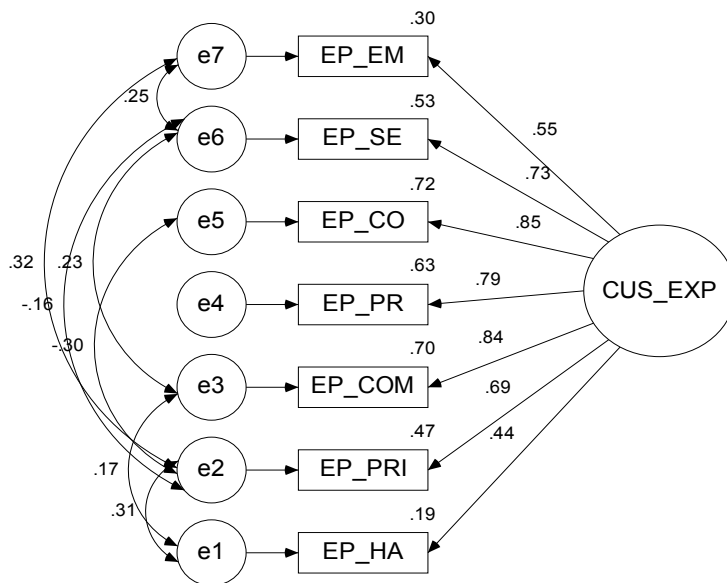
ผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ด้วยการหาค่าสหสัมพันธ์ พบว่าความสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ของตัวแปรส่วนใหญ่ในด้านปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าและความภักดีต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวก เนื่องจากการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เป็นการวิเคราะห์จากเทคนิคการถดถอยพหุคูณ และข้อจำกัดข้อหนึ่งในการใช้เทคนิคนี้คือ ตัวแปรทุกตัวต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

สูงเกินไป คือ มีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่า 0.80 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540) จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด ซึ่งมีความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.17-0.71 จากความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำถึงค่อนข้างสูงและไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงแสดงให้เห็นว่าตัวแปรทุกตัวของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าและความภักดีต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์กันไม่สูงเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงสามารถใช้ข้อมูลทั้งหมดในการนำไปวิเคราะห์สถิติที่ต้องการได้ในลำดับต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าพบว่าโครงสร้างของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้ามีความสอดคล้องและความกลมกลืน

กับข้อมูล พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1.933 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 7 ค่า P-Value เท่ากับ 0.963 ดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.999 โดยตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 7 ตัว ซึ่งจากภาพที่ 1 พบว่า ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของตัวแปรสังเกตได้ ของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านความสะดวกสบาย (EP_CO) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด (0.85) และรองลงมาคือ ปัจจัยด้านการสื่อสาร (EP_COM) (0.84) และ ด้านกระบวนการ (EP_PR) (0.79) ด้านบริการ (EP_SE) (0.73) ด้านราคา (EP_PRI) (0.69) ด้านพนักงาน (EP_EM) (0.55) ด้านความคุ้นเคย (EP_HA) (0.44) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวแปรเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า แสดงได้ดังภาพที่ 1

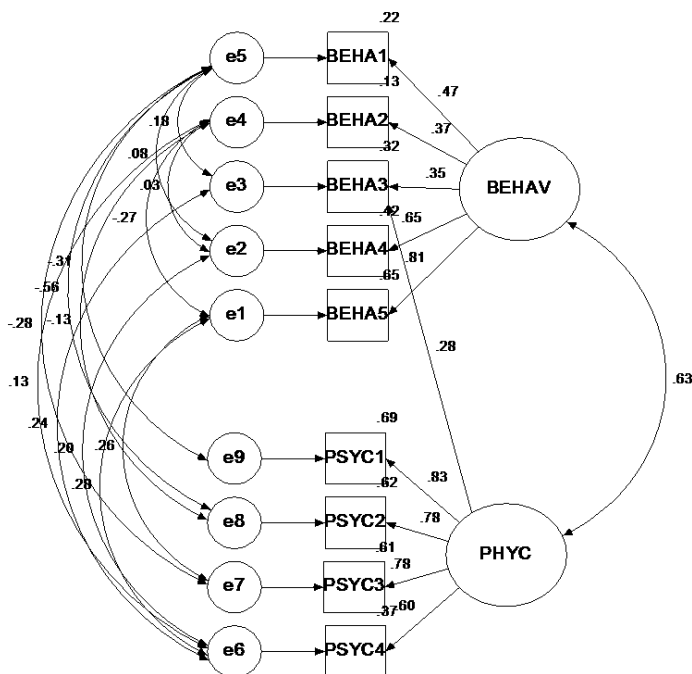

Chi-square (χ^2)= 1.933 df=7 P-value=0.963 RMSEA=0 (χ^2 /df)= 0.28GFI=0.999

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า

3. ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของความภักดีต่อตราสินค้าโครงสร้างของความภักดีต่อตราสินค้ามีความสอดคล้องและความกลมกลืนกับข้อมูล พิจารณาได้จากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 125.39 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 24 ค่า P-Value เท่ากับ 0.000 ดัชนีความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.934 โดยตัวแปรสังเกตประกอบด้วย ได้แก่ ความภักดีต่อตราสินค้ามุมมองเชิงพฤติกรรม (BEHAV) ซึ่งประกอบด้วย ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ (BEHA1) ความถี่ในการใช้บริการต่อเดือน (BEHA2) การซื้อซ้ำ (BEHA3) การบอกปากต่อปาก (BEHA4) การแนะนำผู้อื่น (BEHA5) พบว่าค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของตัวแปรการแนะนำ (BEHA5) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด (0.81) และ การบอกปาก

ต่อปาก (BEHA4) (0.65) ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ (BEHA1) (0.47) ความถี่ในการใช้บริการต่อเดือน (BEHA2) (0.37) การซื้อซ้ำ (BEHA3) (0.35) ตามลำดับ และความภักดีต่อตราสินค้ามุมมองเชิงจิตวิทยา (PSYC) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้สึก (PSYC1) การสัมผัส (PSYC2) ความคิด (PSYC3) การแสดงออก (PSYC4) พบว่าค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loading) ของตัวแปรด้านความรู้สึก (PSYC1) มีค่าน้ำหนักมากที่สุด (0.83) และ การสัมผัส (PSYC2) ความคิด (PSYC3) (0.78) การแสดงออก (PSYC4) (0.60) ตามลำดับ แสดงว่าตัวแปรสังเกตทุกตัวแปรเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมของความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมและมุมมองเชิงจิตวิทยา ดังแสดงไว้ในภาพที่ 2

Chi-square (χ^2)=125.39 df=24 P-value= 0.000 RMSEA=0.103 (χ^2/df)= 5.22 GFI=0.934
ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของความภักดีต่อตราสินค้า

4. ความสอดคล้องของแบบจำลองเชิงสาเหตุ
ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้า

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณลักษณะ
ธุรกิจ ขนาดของธนาคารหลักที่ใช้บริการ และ
ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าด้านพนักงาน ด้าน
บริการ ด้านความสะดวกสบาย ด้านกระบวนการ
ด้านการสื่อสาร ด้านราคา ด้านความคุ้นเคย และ
ความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ โดย
การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ผลการ
วิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะธุรกิจ ประกอบด้วย
อายุเจ้าของกิจการ ระดับการศึกษาที่สำเร็จ
ของเจ้าของกิจการ รูปแบบของธุรกิจ ประเภท
อุตสาหกรรม อายุการดำเนินธุรกิจ มีความสัมพันธ์
เชิงบวกกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจ
ขนาดเล็กด้าน พนักงาน การบริการ ความสะดวก
สบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา ความคุ้นเคย
ผลการทดสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัจจัย
ประสพการณ์ของลูกค้าตามสมมติฐานที่ 1 โดยใช้
วิธีวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)
พบว่า คุณลักษณะของธุรกิจประกอบด้วย อายุ
เจ้าของกิจการ ประเภทอุตสาหกรรม และ ระยะเวลา
การดำเนินธุรกิจ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรง
กันข้าม และมีอิทธิพลทางตรงกับปัจจัย
ประสพการณ์ของลูกค้าโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ
0.145 จากผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายความ
ผันแปรของปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าได้
ร้อยละ 21 ($R^2=0.21$)

สมมติฐานที่ 2 ขนาดของธนาคารหลักที่ใช้
บริการประกอบด้วย ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาด
เล็ก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยประสพการณ์
ของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้าน พนักงาน
การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ
การสื่อสาร ราคา ความคุ้นเคย ผลการทดสอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของธนาคารหลักที่ใช้
บริการกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าตาม
สมมติฐานที่ 2 โดยวิเคราะห์การถดถอย
(Regression Analysis) พบว่าขนาดของธนาคาร
มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามและมีอิทธิพล
ทางตรงกับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าวิสาหกิจ
ขนาดเล็ก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .198 จาก
ผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายความผันแปรของ
ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้าได้ร้อยละ 3
($R^2=0.039$)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยประสพการณ์ของ
ลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กด้าน พนักงาน การบริการ
ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา
ความคุ้นเคย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดี
ต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรม และมุมมอง
เชิงจิตวิทยา ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง
ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้ากับความภักดีต่อ
ตราสินค้าตามสมมติฐานที่ 3 โดยใช้การวิเคราะห์
ถดถอย (Regression Analysis) พบว่า
ประสพการณ์ของลูกค้า มีความสัมพันธ์ในทิศทาง
เดียวกันและมีอิทธิพลทางตรงกับความภักดีต่อ
ตราสินค้า โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.58 และ
สามารถอธิบายความผันแปรของความภักดีต่อ
ตราสินค้าได้ร้อยละ 34 ($R^2=0.34$)

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1. คุณลักษณะของธุรกิจ

จากการศึกษาคุณลักษณะธุรกิจ ซึ่ง
ประกอบด้วย อายุเจ้าของกิจการ ระยะเวลาการ
ดำเนินธุรกิจ ประเภทอุตสาหกรรม พบว่ามีความ
สัมพันธ์กับปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้า สามารถ
อธิบายได้ดังนี้ คุณลักษณะธุรกิจมีความสัมพันธ์กับ
ปัจจัยประสพการณ์ของลูกค้า มีผลโดยตรงและ
มีความผันแปรในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่า

เจ้าของกิจการที่มีอายุที่เริ่มต้นประกอบการมีอายุน้อย และระยะเวลาการดำเนินธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นนั้น จะรู้สึกดีและจะมีประสบการณ์ที่ดีต่อธนาคารอาจเนื่องมาจากเป็นช่วงที่กิจการต้องการพึ่งพาเงินทุนจากธนาคาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่อยู่ใน ประเภทอุตสาหกรรมการผลิต จะเห็นความสำคัญเรื่องเงินทุนจากการได้รับสินเชื่อจากธนาคารเพราะอุตสาหกรรมการผลิตนั้น ต้องมีการสต็อกสินค้าจึงต้องมีการบริหารจัดการเรื่องเงินทุนหมุนเวียนให้ดีที่สุด จึงต้องพึ่งพาเงินทุนจากสถาบันการเงินและถ้ากลุ่มผู้ประกอบการรายใหม่มีประสบการณ์ที่ดีจากแหล่งเงินทุน ก็จะทำให้การลงทุนดำเนินต่อไปทำให้เศรษฐกิจขยายตัวและถ้ากลุ่มนี้มีจำนวนมากในประเทศการสร้างประสบการณ์ที่ดีของธนาคารต่อผู้ประกอบการกลุ่มนั้นว่าเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีจำนวนมากและส่วนใหญ่ร้อยละ 54.01 ของธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ในช่วง 1-5 ปี ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นอธิบายได้ว่า วิสาหกิจขนาดเล็กรับบทบาทที่สำคัญในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กรวมอุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ ผลิตแม่แบบเครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตหลอดแก้วบรรจุของเหลว และ ผลิตกระดาษห่อบรรจุภัณฑ์ โดยเจ้าของกิจการมีอายุอยู่ระหว่าง 25-35 ปี และมีอายุกิจการเริ่มต้น 1-3 ปี พบว่า ลูกค้าที่ประกอบการด้านการผลิตมีความรู้สึกที่ดีและมีความประทับใจกับธนาคารหลักที่ใช้บริการอยู่ค่อนข้างมาก เนื่องจากได้รับการเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และสนับสนุนทางด้านเงินทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ ทำให้ตอบสนองความต้องการทางการเงินในทุกช่วงของการดำเนินธุรกิจ

ส่งผลต่อการบริหารธุรกิจเป็นไปอย่างคล่องตัวไม่สะดุด และธนาคารยังมีการบริการทางด้านธุรกรรมทางด้านอื่นๆ อาทิให้การอบรมทำความเข้าใจในเรื่องของผู้ประกอบการที่ไม่มีความชำนาญ เช่นการจัดทำบัญชีในการบริหารต้นทุนการผลิต การควบคุมเรื่องของจัดบริหารสินค้าคงคลัง ส่งผลให้เกิดความสะดวกรวดทำให้ธุรกิจมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และได้รับการลดข้อจำกัดทางการเงินต่างๆ ธนาคารมีความเข้าใจในความต้องการของลูกค้าในกลุ่มภาคธุรกิจการผลิตนี้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการได้สัมภาษณ์ดังกล่าวเป็นการยืนยันผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องของคุณลักษณะของธุรกิจกับประสบการณ์ของลูกค้าและได้นำมาอภิปรายผลในครั้งนี้

2. ขนาดของธนาคาร

จากการศึกษาขนาดของธนาคาร พบว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า ด้านพนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา และความคุ้นเคย มีผลโดยตรงและมีความผันแปรในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องมาจากธนาคารขนาดเล็กใช้ความพยายามที่จะดูแลและเก็บรักษาลูกค้าไว้อย่างดีที่สุด เพื่อขยายฐานลูกค้าให้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเป็นธนาคารขนาดเล็ก ลูกค้าจึงรู้สึกได้ถึง การเอาใจใส่ที่ธนาคารมีกับลูกค้า จึงส่งผลต่อประสบการณ์ที่ดีของลูกค้า ส่วนธนาคารขนาดใหญ่มีลูกค้ามาก จึงอาจดูแลไม่ทั่วถึงความสัมพันธ์จึงเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กรวมที่ใช้บริการธนาคารหลักทั้ง 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ในสัดส่วนเท่าๆ กันพบว่า ลูกค้าวิสาหกิจที่มีการใช้บริการธนาคารเล็กมีความประทับใจและรู้สึกดีกับธนาคาร เรื่องการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดเป็นอย่างดีกับพนักงานมีความเป็น

กันเอง และมีความยืดหยุ่นในเรื่องต่างๆ มีการแจ้งให้ทราบในเรื่องของผลประโยชน์ที่จะได้รับทำให้รู้สึกมั่นใจเสมือนมีคนคอยดูแลตลอดเวลา และเมื่อมีปัญหาหรือต้องการข้อมูลใดๆ ก็สามารถสอบถามติดต่อได้ทันที สำหรับลูกค้าวิสาหกิจที่มีการใช้บริการธนาคารขนาดกลางและขนาดใหญ่ นั้นพบว่า ในภาพรวมรู้สึกได้ในความมั่นใจและความมั่นคงของธนาคารและภาพลักษณ์ของธนาคารที่มีต่อลูกค้าทั่วไปโดยรวม แต่เมื่อต้องการติดต่อสอบถามหรือร้องขอความช่วยเหลือ รู้สึกได้ถึงการเข้าถึงค่อนข้างยากและระยะเวลาการดำเนินการที่เข้ารับการติดต่อใช้เวลานาน อาจเนื่องมาจากเป็นองค์กรขนาดใหญ่ ด้วยระบบ ขั้นตอน การดำเนินการ อำนาจการตัดสินใจหลายขั้นตอน จึงส่งผลต่อการบริการที่ไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควร จนบางครั้งรู้สึกได้ว่าไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร และในเรื่องของความยืดหยุ่นค่อนข้างมีน้อย เพราะต้องสร้างระบบขั้นตอนที่มีการกำหนดไว้แน่นอนเพื่อบริหารลูกค้าจำนวนมาก ดังนั้น ในภาพรวมของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการใช้บริการธนาคารกับธนาคารขนาดเล็กจึงมีความประทับใจรู้สึกดี และมีประสบการณ์ที่ดีกับธนาคารขนาดเล็กมากกว่า ธนาคารขนาดกลางและขนาดใหญ่

3. ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า

ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า ประกอบด้วย พนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา และความคุ้มค่า มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมและมุมมองเชิงจิตวิทยาจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลดีต่อความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคารพาณิชย์ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านพนักงาน การบริการ และราคา ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านพนักงาน อธิบายได้ว่าลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กมีประสบการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้นจากพนักงานธนาคาร ประกอบด้วย การแต่งกายของพนักงานธนาคาร ความช่วยเหลือ ความเอาใจใส่ ความกระตือรือร้นของพนักงานธนาคาร ความสุภาพและกิริยามารยาทที่แสดงต่อลูกค้า และความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญ ของพนักงานธนาคารในเรื่องผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กสามารถรับรู้และสัมผัสได้กับการปฏิบัติของพนักงานที่มีต่อลูกค้าได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Steenkamp และ Van Trijp (1991) ได้อธิบายว่าปัจจัยที่สำคัญต่อประสบการณ์ของลูกค้าและนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีกับลูกค้าคือ การปฏิบัติงานของพนักงาน บรรยากาศการทำงาน การบริการและการรับรู้คุณภาพของการบริการ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถใช้สำหรับการทำนายตัวแปรแฝงในรูปแบบสมการโครงสร้างได้เป็นอย่างดี และยังมีงานวิจัยที่ยืนยันว่าการปฏิบัติงานของพนักงานมีผลกระทบทางตรงและมีผลต่อการรับรู้ได้ถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้น (Bitner, 1990; Bitner, et al,1990; Bitner et al, 1994; Bowen and Schneider, 1985; Darden and Babin, 1994; Gronroos, 1983; Zeithaml et al, 1985; Zeithaml et al, 1993) และยังสอดคล้องกับข้อค้นพบในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมบริการ (Cheung and Law, 1998; Haynes and Fryer, 2000; Maxwell and Lyle, 2002; Wordfold, 1999) ที่ส่งผลต่อไปยังความพึงพอใจของลูกค้าและเชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งส่งผลต่อประสบการณ์ของลูกค้า ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้า

วิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการใช้บริการธนาคารหลักในเรื่องของประสบการณ์กับธนาคาร ด้านพนักงานพบว่า ส่วนใหญ่มีความประทับใจครั้งแรกที่ได้พบในเรื่องของการแต่งกายที่เป็นระเบียบเรียบร้อยของพนักงานธนาคาร เกิดเป็นความรู้สึกมั่นใจและปลอดภัย มีความไว้วางใจกับธนาคาร รวมถึงการช่วยเหลือและดูแลเอาใจใส่ลูกค้า มีความมั่นใจและอยากใช้บริการธนาคารอย่างต่อเนื่อง และบ่อยครั้งที่สังเกตได้ว่าพนักงานธนาคารในปัจจุบันนี้มีการให้บริการที่ดีกับลูกค้าทุกคน ทุกระดับ มีกิริยามารยาท มีความสุภาพเรียบร้อย จนเกิดเป็นความประทับใจ แม้ว่าบางครั้งที่เปิดติดต่อกับธนาคารแล้วผลของการติดต่อไม่สำเร็จก็ตาม พนักงานถือเป็นส่วนหนึ่งที่คอยช่วยเหลือและดูแลตลอดเวลา สรุปได้ว่าการปฏิบัติของพนักงานธนาคารมีผลต่อการรับรู้ประสบการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้นได้

ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านบริการอธิบายได้ว่าลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กมีประสบการณ์ที่ดีในด้านบริการของธนาคารประกอบด้วย การบริการของธนาคารพาณิชย์ในเรื่องการให้บริการใหม่ๆ ของธนาคาร ความหลากหลายของการบริการ และการบริการที่สอดคล้องกับช่วงเทศกาลต่างๆ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากลูกค้าสามารถรับรู้ได้และเข้าถึงการได้รับการบริการจากธนาคาร ซึ่งการบริการที่มีคุณภาพถือเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนประสบการณ์ที่ดีของลูกค้ามีหลายงานวิจัยที่ได้ศึกษาพบว่าคุณภาพของการบริการถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อตัวแปรด้านพฤติกรรมของลูกค้าส่งผลต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Anderson et al, 1994; Gronroos, 1984, 1990a and b, 2001) สอดคล้องกับ Knutson and Beck (2003) ได้อธิบายอีกว่าการบริการที่มีคุณภาพมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับลูกค้า ทั้งนี้

ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการใช้บริการธนาคารหลักในเรื่องของประสบการณ์กับธนาคารและได้สอบถามถึงเรื่องของการบริการของธนาคารที่มีต่อลูกค้า พบว่าลูกค้ามีความประทับใจในการให้บริการกับลูกค้าที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สนองตอบต่อความต้องการของลูกค้า ทำให้ได้รับความสะดวก มีการให้บริการใหม่เสมอ และค่อนข้างมีความหลากหลายสามารถเลือกใช้การบริการที่ตรงกับความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่า การบริการที่เกิดขึ้นจากธนาคารหลักที่ใช้บริการเป็นประสบการณ์ที่ดีที่ลูกค้าวิสาหกิจได้รับ

ส่วนปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านราคา พบว่า ลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กมีประสบการณ์ที่ดี ลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กได้ให้ความสำคัญเรื่องของราคาที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด ประกอบด้วย ความคุ้มค่าของราคาสำหรับเงินที่จ่ายออกไปจากการใช้บริการและผลิตภัณฑ์ของธนาคาร รองลงมาคือความยืดหยุ่นของธนาคารต่อคำร้องขอของลูกค้า อาทิ ค่าปรับ ดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และความสมเหตุสมผลของราคา อาทิ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราค่าธรรมเนียม ตามลำดับ ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการใช้บริการธนาคารหลักในเรื่องของประสบการณ์กับธนาคารและได้สอบถามถึงเรื่องของราคา พบว่าเรื่องของราคา อาทิ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เงินกู้ อัตราค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ทางธนาคารกำหนดนั้นไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ซึ่งเมื่อลูกค้ามีการเปรียบเทียบในเรื่องของราคาสำหรับเงินที่ต้องจ่ายออกไปอาจไม่เห็นความแตกต่าง ลูกค้าจึงสามารถยอมรับได้และไม่ได้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี และไม่รู้สึกละอายใจกับเงินที่จ่าย จึงยังมีประสบการณ์ที่ดีกับธนาคาร แต่ลูกค้ามักจะคำนึงถึงความคุ้มค่าของ

เงินที่ต้องจ่ายออกไปมากกว่า ว่ามีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใดจากการใช้บริการของธนาคาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leavitt (1954), Monroe and Krishnan (1985), Rao and Monroe (1989), Tull et al, (1964) พบว่าราคามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสบการณ์ของลูกค้า อธิบายได้ว่าคุณภาพของราคาหรือความคุ้มค่ามีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้น

4. ความภักดีต่อตราสินค้า

ความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมประกอบด้วย ความถี่ในการใช้บริการ การซื้อซ้ำ การบอกปากต่อปาก การแนะนำผู้อื่น และมุมมองเชิงจิตวิทยา ประกอบด้วย ความรู้สึก การสัมผัส ความคิด การแสดงออก สามารถอธิบายได้ดังนี้

ความภักดีต่อตราสินค้าที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยของลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็ก ในภาพรวมมีความรู้สึกภักดีและไม่ภักดีพอกัน ซึ่งหากพิจารณาเป็นส่วนๆ พบว่า มุมมองเชิงจิตวิทยาลูกค้ามีความรู้สึกดี ส่วนมุมมองเชิงพฤติกรรมลูกค้ามีความรู้สึกภักดีและไม่พอดีพอกัน

ผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ในรายละเอียดของความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงจิตวิทยา ซึ่งพบว่าลูกค้ามีความรู้สึกภักดี ซึ่งวัดจาก 4 ตัวแปร คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประทับใจ และการแสดงออก ตามลำดับ

ส่วนความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรม ลูกค้ามีความรู้สึกภักดีและไม่ภักดีพอกัน ซึ่งวัดจากการซื้อซ้ำเมื่อธนาคารออกผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ การใช้บริการกับธนาคารโดยเฉลี่ยในแต่ละเดือน การแนะนำให้ผู้อื่นมาใช้บริการที่เราใช้บริการอยู่ และการพูดถึงธนาคารที่ใช้บริการเป็นประจำ และลูกค้าค่อนข้างไม่ภักดี ในเรื่องจำนวนของการใช้ผลิตภัณฑ์และ

บริการของธนาคาร ซึ่งอยู่ระหว่าง 3-4 ประเภทต่อลูกค้า 1 ราย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลูกค้าที่ภักดีอาจใช้บริการแค่ 1 ประเภท ก็ได้ไม่จำเป็นต้องใช้บริการหลายประเภท น่าจะให้ความสำคัญในเรื่องความถี่มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ เจริมประเสริฐบุญ และ ปณิศา มีจินดา (2548) พบว่า พฤติกรรมด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านระยะเวลาในการใช้บริการเป็นลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าของธนาคาร และสอดคล้องกับ ปณณวิชญ์ พงศ์พิชชา นนท์ (2555) ได้ศึกษาพบว่า การบริการและผลิตภัณฑ์ และบุคลากรของธนาคาร มีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมด้านการซื้อผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ของธนาคารด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อการใช้บริการของธนาคาร ด้านการแนะนำ หรือการบอกต่อให้คนอื่นมาใช้บริการของธนาคาร

จากการวิเคราะห์ พบว่า ความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมและมุมมองเชิงจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านพนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา และความคุ้นเคย ความภักดีต่อตราสินค้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ ความภักดีในมุมมองเชิงพฤติกรรมและความภักดีในมุมมองเชิงจิตวิทยา ซึ่งความภักดีในมุมมองเชิงพฤติกรรม หมายถึง การที่ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการซ้ำจริงๆ เป็นการวัดได้เป็นจำนวนครั้ง หรือเป็นบาท หากองค์กรมีการจัดการทำฐานข้อมูลลูกค้าอย่างเหมาะสมก็จะสามารถเห็นและระบุตัวลูกค้าในกลุ่มที่มีความภักดีในมุมมองเชิงพฤติกรรมได้ โดยในระยะยาวจะสามารถบริหารความสัมพันธ์ทางการตลาดได้เป็นอย่างดี ความภักดีในมุมมองเชิงจิตวิทยา หมายถึง การที่ลูกค้าคิดและพูดถึงสิ่งดีๆ เกี่ยวกับองค์กร

และมีความคิดหรือแนวโน้มที่ตั้งใจว่าจะซื้อสินค้าอีกในอนาคต นักวิชาการจากธนาคารกสิกร ได้ อธิบายว่า มีงานวิจัยที่วัดความพึงพอใจของลูกค้า โดยใช้แบบสอบถามอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งตัวชี้วัดที่ดีที่สุดสำหรับการวัดความภักดีของลูกค้าคือ การซื้อซ้ำ ดังนั้น องค์การเหล่านั้นจึงถือว่าตัวชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจประการหนึ่งคือ ตัวเลขจำนวนของลูกค้าที่มีการซื้อซ้ำ สามารถอธิบายได้ว่า ความภักดีเชิงพฤติกรรมสำคัญกว่าทางทัศนคติหรือจิตวิทยา หากเป็นการวัดความภักดีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเราสามารถตรวจสอบจำนวนครั้ง ความถี่และช่วงเวลาในการใช้บริการหรือซื้อสินค้าได้ แต่ความภักดีทางทัศนคติมีผลต่ออนาคตขององค์กร เนื่องจากความภักดีเชิงทัศนคติจะนำไปสู่โอกาสที่ลูกค้าจะกลับมาซื้อสินค้าอีกในอนาคต และมีผลต่อการแนะนำผู้อื่นให้มาซื้อสินค้าหรือเลือกใช้บริการของบริษัทได้ในอนาคต สอดคล้องกับ ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์ (2552) ได้อธิบายว่า ความภักดีของลูกค้ามีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในการเลือกซื้อสินค้าและเลือกบริโภคตราสินค้า ซึ่งมีได้หลายองค์ประกอบที่ทำให้เกิดประสบการณ์ในการซื้อสินค้า เช่น ความสะดวกในการจอดรถ ความสะอาดภายในร้านค้า ความเป็นกันเองและความเอื้ออาทรของพนักงาน ความง่ายในการค้นหาสินค้า และ ประสบการณ์หลังจากซื้อสินค้าและผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการใช้บริการธนาคารหลักพบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดี มีความประทับใจกับธนาคารหลักที่ใช้บริการอยู่ และความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นก็ไปในทิศทางบวก เนื่องจากลูกค้าได้รับการตอบสนองจากการใช้บริการกับธนาคารเป็นอย่างดี สำหรับพฤติกรรมที่ลูกค้าจะแสดงออกนั้นลูกค้าได้อธิบายว่า ไม่มีความแตกต่างหรือไม่ได้เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติอย่างชัดเจนหรือเป็น

ประจำ เช่น การแนะนำผู้อื่นๆ ให้ใช้บริการ อาจมีบ้างในบางโอกาสหรือเท่าที่จำเป็นจริงๆ เช่น เกิดขึ้นโดยการร้องขอ แต่โดยภาพรวมทั้งหมดลูกค้าก็ยังมีความรู้สึกที่ดีและประทับใจกับธนาคารหลักที่ใช้บริการอยู่

5. อิทธิพลของคุณลักษณะธุรกิจ ขนาดของธนาคาร ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้า และความภักดีต่อตราสินค้า

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของธุรกิจ อันประกอบด้วย อายุเจ้าของกิจการ ประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลาดำเนินธุรกิจและขนาดของธนาคารที่ใช้บริการ มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงกันข้ามกับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าที่ได้รับจากธนาคารในด้านพนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการสื่อสาร ราคา และความคุ้นเคยจากธนาคาร นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังอธิบายได้ว่า ปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าที่ได้รับจากธนาคารในด้านพนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการสื่อสาร ราคา และความคุ้นเคย มีอิทธิพลทางตรงกับความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมและมุมมองจิตวิทยาซึ่งได้จำแนกอภิปรายไปแล้วข้างต้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ Howard and Sheth (1969) และ Oliver (1999) ซึ่งได้อธิบายว่าการวัดความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าถือว่ามีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และ Barsky and Nash (2002) and Berry et al (2002) และ Bitner and Hubbert (1994) และ Oliver (1999) ยังได้อธิบายว่า ความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้านั้นเป็นผลมาจากประสบการณ์ของลูกค้าที่ได้รับ ซึ่งงานวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทิศทางบวกของประสบการณ์ของลูกค้าในด้านต่างๆ กับความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมและมุมมองเชิงจิตวิทยา

จากการผลการวิเคราะห์ของข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับลูกค้าที่ใช้บริการและธนาคารที่ให้บริการกับลูกค้า ผลการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องโดยสามารถอธิบายได้ว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า นั้น สิ่ง ธนาคารต้องการผลที่เกิดขึ้นนั้นคือ ความภักดีต่อตราสินค้าที่ลูกค้ามีต่อธนาคารซึ่งความภักดีที่เกิดขึ้นนั้นไม่เพียงแต่ลูกค้าเกิดความรู้สึกที่ดีหรือมีทัศนคติที่ดีเท่านั้น อีกสิ่งหนึ่งที่ถือเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่วัดได้ คือความภักดีที่แสดงออกในเชิงพฤติกรรม ได้แก่ การกลับมาใช้ซ้ำๆ การบอกต่อไปยังผู้อื่น การแนะนำผู้อื่นให้มาใช้สินค้าและบริการ รวมถึงเมื่อธนาคารมีการออกผลิตภัณฑ์ลูกค้ามีการใช้ผลิตภัณฑ์เพิ่มเติมมากขึ้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือสิ่งที่ธนาคารต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งที่ผ่านมาลูกค้าในแต่ละรายอาจมีธนาคารที่ตนเองใช้บริการอยู่แล้วมากกว่า 1 แห่งก็ตาม แต่ความต้องการท้ายสุดของธนาคารนั้นคือ ลูกค้าเลือกที่จะใช้บริการของธนาคารเป็นธนาคารหลักเพียงแห่งเดียว แม้ว่าการเลือกใช้บริการของธนาคารตอนเริ่มต้นนั้นได้ตัดสินใจใช้บริการจากความสะดวกสบายและคุณภาพการบริการที่ควบคู่กันก็ตาม ธนาคารมุ่งเน้นที่จะสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า เป็นประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในทุกจุดสัมผัสที่ลูกค้ามีกับธนาคาร โดยธนาคารมุ่งเน้น “การยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง” (Customer Centric) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด โดยมีการแบ่งกลุ่มของ อาทิ แบ่งตามกลุ่มรายได้ กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ประกอบการ และสามารถแยกย่อยลงไปถึงแต่ละประเภทอุตสาหกรรม ขนาดของธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การรับรู้ของลูกค้าก่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่ดีต่อธนาคาร โดยผ่านทางพนักงานที่มีการติดต่อกับลูกค้า โดยมีคุณลักษณะ

ที่สนองตอบความต้องการของลูกค้าได้เป็นอย่างดีในเรื่องของการแต่งกายของพนักงานที่เป็นระเบียบเรียบร้อย กิริยามารยาท ความสุภาพอ่อนน้อม และความรอบรู้และเชี่ยวชาญของพนักงาน รวมถึงการติดต่อผ่านสื่อต่างๆ จากธนาคารที่ส่งมอบไปยังลูกค้า ทำให้ได้รับความสะดวกเกิดความพึงพอใจจากการได้รับการบริการจากธนาคาร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมและคุณภาพของการบริการที่ดีที่ส่งมอบให้กับลูกค้า และเรื่องของราคาที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของธนาคารที่ได้นำมาใช้เป็นกลยุทธ์กับผลิตภัณฑ์สิ่งต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีของธนาคารที่มีให้กับลูกค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกค้าที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจขนาดเล็กในคุณลักษณะของธุรกิจต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ
  - 1.1 จากผลการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า คุณลักษณะของธุรกิจประกอบด้วย อายุเจ้าของกิจการ ประเภทอุตสาหกรรม ระยะเวลาดำเนินธุรกิจและขนาดของธนาคารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าที่ได้รับจากธนาคาร ด้านพนักงาน การบริการ ความสะดวกสบาย กระบวนการ การสื่อสาร ราคา และความคุ้มค่า และมีอิทธิพลทางตรงโดยมีความผันแปรในทางตรงกันข้าม ดังนั้นจากการศึกษาครั้งนี้เห็นควรว่า ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยควรมีการกำหนดนโยบายใน

- เรื่องการให้ความสำคัญกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กที่เริ่มประกอบกิจการ เนื่องจากธุรกิจที่เริ่มดำเนินการมักจะมีงบประมาณในแง่ดีและมองหาธนาคารพาณิชย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้เพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ โดยอาจกำหนดเป็นนโยบายที่สามารถใช้และปฏิบัติได้จริงในด้านพนักงาน การบริการ และราคาความคุ้มค่าที่เหมาะสม ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจากงานวิจัยในครั้งนี้ ธนาคารควรหันมาให้ความสำคัญเรื่องของพนักงาน เพราะถือได้ว่าเป็นสิ่งแรกที่ลูกค้าสามารถรับรู้และสัมผัสได้จากปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครั้งแรก ก่อให้เกิดเป็นความประทับใจและประสบการณ์ที่ดีได้ รวมถึงการให้บริการที่ดี คุณภาพของการบริการ อาทิ การให้บริการที่มีความถูกต้องและรวดเร็ว และความยืดหยุ่นของการให้บริการเป็นการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการกับลูกค้ากลุ่มวิสาหกิจขนาดเล็ก ทั้งนี้เนื่องมาจากลูกค้ากลุ่มดังกล่าวที่เพิ่งจะเริ่มดำเนินธุรกิจ ยังไม่มีความพร้อมตามมาตรฐานของธนาคารกำหนดไว้ หากได้รับความยืดหยุ่นเชื่อมั่นจะทำให้ธุรกิจมีความคล่องตัวและสามารถเติบโตต่อไปได้และเพื่อเป็นการรักษาลูกค้าไว้ให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้นพร้อมกับประสบการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้น
- 1.2 จากผลการศึกษาพบว่า ธนาคารขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ในการสร้างประสบการณ์ที่ดีกับลูกค้าวิสาหกิจขนาดเล็กมากกว่าขนาดใหญ่ อาจเป็นผลมาจากการเข้าถึงได้ง่าย และการได้รับการช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้วิจัยเสนอแนะว่า ธนาคารพาณิชย์ไม่ว่าจะขนาดใหญ่ก็ตามควรให้ความสำคัญกับลูกค้า

วิสาหกิจขนาดเล็กที่มีการเริ่มต้นประกอบการ การยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) เพื่อเป็นการสร้างโอกาสของการดำเนินธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นให้ได้ประสบความสำเร็จและถือเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดี ส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าและรักษาลูกค้าไว้ในระยะยาว เพราะลูกค้าขนาดเล็กในวันนี้สามารถเติบโตเป็นขนาดกลางและขนาดใหญ่ สามารถสร้างรายได้ให้กับธนาคารได้ในระยะยาวต่อไป

- 1.3 จากผลการศึกษาพบว่า ลูกค้ามีความภักดีต่อตราสินค้าในมุมมองเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับของความภักดีและไม่ภักดีพอๆ กัน ดังนั้นจากผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าองค์กรควรให้ความสำคัญกับบทบาทของประสบการณ์ของลูกค้าที่มีองค์ประกอบต่างๆ ที่นำเสนอไปแล้วข้างต้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่องค์กรสามารถควบคุมได้ และในขณะเดียวกันก็มีสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้เช่นกัน อาทิ ผลจากพฤติกรรมลูกค้าที่แสดงออก การสื่อสารบอกปากต่อปาก ดังนั้นองค์กรอาจต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและจัดการเพื่อมิให้มีผลต่อประสบการณ์เชิงลบได้ โดยการจัดการข้อร้องเรียนของลูกค้าเพื่อให้เกิดความมั่นใจกับลูกค้าได้ว่าสิ่งที่เขาได้รับนั้นมาจากองค์กรที่มีคุณภาพ โดยการปฏิบัติอาจกระทำได้โดย ธนาคารเสนอให้มี “กล่องแสดงความคิดเห็น” หรือ “หมายเลขติดต่อของผู้จัดการสาขา” ที่มีอำนาจและจัดการข้อร้องเรียนกับลูกค้าได้เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงและมั่นใจได้ว่า เมื่อลูกค้ามีปัญหาหรือร้องเรียนสิ่งใด ธนาคารสามารถจัดการได้ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจกับลูกค้าและเกิดเป็นประสบการณ์ที่ดีขึ้นกับลูกค้าได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
  - จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถเสนอเป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้
    - 2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า ในประเภทธุรกิจที่แตกต่างกันไป เช่น ธุรกิจบริการ ธุรกิจการผลิต ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจค้าส่ง โดยมีการระบุในธุรกิจแต่ละประเภทแยกย่อยลงไปให้มีความชัดเจน รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจที่แตกต่างจากนี้ได้แก่ ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ รวมถึงขนาดย่อย ซึ่งสามารถเติบโตและพัฒนาเป็นขนาดที่ใหญ่ขึ้นได้
    - 2.2. ควรศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มากพอ เพื่อทราบเกี่ยวกับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าในด้านต่างๆ เพิ่มเติม โดยจากการวิจัยเชิงคุณภาพ อาทิ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อได้ทราบถึงปัจจัยด้านอื่นๆ และเกิดเป็นมุมมองใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ของลูกค้าของลูกค้า
    - 2.3 ควรศึกษาในแต่ละภูมิภาคและนำผลมาเปรียบเทียบ เพราะในแต่ละภูมิภาคย่อมมีความแตกต่างกันในเรื่องต่างๆ อาทิ ความเป็นสังคมเมือง ชนบท วัฒนธรรมแต่ละภาค และภาวะทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้ จะเป็นตัวสะท้อนถึงตัวแปรของประสบการณ์ของลูกค้าเป็นอย่างดี
    - 2.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยประสบการณ์ของลูกค้าด้านที่ไม่ดี เพื่อทราบถึงสิ่งที่ต้องแก้ไขและปรับปรุง นำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อการรักษาลูกค้าไว้

เอกสารอ้างอิง

- ไชยวัฒน์ คงธนะ. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้สินค้าไฮเทคขนาดกลางและขนาดย่อมกับ
ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรพรรณ เจริมประเสริฐบุญ และ ปณิศา มีจินดา. (2548). ความจงรักภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อ
ธนาคารกรุงเทพ สาขาในห้างสรรพสินค้า ในเขตจังหวัดปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
และพฤติกรรมศาสตร์: หลักการวิธีการและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
80/20 หลักการพาเรโต. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555,
จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=483669>
- ครรชิต ยศพรไพบูลย์. (2551). การส่งมอบบริการที่เป็นเลิศ. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2553,
จาก <http://www.library.msu.ac.th/j>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554).
สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.nesdb.go.th>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). สืบค้นเมื่อ 5 กันยายน 2555,
จาก www.sme.go.th.
- สิทธิชัย ปัญญาโรจน์. การบริหารเวลา สถาบันพระปกเกล้าฐานข้อมูลการเมืองภาคพลเมือง. สืบค้นเมื่อ
1 พฤษภาคม 2555, จาก <http://kpi.playthailand.com/index.php>
- Anderson, E.W., Fornell, C., and Lehmann, D.R. (1994). Customer satisfaction,
market share, and profitability: Findings from Sweden. *Journal of Marketing*,
58(3), pp.53– 66.
- Arnould, E.J. & Price, L.L. (1993). River magic: Extraordinary experiences and
the extend service encounter. *Journal of Consumer Research*, 22, pp.24-45.
- Barsky, J. & Nash, L. (2002). *Evoking emotion: Affective keys to hotel loyalty*.
Cornell Hotel & Restaurant Administration Quarterly, 43(39).
- Bennett, R., Hartel, C.E.J., & McColl-Kennedy, J.R.,2005. Experience as a moderator
of involvement and satisfaction on brand loyalty in a business-to-business setting.
Industrial Marketing Management, 34(7), pp. 97-107.
- Berry, L.L. (2000). Cultivating service brand equity. *Journal of Academy of Marketing
Science*, 28(1), pp. 128-137.
- Berry, L.L., Carbone, L.P., & Haeckel, S.H. (2002). Managing the total customer experience.
MIT Sloan Management Review, 43(3), pp. 85–89.

- Bitner, M.J. (1990). Evaluating service encounters: The effects of physical surroundings and employee responses. *Journal of Marketing*, 54. pp.69–82.
- Bitner, M.J., and Hubbert, A.M. (1994). Encounter satisfaction versus overall satisfaction versus quality: The customer's voice,' In *Service quality: New directions in theory and practice*. Eds. Roland T. Rust and Richard L. Oliver. Thousand Oaks, CA: Sage, pp.72–94.
- Bitner, M.J., and Hubbert, A.M. (1994). Encounter satisfaction versus overall satisfaction versus quality: The customer's voice,' In *Service quality: New directions in theory and practice*. Eds. Roland T. Rust and Richard L. Oliver. Thousand Oaks, CA: Sage, pp.72–94.
- Bitner, M.J., Booms, B., and Tetreault, M. (1990). The service encounter: diagnosing favourable and unfavourable incidents. *Journal of Marketing*, 54. pp.71–84.
- Bowen, D.E, and Schneider, B (1985). Boundary spanning role employees and the service encounter: some guidelines for management research, in Czepiel, J.A, Soloman, M.R, Surprenant, C.F (Eds), *The Service Encounter*, Lexington, MA.
- Carbone, L.P. (2004). *Clued in: How to keep customers coming back again and again*. Upper Saddle River, N.J. Financial Times Prentice Hall.
- Cheung, C. and Law, R. (1998). Hospitality service quality and the role of performance appraisal. *Managing Service Quality*, 8(6), pp.402–406.
- Coelho-Rodriguez, A. (2001). The Close Relationship Strategy Corporate Brand development in banking. *Journal of Brand Management*.
- Darden, W. R., & Babin, B. J., (1994). Exploring the Concept of Affective Quality: Expanding the Concept of Retail Personality. *Journal of Business Research*, 29, pp.101-110.
- Gentile, C., Spiller, N. & Noci, G. (2007). How to sustain the customer experience: An overview of experience components that co-create value with the customer. *European Management Journal*, 25(5), pp.395–410.
- Grewal, D., Levy, M., & Kumar, V., (2009). Customer Experience Management in Retailing: An Organizing Framework. *Journal of Retailing*, 85. pp.1-14.
- Gronroos, C. (1983). *Strategic management and marketing in the service sector*. Marketing Science Institute, Cambridge, MA.
- Gronroos, C. (1984). A service quality model and its marketing implications. *European Journal of Marketing*, 18(4), pp.36–44.

- Gronroos, C. (1990a). Relationship approach to the marketing function in service contexts: The marketing and organizational behaviour interface. *Journal of Business Research*, 20, pp.3–12.
- Gronroos, C. (1990b). *Service management and marketing: Managing the moments of truth in service competition*. New York: Lexington Books.
- Gronroos, C. (2001). *Service management and marketing – A consumer relationship management approach*. Wiley, West Sussex.
- Haynes, P., and Fryer, G. (2000). Human resources, service quality and performance: a case study. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12(4), pp.240-248.
- Howard, J.A., and Sheth, J.N. (1969). *The theory of buyer behaviour*. New York: Wiley.
- Jones, A.M. (1999). Entertaining shopping experiences – an exploratory investigation, *Journal of Retailing and Consumer Services*, 6, pp. 129–139.
- Keller, K.L. (2008). *Strategic brand management: Building, measuring, and managing brand equity, (3rd)*. Upper Saddle River, New Jersey Pearson Education, Inc.
- Knutson, B. (1988). Frequent travellers: Making them happy and bringing them back. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 29(1), pp.83–87.
- Knutson, B.J., and Beck, J.A. (2003). Identifying the dimensions of the experience construct: Development of the model. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 4(3/4), pp.23–35.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management*. (11th Edition). New Jersey, Pearson Education, Inc.
- Lam R. and Burton, S. (2006). SME banking loyalty: a qualitative study in Hong Kong. *International Journal of Bank Marketing*, 24. pp.37-52.
- Lam, T and Zhang, H.Q. (1999). Service quality of travel agents: the case of travel agents in Hong. Source: *Tourism Management*, 20(3), pp.341-349(9).
- Leavitt, H.J. (1954). A note on some experimental findings about the meaning of price. *Journal of Business*, 27. pp. 205–210.
- Legg, D., and Baker, J. (1987). Advertising strategies for service firms. In Suprenant, C.(Eds), *Add value to your service*, American Marketing Association, Chicago, IL. pp.163–8.
- Maxwell, G., and Lyle, G. (2002). Strategic HRM and business performance in the Hilton Group. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 14. pp.251–252.

- Mittal, B. (1999). The advertising of services: meeting the challenge of intangibility. *Journal of Service Research*, 2(1), pp. 98–116.
- Monroe, K.B., and Krishnan, R. (1985). *The effect of price on subjective product evaluations. In Perceived quality: How consumers view stores and merchandise.* Eds. Jacoby, J., and Olson, J. Lexington, MA: Lexington Books.
- Oliver, R.L. (1999). Whence consumer loyalty?. *Journal of Marketing*, 63. pp. 33–44 (Special Issue).
- Pine, B.J., & Gilmore, J.H. (1999). The Experience Economy – Work is theatre and every business a stage. *Harvard Business School Press, Boston, MA.*
- Quan, S., and Wang, N. (2004). Towards a structural model of the tourist experience: An illustration from food experiences in tourism. *Tourism Management*, 25(3), pp. 297–305.
- Rao, A.R., and Monroe, B. (1989). The effect of price, brand name, and store name on buyer’s perception of product quality: An integrative review. *Journal of Marketing Research*, 26(3), pp. 351–357.
- Schmitt, B.H. (2003). *Customer experience management. A revolutionary approach to connecting with your customers.* New Jersey, John Wiley and Sons, Inc. *Services Marketing*, 11(4), pp. 230–248.
- Shaw, C. & Ivens, J. (2002). *Building Great Customer Experiences*, New York: Palgrave MacMillan.
- Stan, S. & Kenneth, R. & Evans, Jeffrey, L.S. and Charles, W. (2002). Critical Customer Experiences in Professional Business-to-Business Service Exchanges: Impact on Overall Customer Response to Service Providers. *American Marketing Association Conference Proceedings*, Chicago, 13, pp. 113-114.
- Steenkamp, J.B., and Van Trijp, H.V. (1991). The use of LISREL in validating marketing constructs. *International Journal of Research in Marketing*. 8. pp.283–299.
- Tull, D., Boring, R.A., and Gonsior, M.H. (1964). A note on the relationship of price and imputed quality. *Journal of Business*, 37, pp. 186–191.
- Verhoef, P.C., Langerak, B.F., Donkers, C.B. (2007). Understanding brand and dealer retention in the new car market: The moderating role of brand tier. *Journal of Retailing*, 83, pp. 97–113.
- Weaver, P.A., and McCleary, K.W. (1991). Basics bring’em back. *Journal of Hotel and Motel Management*, 206(11), pp. 29–38.

- Weaver, P.A., and Oh, H.C. (1993). Do American business travellers have different hotel service requirements? *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 5(3), pp. 16–21.
- Wilson. (2004). *Organizational Behaviour and Work*. สืบค้นจาก www.amazon.co.uk.
- Worsfold, P. (1999). HRM, performance, commitment and service quality in the hotel industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 11(7), pp. 340–348.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York Harper & Row.
- Zeithaml, V.A., Berry, L.L., and Parasuraman, A. (1993). The nature and determinants of customer expectations of service. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 21 (Winter), 1-12.

ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการ
แข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย
The Effect of Market and Learning Orientations on Competitive Capabilities
of the Thai Automobile Industry

กัสมา กาซ้อน*
Kasama kasorn*
ธีรศักดิ์ กัญจนพงศ์**
Teerasak Khanchanapong**
นพพร ศรีวรวิไล***
Nopporn Srivoravilai***

---

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*Doctor of Business Administration Program, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University.

*E- mail : kasama_kaw@yahoo.co.th

**อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

**, ***Lecturer, Faculty of Business Administration, Dhurakij Pundit University and Thesis Advisor.

**E- mail : teerasak.khg@dpu.ac.th

***E- mail : nopporn.sri@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งตลาด พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้และความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) และเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน ตัวอย่างได้แก่สถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยที่จดทะเบียนในกรมโรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวน 354 องค์กร เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วยมาตรวัดพฤติกรรมมุ่งตลาด มาตรวัดพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้และมาตรวัดความสามารถด้านการแข่งขัน การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ด้วยโปรแกรม LISREL for windows ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันในทุกด้าน ส่วนพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต นอกจากนี้ยังพบว่าปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลต่อการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน

คำสำคัญ : พฤติกรรมมุ่งตลาด พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ ความสามารถด้านการแข่งขัน ปฏิสัมพันธ์

Abstract

This paper aims to examine the relationship between Market Orientation, Learning Orientation, and Competitive Capabilities (Cost Performance, Delivery Dependability, Product Quality and Process Flexibility) and to investigate the Interaction effect between Market Orientation and Learning Orientation towards Competitive Capabilities. Samples were taken from 354 manufacturing enterprises in the Thai automotive industry, registered with the Department of Industrial Works. Research instruments included Market Orientation measurement scale, Learning Orientation measurement scale, and Competitive Capabilities measurement scale. The analysis methods of this research consisted of descriptive statistics, pearson's product moment correlation coefficient and hierarchical regressions through SPSS for windows and confirmatory factor analysis and structural equation model through LISREL for windows. The results showed that Market Orientation is positively correlated with all four aspects of competitive capabilities (Cost Performance, Delivery Dependability, Product Quality and Process Flexibility) , while Learning Orientation is positively correlated with the two aspects of competitive capabilities, namely, Cost Performance and Process Flexibility. Lastly, the Interaction Effect between Market Orientation and Learning Orientation is only correlated with Cost Performance.

Keywords : Market Orientation, Learning Orientation, Competitive Capabilities, Interaction effect

บทนำ

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง (Potential Industries) และเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันเพราะมีศักยภาพในด้านการผลิตและการค้าที่ดีกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ อีกทั้งมีสัดส่วนความต้องการในตลาดโลกที่สูงมาก (บทสรุปผู้บริหาร Profile ภาคอุตสาหกรรม. 2554, ธันวาคม) หากแต่องค์กรหรือธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้นั้นจำเป็นต้องสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitive Capabilities : CC) (Ojha, 2008) ดังนั้นผู้ประกอบการและนักวิชาการเริ่มสนใจขยายขอบเขตการศึกษาไปถึงปัจจัยภายในขององค์กรในเรื่องพฤติกรรมมุ่งตลาด (Market Orientation : MO) และพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ (Learning Orientation: LO) เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งอิทธิพลของปัจจัยเหล่านั้นที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Farrell and Oczkowski, 2002; Lim, 2006 ; Messersmith, 2008) งานวิจัยที่ผ่านมาอธิบายว่า ทั้งพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขัน ตัวอย่างเช่น Narver and Slater (1990) ได้ศึกษาพบว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดที่เน้นให้ความสำคัญกับลูกค้าจะทำให้องค์กรมีความสามารถด้านการแข่งขัน องค์กรธุรกิจที่กำลังค้นหาความสามารถด้านการแข่งขันต่างให้ความสนใจต่อพฤติกรรมมุ่งตลาดมากขึ้น (Hult et al., 2003; Jaakkola et al., 2006) ส่วน Perin and Sampaio (2003) และ Liao (2006) ใช้แนวคิดทรัพยากรพื้นฐาน (The Resource-Based View : RBV) เพื่ออธิบายว่า พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของพนักงานมากขึ้นและการเสริมสร้างความรู้นำไปสู่

พัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรม และควรเน้นพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เพราะการเรียนรู้ภายในองค์กรมีความจำเป็นอย่างมากต่อการอยู่รอดขององค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านการแข่งขันที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการมีจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะศึกษาเรื่องความสามารถในการผลิต (Boon-itt, 2010) และห่วงโซ่อุปทาน (Rosenzweig et al., 2003 ; Jitpaiboon 2005; Thatte, 2007) อย่างไรก็ตามยังมีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งได้ให้ความสำคัญในการศึกษาแนวคิดพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มากขึ้น แต่ก็ยังคงมุ่งศึกษาเพียงแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเท่านั้น (Hult et al., 2003; Kharabsheh, 2007; Lankinen et al., 2007; Tuominen et al., 2008) จึงทำให้ขาดการเชื่อมโยงจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ การศึกษาแนวคิดพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้โดยศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ที่มีต่อกันเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อองค์กรในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาความสามารถด้านการแข่งขันอย่างเป็นทวีคูณ ทั้งนี้ Taylor and Asadorian (1985) ได้กล่าวถึง การหาจุดรวมที่เหมาะสม (Joint optimization) ของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรขององค์กรในกระบวนการสร้างคุณค่าในองค์กรธุรกิจ

อย่างไรก็ดี จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า จำนวนผลงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ขององค์กรอย่างบูรณาการยังมีจำนวนน้อยมาก การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขันในการดำเนินงาน (Competitive Capabilities in Operational

Areas) (เช่น การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) และ ศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ของ พฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งตลาดและความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต)
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้และความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต)
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ระหว่างพฤติกรรมมุ่งตลาดและ พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต)

การทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนนี้จะเริ่มจากการอธิบายถึงแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมุ่งตลาดและ พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้รวมทั้งความสามารถด้านการแข่งขัน 4 ด้านจากนั้นจะอธิบายถึงสมมติฐาน การวิจัยที่แสดงถึงผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ รวมทั้ง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 ปัจจัยที่มีต่อความ

สามารถด้านการแข่งขัน 4 ด้านและสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมมุ่งตลาด (Market Orientation : MO)

พฤติกรรมมุ่งตลาด หมายถึง การจัดการ กิจกรรมหลักที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตาม ความต้องการลูกค้า ความต้องการของตลาดและ สิ่งที่สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้องค์กรมี ประสิทธิภาพมากกว่าคู่แข่ง การพัฒนา พฤติกรรมมุ่งตลาดจากนักวิชาการหลายท่าน (ตัวอย่างเช่น Narver and Slater,1990; Hult et al., 2003; Chan, 2005; Hooper, 2006; Tan, 2007) อธิบายว่า ว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดที่สามารถ กำหนดทิศทางตลาดในระยะยาวและทำให้องค์กรมีกำไรเพิ่มขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรม (Hult et al., 2003; Coley, 2004; Chan, 2005; Hooper, 2006) นั้นพบว่า พฤติกรรมมุ่งตลาด ประกอบด้วย 3 มิติคือ (1) การมุ่งลูกค้า (Customer Orientation) (2) การมุ่งคู่แข่ง (Competitor Orientation) และ(3) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter-functional Coordination)

2. พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ (Learning Orientation : LO)

พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์กร แสดงความปรารถนาและตระหนักที่จะพัฒนา ความสามารถร่วมกันไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรจะต้องมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายในเรื่องการเรียนรู้อย่างชัดเจนและส่งเสริมให้ พนักงานทุกคนต้องพัฒนาความรู้ความสามารถ ของตนเองในด้านการมุ่งมั่นในการเรียนรู้ การมี วิสัยทัศน์ร่วมกันและการยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Perin and Sampai,2003) จากการ

ทบทวนวรรณกรรม (Perin and Sampaio, 2003; Lim, 2006; Tan and Smyrnios, 2007; Kharabsheh, 2007, Lankinen et al., 2007) นั้นพบว่า พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 มิติ คือ (1) การมุ่งมั่นการเรียนรู้ (Commitment to Learning) (2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) และ (3) การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open-mindedness) ซึ่งทั้งสามองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน

3. ความสามารถด้านการแข่งขัน

(Competitive Capabilities : CC)

ความสามารถด้านการแข่งขัน หมายถึง ความสามารถขององค์กรที่มีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าโดยใช้ศักยภาพขององค์กรที่เหนือกว่าคู่แข่ง ความคิดของการพัฒนาความสามารถด้านการแข่งขันได้เริ่มมีมานาน แต่ปรากฏเด่นชัดและได้รับความสนใจจากนักวิชาการมาตั้งแต่ช่วงปี 1980 ต่อมา Koufteros et al.(2002) ยอมรับว่าความสามารถขององค์กรที่จะนำเสนอคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทำให้สามารถสร้างมูลค่าที่สูงขึ้นได้ และ Boyer and Lewis (2002) ได้เพิ่มเติมว่าการตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า จัดส่งให้ทันเวลา เป็นการเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขัน จากการทบทวนวรรณกรรมความสามารถด้านการแข่งขัน ในด้านการดำเนินงาน (Competitive Capabilities in Operational Areas) (Zhang, 2001; Rosenzweig et al.,2003; Jitpaiboon, 2005; Ojha, 2008) นั้นพบว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ประกอบด้วย (1) การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน (Cost Performance) (2) ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า (Delivery Dependability) (3) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Product Quality) และ(4) ความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต (Process Flexibility)

4. ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน

4.1 ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมุ่งตลาดที่มีส่วนในการสร้างความสามารถด้านการแข่งขันชี้ว่าความสามารถด้านการแข่งขันเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางของธุรกิจภายในองค์กรโดยเพิ่มความสามารถทางการตลาด นักวิจัยหลายท่าน (เช่น Dobni and Luffman, 2000; Zebal, 2003; Chan, 2005; Thatte, 2007; Johnson et al., 2009) ได้สนับสนุนว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเชื่อมโยงกับความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขันและมีประสิทธิภาพในดำเนินงานเป็นการกำหนดทิศทางตลาดในระยะยาว นอกจากนี้ Rosenzweig et al. (2003) ได้สนับสนุนว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดขององค์กรที่ประสบความสำเร็จมากต้องเข้าถึงความสามารถด้านการแข่งขันในด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้าและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะทำให้องค์กรสามารถการกำหนดทิศทางในการดำเนินภายในองค์กรและเพิ่มความสามารถทางการตลาด จากการทบทวนวรรณกรรมจึงนำมาซึ่งสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

Hypothesis 1a: พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน

Hypothesis 1b: พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า

Hypothesis 1c: พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพผลิตภัณฑ์

Hypothesis 1d: พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต

4.2 ผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน

นักวิชาการได้ศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กร ตัวอย่างเช่น Perin and Sampaio (2003) กล่าวว่า พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ภายในองค์กรนั้นมีความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดในการแข่งขัน สำหรับ Ojha (2008) เสนอแนะว่า พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้นำไปสู่การสร้างความสามารถด้านการแข่งขันในด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน คุณภาพผลิตภัณฑ์ ความยืดหยุ่น และความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้าจะทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจส่งผลให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดที่มีการแข่งขันสูง นักวิจัยหลายท่านเช่น Tan (2007); Lim (2006); Tan and Smyrnios (2007); Kharabsheh (2007); Lankinen et al. (2007) ได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เป็นวิธีการสำคัญในการสร้างความสามารถด้านการแข่งขันขององค์กรซึ่งจากความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้้องค์กรต้องรักษาความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจภายใต้การเปลี่ยนแปลงในตลาดที่มีการแข่งขันสูง จากการทบทวนวรรณกรรมจึงนำมาซึ่งสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

Hypothesis 2a: พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน

Hypothesis 2b: พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า

Hypothesis 2c: พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพผลิตภัณฑ์

Hypothesis 2d: พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต

4.3 ผลกระทบของปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาการบูรณาการระหว่างพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขันเนื่องจากความคล่องตัวเชิงกลยุทธ์มีผลต่อการปรับปรุงความสามารถด้านการแข่งขันในการดำเนินงาน (Ojha, 2008) จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสามารถด้านการแข่งขันในการดำเนินงาน (Competitive Capabilities in Operational Areas) (Zhang, 2001; Jitpaiboon, 2005; Huang, 2008; Ojha, 2008) แนวคิดดังกล่าวยังได้รับการสนับสนุนแนวคิดจากหลักฐานเชิงประจักษ์ร่วมสมัย (Kroes, 2007) ว่าความสามารถด้านการแข่งขันเป็นคุณสมบัติขององค์กรโดยใช้ศักยภาพสร้างแตกต่างระหว่างองค์กรและคู่แข่ง ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรส่วนใหญ่เน้นเกี่ยวกับความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ แต่สิ่งที่องค์กรต้องพยายามพัฒนาต่อไปคือ การทำให้สินค้าและบริการมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นสิ่งที่จะต้องสร้างขึ้นให้ได้ในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขันในปัจจุบัน การศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effects) เป็นการสนับสนุนทฤษฎีการทำงานร่วมกันของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้โดยการจตุรวมที่เหมาะสมของปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีผลต่อความสามารถด้านการแข่งขันจึงตั้งสมมติฐาน มีดังนี้

Hypothesis 3a: ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลต่อการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน

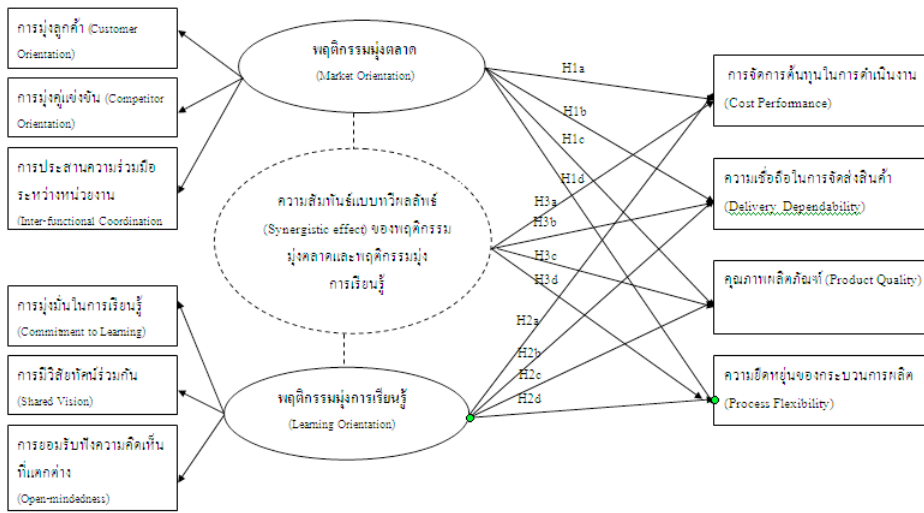
Hypothesis 3b: ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลต่อความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า

Hypothesis 3c: ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์

Hypothesis 3d: ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลต่อยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต

ผู้ศึกษาขอเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยได้

ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ สถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยที่จดทะเบียนในกรมโรงงานอุตสาหกรรม สังกัดกระทรวงการอุตสาหกรรม จำนวน 2,384 องค์กร ที่มีรายชื่อฐานข้อมูลกรมโรงงานอุตสาหกรรม (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2555) ขนาดตัวอย่าง คำนวณจากวิธีการที่เสนอโดย Yamane (1967) กำหนดขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ดังนั้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยไม่ต่ำกว่า 343 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (Two-stage sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างของสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยนำรายชื่อของสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมาแบ่งออกเป็นตามขนาดประกอบด้วยขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กโดยผู้ศึกษาใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดสถานประกอบการจากวิธีการแบ่งประเภทสถานประกอบการของสำนักกวิสหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ขั้นที่ 2 ขั้นนี้ผู้ศึกษาสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจับสลากรายชื่อสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยเพื่อให้ได้ตัวอย่างในสัดส่วนตามจำนวนของโรงงานในแต่ละขนาด ในส่วนของเลือกตัวแทนผู้ให้ข้อมูลของแต่ละละองค์การ ถึงแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้ หน่วย

วิเคราะห์ (Unit of Analysis) จะเป็นระดับองค์การแต่ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากตัวแทนผู้ให้ข้อมูลแต่ละองค์การตัวอย่างที่สามารถเก็บข้อมูลกลับมาได้ในงานศึกษาครั้งนี้มีผู้บริหารระดับสูงหรือตัวแทนจำนวน 354 องค์การ ผลการวิจัยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารขององค์การ ผู้จัดการโรงงาน มีระยะเวลาในการทำงานในองค์การ ช่วงระยะเวลาการทำงาน 6 - 10 ปี มีวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีอายุ 41-50 ปี เป็นสถานประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตขนาดเล็ก (จำนวนพนักงานทั้งหมดน้อยกว่า 50 คน)

2. เครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity)

ผู้ศึกษาสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer orientation) การมุ่งเน้นคู่แข่ง (Competitor orientation) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter functional) การมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (Commitment to Learning) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open-mindedness) การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน (Cost Performance) ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า (Delivery Dependability) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Product Quality) และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต (Process Flexibility) ทั้งนี้มาตรวัดพฤติกรรมมุ่งตลาด (การมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นคู่แข่ง และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน) มาจาก Narver and Slater (1990) จำนวน 14 ข้อ มาตรวัดพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ (การมุ่งมั่นในการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง) มาจาก Sinkula et al.

(1997); Baker & Sinkula (1999) จำนวน 18 ข้อ และมาตรวัดความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) จาก Zhang (2001) จำนวน 18 ข้อ การให้คะแนนเป็นแบบประเมินค่าของ Likert Scale ช่วง 1-5 คะแนน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัด ด้วยการหาความตรงและความเที่ยงของมาตรวัดครั้งนี้ โดยเริ่มจากการนำแบบสอบถามฉบับร่างหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity หรือ Face validity) ของมาตรวัดโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม และทำการปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำ และหาค่า (Index of item objective congruence: IOC) (บุญธรรม กิจปริดา บริสุทธิ์, 2542) และหาค่า IOC พบว่าทุกข้อมีค่า 1.0

มาตรวัดที่ผ่านการตรวจสอบความตรงแล้ว นำมาตรวจสอบความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในของมาตรวัดโดยการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยที่จดทะเบียนในกรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 30 องค์การ (กลุ่มทดลอง) และนำผลมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990 : 204 อ้างอิงจาก นงลักษณ์ วิรัชชัย 2542) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.873 ถึง 0.895

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ (Structural Equation Modeling: SEM) (Ahire et al, 1996) และพบว่าโมเดลการวัดองค์ประกอบ (Construct) ตามตารางที่ 2 -4

ตารางที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขององค์ประกอบพฤติกรรมมุ่งตลาด

องค์ประกอบ (Construct)	ตัวชี้วัด (Indicators)	Factor Loading	Cronbach's alpha
การมุ่งลูกค้า (Customer Orientation)	1. มุ่งมั่นรักษาสัญญาในการให้บริการตามความต้องการของลูกค้า	0.46	0.789
	2. มีวัตถุประสงค์ของธุรกิจเบื้องต้นเกิดจากความพึงพอใจของลูกค้าเป็นหลัก	0.46	
	3. กลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขันขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า	0.60	
	4. มีกลยุทธ์หลักเกี่ยวกับวิธีการที่สามารถสร้างมูลค่าที่เพิ่มขึ้นให้กับลูกค้า	0.76	
	5. วัดความพึงพอใจของลูกค้าอย่างเป็นระบบและอย่างสม่ำเสมอ	0.78	
	6. ให้ความสนใจและใส่ใจในบริการหลังการขายอย่างใกล้ชิด	0.64	
$\chi^2 = 9.18$, $df = 7$, $p = 0.24006$, $RMSEA = 0.030$, $SRMR = 0.023$, $CFI = 1.00$ และ $\chi^2/df = 1.31$			
การมุ่งคู่แข่ง (Competitor Orientation)	1. มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การแข่งขันทันทีเช่นเดียวกันคู่แข่ง	0.87	0.820
	2. พนักงานขายภายในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การแข่งขันเสมอ	0.68	
	3. ผู้บริหารองค์กรได้มีการวิเคราะห์จุดแข็ง และกลยุทธ์ของคู่แข่งอย่างสม่ำเสมอ	0.91	
	4. มีการกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่มีโอกาสได้เปรียบในการแข่งขัน	0.58	
$\chi^2 = 4.07$, $df = 1$, $p = 0.04357$, $RMSEA = 0.093$, $SRMR = 0.018$, $CFI = 0.99$ และ $\chi^2/df = 4.07$			

ตารางที่ 2 (ต่อ) ตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขององค์ประกอบพฤติกรรมมุ่งตลาด

องค์ประกอบ (Construct)	ตัวชี้วัด (Indicators)	Factor Loading	Cronbach's alpha
การประสานความร่วมมือ	1. การสร้างประโยชน์ทางธุรกิจเกิดจากการบูรณาการการให้บริการได้ตรงตามความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย	0.52	0.779
ระหว่างภายในหน่วยงาน	2. ทุกหน่วยงานภายในองค์กรสามารถตอบสนองตามความต้องการและการร้องขอของลูกค้าแต่ละราย	0.95	
(Inter-functional)	3. ผู้บริหารทุกคนภายในองค์กรมีหน้าที่เชื่อมโยงลูกค้าปัจจุบันและลูกค้าในอนาคต	0.55	
Coordination)	4. มีการสื่อสารและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ของลูกค้าในทุกธุรกิจซึ่งกันและกัน	0.57	
$\chi^2 = 1.61$, $df = 1$, $p = 0.20398$, $RMSEA = 0.042$, $SRMR = 0.011$, $CFI = 1.00$ และ $\chi^2 / df = 1.61$			

พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเหมือน (Convergent validity) และค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของทุกปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.46 - 0.95 ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และวิเคราะห์หาค่าความน่า

เชื่อถือ (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.779 - 0.820 จากข้อมูลสรุปได้ว่าตัวชี้วัด (Indicators) ทั้ง 3 ตัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดพฤติกรรมมุ่งตลาดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขององค์ประกอบพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้

องค์ประกอบ (Construct)	ตัวชี้วัด (Indicators)	Factor Loading	Cronbach's Alpha
การมุ่งมั่นการเรียนรู้ (Commitment to learning)	1.ผู้บริหารภายในองค์กรเห็นพ้องต้องกันว่าความสามารถในการรับรู้ในแต่ละหน่วยย่อยเป็นส่วนสำคัญไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน	0.64	0.798
	2. คุณค่าสำคัญเบื้องต้นของหน่วยธุรกิจนี้หมายรวมการเรียนรู้เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงให้ดีขึ้น	0.76	
	3. การเรียนรู้ของพนักงานเป็นการลงทุนขององค์กรไม่ใช่ค่าใช้จ่าย	0.81	
	4. การเรียนรู้ภายในองค์กรเป็นส่วนสำคัญที่จะยืนยันความอยู่รอดขององค์กร	0.75	
	5. องค์กรไม่มีการสร้างการเรียนรู้ให้เป็นวัฒนธรรมขององค์กร	0.36	
	6. องค์กรเชื่อว่าเมื่อใดที่หยุดเรียนรู้ นั่นคือ การเสียโอกาสในการพัฒนาธุรกิจ	0.70	
$\chi^2 = 10.52$, $df = 8$, $p = 0.23061$, $RMSEA = 0.030$, $SRMR = 0.020$, $CFI = 1.00$ และ $\chi^2/df = 1.31$			

ตารางที่ 3 (ต่อ) ตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขององค์ประกอบพฤติกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบ (Construct)	ตัวชี้วัด (Indicators)	Factor Loading	Cronbach's Alpha
การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)	1. องค์กรมีการรับรู้ร่วมกันว่าเป็นใครและจะมุ่งพัฒนาองค์กรไปในทิศทางใด	0.55	0.827
	2. องค์กรมีข้อตกลงร่วมกันให้พนักงานทุกคนทราบเกี่ยวกับประโยชน์ใช้สอยในการทำงานทุกระดับ	0.73	
	3. พนักงานทุกคนมีความมุ่งมั่นอย่างเดียวกันในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร	0.90	
	4. พนักงานทุกคนในองค์กรตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ร่วมดำเนินงานไปสู่ทิศทางเดียวกัน	0.85	
	5. ผู้บริหารเชื่อในการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ทางธุรกิจระหว่างบุคลากรกับในองค์กรยังอยู่ในระดับล่าง	0.59	
	6. องค์กรยังไม่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนสำหรับหน่วยธุรกิจทั้งหมด	0.47	
$\chi^2 = 17.52$, $df = 7$, $p = 0.01434$, $RMSEA = 0.065$, $SRMR = 0.028$, $CFI = 0.99$ และ $\chi^2/df = 2.50$			
การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open Mindedness)	1. องค์กรสะท้อนผลวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นข้อสรุปที่เกี่ยวกับทิศทางที่ทำธุรกิจอยู่	0.58	0.754
	2. องค์กรไม่ต้องการที่จะถูกถามเกี่ยวกับวิสัยทัศน์โลก (โลกาภิวัตน์) ต้องการเพียงเฉพาะธุรกิจขององค์กร	0.68	
	3. องค์กรพร้อมที่จะยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น	0.31	
	4. องค์กรสนับสนุนให้พนักงานคิดนอกกรอบได้	0.34	
	5. องค์กรมุ่งเน้นนวัตกรรมแบบเดิมๆ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการทำงาน	0.69	
	6. องค์กรเชื่อว่าแนวคิดแบบดั้งเดิมยังเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงในองค์กร	0.68	
$\chi^2 = 27.84$, $df = 7$, $p = 0.00024$, $RMSEA = 0.092$, $SRMR = 0.051$, $CFI = 0.97$ และ $\chi^2/df = 3.97$			

พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเหมือน (Convergent validity) และค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของทุกปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.31 - 0.90 ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ

(Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.754 - 0.827 จากข้อมูลสรุปได้ว่า ตัวชี้วัด (Indicators) ทั้ง 3 ตัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขององค์ประกอบความสามารถด้านการแข่งขัน

องค์ประกอบ (Construct)	ตัวชี้วัด (Indicators)	Factor Loading	Cronbach's Alpha
การจัดการ ต้นทุนในการ ดำเนินงาน (Cost Performance)	1.สามารถเสนอราคาที่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้	0.84	0.787
	2.สามารถจะแข่งขันด้วยราคาของเรา	0.83	
	3.สามารถเสนอราคาที่ดีกว่าคู่แข่ง	0.60	
	4.สามารถที่จะผลิตสินค้าที่มีประสิทธิภาพ	0.52	
	5.สามารถขายสินค้าที่ราคาที่สูงกว่าราคาเฉลี่ย	0.51	
$\chi^2 = 16.80$, $df = 5$, $p = 0.0049$, $RMSEA = 0.082$, $SRMR = 0.036$, $CFI = 0.98$ และ $\chi^2/df = 3.36$			
ความเชื่อถือใน การจัดส่ง สินค้า (Delivery Dependability)	1.สามารถส่งสินค้าในปริมาณที่ต้องการ	0.65	0.881
	2.สามารถส่งสินค้าชนิดที่ลูกค้าต้องการ	0.89	
	3.สามารถส่งสินค้าทันตามเวลาที่ลูกค้าสั่งซื้อ	0.89	
	4.สามารถจัดส่งสินค้าที่มีความน่าเชื่อถือของลูกค้า	0.74	
$\chi^2 = 2.33$, $df = 1$, $p = 0.12660$, $RMSEA = 0.061$, $SRMR = 0.0013$, $CFI = 1.00$ และ $\chi^2/df = 2.33$			
คุณภาพ ผลิตภัณฑ์ (Product Quality)	1.สามารถแข่งขันด้วยคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์	0.73	0.886
	2.นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าเชื่อถือสูง	0.82	
	3.นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคงทนสูง	0.85	
	4.นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงแก่ลูกค้า	0.82	
	5.นำเสนอผลิตภัณฑ์ตามข้อกำหนดเฉพาะตามความต้องการของลูกค้า	0.68	
$\chi^2 = 6.25$, $df = 4$, $p = 0.18133$, $RMSEA = 0.040$, $SRMR = 0.012$, $CFI = 1.00$ และ $\chi^2/df = 1.56$			

ความยืดหยุ่น ของกระบวนการ การผลิต (Process Flexibility)	1.สามารถผลิตสินค้าหลายชนิดอย่างรวดเร็ว	0.65	0.849
	2.สามารถเปลี่ยนแปลงจำนวนการผลิตอย่างรวดเร็ว	0.94	
	3.สามารถผลิตสินค้าได้อย่างหลากหลายโดยยังคงประโยชน์ ใช้สอยเช่นเดิม	0.74	
	4.สามารถรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าอย่างรวดเร็ว	0.62	
$\chi^2 = 4.46, df = 1, p = 0.03470, RMSEA = 0.099, SRMR = 0.014, CFI = 1.00$ และ $\chi^2/df = 4.46$			

ความสามารถด้านการแข่งขันมีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) และความตรงเชิงเหมือน (Convergent validity) และค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของทุกปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.51 - 0.94 ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.787 - 0.886 จากข้อมูลสรุปได้ว่า ตัวชี้วัด (Indicators) ทั้ง 4 ตัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวัดความสามารถด้านการแข่งขัน ตามตารางที่ 4

สำหรับการตรวจสอบความตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ผู้ศึกษาใช้วิธีของ Bagozzi and Phillips (1982) โดยการหาค่าความแตกต่างกัน (Chib-a) ณ ระดับ $p < 0.01$ (มากกว่า 6.634) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรแฝง (Latent variable) ทุกตัวมีความแตกต่างกัน (Chib-a) อยู่ระหว่าง 49.80-497.68 หมายความว่าตัวแปรองค์ประกอบนั้นผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity)

เมื่อได้มีการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด (Scale validity) แล้ว ผู้ศึกษายังได้ใช้สถิติเบื้องต้นในการวิเคราะห์ตัวแปรแฝง (Latent variables) ทั้ง 10 ตัวแปร เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงและการกระจายของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการศึกษา โดย

พิจารณาจาก ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการทดสอบสมมติฐานของความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis) และพิจารณาจาก Graphical Q-Q plots เพื่อดูลักษณะกระจายแบบปกติ (Normality) และลักษณะความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปร (Linearity) (Hair et al., 2006) ของข้อมูลค่าความเบ้อยู่ระหว่าง $= -0.578 - 0.220$ และความโด่งอยู่ระหว่าง $= -0.822 - 0.684$ และผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงและภาวะร่วมเส้นตรงพหุพบว่า ตัวแปรแต่ละคู่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในทิศทางบวก และไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) มีค่าไม่สูงเกิน 0.90 (Pallant, 2007) และได้ตรวจสอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับ Univariate outliers หรือไม่โดยตรวจสอบโดยใช้ z-scores ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ไม่มีตัวแปรใดที่มีค่า z-scores เกิน ± 4 (Hair et al., 2006) แล้วจึงได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ตัวแปรที่ศึกษาในเบื้องต้น (Composite variables)

ตัวแปร (Composite Variable)	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความเบ้	ความโด่ง
1. พฤติกรรมมุ่งตลาด				
1.1 การมุ่งลูกค้า (CO)	4.41	0.446	-.403	-.627
1.2 การมุ่งคู่แข่ง (CM)	4.05	0.597	-.149	-.779
1.3 การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (IC)	3.99	0.608	-.578	.684
2. พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้				
2.1 การมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (CL)	4.09	0.537	-.129	-.603
2.2 การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (SV)	3.87	0.623	-.077	-.396
2.3 การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง(OM)	3.57	0.635	.220	-.431
3. ความสามารถด้านการแข่งขัน				
3.1 การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน (CP)	3.89	0.628	-.003	-.622
3.2 ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า(DD)	4.29	0.570	-.435	-.482
3.3 คุณภาพผลิตภัณฑ์ (PQ)	4.35	0.539	-.304	-.822
3.4 ความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต (PF)	3.98	0.724	-.420	-.193

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ส่วนมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.57 - 4.41 โดยที่ตัวแปรการมุ่งลูกค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$, $\bar{X} = 4.35$, $\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

3. การตรวจสอบ Common Method Variance

การตรวจสอบทางสถิติโดยใช้วิธีการที่ Podsakoff et al. (2003) เสนอ โดยผู้ศึกษาใช้ LISREL Confirmatory Factor Analysis (CFA) โดยการสร้าง 2 CFA models คือ (1) One-factor

model โดยจะ load ตัวชี้วัด (องค์ประกอบ) ทั้งหมดไปที่ Common method factor และ (2) Theoretical Model โดยจะ load ตัวชี้วัด (องค์ประกอบ) ไปที่ตัวแปรที่ศึกษาทั้ง 10 ตัวแปร แบ่งประกอบด้วย การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer orientation) มุ่งเน้นคู่แข่ง (Competitor orientation) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter functional) การมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (Commitment to Learning) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open-mindedness) การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน (Cost Performance)

ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า (Delivery Dependability) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Product Quality) และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต (Process Flexibility) จากผลการวิเคราะห์ค่า Chi-square ของทั้ง 2 Models มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ $P < 0.01$ จึงไม่นำมาซึ่งปัญหา Common method variance สนับสนุนว่าตัวแปรทุกตัวและตัวชี้วัดมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การตรวจสอบค่าองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second-order factors) ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ด้วยโปรแกรม LISREL 8.72 พบว่า โมเดลการวัดองค์ประกอบ (Construct) ของพฤติกรรมมุ่งตลาด (Market Orientation) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer orientation) มุ่งเน้นคู่แข่ง (Competitor orientation) และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Inter functional) ส่วนโมเดลการวัดองค์ประกอบ (Construct) ของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ การมุ่งมั่นในการเรียนรู้ (Commitment to Learning) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) และยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (Open-mindedness) นอกจากนี้ การวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่ามีค่า 0.808 และ 0.809 ตามลำดับ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) แสดงว่า โมเดลการวัดองค์ประกอบ (Construct) ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและโมเดล

การวัดองค์ประกอบ (Construct) ของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการอภิปรายผล

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้น (Hierarchical Regression Analysis) โดยแบ่งชุดตัวแปรออกเป็น 3 ชุดมีหลักเกณฑ์ในการจัดชุดตัวแปรเข้าสมการทำนายตามการทบทวนวรรณกรรม เริ่มโดยนำตัวแปรกลุ่มแรกเข้าสู่สมการก่อน คือ ตัวแปรพฤติกรรมมุ่งตลาด จากนั้นก็เพิ่มตัวแปรเชิงชั้นที่ 2 เข้าไปในสมการร่วมกัน คือ ตัวแปรพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้และในเชิงชั้นสุดท้ายซึ่งเป็นเชิงชั้นที่ 3 ก็ใส่ตัวแปรเข้าไปในสมการ คือ interaction term ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ตามลำดับ (การคำนวณ interaction term ดูได้จาก Aiken & West, 1991)

การวิเคราะห์ข้อมูลในที่นี้ความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitive Capabilities) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน (Cost Performance : CP) (2) ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า (Delivery Dependability : DD) (3) คุณภาพผลิตภัณฑ์ (Product Quality : PQ) และ (4) ความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต (Process Flexibility : PF) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปอยู่ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงชั้นความสามารถด้านการแข่งขัน

	สมมติฐานการวิจัย 1 และ 2				สมมติฐานการวิจัย 3			
	CP	DD	PQ	PF	CP	DD	PQ	PF
พฤติกรรมมุ่งตลาด (MO)	.235***	.571***	.563***	.191**	.283**	.514**	.577**	.204**
พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ (LO)	.357***	.077	.048	.381***	.349***	.078	.046	.379***
ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาด (MO) และพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ (LO) (Interaction effect)					.185***	-.012	.052	.051
R^2	0.299	0.329	0.357	0.283	.332	.329	0.359	0.285
Adj R^2	0.295	0.325	0.353	0.279	0.326	0.323	0.354	0.279
R^2 change	.066***	.003	.001	0.75***	.032***	.000	.003	.002

a Standardized coefficients reported

* Significant at $p < 0.05$

** Significant at $p < 0.01$

*** Significant at $p < 0.001$

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมมติฐานที่ 1 พบว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันสนับสนุน สมมติฐาน 1a $\beta = 0.235$ ($p < 0.001$), 1b $\beta = 0.571$ ($p < 0.001$), 1c $\beta = 0.563$ ($p < 0.001$) และ 1d $\beta = 0.191$ ($p < 0.01$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งตลาดมีผลทำให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิตในระดับสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ส่วนสมมติฐานที่ 2 พบว่าพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันสนับสนุน สมมติฐาน 2a $\beta = 0.357$ ($p < 0.001$) และ 2d $\beta = 0.381$ ($p < 0.001$) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีผลทำให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิตในระดับสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลยืนยันไม่สนับสนุน สมมติฐาน 2b $\beta = 0.077$ ($p > 0.05$) และ 2c $\beta = 0.048$ ($p > 0.05$)

สำหรับสมมติฐานที่ 3 พบว่าสมมติฐาน 3a $\beta = 0.185$ ($p < 0.001$) ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและสมมติฐาน 3b $\beta = -0.012$ ($p > 0.05$), 3c $\beta = 0.052$ ($p > 0.05$) และ 3d $\beta = 0.051$ ($p > 0.05$) ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือใน

การจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต

ผลการทดสอบพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการทดสอบพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขัน พฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันในทุกด้านอภิปรายได้ดังนี้
  - 1.1 พฤติกรรมมุ่งตลาดด้านการมุ่งลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaakkola et al. (2006) ได้ศึกษาพบว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์และการที่องค์กรจะประสบความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดจากการใช้สื่อการตลาดที่เหนือกว่ายุทธศาสตร์หรือสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสามารถยืนยันได้ว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งตลาดด้านการมุ่งลูกค้า
  - 1.2 พฤติกรรมมุ่งการตลาดด้านการประสานความร่วมมือระหว่างภายในหน่วยงานมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันด้านความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thatte (2007) พบว่าความสัมพันธ์ลูกค้าและความร่วมมือด้านกลยุทธ์การจัดจำหน่ายและระบบการดำเนินงานและเครือข่ายผู้จำหน่ายได้มีอิทธิพลในการสร้างขีดความสามารถในการ

แข่งขันโดยรวมขององค์การมากที่สุด สำหรับการตอบสนองของระบบการดำเนินงานระดับที่สูงขึ้นจะสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้นในเรื่องความเชื่อถือได้จัดส่งผลิตภัณฑ์สูง (High Delivery Dependability) อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสามารถใช้ยืนยันได้ว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันด้านความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า โดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งตลาดด้านการประสานความร่วมมือระหว่างภายในหน่วยงาน

2. ผลการทดสอบพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันในด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิตมีรายละเอียดดังนี้

2.1 พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีความสัมพันธ์กับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Perin and Sampaio (2003) พบว่าความเจริญเติบโตของการเรียนรู้ภายในองค์กรนั้นมีการกระตุ้นการรับรู้ที่เรียนรู้มีความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดในการแข่งขัน อิทธิพลขององค์การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานทำให้มีการสร้างขีดความสามารถด้านการแข่งขันเช่นเดียวกับ Lim (2006) พบว่าการเรียนรู้ส่วนบุคคลและแรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นทีมประกอบด้วยการเรียนรู้จากทั้งภายในภายนอกองค์กรและต้องมีส่วนร่วม

เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาและสร้างความสามารถด้านการแข่งขัน อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสามารถใช้ยืนยันได้ว่าพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน โดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

2.2 พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขันด้านความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brachos et al. (2007) พบว่าการดำเนินการถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกันในบริบทของสังคมทำให้เกิดความไว้วางใจ สนับสนุนการจัดการเป็นสิ่งที่สำคัญต้องพัฒนาบริบทขององค์การและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในการทำธุรกิจทำให้องค์การมีความยืดหยุ่นในกระบวนการผลิต อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสามารถใช้ยืนยันได้ว่าพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถด้านการแข่งขันด้านความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต โดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

สำหรับพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า ชัดแย้งกับงานวิจัยของ Sinkula et al.(1997) ที่พบว่า การเรียนรู้ขององค์การมีอิทธิพลโดยตรงทำให้ตลาดและยอดขายขององค์การเพิ่มขึ้น ต้องเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันด้านความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า และพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ไม่มีความ

สัมพันธ์กับคุณภาพผลิตภัณฑ์ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Liao (2006) ได้ศึกษาการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ให้กับพนักงานพบว่าการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นวิธีการสำคัญในการรักษาความสามารถด้านการแข่งขันด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

3. ผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้

ผลการทดสอบปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่าปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ทำให้สถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานที่ดีขึ้นด้วยอาจนับได้ว่าเป็นการค้นพบใหม่เพราะเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและไม่พบในเอกสารอื่นใด นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้าคุณภาพผลิตภัณฑ์ และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การนำเสนอในตอนนี้ได้นำเสนอโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ประโยชน์ด้านองค์ความรู้ทางวิชาการและประโยชน์ด้านการจัดการตามรายละเอียดดังนี้

1. ประโยชน์ด้านองค์ความรู้ทางวิชาการ

การวิจัยครั้งนี้ได้พัฒนาโมเดลผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขันของผู้ศึกษาซึ่งเป็นการนำผลการศึกษาไปใช้ในด้านการสร้างองค์ความรู้ดังนี้

- 1.1 ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการต่อยอดให้กับองค์ความรู้ในสาขาการจัดการดำเนินงาน (Operations Management: OM) ในการอธิบายความสามารถด้านการแข่งขันเพิ่มเติมแก่การศึกษาในอดีตของ Sinkula et al. (1997); Baker & Sinkula (1999) และ Zhang (2001) และได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่ทำให้องค์กรมีความสามารถด้านการแข่งขันที่สูงขึ้นและเป็นไปตามแนวคิดทรัพยากรพื้นฐาน (The Resource-Based View : RBV) ที่ว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เป็นทรัพยากรในการดำเนินกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กรและเน้นประโยชน์จากการเพิ่มเติมของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันถึงแม้ว่าองค์กรทางธุรกิจแม้จะอยู่ในอุตสาหกรรมและสภาพแวดล้อมด้านการแข่งขันแบบเดียวกัน องค์กรเหล่านั้นมีทรัพยากรแตกต่าง วิจัยนี้มีประโยชน์ในวงการวิชาการที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ อีกทั้งผลการวิจัยนี้ยังสามารถใช้ยืนยันได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้โดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีความสัมพันธ์กับการจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน
- 1.2 งานวิจัยที่ผ่านมายังไม่มีนักวิชาการกลุ่มใดศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความ

- สามารถด้านการแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ การวิจัยนี้ทดสอบพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้เพื่อประเมินบทบาทของตัวแปรความสามารถด้านการแข่งขัน ถึงแม้ว่าทฤษฎีความสามารถด้านการแข่งขันได้รับการทดสอบในหลายองค์การ แต่การศึกษานี้เป็นการทดสอบและสนับสนุนทฤษฎีการใช้แบบจำลองสมการโครงสร้างผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีความสัมพันธ์กับความสามารถด้านการแข่งขัน
- 1.3 การนำผลการวิจัยสนับสนุนการอธิบายเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสามารถด้านการแข่งขันที่ได้มีการเสนอในประเทศพัฒนาแล้ว (Rosenzweig et al., 2003; Ojha, 2008; Kharabshah, 2007) ที่ว่าพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ต่างมีเป้าหมายที่ต้องการตอบสนองเฉพาะเจาะจงในประเทศไทยซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่เน้นการพัฒนาความสามารถด้านการแข่งขัน การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้และหลักสำคัญของปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพร่วมกันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบหนึ่งๆ

เพียงระบบเดียว สนับสนุนทฤษฎีการทำงานร่วมกันที่มีผลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน วิจัยนี้มีประโยชน์เกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยโดยเฉพาะสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย

2. ประโยชน์ที่ได้รับด้านการจัดการ จากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ทางการจัดการดังนี้
- 2.1 ผลการวิจัยนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมุ่งตลาดกับความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) ในทุกด้าน ทั้งนี้ผู้บริหารในองค์การดังกล่าวสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการเพิ่มความสามารถด้านการแข่งขัน เพื่อปรับปรุงศักยภาพการแข่งขันขององค์การ ควรให้ความสำคัญที่ทำให้ความสามารถด้านการแข่งขันสูงขึ้น ผู้บริหารต้องเน้นให้ความสำคัญด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างประโยชน์ทางธุรกิจเกิดจากการให้บริการได้ตรงตามความต้องการของลูกค้าเป้าหมาย และสร้างความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้าโดยให้องค์การมีการประสานความร่วมมือระหว่างภายในหน่วยงานเน้นให้ความสำคัญเรื่องมีการสื่อสารและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ของลูกค้าในทุกธุรกิจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมุ่งตลาดให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงตามภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

- 2.2 จากผลจากการวิจัยครั้งนี้ อธิบายความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงานและความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) ทั้งนี้ผู้บริหารในองค์กรควรให้ความสำคัญที่ทำให้ความสามารถด้านการแข่งขันสูงด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานที่ดีขึ้นโดยให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมด้วยกัน และทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิตมากขึ้นควรมีการรับรู้ร่วมกันและจะมุ่งพัฒนาองค์กร แลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ทางธุรกิจระหว่างบุคลากรภายในองค์กร อย่างไรก็ตามผู้บริหารควรพิจารณาว่าการใช้พฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ต้องมีพัฒนาและใช้ระยะยาวในการวางแผนเพื่อสร้างความสามารถด้านการแข่งขันให้เพิ่มขึ้น
- 2.3 จากผลการวิจัยครั้งนี้ อธิบายปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน) ทั้งนี้ผู้บริหารในองค์กรควรให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมมุ่งตลาดและพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ในด้านการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานเนื่องจากการจัดการต้นทุนในการดำเนินงานเป็นส่วนสำคัญของความสามารถด้านการแข่งขัน ที่ขับเคลื่อนองค์กรเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถขายในราคาตามเป้าหมาย

ข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ด้านทฤษฎีและด้านการวิจัย (Theoretical and Research Contributions) รวมทั้งประโยชน์ด้านการจัดการ (Managerial Contributions) หลายประการดังที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามการวิจัยนี้ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการซึ่งอาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาผลกระทบของพฤติกรรมมุ่งตลาด 3 ตัวแปร (การมุ่งลูกค้า การมุ่งคู่แข่ง และการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน) และพฤติกรรมมุ่งการเรียนรู้ 3 ตัวแปร (การมุ่งมันการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง) ที่มีต่อความสามารถด้านการแข่งขัน 4 ตัวแปร (การจัดการต้นทุนในการดำเนินงาน ความเชื่อถือในการจัดส่งสินค้า คุณภาพผลิตภัณฑ์และความยืดหยุ่นของกระบวนการผลิต) แม้ว่าในความเป็นจริงยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถด้านการแข่งขัน เช่น ช่วงเวลาตลาด (Time to Market) ดังนั้นการวิจัยในอนาคตน่าจะศึกษาผลกระทบของปัจจัยเหล่านั้น

ประเด็นที่สอง การวิจัยนี้ใช้การสำรวจแบบตัดขวาง (Cross-sectional survey) ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลา (Time lag) ซึ่งอาจมีปัจจัยบางอย่างเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จนอาจมีผลกระทบต่อความสามารถด้านการแข่งขัน ดังนั้นการวิจัยในอนาคตควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ครอบคลุม

ผลกระทบของระยะเวลา (Time lag) เช่น Longitudinal analysis ซึ่งอาจจะทำให้ผลการวิจัยในด้านนี้ได้รับการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สาม ผลวิจัยกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยได้สร้างรายได้ให้ประเทศไทยในสัดส่วนที่สูงมาก อย่างไรก็ตามการวิจัยในอนาคตอาจใช้กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เพื่อทดสอบ External validation นอกจากนี้ควรขยายขอบเขตไปยังอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นน่าจะศึกษาเปรียบเทียบผลการวิจัยในประเทศไทยกับต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้เข้าใจสิ่งที่มีผลกระทบต่อความสามารถด้านการแข่งขันอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ประเด็นสุดท้าย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยที่อยู่ในฐานะข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ณ ปีพ.ศ. 2555 เท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในอนาคตน่าจะมีการเก็บข้อมูลใหม่และเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ได้ใหม่นั้นกับผลการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม.(2555). *ข้อมูลโรงงาน*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2555.
จาก <http://hawk.div.go.th/content.php?mode=dataservice&tabid=1>.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บทสรุปผู้บริหาร *Profile ภาคอุตสาหกรรม*. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2555. จาก
http://www.nesdb.go.th/portals/0/tasks/dev_ability/Profile/industry
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2542). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย*.
กรุงเทพฯ: ปีแอนด์ปีพับลิชชิง.
- Ahire, S. L., & Golhar, D. Y. (1996). Quality management in large vs small firms.
Journal of Small Business Management, 34(2), pp.1-13.
- Aiken, L. S., & West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions*.
Newbury Park: Sage.
- Bagozzi, R. P. and Lynn W. P. (1982). Representing and Testing Organizational Theories:
A Holistic Construal. *Administrative Science Quarterly*. 27(3). pp.459-489.
- Baker, W. E. & Sinkula, J. M. (1999). The Synergistic Effect of Market Orientation and
Learning Orientation on Organizational Performance. *Journal of Academy of
Marketing Science*, 27(4), pp.411-427.
- Boon-itt, S. (2010). An Empirical Model of the Relationship between Manufacturing
Capabilities: Evidence from the Thai Automotive Industry. *NIDA Development
Journal*, 50(2)/2010.
- Boyer, K. K. and Lewis, M. W. (2002). Competitive priorities: Investigating the need for
tradeoffs in operations strategy. *Production and Operations Management*, 11(1),
pp. 9-20.
- Brachos, D., Kostopoulos K., Soderquist K. E. and Prastacos G. (2007). Knowledge
effectiveness, social context and innovation. *Journal of Knowledge management*,
11(5), pp. 31-44.
- Chan, K. O. (2005). The Impact Of Market Orientation On New Venture Performance
In China. *Proceeding of ANZMAC 2005. Conference: Strategic Marketing and
Market Orientation*. Yiming Tang : Macquarie University.
- Coley, L. S. (2004). *Sustaining Competitive Advantage:Return on Leadership
Competency (ROLC) in a Consumer-Driven Supply-Network*. Ph.D. Cincinnati :
University of Cincinnati.

- Dobni, C. B. and Luffmann, G. (2000). Implementing Marketing Strategy Through a Market Orientation. *Journal of Marketing Management*, 16, pp. 895-916.
- Farrell, M. A. and Oczkowski, E. (2002). *Are Market Orientation and Learning Orientation Necessary For Superior Organizational Performance?*. Wagga : Charles Sturt University.
- Hair, J. W., Babin B. R. and Tatham R. (2006). *Multivariate Data Analysis*. (6th ed.). Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.
- Hooper, V. A. (2006). *The impact of the alignment between information systems and marketing on business performance*. Ph.D. Victoria University of Wellington.
- Huang, J. Y. (2008). *The Impacts of Integrations of R&D, Manufacturing, and Marketing on NPD Performance and Competitive Advantage*. Taipei :Tatung University.
- Hult, G. M., Snow C. and Kandemir. (2003). The Role of Entrepreneurship in Building Cultural Competitiveness in Different Organizational Types. *Journal of Management*, 29(3), pp. 401-426.
- Jaakkola, M., Parvinen P. and Moller K. (2006). *Strategic Marketing and Its Effect on Business Performance in Three European Engineering Countries*. Department of Marketing and Management. Helsinki : Helsinki School of Economics.
- Jitpaiboon, T. (2005). *The Roles of Information Systems Integration in the Supply Chain Integration Context - Firm Perspective*. Ph.D. Toledo : The University of Toledo.
- Johnson, J., Dibrell C., and Hansen. (2009). Market Orientation, Innovativeness, and Performance of Food Companies. *Journal of Agribusiness* 27. Agricultural Economics Association of Georgia.
- Kharabsheh, R. A. (2007). A Model of Antecedents of Knowledge Sharing. Electronic. *Journal of Knowledge Management*, 5(4), pp.419-426.
- Koufteros, X. A., Vonderembse, M. A. and Doll, W. J. (2002). Examining the Competitive Capabilities of Manufacturing Firms. *Structural Equation Modeling* 9(2), pp. 256-282.
- Kroes, J. R. (2007). *Outsourcing of Supply Chain Processes: Evaluating the Impact of Congruence between Outsourcing Drivers and Competitive Priorities on Performance*. Ph.D. Georgia : Georgia Institute of Technology.
- Lankinen, Rokman and Tuominen. (2007). *Market-sensing capability and market orientation in the food industry: empirical evidence from Finland*. Faculty of Economics and Administration. Finland : University of Tampere.

- Liao, L. F. (2006). A learning organization perspective on knowledge-sharing behavior and firm innovation. (*Report No. Human Systems Management 25*). Taiwan: Ching Yun University.
- Lim, L. K. (2006). A Case Study Of Learning In A Thai Manufacturing Organization. *Journal of Applied Business Research*, 22(2).
- Messersmith, J. G. (2008). *Transforming caterpillars into butterflies: The role of managerial values and HR systems in the performance of emergent organizations*. Ph.D. Kansas : University of Kansas.
- Narver, J. C. and Slater, S. F. (1990). The Effect of a Market Orientation on Business Profitability. *Journal of Marketing*, 54(4), pp.20-35.
- Ojha, D. (2008). *Impact of Strategic Agility on Competitive Capabilities and Financial Performance*. Ph.D. Clemson University.
- Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual : a step by step guide to data analysis using SPSS for Windows (3rd ed.)*. Maidenhead Open University Press.
- Perin, M. G. and Sampaio, C. H. (2003). The relationship between learning orientation and innovation. (*Report No. Special Issue 36 Vol. 9 No. 6*). Universidade Católica do Ria Grande do Sul.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Jeong-Yeon, L., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: A critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), pp. 879-903.
- Rosenzweig, D., Roth V. and James W. (2003). The influence of an integration strategy on competitive capabilities and business performance: An exploratory study of consumer products manufacturers. *Journal of Operations Management*, 21 (2003), pp 437-456.
- Sinkula M., Baker E. and Noordewier T. (1997). A Framework for Market-Based Organizational Learning: Linking Values, Knowledge, and Behavior. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 25(4), pp. 305-318.
- Tan, C. S. and Smyrnios K. X. (2007). Customer Value Based marketing Activities in Fast-Growth Firms. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, 9, Eastern Washington University.
- Tan, C. S. (2007). *Sources of competitive advantage for emerging fast growth small-to medium enterprises : The role of business orientation, marketing capabilities, customer value, and firm performance*. Ph.D. Melbourne : the Royal Melbourne Institute of Technology.

- Taylor, J. C. and Asadorian R. A. (1985). The implementation of excellence : STS management. *Industrial Management*, 24, pp. 5-15.
- Thatte, A. A. (2007). *Competitive Advantage of a Firm through Supply Chain Responsiveness and SCM Practices*. Ph.D. Toledo : University of Toledo.
- Tuominen, M., Jaakkola M., Rajala A. and Kajalo S. (2008). *Organizational Orientation in Strategy Interface*. Helsinki School of economics.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Zebal, M. A. (2003). *A Synthesis Model of Market Orientation for a Developing Country- The Case of Bangladesh*. Ph.D. Australia : Victoria University of Technology Melbourne.
- Zhang, Q. (2001). *Technology Infusion Enabled Value Chain Flexibility : A Learning and Capability-Based Perspective*. Ph.D. America : The University of Toledo.

คุณลักษณะของผู้ตามและบรรยากาศขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ
การปฏิบัติงานของพนักงาน กรณีศึกษา กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
The Follower Characteristics and Organizational Climate Influencing
Operational Efficiency of Employees A Case Study of The Information and
Communications Technology Business Group

ชุลีพร เพ็ชรศรี *
Chuleeporn Petsri*

---

*นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

*Master's degree of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*E-mail : chuleeporn.pe@yipintsoi.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ตามกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน 3) คุณลักษณะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน 4) บรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ โดยวิธี Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้ตามมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้ตามแบบห่างเหิน มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r = 0.304$) ส่วนผู้ตามแบบเอาตัวรอด มีความสัมพันธ์ระดับต่ำอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.068$) และผู้ตามแบบเฉื่อยชา มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = -0.144$) ส่วนบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดคือ มิติการยอมรับ ($r = 0.668$) รองลงมาคือ มิติการสนับสนุน ($r = 0.655$) และด้านที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ มิติความรับผิดชอบ ($r = 0.526$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่าคุณลักษณะผู้ตามแบบมีประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตัวตาม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนบรรยากาศองค์การด้านมิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน มิติโครงสร้างของงาน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และมิติความรับผิดชอบ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : คุณลักษณะของผู้ตาม บรรยากาศองค์การ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this study were to study: 1) the relationships among the follower characteristics and operational efficiency of employees, 2) the relationships among the organizational climate and operational efficiency of employees, 3) the follower characteristics influencing operational efficiency of employees, and 4) the organizational climate influencing operational efficiency of employees. The samples were 400 participant employees working in the information and communications technology business selected by using multi stage sampling. The sampling was classified into four levels consisting of operational level, first-line manager, middle manager and top manager. The research instrument used was the questionnaire, while statistics used for data analysis included Pearson Correlation Coefficient, and Stepwise Multiple Regression.

The results revealed that the follower characteristics were related to operational efficiency of employees at the medium level as an overall and in each aspect, except alienated followers which were related at the low level ($r = 0.304$). Pragmatic survivors were insignificantly related to operational efficiency at the low level ($r = 0.068$), and passive followers had negative relationship at the low level to operational efficiency at a significance level of 0.05 ($r = -0.144$). Moreover, organizational climate was related to operational efficiency of employees at the high level as an overall while it indicated the medium level for each of the aspects. The highest level was acceptance ($r = 0.668$), followed by organizational support ($r = 0.655$) while the lowest level was responsibility ($r = 0.526$) at a significance level of 0.01. The study also indicated that effective followers and conformist followers significantly affected operational efficiency of employees at a significance level of 0.05. According to organizational climate, the aspects of acceptance, organizational support, task structure, homogeneity, performance standard, and responsibility significantly affected operational efficiency of employees at a significance level of 0.05.

Keywords : follower characteristics, organizational climate, operational efficiency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะปัจจุบันของประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม และเศรษฐกิจของโลกไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบและเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง การปรับเปลี่ยนจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลต่อองค์กรต่างๆ จำเป็นจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือเหนือคู่แข่งได้นั้นก็จะต้องอาศัย บทบาทของฝ่ายปฏิบัติการ หากบุคลากร (ฝ่ายปฏิบัติ) ได้รับการพัฒนาและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองก็จะส่งผลให้สามารถทำงานได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่องค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องมีทักษะกระบวนการบริหารงาน และสร้างแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

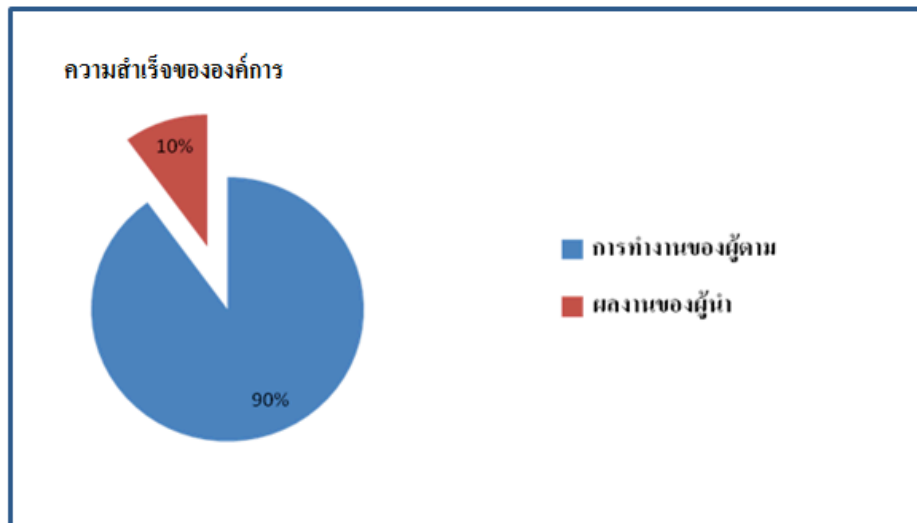
ปัจจัยสำคัญของการบริหารที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปคือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ในปัจจัยบริหารดังกล่าว คนเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารมากที่สุด เพราะมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลขององค์กรมากกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรตามภารกิจที่รับผิดชอบเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ สมความมุ่งหมาย องค์กรจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กันไป และเอาใจใส่ต่อบุคลากรเพื่อเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพและมีประสิทธิภาพ (พีรดา เียนทรงวง, 2548: 1) การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจะเน้นที่คนเป็นสำคัญ ถ้าผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ตามมีศักยภาพในการปฏิบัติงานและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพนั้นหมายถึง การบรรลุผลสำเร็จขององค์กร (พีรศักดิ์ วัลย์รัตน์, 2555) สอดคล้องกับ (นเรศรี แสนมนตรี, 2553: 1) กล่าวว่า การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้นั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานบุคคลขององค์กรนั้นๆ หากองค์กรใดมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ องค์กรนั้นย่อมประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรก็คือ “บรรยากาศองค์กร” องค์กรที่มีบรรยากาศที่ดีจะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน เกิดแรงจูงใจในการทำงาน รวมทั้งทำให้มีความรัก ความสามัคคี มีขวัญกำลังใจที่ดี ปฏิบัติงานด้วยความยินดีและเต็มใจ มีความคิดริเริ่มในการทำงาน สามารถลดความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานในองค์กรได้ (อดุลย์ ทองแก้ว, 2551: 2) จะเห็นได้ว่าบรรยากาศองค์กรจะมีอิทธิพลและเป็นแรงกดดันที่สำคัญต่อพฤติกรรมในการทำงาน และมีความสำคัญต่อบุคลากรขององค์กรทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารหรือบุคลากรอื่นๆ ในองค์กร รวมทั้งยังมีความสำคัญต่อการบริหารงานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสตริงเกอร์ (Stringer, 2002) ได้กล่าวว่า บรรยากาศองค์กรหมายถึง การรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการปฏิบัติงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ ค่านิยม ของคนในองค์กรที่แสดงออกมาจากความรู้สึกหรือการรับรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยที่เราไม่สามารถสัมผัสได้ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร รวมทั้งกระบวนการต่างๆ ในองค์กร

ภาวะผู้ตาม (Followership) เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ (Leadership) เพราะต่างเป็นบทบาทพื้นฐานของบุคคลที่สลับสับเปลี่ยนกันตามสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนที่เป็นผู้นำล้วน

แต่เคยเป็นผู้ตามมาก่อนโดยความจริงคนส่วนใหญ่ แม้จะดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจสูงแต่ก็ยังมีบุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นนายหรือผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปอีกเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าคนเรามีโอกาสในการเป็นผู้ตามได้บ่อยมากกว่าที่จะเป็นผู้นำ (อโณทัย จิระดา, 2552: 1) หรือก่อนเป็นผู้นำคงต้องเคยเป็นผู้ตามมาก่อน และการบริหารจัดการยุคปัจจุบัน องค์การที่มีการพัฒนาจนประสบความสำเร็จและมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของบุคคล 2 กลุ่มได้แก่ ผู้นำ (ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา) และผู้ตาม (ผู้ปฏิบัติงาน) (กฤษณา สำเร็จ, Online, 2555) โดยความเป็นจริงแล้วจะต้องอยู่คู่กันเสมอเพราะมีความจำเป็นต่อการทำงาน ซึ่งผู้ตามนับว่าเป็นผู้ที่

บทบาทสำคัญในการร่วมมือและประสานพลังเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ อนุพงศ์ อวีรุทธา (2555) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ตามก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าผู้นำเลย เพราะเป็นแรงขับเคลื่อนความสำเร็จในองค์การ ดังนั้นองค์การจำเป็นที่จะต้องสร้างผู้นำที่เก่งและผู้ตามที่มีประสิทธิภาพในเวลาเดียวกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเคลลี (Kelly, 1992) ได้ทำการศึกษาวิจัยและพบว่า ความสำเร็จขององค์การ 90% เกิดจากการทำงานของผู้ตาม ส่วนอีก 10% ที่เหลือเป็นผลงานของผู้นำ จะเห็นได้ว่าไม่เพียงแต่ผู้นำเท่านั้นที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การแต่ผู้ตามก็มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้นำเช่นกันซึ่งสรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความสำเร็จขององค์การ (Kelly, 1992)

การปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ นอกจากการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายแล้ว ยังต้องร่วมดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน ดังนั้นพนักงานซึ่งเป็นกำลังหลักสำคัญในการเป็นผู้ผลิตงานที่มีคุณภาพ จะต้องมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีความชำนาญ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สามารถนำองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้นเป็นความรู้สึกในทางที่ดีต่อปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอันเป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผลที่ตามมาก็คือบุคลากรจะมีความศรัทธาและความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (พิมพ์ชนา ยะมิ่ง, 2550 : 2-3) ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับจิตใจและความต้องการของคนซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและค่อนข้างซับซ้อน เพราะคนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความต้องการและความพึงพอใจต่างกัน จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดของงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล

จากการเปลี่ยนแปลงของระบบบริการองค์การต่าง ๆ ทำให้พนักงานต้องมีภาระงานเพิ่มมากขึ้นเกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนางาน และคุณภาพบริการโดยปัญหาเกิดจากการขาดแคลนบุคลากร และการมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาดำเนินการพัฒนางานได้เต็มที่ งานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด ซึ่งทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน และจากการสอบถามความคิดเห็นหัวหน้างานได้ให้ความเห็นว่า ปัญหา

การขาดแคลนบุคลากรและการมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาดำเนินการพัฒนางานได้เต็มที่ จาก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพบริการ และจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย (อ้างอิง) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์การสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือเหนือคู่แข่งได้นั้นก็จะต้องอาศัยบทบาทของฝ่ายปฏิบัติการที่ต้องรับรู้ในเรื่องราวของ “ภาวะผู้ตาม” ซึ่งผู้ตามนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อหน่วยงาน และถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าที่สุดของผู้นำและองค์การที่จะเป็นผู้คอยช่วยเหลือในการปฏิบัติงานอยู่เสมอและคอยช่วยให้ผู้นำปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ตามกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน
4. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

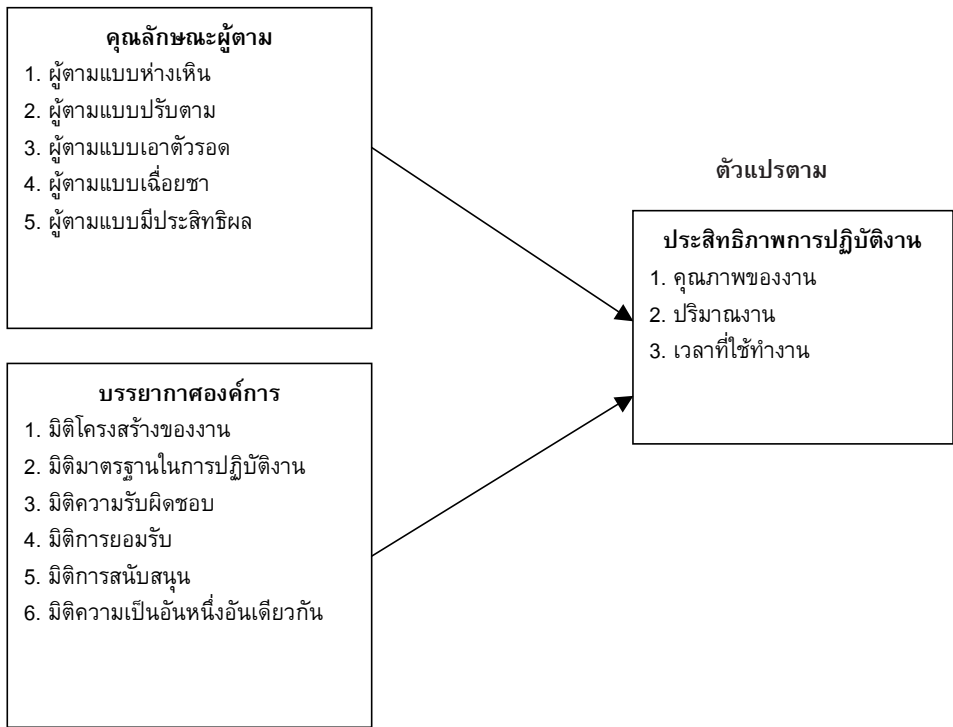
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้ตามของ Kelly (1992) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารใดๆ ให้ประสบความสำเร็จและผู้ที่จะทำให้งานสำเร็จลงด้วยดีคือ คน ทั้งนี้เพราะคนจะเป็นผู้รับเอาเป้าหมายไปปฏิบัติ

และเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของคนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงาน ดังนั้นคุณลักษณะของผู้ตามจะเป็นคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงานที่สามารถปฏิบัติได้ทั้งงานในหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก และที่ได้รับมอบหมายพิเศษให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ Kelly (1992) ได้จำแนกคุณลักษณะของผู้ตามเป็น 5 รูปแบบคือ ผู้ตามแบบห่างเหิน ผู้ตามแบบปรับตาม ผู้ตามแบบเอาตัวรอด ผู้ตามแบบเฉื่อยชา และผู้ตามแบบแบบมีประสิทธิผล และนำแนวคิดบรรยากาศองค์การของ Stringer (2002) ที่กล่าวว่าบรรยากาศองค์การหมายถึง การรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการปฏิบัติงานซึ่งสะท้อน

ให้เห็นถึงทัศนคติ ค่านิยม ของคนในองค์การที่แสดงออกมาจากความรู้สึกหรือการรับรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยที่เราไม่สามารถสัมผัสได้ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่ง Stringer กล่าวถึงบรรยากาศ ที่มีองค์ประกอบ 6 มิติดังนี้ มิติโครงสร้างของงาน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มิติความรับผิดชอบ มิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน และมิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และนำแนวความคิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson & Plowman (1953) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือ การใช้ทรัพยากร คุ่มค่า ถูกต้อง รวดเร็ว โดยประกอบด้วยคุณภาพของงาน ปริมาณงาน และเวลาที่ทำงาน ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังแสดงในภาพที่ 2

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่พนักงานกลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจำนวน 27 บริษัท จำนวนทั้งสิ้น 31,877 คน (ข้อมูลรายชื่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, มกราคม 2556) และกำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973: 886-887) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ .05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 395 คน ดังนั้นเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สมบูรณ์จึงกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 27 บริษัท โดยใช้ค่าสัดส่วนหรือเทียบบัญญัติไตรยางศ์ หลังจากนั้นขั้นตอนที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลากตามบัญชีรายชื่อของพนักงานตามแผนกจนครบจำนวนที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน รายได้ และตำแหน่งงาน เป็นแบบสอบถามรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ตาม ได้แก่ ผู้ตามแบบห่างเหิน ผู้ตามแบบปรับตาม ผู้ตามแบบเอาตัวรอด ผู้ตามแบบเฉื่อยชา และผู้ตามแบบมีประสิทธิผล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ ได้แก่ มิติโครงสร้างของงาน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มิติความรับผิดชอบ มิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน และมิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดของ ลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาที่ใช้ทำงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดของ ลิเคอร์ท (Likert Scale) โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ระดับการวัดและเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึงมากที่สุด / เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 หมายถึงมาก / เห็นด้วย
- 3 หมายถึงปานกลาง / ไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึงน้อย / ไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด / ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.949 โดยด้านคุณลักษณะผู้ตาม ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.486 ถึง 0.936 ด้านบรรยากาศองค์การ ได้ค่าความเชื่อมั่น

ในภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.664 ถึง 0.850 และด้าน
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้ค่าความเชื่อมั่น
ในภาพรวมอยู่ระหว่าง 0.858 ถึง 0.886

การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามออกไปยัง
ตัวอย่างจำนวน 400 ชุด และรับแบบสอบถามกลับ
คืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำ
ตอบในแบบสอบถามและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลใน
แบบสอบถามเพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการ
การวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ
เพียร์สัน (Pearson's Product Moment
Correlation) และ วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ
(Multiple Regression Analysis) โดยวิธี
Stepwise

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ตามกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ
พนักงาน

คุณลักษณะผู้ตาม	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	Sig	แปลผล
1. ผู้ตามแบบห่างเหิน	0.304	0.000***	มีความสัมพันธ์กันต่ำ
2. ผู้ตามแบบปรับตาม	0.380	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
3. ผู้ตามแบบเอาตัวรอด	0.068	0.174	ไม่มีความสัมพันธ์
4. ผู้ตามแบบเฉื่อยชา	-0.144	0.022*	ความสัมพันธ์ระดับต่ำ
5. ผู้ตามแบบแบบมีประสิทธิผล	0.445	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
รวม	0.314	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คุณลักษณะผู้ตามมีความสัมพันธ์กับ
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพ
รวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.314$) และเมื่อ
พิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตามแบบแบบมี
ประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตาม มีความ
สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

พนักงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่า
สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ ($r = 0.445$) และ
($r = 0.380$) ส่วนผู้ตามแบบห่างเหิน มีความ
สัมพันธ์กันต่ำ ($r = 0.304$) ในขณะที่ผู้ตามแบบเอา
ตัวรอด ($r = 0.068$) ไม่มีความสัมพันธ์ ในทางตรง
กันข้ามพบว่าผู้ตามแบบเฉื่อยชา มีความสัมพันธ์

กันต่ำในทางลบ ($r = -0.144$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่าคุณลักษณะผู้ตามมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง อาจเพราะว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้ตามในองค์การมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาปฏิบัติให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งถ้าผู้ตามมีความกระตือรือร้นในงาน ยินยอมและเต็มใจทำตามคำสั่ง สามารถแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการงานที่รับผิดชอบอย่างมี

ประสิทธิภาพ จะทำให้มีความสัมพันธ์กับผู้ตาม และยังทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ ปฐมชัยคุปต์ และบุญใจ ศรีสถิตนรากร (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์อยู่ในระดับมาก ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิภาพของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับสูง การใช้ภาษาในการจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยการทำงานเป็นทีมการพยาบาล ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิภาพของพยาบาลประจำการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับประสิทธิภาพของหอผู้ป่วย

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

บรรยากาศองค์การ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	Sig	แปลผล
1. มิติโครงสร้างของงาน	0.546	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน	0.561	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มิติความรับผิดชอบ	0.526	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มิติการยอมรับ	0.668	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มิติการสนับสนุน	0.655	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
6. มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	0.611	0.000***	มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
รวม	0.771	0.000***	มีความสัมพันธ์กันสูง

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานพบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($r = 0.771$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอยู่ในระดับปานกลางทุก

ด้าน โดยเรียงลำดับค่าความสัมพันธ์ในแต่ละด้าน จากมากไปหาน้อยดังนี้คือ มิติการยอมรับ ($r = 0.668$) มิติการสนับสนุน ($r = 0.655$) มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ($r = 0.611$) มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ($r = 0.561$) มิติโครงสร้างของงาน ($r = 0.546$) มิติความรับผิดชอบ ($r = 0.526$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานพบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในภาพรวม อยู่ในระดับสูง พนักงานมีการรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานซึ่งกำหนดไว้ในลักษณะที่ชัดเจน มีระบบและวิธีการตอบแทนบุคลากรที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยความ

ยุติธรรมทำให้บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา หลวงนา (2546: บทคัดย่อ) พบว่า บรรยากาศองค์การทุกด้าน ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานสาย แต่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในองค์การ ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และ การได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ตามส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

ตัวพยากรณ์	b	Sb	Bata	t	p
1. ผู้ตามแบบมีประสิทธิผล	0.320	0.040	0.361	7.957	0.000**
2. ผู้ตามแบบปรับตาม	0.212	0.036	0.267	5.887	0.000**
R2 ที่ปรับแล้ว = 0.258 ค่าคงที่ = 1.840					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรคุณลักษณะผู้ตาม ซึ่งประกอบด้วย ผู้ตามแบบมีประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตาม มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และใช้พยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน นั่นคือตัวพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวซึ่งรวมกัน อธิบายความแปรปรวนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานได้ร้อยละ 25.8 ทั้งนี้อาจเพราะว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้ตามในองค์การ จะต้องรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาปฏิบัติให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ ยินยอมและเต็มใจทำตามคำสั่งโดยไม่คำนึงว่างานนั้นจะมีลักษณะอย่างไร หลีกเลี่ยงความขัดแย้งรวมทั้งคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ตนเอง และในส่วนของผู้ตามแบบมีประสิทธิผล เป็นผู้ตามที่มีความเพียรพยายามและสามารถแก้ไขปัญหา

และบริหารจัดการงานที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความผูกพันต่อองค์การและทำงานด้วยความรับผิดชอบต่อองค์การด้วยความสามารถที่ดีที่สุด ในส่วนผู้ตามแบบปรับตามจะเป็นผู้ตามที่มีความกระตือรือร้นในงานส่งผลให้งานออกมาตามความคาดหวังเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร และมีการริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ สามารถดำเนินการได้สำเร็จเป็นผลดี เพิ่มคุณค่าต่อองค์การ จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน จากการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดาวัลย์ ปฐมชัยคุปต์ และบุญใจ ศรีสถิตนรากร (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์อยู่ในระดับมาก ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับสูง การใช้ภาษาในการจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วย การทำงานเป็นทีมการพยาบาล ภาวะ

ผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วย และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของหอผู้ป่วยได้ร้อยละ 58

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรพยากรณ์ที่มีน้ำหนักในการพยากรณ์สูงสุด คือภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์บรรยากาศองค์การ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

ตัวพยากรณ์	b	Sb	Bata	t	p
1. มิติการยอมรับ	0.183	0.035	0.239	5.161	0.000**
2. มิติการสนับสนุน	0.205	0.037	0.247	5.469	0.000**
3. มิติโครงสร้างของงาน	0.070	0.039	0.082	1.786	0.000**
4. มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	0.142	0.036	0.174	3.992	0.000**
5. มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน	0.114	0.035	0.148	3.287	0.001**
6. มิติความรับผิดชอบ	0.089	0.036	0.098	2.467	0.014**
R2 ที่ปรับแล้ว = 0.601					
ค่าคงที่ = 0.842					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรบรรยากาศองค์การ ซึ่งประกอบด้วย มิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน มิติโครงสร้างของงาน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และมิติความรับผิดชอบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และใช้พยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน นั่นคือตัวพยากรณ์ทั้ง 6 ตัวซึ่งร่วมกันอธิบายความแปรปรวนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานได้ร้อยละ 60.1

การรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมในองค์กรที่ชัดเจนทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการทำงานและสามารถตัดสินใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนได้ และมีความผูกพันและมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

ของพนักงาน จากการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา หลวงนา (2546: บทคัดย่อ) พบว่า บรรยากาศองค์การทุกด้าน ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมาทำงานสาย แต่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การได้รับการสนับสนุน ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานได้มาจาก บรรยากาศองค์การ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างองค์การ ด้านการให้รางวัลและการลงโทษ และด้านการได้รับการสนับสนุน

การประยุกต์ใช้งานวิจัย

การประยุกต์ใช้ด้านทฤษฎี

จากการประยุกต์ทฤษฎีต่างๆ (Theoretical Implication) ไม่ว่าจะ เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้ตามของบรรยากาศองค์การของสตรีเกอร์ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตามแบบมีประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตาม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน มิติโครงสร้างของงาน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และมิติความรับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยสนับสนุนทฤษฎีเกี่ยวกับ (Kelly,1992; Stringer,2002; Peterson & Plowman,1953) ซึ่งหากตัวแปรดังกล่าวได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมหรือเอาใจใส่จากผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารทุกระดับ นำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การประยุกต์ใช้ด้านการปฏิบัติ

การประยุกต์ใช้ด้านปฏิบัติงาน ของผลวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ตามแบบมีประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตาม และผู้ตามแบบห่างเหิน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งข้อมูลผู้ตามดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อองค์การและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา ปรับปรุง พนักงานให้มีศักยภาพและมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น
2. ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า มิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน มิติโครงสร้างของงาน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และมิติความรับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์การสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาระบบแรงจูงใจในการทำงานและกำหนดวิธีการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน และ

วางแผนในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้นต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 ผู้ตามแบบห่างเหิน ผู้ตามแบบเฉื่อยชา และผู้ตามแบบเอาตัวรอด มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ ดังนั้นผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญกับผู้ตามเหล่านี้ โดยอาจจะสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ผู้บังคับบัญชาควรมีทัศนคติที่ดีต่อพนักงานหรือชมเชยพนักงานที่ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนโดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานมีความกระตือรือร้น รับผิดชอบงานที่มอบหมายนั้นสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ควรหาแนวทางปรับปรุงให้ผู้ตามลักษณะนี้ปฏิบัติงานโดยเอื้อประโยชน์กับผู้อื่นและเกิดความพึงพอใจกับผู้ร่วมงาน เพื่อเป็นการวางพื้นฐานที่ดีให้แก่งานในระยะยาวต่อไปขององค์กร
  - 1.2 มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงานพบว่า หน่วยงานมีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้สูงส่งผลให้พนักงานไม่สามารถปฏิบัติได้ตามที่กำหนด อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารองค์กรอาจจะต้องทบทวนเป้าหมายมาตรฐานการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องและครอบคลุมกับความรู้ความสามารถของพนักงานเพื่อให้เกิดผลดีต่อพนักงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และยังทำให้ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจและจริงจัง

- 1.3 ตัวแปรคุณลักษณะผู้ตามคือ ผู้ตามแบบมีประสิทธิผล และผู้ตามแบบปรับตาม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นองค์กรควรให้ความสำคัญเพราะผู้ตามแบบมีประสิทธิผลจะมีความเพียรพยายามสามารถแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการงานที่ได้รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ตนเอง และผู้ตามแบบปรับตามนั้นจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร
- 1.4 ตัวแปรบรรยากาศองค์การประกอบด้วย มิติการยอมรับ มิติการสนับสนุน มิติโครงสร้างของงาน มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และมิติความรับผิดชอบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นองค์กรควรให้ความสำคัญเพราะการรับรู้ถึงบรรยากาศองค์การและสภาพแวดล้อมจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน และทำให้งานมีประสิทธิภาพแล้วเสร็จบรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
- 2.1 ควรศึกษาคูณลักษณะของผู้ตามและบรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป
- 2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำและรูปแบบภาวะผู้ตาม ว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์อย่างไร เพราะผู้ตามแบบมีประสิทธิผลมีแนวโน้มที่จะใช้ได้เหมาะสมกับรูปแบบภาวะผู้นำ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ดำรง รัตน์เวฬุ. (2547). *บรรยากาศองค์การของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารสาธารณสุข). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทรงกลด เจริญศรี. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญาทางอารมณ์กับภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามของ
พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลทั่วไปเขต 11 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กระทรวงสาธารณสุข*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนาภรณ์ สีสุนิยาภรณ์. (2547). *การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกรณีศึกษา
พนักงานบริษัท เอส.แอล. พาราวั๊ด จำกัด*. ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นเรศรี แสนมนตรี,ดาบตำรวจ. (2553). *บรรยากาศองค์การและความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการ
ตำรวจตระเวนชายแดนที่ 23 อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประจักษ์ จงอศัญญากุล. (2546). *การรับรู้บรรยากาศองค์การและพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน:
กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมกระดาษลูกฟูกแห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต จิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรจันทร์ เทพพิทักษ์. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย
ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการ กับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้
ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร*. *วารสารโรงพยาบาล
เจริญกรุงประชารักษ์*, 2(2), 19-30.
- พรพรรณ อุ่นจันทร์. (2543). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงานในโรงงาน
อุตสาหกรรม ศึกษาเฉพาะกรณี โรงงานผลิตน้ำอัดลม*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
จิตวิทยาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์ชนา ยะมั่ง. (2550). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อาร์ตอุตสาหกรรม จำกัด*.
ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พีรดา เย็นทรง. (2548). *บรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานฝ่ายขาย
บริษัท เอสวีไอเอ จำกัด (มหาชน)*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พีรศักดิ์ วิลัยรัตน์. (2555) “การเรียนรู้ ภาวะผู้นำกับภาวะผู้ตาม (ภาวะผู้ตาม : Followership)” [ออนไลน์].
สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2555, จาก <https://www.pantown.com/group>,

- ลดาวลัย ปฐมชัยคุปต์ และบุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาในการจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วย การทำงานเป็นที่มีการพยาบาล ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์. *วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 16 (1), 24- 33.
- วิภาดา หลวงนา. (2546). *อิทธิพลของบรรยากาศองค์การ และความผูกพันต่อองค์การที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานของพนักงานในโรงงานผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์แห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อโณทัย จิระดา. (2552). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับรูปแบบภาวะผู้ตามของครูที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงราย*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- อดิสร ไสยรินทร์, พันจ่าอากาศเอก. (2555) *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการกรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อดุลย์ ทองแก้ว. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ และแรงจูงใจการปฏิบัติงานของลูกจ้างชั่วคราวโรงพยาบาลจิตเวช*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อนุพงศ์ อวิรุทธา. (2555). “*ใครคือผู้ตามที่ดีในองค์กร*” [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 26 กันยายน 2555, จาก <https://www.siamturakij.com>,
- Kelley, R. E. (1992). *The power of followership*. New York: Doubleday.
- Elmore Peterson, and E. Grosvenor Plowman, (1953). *Business Organization and Management*. Illinois: Irwin.
- Stringer, R. (2002). *Leadership and Organization Climate*. New Jersey: Person Education. Inc
- Taro, Yamane. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row.

ความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทย
กับประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ
The Competitiveness of Thailand in Hard Disk Drive Export and Four
ASEAN Competitors

ณัตยา แดงรุ่งโรจน์*
Nattaya Daengrongrot*

---

* นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิสาหกิจสำหรับผู้บริหาร สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

* Student of MBA,(Master of Business Administration Program in Executive Enterprise Management),
Thai – Nichi Institute of Technology.

*E-mail : I_am_Aim_@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิต การส่งออก และเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มศักยภาพส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ให้กับผู้ประกอบการของประเทศไทย โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ได้แก่ การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น โดยใช้ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของ Balassa และการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ (CMS) ของ Leamer & Stern เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง 4 ประเทศ โดยใช้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลารายปีระหว่างปี 2546-2555 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ผลการวิเคราะห์ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในช่วงปี 2546-2555 พบว่า ประเทศไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 ในทุกตลาด โดยยังสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดที่สำคัญไว้ได้ทั้ง 3 ตลาด และจากการศึกษาปัจจัยสถานการณ์การผลิตและการตลาด พบว่าการที่ประเทศไทยยังคงเป็นฐานการผลิตและส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่ใหญ่ของโลก ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ และคุณภาพทักษะและฝีมือของแรงงานไทยที่มีสูงกว่าประเทศคู่แข่ง แต่ทั้งนี้ยังพบจุดอ่อนที่ยังคงต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาความสามารถทางด้านเทคโนโลยี การพึ่งพิงชิ้นส่วนจากบริษัทต่างชาติ ซึ่งต้องได้รับการประสานความร่วมมือภาครัฐและเอกชน จึงทำให้อุตสาหกรรมการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ยังคงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีศักยภาพที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ความสามารถในการแข่งขัน ส่วนแบ่งตลาด

Abstract

“The Competitiveness of Thailand in Hard Disk Drive Export and Four ASEAN Competitors: Singapore, Malaysia, Philippine, and Indonesia” aimed to determine the situations of productions, exports, and to suggest recommendations for Thailand’s HDD exporters in order to enhance the competitiveness of Thailand’s HDD exporting industry. There are two sections in this study.

Section 1 Quantitative Analysis. This section included analysis of competitiveness by comparing Thailand’s HDDs that were exported to the markets in the United States of America, China, and Japan. The analysis was done using Balassa’s Revealed Comparative Advantage Index (RCA). This section also included Leamer’s Constant Market Share Analysis (CMS) to compare Thailand with the four rivaling countries. The data in CMS analysis were time series data collected annually from 2003 to 2012.

Section 2 Qualitative Analysis. This section presented strengths and weaknesses of Thailand’s HDD exporting industry. The analysis was done based on various sources of information including interviews with businesses that were related to HDD industry.

From the analysis of RCA and CMS, using the data from 2003 to 2012, the results displayed that Thailand obtained RCA value greater than 1 in every market and also maintain significant market shares.

From the study of productions and markets, Thailand is still the largest HDD producer and exporter in the world. Because of Thai government’s policy and the quality of Thai workforce that are better than those of rivalries. However, Thailand must continue to improve its weaknesses such as the research and development in technology, the dependency on importing parts, and the collaboration between government and businesses. If the mentioned areas are improved, it would certainly strengthen the industry competitiveness in the future.

Keywords : Hard disk drive, Competitive advantage , Market share

บทนำ

คอมพิวเตอร์นับเป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและยังมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของมนุษย์ มีความเที่ยงตรง แม่นยำ และมีความสามารถในการทำงานซ้ำๆ เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นความต้องการใช้คอมพิวเตอร์ รวมถึงชิ้นส่วนประกอบจึงยังคงมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบของประเทศไทยมีฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ (Hard Disk Drive : HDD) เป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ติดอันดับ 1 ใน 3 ของสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย เช่นเดียวกับกับกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 5 ประเทศซึ่งได้แก่ ประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ที่มีฐานการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศสำคัญได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งประเทศไทยประสบกับปัญหาในด้านต่างๆ เช่น สภาวะการหดตัวของเศรษฐกิจภูมิภาคเอเชีย วิกฤติการณ์น้ำท่วม และมีการปรับอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ 300 บาท การเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือแม้แต่การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

จึงเป็นที่มาของการศึกษาความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยไปยังตลาดจีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นเปรียบเทียบกับประเทศประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญโดยนำทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) และแบบจำลอง ส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share : CMS) ประกอบกับศึกษาถึงสถานการณ์

การผลิต การค้าและปัจจัยความเสี่ยงต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาระดับความสามารถในการแข่งขัน และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้ผู้ประกอบการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการค้าโลกที่ทวีความรุนแรง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตและการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏและส่วนแบ่งทางการตลาดของมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทย
3. เสนอแนะแนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงสถานการณ์การผลิตและการส่งออก รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความได้เปรียบเชิงแข่งขันในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยและของโลก
2. ทำให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยได้มีโอกาสในการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการ รวมทั้งทราบถึงแนวโน้มการตลาด และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ให้มากขึ้น
3. เป็นแนวทางอ้างอิง และเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ต่อไปในอนาคต

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ
(Revealed Comparative Advantage Theory: RCA)

บาลาสซา (Balassa, 1965 : 573-576) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบไว้ว่า การวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะพิจารณาถึงต้นทุนเปรียบเทียบ และความแตกต่างของปัจจัยที่ไม่ใช่ราคา เช่น ชื่อเสียงของสินค้าที่มีผลต่อแบบแผนของการค้าระหว่างประเทศ และอยู่ภายใต้ข้อสมมุติฐานที่ว่าทุกประเทศมีรสนิยมและมีภาวะภาษีของแต่ละอุตสาหกรรมเหมือนกัน อัตราส่วนมูลค่าสินค้าส่งออก-นำเข้า (Export-Import Ratio) จะสะท้อนให้ทราบถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้า ถ้าพิจารณาการส่งออกและนำเข้าในสินค้าชนิดเดียวกัน ประเทศ

หนึ่งจะผลิตสินค้าชนิดหนึ่งที่มีต้นทุนเปรียบเทียบต่ำสุดและให้อีกประเทศหนึ่งผลิตสินค้าชนิดอื่น โดยที่การได้เปรียบทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออก สามารถวัดค่าได้จากค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage - RCA) ที่แสดงถึงความได้เปรียบทางการผลิตตามความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างของประเทศใดประเทศหนึ่งในสินค้าชนิดหนึ่งๆ โดยมีแนวคิดที่ว่าถ้าประเทศใดประเทศหนึ่งมีค่าสัดส่วนการส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับค่าสัดส่วนการส่งออกสินค้านั้นของโลก จะถือว่าประเทศนั้นมีความได้เปรียบในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ดังกล่าวสามารถเขียนในเชิงคณิตศาสตร์ ได้ดังนี้

$$RCA_{ik} = \frac{(X_{ik} / X_i)}{(X_{wk} / X_w)}$$

RCA_{ik} = ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปประเทศที่ต้องการศึกษา

X_{ik} = มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปประเทศที่ต้องการศึกษา

X_i = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i ไปประเทศที่ต้องการศึกษา

X_{wk} = มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลก

X_w = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก

X_{ik}/X_i คือ สัดส่วนระหว่างมูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i กับมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ i

X_{wk}/X_w คือ สัดส่วนระหว่างมูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลก (w) กับมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก

บาลาสซาได้เสนอแนวความคิดเพื่อใช้เป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงลำดับของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบโดยใช้ตัววัด 2 รูปแบบ คือ

1. Export-Import Ratio ภายใต้สมมติฐานของรสนิยมเดียวกันและรูปแบบภาษีเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ประเทศมีความได้เปรียบมากในการผลิตสินค้าถ้าสัดส่วนของมูลค่าราคาสินค้าที่ส่งมอบ ณ ท่าเรือ (Free On Board-FOB) ของการส่งออกต่อการนำเข้าสูง แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อสมมติที่ว่าทุกประเทศมีรสนิยมเดียวกันและมีรูปแบบภาษีเดียวกัน ไม่สามารถปฏิบัติได้ในโลกของความเป็นจริง การนำเข้าจะได้รับความกระทบกระเทือนจากความแตกต่างระหว่างประเทศในด้านรสนิยมรวมทั้งความไม่เหมือนกันในอุตสาหกรรมด้านการกีดกันทางภาษีศุลกากร ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีของสินค้าขั้นกลาง (Intermediate Products) สัดส่วนของสินค้าส่งออกและนำเข้าจะได้รับอิทธิพลจากอุปสงค์เพื่อการแปรรูปขั้นต่อไปในการผลิตเพื่อการส่งออก แต่ถ้าจะพิจารณาอิทธิพลเหล่านี้จะต้องแยกพิจารณาเฉพาะสถานการณ์ และพิจารณาเฉพาะเจาะจงผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด เพื่อให้การเปรียบเทียบแคบลง ในอีกด้านหนึ่งการส่งออกจะขึ้นอยู่กับภาษีความสัมพันธ์ของบทบาทการส่งออกจะไม่บิดเบือนโดยความแตกต่างระดับของการปกป้อง
2. Export Share RCA สามารถหาได้จากผลผลิตการค้าเงินทางการค้า (Trade Performance) ของแต่ละประเทศในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ในแง่ที่ว่ารูปแบบของสินค้าที่ทำการค้าจะสะท้อนให้เห็นถึง

ต้นทุนรวมทั้งความแตกต่างของปัจจัยที่ไม่ใช่ราคา การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออก การประเมินในรูปของ RCA ให้นำหน้าส่วนใหญ่มากกับบทบาทการส่งออกมากกว่าสัดส่วนการนำเข้าและการส่งออก โดยประเมินจากการเปรียบเทียบสัดส่วนของส่วนแบ่งของประเทศในการส่งออกสินค้าแต่ละชนิดกับการส่งออกของโลก

ดัชนีจะอธิบายลักษณะ Export Performance ของแต่ละประเทศ โดยค่า RCA ที่คำนวณได้จะนำไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของโลกที่มีค่าเท่ากับ 1

ถ้าค่า $RCA > 1$ แสดงว่า ประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดี

ถ้าค่า $RCA < 1$ แสดงว่า ประเทศนั้นมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นและไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

การใช้ดัชนี RCA เพื่อวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากในงานวิจัยต่างๆ สามารถทำได้ไม่ยาก อีกทั้งข้อมูลที่นำมาใช้ในการคำนวณสามารถเก็บรวบรวมได้จากองค์กรภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ อาทิ เช่น กระทรวงพาณิชย์, WTO, UN เป็นต้น ซึ่งถือเป็นข้อดีของการคำนวณ RCA เพราะข้อมูลที่ใช้มาจากแหล่งเดียวกันมีความสอดคล้องกันทำให้สามารถเปรียบเทียบค่าดัชนี RCA กับประเทศต่างๆ ในตลาดที่กำลังศึกษาได้ประกอบกับเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทิศทางแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง เมื่อเวลาผ่านไปว่าเป็นอย่างไร

ซึ่งค่า RCA มีข้อเสียที่สามารถสรุปได้ดังนี้ (นุสรุา วงศ์ธรรม. 2552; อ้างอิงจาก Balassa. 1965 : 19)

1. RCA ของการส่งออกสินค้า k ของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลักมักจะมีค่าสูงกว่า RCA ของประเทศที่มีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้ เพราะมูลค่าของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมโดยปกติจะมากกว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตร ดังนั้น การที่สัดส่วนของสินค้าหนึ่งๆ มีค่าสูงมากก็อาจไม่ได้แสดงว่าสินค้านั้นมีความได้เปรียบสูงมากก็ได้ เพราะโดยทั่วไปแล้วประเทศหนึ่งๆ เมื่อมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น ก็จะมีสินค้าส่งออกมากขึ้นและการกระจุกตัวของสินค้าออกชนิดใดชนิดหนึ่งจะลดต่ำลง
2. การที่ $RCA > 1$ หรือ $RCA < 1$ ไม่สามารถสรุปได้แน่นอนลงไปว่าประเทศที่มีค่า RCA มากกว่ามีความสามารถในการส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งมากกว่าประเทศที่มีค่า RCA น้อยกว่า และไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเกิดจากปัจจัยใด เนื่องจากค่า RCA เป็นดัชนีที่แสดงถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการผลิตความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) คำนวณได้จากมูลค่าทางการค้าที่ปรากฏให้เห็นเท่านั้น ซึ่งต้นทุนเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ รวมถึงการกีดกันทางการค้าและปัจจัยอื่นๆ ที่จะทำให้การค้าเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเก็บภาษีศุลกากร การให้เงินอุดหนุนในลักษณะต่างๆ และค่าขนส่งนั้น ค่า RCA ไม่สามารถสะท้อนออกมาได้

แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share : CMS)

เลเมอร์; และสแตม (Leamer; & Stern. 1970 : 120-128) ได้อธิบายว่า หลักในการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ คือ การพิจารณาถึงผลการส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยสมมติว่าประเทศดังกล่าวนั้นสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ในตลาดโลกไว้เท่าเดิม ความแตกต่างระหว่างการขยายตัวของการส่งออกที่เป็นจริงกับการขยายตัวของการส่งออกในกรณีที่ส่วนแบ่งตลาดของประเทศในตลาดที่กำหนดให้คงที่ สามารถแยกได้ว่าเป็นผลมาจากการแข่งขันผลส่วนประกอบของสินค้า และผลจากการกระจายตลาด

ในการวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐาน คือ การส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะถูกกำหนดโดยปัจจัย 2 ด้าน คือ อุปสงค์ของประเทศผู้นำเข้า และอุปทานของประเทศผู้ส่งออก โดยปกติแล้ว การส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่มีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกันกับการขยายตัวของการส่งออกเฉลี่ยของโลก ทั้งนี้ เนื่องจากการส่งออกจะกระจุกตัวเฉพาะสินค้าที่มีอัตราการขยายตัวในการส่งออกต่ำ หรือมุ่งเน้นไปยังตลาดที่ค่อนข้างขบเซา และประเทศที่ส่งออกจะพยายามหลีกเลี่ยงการแข่งขันกับผู้ผลิตหรือผู้ส่งออกจากประเทศอื่น

การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ที่ใช้ในการคำนวณหาผลด้านต่างๆ เพื่ออธิบายการขยายตัวของการส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการพิจารณาในระดับประเภทสินค้า ฉะนั้นในแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ในที่นี้จึงไม่มีปัจจัยของผลจากส่วนประกอบของสินค้าส่งออกดังสมการ

$$\begin{aligned} \sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0 &= [G_k \sum_j X_{ijk}^0 - \sum_j X_{ijk}^0] + [\sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0) - G_k \sum_j X_{ijk}^0] \\ &+ [\sum_j (G_{jk}^* X_{ijk}^1) - \sum_j X_{ijk}^0] \\ &+ \{[\sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0)] - [\sum_j G_{jk}^* X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0]\} \end{aligned}$$

โดยที่

อัตราการขยายตัวของการส่งออกรวมของตลาดโลก (g)

$$\begin{aligned} (g) &= G - 1 \\ &= \left(\sum_i \sum_j \sum_k X_{ijk}^1 / \sum_i \sum_j \sum_k X_{ijk}^0 \right) - 1 \end{aligned}$$

อัตราการขยายตัวของการส่งออกของโลกในสินค้า k (g_k)

$$\begin{aligned} (g_k) &= G_k - 1 \\ &= \left(\sum_i \sum_j X_{ijk}^1 / \sum_i \sum_j X_{ijk}^0 \right) - 1 \end{aligned}$$

อัตราการขยายตัวของการส่งออกของโลกในสินค้า k ในตลาด j (g_{jk})

$$\begin{aligned} (g_{jk}) &= G_{jk} - 1 \\ &= \left(\sum_i X_{ijk}^1 / \sum_i X_{ijk}^0 \right) - 1 \end{aligned}$$

ส่วนกลับของอัตราการขยายตัวของการส่งออกของโลกในสินค้า k ในตลาด

$$\begin{aligned} (g_{jk}^*) &= 1 - G_{jk}^* \\ &= 1 - \left(1 / \left(\sum_i X_{ijk}^1 / \sum_i X_{ijk}^0 \right) \right) \\ &= 1 - \sum_i X_{ijk}^0 / \sum_i X_{ijk}^1 \end{aligned}$$

ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออก
ข้างต้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. $\sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0$ คือ ผลจากการขยายตัวของส่งออกที่แท้จริง (Actual Growth Effect) เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดของการส่งออกปีฐานจนถึงปีสุดท้าย ซึ่งหมายถึง ความแตกต่างระหว่างผลรวมการส่งออกของประเทศ i ไปสู่ประเทศที่กำลังพิจารณาในช่วงระหว่าง 2 จุดเวลา
2. $[G_k \sum_j X_{ijk}^0 - \sum_j X_{ijk}^0]$ คือ ผลจากการขยายตัวของส่งออกทั้งหมดของโลก (World Growth Effect) เป็นการแสดงถึงแนวโน้มการค้าของโลก ซึ่งวัดได้โดยการขยายตัวของส่งออกรวมของโลก ถ้าการส่งออกของประเทศ i ขยายตัวในอัตราเดียวกันกับอัตราการขยายตัวของส่งออกรวมของโลก ส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศ i ในตลาดโลกจะคงที่ ซึ่งเราสามารถคำนวณได้หลายระดับของสินค้า หรือประเทศที่ต้องการศึกษา อาจกล่าวถึงการค้าของโลกในสินค้าทุกชนิดหรือกลุ่มของสินค้า ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างผลรวมของสินค้าของโลกที่เกิดขึ้นใน 2 จุดเวลา
3. $[\sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0) - G_k \sum_j X_{ijk}^0]$ คือ ผลจากการกระจายตลาด (Market Distribution Effect) แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวของส่งออกจะได้รับอิทธิพลจากการส่งออกสินค้าที่ถูกทิศทางในตลาดต่างๆ การกระจายตลาดของประเทศ i ส่งสินค้าแต่ละชนิดส่วนใหญ่ไปยังประเทศที่มีการขยายตัวของตลาดสูงหรือต่ำ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออกทั้งหมดของ

ประเทศ เช่น ถ้าประเทศส่งสินค้าออกเป็นสัดส่วนที่มากไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลก ก็จะมีผลให้อัตราการขยายตัวของส่งออกของประเทศสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลกเช่นกัน เป็นต้น

4. $[\sum_j (G_{jk}^* X_{ijk}^1) - \sum_j X_{ijk}^0]$ คือ ผลจากการแข่งขันที่แท้จริง (Pure Competitiveness or Share Effect) เป็นผลต่างระหว่างการขยายตัว ภายใต้ข้อสมมติที่กำหนดของการส่งออกจริงกับการขยายตัวของส่งออกที่เพียงพอเพื่อให้ประเทศสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดในตลาดโลกไว้เท่าเดิมในแต่ละสินค้าและแต่ละตลาด ผลต่างนี้จะมีผลให้ส่วนแบ่งในตลาดโลกของประเทศผู้ส่งออกที่กล่าวถึงเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันกับผู้ส่งออกจากประเทศอื่นในตลาดโลก
5. $[\sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0) - (\sum_j G_{jk} X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0)]$ คือ ผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทาง (Interaction Effect) ซึ่งผลนี้จะสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศผู้ส่งออกอาจใช้ความพยายามขยายการส่งออกในตลาดที่หดตัวหรือลดการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัว ซึ่งผลของการปรับการส่งออกถูกหรือผิดทิศทางจะมีค่าเป็นลบ ในทางตรงกันข้ามค่าของผลนี้จะเป็นบวกถ้าประเทศผู้ส่งออกขยายการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวหรือลดการส่งออกในตลาดที่กำลังหดตัว

โดยที่

$$G_k = \left(\sum_i \sum_j X_{ijk}^1 / \sum_i \sum_j X_{ijk}^0 \right)$$

คือ สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้า k ทั้งหมดในตลาดโลกในช่วงปีที่พิจารณาเทียบกับปีฐาน

$$G_{jk} = \left(\sum_i X_{ijk}^1 / \sum_i X_{ijk}^0 \right)$$

คือ สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้า k ทั้งหมดที่ส่งไปตลาด j ในช่วงปีที่พิจารณาเทียบกับปีฐาน

$$G_{jk}^* = 1/G_{jk}$$

$$G_{jk}^* = \sum_i X_{ijk}^0 / \sum_i X_{ijk}^1$$

คือ สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้า k ทั้งหมดที่ส่งไปตลาด j ในปีฐานเทียบกับช่วงปีที่พิจารณา (คือ ส่วนกลับของ G_{jk})

จากข้อสมมติของแบบจำลองนี้ที่กำหนดให้ ส่วนแบ่งตลาดหรือสัดส่วนการค้าของประเทศผู้ส่งออกในตลาดโลกในแต่ละกลุ่มสินค้าไม่เปลี่ยนแปลงแต่เมื่อพิจารณาในแง่ของความเป็นจริงแล้วจะพบว่า สัดส่วนการค้าของสินค้าชนิดต่างๆ ของประเทศต่างๆ ในตลาดโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่มาอธิบายการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจทำให้คำอธิบายที่ได้จากแบบจำลองเกิดความผิดพลาดได้

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง CMS (ชัยยันต์ กิตติวิศิษฎ์, 2546 : 21)

ถึงแม้แบบจำลอง CMS สามารถอธิบายได้ว่ามูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้น/ลดลง ในแต่ละช่วงเวลา นั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยใด แต่บอกไม่ได้ว่า “ทำไม” จึงเป็นเช่นนั้น และยังไม่สามารถทำนายส่วนแบ่งตลาดในอนาคตได้ เพราะการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง CMS เป็นเพียงการอธิบายข้อมูลในอดีตเท่านั้น ข้อสรุปที่ได้จากการคำนวณภายใต้ข้อสมมติส่วนแบ่งตลาดคงที่ จะมีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการเลือกช่วงเวลาใน

การศึกษา การจำแนกชนิดของสินค้าและตลาดส่งออก ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา หากลักษณะการเลือกช่วงเวลา การจำแนกสินค้าและตลาดที่แตกต่างกัน ก็อาจได้ข้อสรุปที่แตกต่างกันไป

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ

ประธาน ยอดวสิน (2543 : 9) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกกับประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน และเพื่อศึกษาโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์โดยรวมของไทยในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนที่สำคัญ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างของมูลค่าการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ของแต่ละประเทศกับการส่งออกโดยรวมของประเทศนั้นๆ มาเปรียบเทียบกับค่าความแตกต่างของการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์โดยรวมของโลกกับการส่งออกมูลค่าโดยรวมของโลก ซึ่งจะนำค่าดัชนี

ที่ได้มาเปรียบเทียบหาความได้เปรียบของแต่ละประเทศอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในการคำนวณหาค่า RCA ครั้งนี้ใช้ข้อมูลมูลค่าการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ในช่วงปี 2530-2539 ผลการศึกษา ค่า RCA ของประเทศไทยกับประเทศที่สำคัญในกลุ่มอาเซียน โดยเฉพาะประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับการส่งออกของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ จะพบว่าในระยะแรกที่มีการเริ่มการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้มูลค่าการส่งออกและดัชนีของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทย จะมีค่าสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนยกเว้นประเทศสิงคโปร์ นั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนต่างๆ ก็มีการพัฒนาไปในทางที่สูงขึ้น เช่นเดียวกันโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจนกระทั่งมีค่า RCA สูงกว่าประเทศไทยเล็กน้อย ดังนั้น ประเทศไทยยังคงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาส่งเสริมในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการส่งออกของอุตสาหกรรมนี้ให้มีค่า RCA สูงมากขึ้นเพื่อที่จะแข่งขันได้มากขึ้นในตลาดโลกและมากกว่าประเทศมาเลเซียที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียนนี้ต่อไป

ศักดิ์ศิริ ศิริรัตน์ (2548 : 11) มีการศึกษาถึงศักยภาพการส่งออกรถจักรยานยนต์ของประเทศไทย โดยทำการเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญๆ ในตลาดโลก เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านสนับสนุนและอุปสรรค ในการวิเคราะห์ความได้เปรียบ จากการคำนวณค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) โดยใช้อุปกรณ์เวลาในช่วงปี 2542-2546 พบว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบในการผลิตรถจักรยานยนต์ สาเหตุจากผู้ประกอบการได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์จากผลิตเพื่อจำหน่ายภายใน

ประเทศ มาทำการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ มีการระบายสินค้าที่ไม่สามารถจำหน่ายได้หมดจากผลของกำลังซื้อภายในประเทศหดตัวอีกด้วย และบริษัทผู้ประกอบการบางแห่งได้หันมาเลือกประเทศไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทำให้ค่าดัชนี RCA มีค่ามากกว่า 1 มาโดยตลอดนั้นแสดงว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตรถจักรยานยนต์ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญแล้ว พบว่า ประเทศไทยได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งชั้นที่สำคัญๆ คือ ประเทศอิตาลี, อินเดีย, จีน, ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ยกเว้นประเทศญี่ปุ่น เท่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีส่วนแบ่งตลาดคงที่

วัชรินทร์ กือเย็น (2551 : 8) เรื่องการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ของการส่งออกยางพาราไทย โดยใช้ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage : RCA) และส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share : CMS) ซึ่งศึกษาจากข้อมูลทฤษฎีแบบอนุกรมเวลาช่วงปี 2542 - 2549 ผลการวิเคราะห์ค่า RCA ของการส่งออกยางแยกตามประเภทสินค้าที่ส่งออกคือ ยางแผ่นรมควัน น้ำยางข้น และยางแท่ง พบว่า ในสินค้ายางแผ่นรมควัน, น้ำยางข้น, ยางแท่ง ประเทศไทย และอินโดนีเซีย มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในทุกๆ ปี สำหรับผลการวิเคราะห์ CMS โดยทำการเปรียบเทียบช่วงปี 2542-2545 กับช่วงปี 2546-2549 พบว่า การส่งออกยางพาราของไทย ช่วงปี 2542-2545 มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการขยายตัวของตลาดโลกมากที่สุด รองลงมาคือผลจากการกระจายตลาด สำหรับภาพรวมในการขยายตัวของช่วงปี 2546-2549 พบว่า อัตรา

การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการกระจายตลาดมากที่สุด รองลงมาคือผลจากการขยายตัวของตลาดโลก ส่วนการวิเคราะห์รายสินค้าพบว่า ช่วงปี 2546-2549 การส่งออกอย่างแผ่นรมควันของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของตลาดโลก เมื่อเทียบกับช่วงปี 2542-2545 การขยายตัวนั้นเป็นผลมาจากการขยายตัวของตลาดโลกและความสามารถในการแข่งขันเช่นเดียวกับในช่วงปี 2546-2549 จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประเทศไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกอย่างพาราในระดับสูง โดยสามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาดได้มากที่สุดในโลกแต่อย่างไรก็ตามอัตราการขยายตัวของส่งออกมีแนวโน้มที่ลดลง อันเป็นผลมาจากราคาขางพาราของประเทศไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง

พงศกร ตั้งสยามวิชย์ (2552 :13) เพื่อศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage : RCA) ในการส่งออกข้าวของไทยและคู่แข่งรายสำคัญและศึกษาผลกระทบและกลุ่มปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการส่งออกข้าวของไทยด้วยส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share : CMS) โดยแบ่งข้าวที่ศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้าวกล้อง ข้าวขาว และปลายข้าว และแบ่งช่วงเวลาที่ทำการศึกษาออกเป็น 4 ช่วง คือ ปี 2535-2537, 2538-2544, 2545-2549 และ 2550 ตามลักษณะปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อส่งออกข้าวของประเทศไทยในช่วงเวลานั้นๆ ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีค่า RCA ในระดับสูงแต่มีแนวโน้มที่ลดลง และในปี 2549 มีค่า 2,343.67 ประเทศเวียดนามมีค่า RCA อยู่ในระดับสูงแต่มีแนวโน้มที่ลดลง และในปี 2549 มีค่า 4,366.70 ประเทศสหรัฐอเมริกา มีค่า RCA อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำและมีค่าต่ำกว่า 100 ในช่วงปี 2530-2545 แสดงถึงการสูญเสียความได้

เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกข้าว ประเทศอินเดียมีค่า RCA อยู่ในระดับสูง มีระดับการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างคงที่ และในปี 2549 มีค่า 1,635.05 และประเทศปากีสถานมีค่า RCA อยู่ในระดับสูง มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2549 มีค่า 9,257.91 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่า RCA ของแต่ละประเทศเกิดขึ้นจาก 2 สาเหตุสำคัญ คือ การดำเนินนโยบายของภาครัฐเพื่อส่งเสริมการผลิต การส่งออก และปัจจัยของโครงสร้างทางเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ การศึกษาศักยภาพในการส่งออกข้าวด้วย CMS กรณีข้าวกล้อง พบว่า ศักยภาพการส่งออกข้าวกล้องเพิ่มขึ้นในปี 2538-2544 เทียบกับ 2535-2537 เป็นมูลค่า 16.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2545-2549 เทียบกับ 2538-2544 เพิ่มขึ้น 10.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 เพิ่มขึ้นถึง 63.07 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีกลุ่มปัจจัยการกระจายตลาดและการแข่งขันส่งผลกระทบต่อศักยภาพการส่งออกข้าวกล้อง ปัจจัยการขยายตัวของตลาดโลกทำให้ศักยภาพการส่งออกลดลงในสองช่วงเวลาแรกแต่ส่งผลทางบวกในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 สำหรับกลุ่มปัจจัยผลกระทบร่วมทำให้ศักยภาพการส่งออกลดลงเฉพาะปี 2545-2549 เทียบกับ 2538-2544 กรณีข้าวขาว พบว่า ศักยภาพการส่งออกข้าวขาวในปี 2538-2544 เพิ่มขึ้น 199.96 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 เพิ่มขึ้นมากถึง 1,014.03 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยกลุ่มปัจจัยการขยายตัวของตลาดโลกส่งผลกระทบต่อศักยภาพการส่งออกตลอดระยะเวลาของการศึกษาและมีมูลค่าของความสำคัญมากที่สุด กลุ่มปัจจัยการกระจายตลาดทำให้ศักยภาพการส่งออกเพิ่มขึ้นสองช่วงเวลาแรกแต่ทำให้ศักยภาพการส่งออกลดลงในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 และ

กลุ่มปัจจัยผลกระทบร่วมส่งผลต่อศักยภาพการส่งออกข้าวในทิศทางเดียวกับกลุ่มปัจจัยการแข่งขัน ในส่วนกรณีปลายข้าว พบว่า ศักยภาพการส่งออก ในปี 2538-2544 เทียบกับ 2535-2537 เพิ่มขึ้น 68.38 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2545-2549 เทียบกับ 2538-2544 เพิ่มขึ้น 99.01 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ และในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 เพิ่มขึ้นสูงถึง 180.17 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ โดยกลุ่มปัจจัยการขยายตัวของตลาดโลกส่งผลบวกต่อศักยภาพการส่งออกปลายข้าวทุกช่วงเวลาของการศึกษา กลุ่มปัจจัยการกระจายตลาดทำให้ศักยภาพการส่งออกข้าวลดลงในช่วงเดียว คือ ปี 2545-2549 เทียบกับ 2538-2544 กลุ่มปัจจัยการแข่งขันทำให้ศักยภาพการส่งออกเพิ่มขึ้นเฉพาะในช่วงเวลาปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 และกลุ่มปัจจัยผลกระทบร่วมทำให้ศักยภาพการส่งออกลดลงสองช่วงเวลาแรกแต่กลับเพิ่มศักยภาพในการส่งออกในปี 2550 เทียบกับ 2545-2549 ในแต่ละกลุ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการส่งออกข้าว นั้น กลุ่มปัจจัยการแข่งขันถือได้ว่ามีส่วนสำคัญมากที่สุดต่อการเพิ่มศักยภาพในการส่งออกข้าวแต่ละชนิด เนื่องจากเป็นกลุ่มปัจจัยที่สามารถควบคุมได้โดยมีปัจจัยราคาส่งออกเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกเกิดจากความสามารถในการบริหารทรัพยากร และการดำเนินนโยบายภาครัฐ ดังนั้น การบริหารต้นทุนการผลิตให้อยู่ในระดับต่ำที่สุด จึงควรเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่สามารถผลิตได้เองภายในประเทศเพราะปัจจัยการผลิตที่ต้องนำเข้ามีแนวโน้มของราคาที่จะเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อเกษตรกรและสภาพแวดล้อมในระยะยาว ในส่วนของรัฐบาลควรมีหน้าที่ในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถของเกษตรกรในแต่ละ

พื้นที่ และถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปให้เกษตรกร ที่สำคัญต้องไม่ดำเนินนโยบายที่บิดเบือนกลไกตลาด เพราะจะทำให้ศักยภาพการส่งออกข้าวของไทยเกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการศึกษาและวิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการศึกษาเรื่องความสามารถในการแข่งขันการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ ได้แยกการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ศึกษาช่วงปี 2546-2555
2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทย ศึกษาช่วงปี 2546-2555

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประเภทอนุกรมเวลา (Time Series Data) โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่

1. มูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและของทั่วโลกไปประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและประเทศอื่นๆ ไปประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ช่วงปี 2546-2555 ระยะเวลา 10 ปี

2. มูลค่าการนำเข้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ และมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของประเทศจีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และของทั่วโลก ช่วงปี 2546-2555 ระยะเวลา 10 ปี

วิธีการจัดกระทำข้อมูล

นำข้อมูลทศนิยมที่เกี่ยวข้องมาคำนวณหา ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) เป็นเครื่องมือในการจัดกระทำข้อมูลโดยมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

- ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA)

$$RCA_{ik} = \frac{(X_{ik} / X_i)}{(X_{wk} / X_w)}$$

โดยที่

- RCA_{ik} = ค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังตลาดที่ต้องการศึกษา
 X_{ik} = มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังตลาดที่ต้องการศึกษา
 X_i = มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ไปยังตลาดที่ต้องการศึกษา
 X_{wk} = มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลก
 X_w = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก
i = ประเทศผู้ส่งออก
k = สินค้าที่พิจารณา

- การหาส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS)

$$\begin{aligned} \sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0 &= [G_k \sum_j X_{ijk}^0 - \sum_j X_{ijk}^0] + [\sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0) - G_k \sum_j X_{ijk}^0] \\ &+ [\sum_j (G_{jk}^* X_{ijk}^1) - \sum_j X_{ijk}^0] \\ &+ [\{\sum_j X_{ijk}^1 - \sum_j (G_{jk} X_{ijk}^0)\} - \{\sum_j G_{jk}^* X_{ijk}^1 - \sum_j X_{ijk}^0\}] \end{aligned}$$

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 กรณี ดังนี้

1. ทำการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยไปประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญในกลุ่มอาเซียน คือ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ประกอบกับการอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ดังนี้

ถ้า $RCA > 1$ แสดงว่า ประเทศไทยหรือมาเลเซียหรือสิงคโปร์หรือฟิลิปปินส์หรืออินโดนีเซีย มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

ถ้า $RCA < 1$ แสดงว่า ประเทศไทยหรือมาเลเซียหรือสิงคโปร์หรือฟิลิปปินส์หรืออินโดนีเซีย มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

ถ้า $RCA = 1$ แสดงว่า ไม่มีประเทศใดมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์

2. ทำการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทย ไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ปี 2546-2550 เทียบกับปี 2551-2555 ประกอบกับการอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามทฤษฎีส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) ดังนี้

ถ้าผลจากการขยายตัวของการส่งออกทั้งหมดของโลกเป็นการแสดงถึงแนวโน้มการค้าของโลก ซึ่งวัดได้โดยการขยายตัวของการส่งออกรวมของโลก ถ้าการส่งออกของประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียขยายตัวในอัตราเดียวกันกับอัตราการขยายตัวของการส่งออกรวมของโลก ส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศจีน ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

สามารถคำนวณได้หลายระดับ ความแตกต่างเกี่ยวกับระดับของสินค้าหรือประเทศที่ต้องการศึกษาอาจกล่าวถึงการค้าในสินค้าทุกชนิดหรือกลุ่มของสินค้า ซึ่งเป็นความแตกต่างระหว่างผลรวมของสินค้าทั้งหมดในตลาดโลก

ถ้าผลจากการกระจายตลาด แสดงให้เห็นว่าประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียที่ส่งสินค้าแต่ละชนิดส่วนใหญ่ไปยังประเทศที่มีการขยายตัวของตลาดสูงหรือต่ำ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการส่งออกทั้งหมดของประเทศ เช่น ถ้าประเทศส่งสินค้าออกเป็นสัดส่วนที่มากไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลก ก็จะมีผลให้อัตราการขยายตัวของส่งออกของประเทศสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลกเช่นกัน เป็นต้น

ถ้าผลจากการแข่งขันเป็นผลต่างระหว่างการขยายตัวของการส่งออกจริงกับการขยายตัวของการส่งออกที่เพียงพอ เพื่อให้ประเทศสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาดในตลาดโลกไว้เท่าเดิมในแต่ละสินค้าและแต่ละตลาด ผลต่างนี้จะมีผลให้ส่วนแบ่งในตลาดโลกของประเทศผู้ส่งออกที่กล่าวถึงเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันกับผู้ส่งออกจากประเทศอื่นในตลาดโลก

ถ้าผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทาง ซึ่งผลนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าประเทศผู้ส่งออกอาจ

ใช้ความพยายามขยายการส่งออกในตลาดที่หดตัวหรือลดการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวซึ่งถ้าเป็นกรณีนี้ ผลจากการปรับการส่งออกถูกหรือผิดทิศทางจะมีค่าเป็นลบในทางตรงกันข้ามค่าของผลนี้จะเป็นบวก ถ้าประเทศผู้ส่งออกขยายการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวหรือลดการส่งออกในตลาดที่กำลังหดตัว

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาสถานการณ์การผลิตและการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย
2. ศึกษาข้อมูลปัจจัยสถานการณ์การผลิตและการตลาดที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ซึ่งจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ศึกษาด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หนังสือ วารสาร เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต

2. ศึกษาข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Depth Interview) จากกลุ่มประชากรตัวอย่าง 3 บริษัทที่เป็นส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาความสามารถในการแข่งขันส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยจากผู้ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยมีทั้งหมด 6 บริษัท โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งได้เลือกบริษัทที่มีทั้งฐานการผลิตและการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์อยู่ในประเทศไทยจำนวน 3 บริษัท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของขนาดประชากร

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึก (In – Depth Interview) ในด้านการผลิตและส่งออกในธุรกิจฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ โดยแบ่งเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ
2. การบริหารจัดการของสถานประกอบการ
3. สภาวะการแข่งขันด้านการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทย

ซึ่งแบบสัมภาษณ์ เรื่องความสามารถในการแข่งขันการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยกับประเทศกลุ่มอาเซียน 4 ประเทศ ได้รับจากตรวจประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีค่า CVI ทั้งหมดเท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการตรวจสอบซ้ำร่วมกับข้อมูลประเภทเอกสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ พิจารณาประเด็นที่สำคัญโดยการตรวจสอบว่าข้อมูลตรงกันหรือไม่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับข้อมูลที่มีลักษณะเหมือน

หรือใกล้เคียงกัน และนำมาอธิบายสรุปจัด
 กลุ่มความสัมพันธ์

- นำข้อมูลที่ได้จากการจัดกลุ่มความสัมพันธ์
 มาทำการวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะแนว
 ทางในการเพิ่มความสามารถการส่งออก
 ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ที่ปรากฏ (RCA)

- การส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของ
 ประเทศไทยกับสิงคโปร์ มาเลเซีย
 ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ในตลาด
 สหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 2546-2555 มีผล
 การศึกษาดังนี้**

ประเทศไทย พบว่า มีค่า RCA ของการ
 ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ มีค่ามากกว่า 1 ทั้งในช่วง
 เวลา 2546-2550 และช่วงปี 2551-2555
 หมายความว่า สัดส่วนการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์
 ของประเทศไทยต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมด
 ของประเทศไทยมีค่าสูงกว่าสัดส่วนมูลค่าการส่งออก
 ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกต่อมูลค่าการส่งออกสินค้า
 ทั้งหมดของโลก หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมี
 ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออก
 ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา และมี
 ทิศทางของความได้เปรียบเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในช่วง
 ปี 2546-2550 มีค่า RCA เท่ากับ 10.8816 เพิ่มขึ้น
 ในช่วงปี 2551-2555 เป็น 22.6572

ประเทศสิงคโปร์ พบว่า มีค่า RCA ในการ
 ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในทุกช่วงเวลามากกว่า 1 เช่น
 เดียวกัน แสดงว่า ประเทศสิงคโปร์มีความได้เปรียบ
 โดยเปรียบเทียบในการส่งออกไปยังตลาด
 สหรัฐอเมริกา แต่ทิศทางของความได้เปรียบนั้นมี
 แนวโน้มลดลง กล่าวคือ ในช่วงปี 2546-2550 มีค่า
 RCA เท่ากับ 22.072 ลดลงในช่วงปี 2551-2555
 เป็น 13.0420

ประเทศมาเลเซีย พบว่า มีค่า RCA ในการ
 ส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มากกว่า 1 ในตลาดนี้ด้วย
 เช่นเดียวกันในฐานะช่วงเวลา โดยทิศทางของความ
 ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่น
 เดียวกับประเทศไทย กล่าวคือ มีค่า RCA เท่ากับ
 4.4501 ในช่วงปี 2546-2550 เพิ่มขึ้นเป็น 8.1431
 ในช่วงปี 2551-2555

ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า มีค่า RCA ใน
 ตลาดสหรัฐอเมริกา มากกว่า 1 และมีทิศทางของ
 ความได้เปรียบลดลงเช่นเดียวกับสิงคโปร์ กล่าวคือ
 ในช่วงปี 2546-2550 มีค่า RCA เท่ากับ 18.0624
 ลดลงในช่วงปี 2551-2555 เป็น 13.2203

ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า มีค่า RCA น้อย
 กว่า 1 ซึ่งหมายความว่า สัดส่วนมูลค่าการส่งออก
 ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยต่อมูลค่า
 การส่งออกสินค้าทั้งหมดของอินโดนีเซียต่ำกว่า
 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลก
 ต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก หรือ
 อาจกล่าวได้ว่า ประเทศอินโดนีเซียมีความเสียเปรียบ
 โดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไป
 ยังตลาดสหรัฐอเมริกา และมีทิศทางของความเสีย
 เปรียบเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในช่วงปี 2546-2550 มี
 ค่าเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ เท่ากับ 0.2115 ลด
 ลงในช่วงปี 2550-2555 เป็น 0.1921

- การส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของ
 ประเทศไทยกับสิงคโปร์ มาเลเซีย
 ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียในตลาดจีน ใน
 ช่วงปี 2546-2555 มีผลการศึกษา ดังนี้**

ประเทศไทย พบว่า มีค่า RCA มากกว่า 1
 ในทุกช่วงเวลา ซึ่งกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีความ
 ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์
 ไดรฟ์ไปยังตลาดจีน และมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีค่า
 RCA เท่ากับ 22.6034 ในช่วงปี 2546-2550 เพิ่ม
 ขึ้นเป็น 37.1496 ในช่วงปี 2551-2555

ประเทศสิงคโปร์ พบว่า มีค่า RCA ที่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งหมายความว่า สัดส่วนมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของสิงคโปร์ต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศสิงคโปร์มีค่าสูงกว่า สัดส่วนมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก โดยมีค่า RCA เท่ากับ 8.5712 ในช่วงปี 2546-2550 ลดลงในช่วงปี 2551-2555 เป็น 2.8422

ประเทศมาเลเซีย พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดนี้เพิ่มขึ้นโดยมีค่า RCA ในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 4.7485 เพิ่มขึ้นในช่วงเวลา 2551-2555 เป็น 12.7663 ซึ่งทั้ง 2 ช่วงเวลาดังกล่าวค่า RCA มากกว่า 1 ซึ่งถือได้ว่า ประเทศมาเลเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดจีน

ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดนี้เพิ่มขึ้นโดยมีค่า RCA ในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 15.0944 เพิ่มขึ้นในช่วงเวลา 2551-2555 เป็น 19.9791 ซึ่งทั้ง 2 ช่วงเวลาดังกล่าวค่า RCA มากกว่า 1 ซึ่งถือได้ว่า ประเทศฟิลิปปินส์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดจีน

ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดนี้เพิ่มขึ้น โดยมีค่า RCA ในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 0.4270 เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2551-2555 เป็น 0.5711 แสดงว่าในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศอินโดนีเซียเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดจีน

3. การส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยกับสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ในตลาดญี่ปุ่น ในช่วงปี 2546-2555 มีผลการศึกษาดังนี้

ประเทศไทย พบว่า มีค่า RCA มากกว่า 1 ในทุกช่วงเวลาที่ทำการศึกษา หมายความว่า สัดส่วนมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศไทยมีค่าสูงกว่าสัดส่วนมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของโลก หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดญี่ปุ่น และมีทิศทางของความได้เปรียบเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในช่วงปี 2546-2555 มีค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ เท่ากับ 3.5712 เพิ่มขึ้นในช่วงปี 2551-2555 เป็น 5.4411

ประเทศสิงคโปร์ พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในประเทศญี่ปุ่นลดลง โดยมีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 9.4306 และในช่วงปี 2551-2555 ลดลงเป็น 6.6360 ถือว่าประเทศสิงคโปร์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ในทิศทางที่ลดลง

ประเทศมาเลเซีย พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในประเทศญี่ปุ่นลดลง โดยมีค่าความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 1.5932 และในช่วงปี 2551-2555 ลดลงเป็น 1.4422 ถือว่าประเทศมาเลเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ ในทิศทางที่ลดลง

ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า มีค่า RCA ในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์มากกว่า 1 แสดงว่าประเทศฟิลิปปินส์มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดญี่ปุ่น โดยมีทิศทางของความได้เปรียบลดลง กล่าวคือ ช่วงปี 2546-2550 มีค่า RCA เท่ากับ 12.4505 ลดลงในช่วงปี 2550-2555 เป็น 2.6654

ประเทศอินโดนีเซีย พบว่า มีค่า RCA น้อยกว่า 1 โดยมีค่า RCA ในช่วงปี 2546-2550 เท่ากับ 0.8171 ลดลงในช่วงปี 2551-2555 เป็น 0.3217 ซึ่งแสดงว่าประเทศอินโดนีเซียเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS)

จากข้อมูลมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยในระหว่างปี 2546-2555 นำมาทำการเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยในแต่ละช่วงเวลาที่ทำการศึกษา คือ ช่วงปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 ในตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

อัตราการขยายตัวของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกในระหว่างปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ 0.2233 ซึ่งมีค่าเป็นบวก แสดงว่า การส่งออกของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของตลาดโลกเพิ่มขึ้นเนื่องจากการส่งออกสินค้าทุกชนิดของโลกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยอัตราการขยายตัวการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของโลกมีการขยายตัวเท่ากับ 0.2233

อัตราการขยายตัวของการนำเข้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 2546-2550 เทียบกับช่วงปี 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ -0.2150 ซึ่งมีค่าเป็นลบ แสดงว่า การนำเข้าของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดสหรัฐอเมริกาลดลง

อัตราการขยายตัวของการนำเข้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดจีนในช่วงปี 2546-2550 เทียบกับช่วงปี 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ 0.9009 ซึ่งมีค่าเป็นบวก แสดงว่า การนำเข้าของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดจีนเพิ่มขึ้น

อัตราการขยายตัวของการนำเข้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดญี่ปุ่นในช่วงปี 2546-2550 เทียบกับ

ช่วงปี 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ -0.0940 ซึ่งมีค่าเป็นลบ แสดงว่า การนำเข้าของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดญี่ปุ่นลดลง

อัตราการขยายตัวของ การนำเข้าฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดอื่นๆ ในช่วงปี 2546-2550 เทียบกับช่วงปี 2551-2555 คิดเป็นร้อยละ 0.167 ซึ่งมีค่าเป็นบวก แสดงว่า การนำเข้าของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ในตลาดอื่นๆ เพิ่มขึ้น

ประเทศไทย พบว่าผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ มีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นนั้น มีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผลจากการขยายตัวการส่งออกทั้งหมดของโลกมีมูลค่าเท่ากับ 1,260.188 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ เป็นผลทำให้การขยายตัวของการส่งออกของไทยมีค่าเป็นบวก และมีอัตราการขยายตัวที่สูง

ผลจากการกระจายตลาด เป็นปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยเท่ากับ 208.246 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ เนื่องจากประเทศไทยมีการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น และตลาดอื่นๆ เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ในตลาดจีนนั้นมีอัตราการขยายตัวมากที่สุดเท่ากับ 0.9009 รองลงมาคือตลาดอื่นๆ เท่ากับ 0.1670 แสดงว่าประเทศไทยมีการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังประเทศที่มีการขยายตัวของตลาดสูงหรือเพิ่มการส่งออกไปยังประเทศที่มีการขยายตัว หรือลดการส่งออกไปยังตลาดที่มีการหดตัวในส่วนของตลาดสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่นมีอัตราการขยายตัวติดลบเท่ากับ -0.2150 และ -0.0940 ตามลำดับ

ผลจากการแข่งขันมีมูลค่าเท่ากับ 3,970.029 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ ซึ่งถือว่า

ส่วนแบ่งในตลาดโลกของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยเพิ่มขึ้น ถือว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

ผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทางมีมูลค่าเท่ากับ 466.1562 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ มีค่าเป็นบวก แสดงว่ามีการขยายการส่งออกที่ถูกทิศทางในตลาดส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทย กล่าวคือ ประเทศไทยได้ขยายการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวในตลาดจีนและตลาดอื่นๆ และลดการส่งออกในตลาดที่กำลังหดตัวในตลาดสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยในช่วงปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 พบว่า มีการส่งออกเพิ่มขึ้น 5,904.611 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ เป็นผลจากการขยายตัวของการส่งออกทั้งหมดของโลก รองลงมาได้แก่ ผลจากการส่งออกถูกทิศทางซึ่งมีทิศทางเดียวกันกับการขยายตัวของตลาดการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ ผลมาจากปัจจัยทางด้านผลการแข่งขันและผลจากการกระจายตลาดตามลำดับ

ประเทศสิงคโปร์ พบว่าผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ มีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยที่ลดลงนั้นมีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผลจากการขยายมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลกมีมูลค่าเท่ากับ 2,111.3490 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ เนื่องจากการส่งออกสินค้าทุกชนิดของโลกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น

ผลจากการกระจายตลาดมีมูลค่าเท่ากับ -1,176.4340 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ อาจกล่าวได้ว่า ประเทศสิงคโปร์มีการขยายการส่งออก

ฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟไปยังตลาดที่มีการหดตัว คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

ผลจากการแข่งขันมีมูลค่าเท่ากับ -4,765.9193 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ซึ่งถือว่า ส่วนแบ่งตลาดโลกของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศสิงคโปร์ลดลง ถือว่าประเทศสิงคโปร์สูญเสียความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

ผลจากการส่งออกถูกหรือผิดทิศทางมีมูลค่าเท่ากับ -681.8707 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ มีค่าเป็นลบ แสดงว่า มีการขยายการส่งออกที่ผิดทิศทางในตลาดส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศสิงคโปร์ โดยอาจใช้ความพยายามขยายการส่งออกในตลาดที่หดตัว ในตลาดสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น หรือลดการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวในตลาดจีนและตลาดอื่นๆ

ประเทศมาเลเซีย พบว่าผลจากการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ มีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นนั้นมีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผลจากการขยายมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของโลกมีมูลค่าเท่ากับ 431.0736 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ เนื่องจากการส่งออกรวมของโลกมีการขยายตัว

ผลจากการกระจายตลาดมีมูลค่าเท่ากับ -173.0191 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ เนื่องจากการประเทศมาเลเซียมีการขยายการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟไปยังตลาดที่มีการขยายตัวของตลาดต่ำหรือตลาดหดตัวเช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์

ผลจากการแข่งขันมีมูลค่าเท่ากับ 1,557.3234 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ซึ่งถือว่า ส่วนแบ่งตลาดในตลาดโลกของการส่งออก

ฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น ถือว่าประเทศมาเลเซียมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาด

ผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทางมีมูลค่าเท่ากับ 570.2515 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ มีค่าเป็นบวก แสดงว่ามีการขยายการส่งออกที่ถูกทิศทางในตลาดส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศมาเลเซียได้ใช้ความพยายามในการขยายการส่งออกในตลาดที่ขยายตัวหรือเพิ่มการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวในตลาดจีน และตลาดอื่นๆ และลดการส่งออกในตลาดที่กำลังหดตัวในตลาดสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศมาเลเซียในช่วงปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 พบว่ามีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น 2,385.629 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ โดยเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านผลจากการแข่งขันมากที่สุดรองลงมา ได้แก่ ผลจากการส่งออกที่ถูกทิศทาง และผลจากการขยายตัวของการส่งออกทั้งหมดของโลกตามลำดับ

ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ มีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศฟิลิปปินส์ที่ลดลงนั้นมีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผลจากการขยายตัวการส่งออกทั้งหมดของโลกเท่ากับ 504.9692 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ เป็นผลจากการขยายตัวของการส่งออกของโลกมีค่าเป็นบวก และมีอัตราการขยายตัวค่อนข้างสูง ผลจากการกระจายตลาดมีมูลค่าเท่ากับ -359.3602 ล้านเหรียญสหรัฐ ฯ ซึ่งมีค่าเป็นลบ เนื่องจากประเทศฟิลิปปินส์มีการส่งออกไปยัง

ตลาดที่หดตัว คือ ตลาดสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น หรือลดการส่งออกไปยังตลาดที่มีการขยายตัว คือ จีนและตลาดอื่นๆ

ผลจากการแข่งขันมีมูลค่าเท่ากับ -921.1523 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ ถือได้ว่าส่วนแบ่งในตลาดโลกของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศฟิลิปปินส์ลดลงซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศฟิลิปปินส์สูญเสียความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

ผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทางมีมูลค่าเท่ากับ 36.0541 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ มีค่าเป็นบวก แสดงถึงการขยายการส่งออกที่ถูกทิศทางในตลาดส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าประเทศฟิลิปปินส์ได้พยายามขยายการส่งออกไปยังตลาดที่มีการขยายตัว หรือเพิ่มการส่งออกไปยังประเทศที่มีการขยายตัว

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 พบว่ามีมูลค่าการส่งออกลดลงเท่ากับ 739.489 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ เป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านผลจากการแข่งขันมากที่สุดรองลงมา ได้แก่ ผลจากการกระจายตลาด

ประเทศอินโดนีเซีย พบว่าผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่มีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศอินโดนีเซียที่เพิ่มขึ้นมีผลมาจากปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

ผลจากการขยายตัวของการส่งออกทั้งหมดของโลกมีมูลค่าเท่ากับ 22.9795 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ เป็นผลทำให้ผลจากการขยายตัวของการส่งออกของโลกมีค่าเป็นบวกและมีอัตราการขยายตัวสูง

ผลจากการกระจายตลาดมีมูลค่า -28.6499 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ มีค่าเป็นลบเนื่องจากการที่ประเทศอินโดนีเซียมีการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟไปยังตลาดหลัก คือ สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น และตลาดอื่นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผลจากการกระจายมีค่าเป็นลบ อาจกล่าวได้ว่าประเทศอินโดนีเซียมีการขยายการส่งออกไปยังประเทศที่มีการหดตัว คือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น หรือลดการส่งออกไปยังประเทศที่มีการขยายตัว คือ ประเทศจีนและตลาดอื่นๆ

ผลจากการแข่งขันมีมูลค่าเท่ากับ -80.9250 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ หมายความว่า ส่วนแบ่งในตลาดโลกของการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศอินโดนีเซียลดลง ซึ่งถือว่าประเทศอินโดนีเซียสูญเสียความสามารถในการแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในตลาดโลก

ผลจากการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทางมีมูลค่าเท่ากับ 0.0764 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ แสดงว่ามีการขยายตัวที่ถูกทิศทางในตลาดส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งแสดงว่าประเทศอินโดนีเซียได้ขยายการส่งออกในตลาดที่ขยายตัวหรือเพิ่มการส่งออกในตลาดที่กำลังขยายตัวในตลาดจีนและตลาดอื่นๆ

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศอินโดนีเซีย ในช่วงปี 2546-2550 เปรียบเทียบกับช่วงปี 2551-2555 พบว่ามีมูลค่าการส่งออกลดลงเท่ากับ 261.069 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ฯ โดยเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านผลจากการแข่งขันมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ผลจากการกระจายตลาด ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสถานการณ์การผลิตและการตลาดเพื่อการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สาเหตุและชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับด้านการผลิตและการตลาดของไทยที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ โดยผลการวิเคราะห์ปัจจัยสถานการณ์การผลิตและการตลาดเพื่อการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทย พบว่ามีจุดแข็งและจุดอ่อนในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟของประเทศไทยมีดังนี้

จุดแข็งของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ

ไทยเป็นฐานการผลิตฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และมีการเข้ามาลงทุนของผู้ประกอบการรายสำคัญของโลกถึง 2 ราย ส่งผลให้มีบริษัทผลิตชิ้นส่วนย้ายฐานการผลิตเข้ามาในไทย และแรงงานของไทยมีทักษะและคุณภาพสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน และฟิลิปปินส์ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจมานาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ ที่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ โดยการให้สิทธิพิเศษในการยกเว้นภาษีแก่ผู้ผลิตจุดอ่อนของอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดร์ฟ

ไทยได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านผลิตภัณฑ์และการวิจัยจากประเทศที่เป็นบริษัทข้ามชาติในระดับต่ำ ทำให้บุคลากรขาดทักษะและความชำนาญโดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการและวิศวกร ผู้ประกอบการไม่สามารถพัฒนาตนเองไปเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ได้ จากการพึ่งพิงขึ้นส่วนจากบริษัทต่างชาติก่อให้เกิดความเสี่ยงในการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น หากค่าแรงในด้านการผลิตหรือระดับปฏิบัติการของไทยสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในระดับใกล้เคียงกัน และนโยบายของภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการของเอกชน การขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ขาดมาตรการส่งเสริมการลงทุน การให้ความ

สำคัญในการดึงดูดผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต้นน้ำ และการให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างน้อย อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและการซื้อสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างสิงคโปร์และมาเลเซีย

อภิปรายผล

สรุปจากผลการวิเคราะห์ ความสามารถในการแข่งขันการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยกับกลุ่มสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ โดยการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) ทำให้ทราบว่าประเทศไทยยังคงมีศักยภาพในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งไม่ว่าจะเป็นประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ซึ่งจากการหาค่า RCA พบว่า ประเทศไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 ในทุกช่วงเวลาและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในตลาดสหรัฐอเมริกา จีนและญี่ปุ่นโดยมีค่า RCA ในแต่ละตลาดดังนี้ 22.6572, 37.1496 และ 5.4411 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงมีความได้เปรียบในการแข่งขันในการส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ไปยังตลาดทั้ง 3

ทั้งสาเหตุที่ประเทศไทยยังคงสามารถรักษาสัดส่วนแบ่งตลาดไว้ได้นั้นเป็นผลมาจากการขยายตัวของตลาดโลกที่มีปริมาณความต้องการฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุนการผลิตและการตลาดของประเทศไทยที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) ที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของรัฐ และการกำหนดให้อุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ของประเทศ โดยการให้สิทธิพิเศษในการยกเว้นภาษีแก่ผู้ผลิต ประกอบกับทักษะและฝีมือของแรงงานของไทยที่มีคุณภาพสูงกว่าประเทศคู่แข่ง จึงทำให้เกิดการเข้ามาลงทุนจากผู้ประกอบการรายสำคัญของ

ของโลกและยิ่งทำให้ประเทศไทยกลายเป็นฐานการผลิตและส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ขนาดใหญ่ของโลก

แต่ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่าประเทศไทยยังคงมีจุดอ่อนเกี่ยวกับการผลิตและการส่งออกที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากการสนับสนุนของภาครัฐ และการปรับตัวของผู้ประกอบการเองเพื่อทำให้การส่งออกของฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของไทยมีศักยภาพในการแข่งขัน และสามารถเติบโตอย่างเข้มแข็งต่อไปในอนาคต ซึ่งทางผู้วิจัยได้มีการเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การส่งออกฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์ของประเทศไทยมีศักยภาพเพิ่มขึ้นไว้ ดังนี้

1. การผลิต เนื่องจากอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะในด้านราคา ผู้ประกอบการจึงต้องมีการปรับปรุงกระบวนการในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยมีต้นทุนต่ำที่สุด โดยอาศัยระบบเทคโนโลยีในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาสินค้าให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
2. การตลาด เนื่องจากอุตสาหกรรมฮาร์ดดิสก์ไดรฟ์เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาตลาดการส่งออกที่สูง ดังนั้น เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในด้านการสั่งซื้อ ผู้ประกอบการจึงต้องมีการปรับเปลี่ยน รูปแบบการจัดจำหน่าย โดยเน้นไปที่การขายฐานลูกค้าผ่านตัวแทนการกระจายสินค้าเพื่อเพิ่มยอดขายและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในทันที ควบคู่ไปกับการป้องกันความเสี่ยงในด้านอัตราแลกเปลี่ยนจากความผันผวนโดยการตกลงกับผู้ซื้อหรือผู้ขายในการขอปรับเปลี่ยนราคาสินค้า

หรือการใช้บัญชีเป็นเงินสดดอลลาร์
สหรัฐฯ

3. นโยบายหรือบทบาทที่เกี่ยวข้องกับรัฐ จะต้องออกมาตรการการส่งเสริมการลงทุนที่ดึงดูดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการบังคับใช้กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมต้นน้ำในประเทศ ลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศที่มีใช้ภาษี ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพและทักษะแรงงาน การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดตั้งห้องปฏิบัติการกลางและศูนย์สำหรับสอบเทียบ (Calibration) เครื่องจักร

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าผลงานที่ได้นำเอา

หลักการทางทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ และส่วนแบ่งตลาดคงที่ในครั้งนี มีความสอดคล้องกันกับงานวิจัยของประธาน ยอดวคิน (2543 : 9) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกกับประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ซึ่งค่า RCA ในช่วงปี 2530- 2539 พบว่า ประเทศไทยยังคงมีค่า RCA ที่สูงกว่าประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนต่างๆ ซึ่งประเทศไทยยังคงต้องมีการปรับปรุงพัฒนาส่งเสริมให้ด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการส่งออกของอุตสาหกรรมนี้ให้มีค่า RCA สูงมากขึ้นเพื่อที่จะแข่งขันได้มากขึ้นในตลาดโลกมากกว่าประเทศมาเลเซียที่เป็นคู่แข่งที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยนต์ กิตติวิศิษฐ์. (2546). *ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างไทยและจีน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิฐิตา เบญจมสุทิน; และนนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุสราร วงศ์ธรรม. (2552). *ศักยภาพการส่งออกอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยไปญี่ปุ่น*. สารนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประธาน ยอดวศิน. (2543). *ศักยภาพการส่งออกชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ของประเทศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศกร ตั้งสยามณิษฐ์. (2552). *ศักยภาพการส่งออกข้าวไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัชรินทร์ กือเย็น. (2551). *การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ของการส่งออกยางพาราไทย*. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศักดิ์ศิริ ศิริวัฒน์. (2548). *ศักยภาพการส่งออกรถจักรยานยนต์ของประเทศไทย*. สารนิพนธ์ปริญญา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Balassa, Bela. (1965). *Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage*. pp.573-576. Manchester School of Economics and Statistics. Maryland : Johns Hopkins University Press.
- Leamer, E.E., & Stern, R.M. (1970). *Quantitative International Economics*. pp.120-128. Boston : Allyn and Bacon.

เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
The Career Paths of Faculty Members in Private Higher Education Institutions

ประสิทธิ์ชัย เดชขำ*
Prasittachai Dechkham*

---

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง

*Lecturer of Human Resources Management, Faculty of Business Administration, Lampang Inter-Tech College

*E-mail prasitchai23@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ 2) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนและระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์กับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามสำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล ส่วนชุดที่สองสำหรับอาจารย์ผู้สอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคืออาจารย์และผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าฝ่ายบุคคลส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ทำงานในสถาบันอุดมศึกษา 5-10 ปี สำหรับข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท เงินเดือนอยู่ในช่วง 15,001-20,000 บาท มากที่สุด และส่วนใหญ่อาจารย์ยังไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ

2. การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.1 ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอาจารย์เห็นว่าการส่งเสริมอาชีพมีระดับความสำคัญต่อความก้าวหน้าของอาจารย์อยู่ในระดับมาก แต่ในการปฏิบัติจริงมีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสำเร็จ/บรรลุผลอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

3. ความสำคัญของความก้าวหน้าในสายอาชีพสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพอาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : เส้นทางอาชีพ อาจารย์มหาวิทยาลัย อาชีพอาจารย์

Abstract

The research entitled “TheCareerPathsofFaculty MembersinPrivateHigher EducationInstitutions” was a survey research with the objectives are to 1. study the faculty members’ opinions towards levels of significance and advantage in career paths, 2. study the levels of action in supporting and promoting success and advantage in career paths, 3. relationship between the advantage and supporting in career paths of the faculty members, and 4. relationship between the action in supporting and promoting success and advantage in career paths of faculty members in private higher education institutions. The research instruments were 2 sets of questionnaires; one for the faculty operating staff and the other for teaching staff. The samplings used in the study were teaching staff and personnel administrators of private higher education institutions. The results of the study found that:

1. The majority of personnel administrators held a Master Degree and worked for those institutions from 5 to 10 years. The majority of teaching staff had a Master Degree and their salary was between 15,000 baht and 20,000 baht. Most of them had no academic ranks and titles.

2. Promoting and supporting the advantage in career paths of teaching staff in private higher education institutions;

2.1 The level of promoting and supporting the advantage in career paths of teaching staff was high, but the level of action in promoting and supporting the advantage in career paths was moderate.

2.2 The levels of action and achievement in the advantage in career paths were both moderate.

3. The advantage of career paths were positively related to promoting and supporting with a significantly figure at 0.05

4. The level of action in promoting and supporting the advantage in career paths of teaching staff were positively related to level of achievement in career paths with a significant figure at 0.05.

Keywords: Career paths, university teaching staff, teaching profession

บทนำ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก้าวสู่ยุคเศรษฐกิจที่เน้นองค์ความรู้ (Knowledge Economy) องค์กรต่างๆ เฝ้าชิงภาวะการแข่งขันที่รุนแรงและเข้มข้น เพื่อความอยู่รอดขององค์กรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องของ “การบริหารจัดการคนในองค์กร” มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างคนในองค์กรให้สร้างคุณค่า (Value Creation) และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ให้กับองค์กร ทั้งนี้เพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร บุคลากรจึงควรได้รับโอกาสให้พัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2554) โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาบุคลากรยิ่งมีความสำคัญเพราะอุดมศึกษามีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียนพร้อม ๆ กับทำหน้าที่รวบรวมสังเคราะห์วิเคราะห์ สร้าง และเผยแพร่ “ความรู้” ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550, น.12) รวมทั้งมีหน้าที่ในการบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งรวมวิทยาการหลากหลายแขนงและเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญในสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพราะจะต้องสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อองค์กรและแสดงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ รวมทั้งการรักษาคนดีและคนเก่งไว้กับองค์กร หรือลดอัตราการเข้าออกของบุคลากร

แนวทางในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานนั้น ไม่ใช่เฉพาะการจูงใจด้วยเงินโดยวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลก็คือการจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของบุคลากรแต่ละตำแหน่งงาน เพราะเส้นทางสายอาชีพ (Career Path) คือเส้นทางความก้าวหน้าในการทำงานซึ่งบุคลากรจะสามารถก้าวหน้าได้ภายในองค์กรโดยเส้นทางสายอาชีพเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างเป้าหมายและแรงจูงใจในด้านความก้าวหน้าให้กับบุคลากร เส้นทางสายอาชีพจะแสดงให้เห็นถึงแนวทางการเลื่อนตำแหน่งจากระดับล่างสุดไปจนถึงสูงสุด เช่นการเลื่อนตำแหน่งจากอาจารย์ไปจนถึงระดับคณบดีหรือสูงกว่านั้นคือไปเป็นรองอธิการบดี อธิการบดี หรือการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการจากอาจารย์ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ไตรระดับไปเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ในที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์

กับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์ส่งผลต่อระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ส่งผลต่อระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคืออาจารย์ผู้สอนและผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคล ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 59 แห่ง
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาใน 2 ประเด็นคือ
  - 2.1 ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ใน

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ

- 2.2 ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคล ด้านการจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานรายบุคคล ด้านการจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และด้านการจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงาน
- 2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2554 – มกราคม 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะมุ่งศึกษาเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นอาจารย์ผู้สอนจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 59 แห่ง จำนวน 10,274 คน (www.mua.go.th) และผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาเส้นทางอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 59 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

- 1) อาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ใช้วิธีการหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ขนาดความคลาดเคลื่อน +5% จากประชากรทั้งสิ้น 10,274 คน ได้ตัวอย่าง 385 คน
- 2) ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาเส้นทางสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบัน

อุดมศึกษาเอกชน ซึ่งจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยเลือกผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลหรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาเส้นทางสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สถาบันละ 1 คน รวมเป็น 59 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งทางไปรษณีย์และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีจากเอกสาร และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ร่างแบบสอบถามซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดสำหรับอาจารย์ผู้สอน และชุดสำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล
- 2.1 แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ผู้สอน ประกอบด้วย 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ใน

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

- 2.2 แบบสอบถามสำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. ปรีกษาผู้เชี่ยวชาญและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
4. นำแบบสอบถามทั้งสองฉบับเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ ซึ่งการวิเคราะห์หาค่าตรรกษีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบสอบถามกับจุดมุ่งหมายโดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) ผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบสอบถามพบว่าข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66-1.00
5. ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) กลุ่มละ 30 ชุด จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นโดยผลการหาค่าความเชื่อมั่นเป็นดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสำหรับอาจารย์

ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริม ความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์	ค่าความเชื่อมั่น	
	ระดับความสำคัญต่อ ความก้าวหน้าในอาชีพ	ระดับการส่งเสริมของ สถาบันอุดมศึกษา
ด้านวิชาการ	.956	.956
ด้านการวิจัย	.958	.944
ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม	.963	.975
ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	.961	.972
ด้านการบริหารจัดการ	.979	.957
ภาพรวม	.979	.974

ตารางที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล

การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ ของอาจารย์	ค่าความเชื่อมั่น	
	ระดับการปฏิบัติ	ระดับความสำเร็จ
การประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคล	.848	.905
การจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานรายบุคคล	.872	.913
การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ	.944	.982
การจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงาน	.938	.947
ภาพรวม	.961	.979

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาพรวม

ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์	ระดับความสำคัญต่อความก้าวหน้าในอาชีพ			ระดับการส่งเสริมของสถาบันอุดมศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
ด้านวิชาการ	3.66	1.03	มาก	3.11	1.15	ปานกลาง
ด้านการวิจัย	3.62	1.13	มาก	2.98	1.15	ปานกลาง
ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม	3.53	1.07	มาก	3.08	1.21	ปานกลาง
ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	3.48	1.11	มาก	3.26	1.26	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ	3.52	1.29	มาก	2.75	1.19	ปานกลาง
ภาพรวม	3.56	0.98	มาก	3.03	1.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของอาจารย์อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ แก่สังคม ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ ส่วนระดับการส่งเสริมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นอาจารย์ผู้สอนเห็นว่า

สถาบันฯ ให้การส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ

2. ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน ในภาพรวม

การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์	ระดับการปฏิบัติ			ระดับความสำเร็จ/บรรลุผล		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
การประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคล	3.27	0.94	ปานกลาง	3.01	0.98	ปานกลาง
การจัดทำแผนปี กอปรวมและพัฒนาพนักงานรายบุคคล	3.49	0.98	มาก	3.22	1.07	ปานกลาง
การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ	3.15	0.96	ปานกลาง	3.07	1.09	ปานกลาง
การจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงาน	2.85	1.17	ปานกลาง	2.72	1.03	ปานกลาง
ภาพรวม	3.13	0.91	ปานกลาง	3.01	0.99	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาพรวม พบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือการจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานรายบุคคล อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และการจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับความสำเร็จ/บรรลุผลของการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน

3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์กับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญกับระดับการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์กับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์	การส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์		
	r	p	ระดับความสัมพันธ์
ด้านวิชาการ	.651	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ด้านการวิจัย	.596	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม	.679	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	.747	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ด้านการบริหารจัดการ	.614	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ภาพรวม	.697	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์กับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่าความสัมพันธ์ของความก้าวหน้าในอาชีพอาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านวิชาการ ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการทุนบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านการวิจัยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง

4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ	ระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพ		
	r	p	ระดับความสัมพันธ์
การประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคล	.925	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
การจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานรายบุคคล	.935	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ	.959	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
การจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงาน	.953	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
ภาพรวม	.955	.000*	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพอาจารย์กับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูงมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านก็พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติและระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนระดับการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนยังไม่ได้จริงจังกับการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์อย่างจริงจังเท่าที่ควรซึ่งจะเห็นได้จากมีการประเมินความสามารถของอาจารย์รายบุคคล การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ และการจัดทำแผนทดแทนตำแหน่งงาน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี ฉิรินัง (2550). ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย : ศึกษาเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนผลการวิจัยพบว่ามหาวิทยาลัยผิดของรัฐมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐและ

มหาวิทยาลัยเอกชนมีแนวปฏิบัติในการพัฒนาอาจารย์ไม่แตกต่างกันโดยมหาวิทยาลัยปิดของรัฐมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนมีแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาอาจารย์เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันซึ่งสอดคล้องกับที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งหน่วยงานสำหรับพัฒนาอาจารย์โดยเฉพาะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่พัฒนาอาจารย์โดยตรง การพัฒนาอาจารย์ส่วนใหญ่จะมอบหมายให้เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และอีกส่วนหนึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการหรือหน่วยงานอื่นๆ เช่น ศูนย์วิจัย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ฯลฯ ต่างคนต่างจัดอบรมในแต่ละประเด็นที่หน่วยงานของตนมีความเชี่ยวชาญและต้องการจะพัฒนาอาจารย์ เป็นการบริหารแบบแยกส่วนอาจจะทำให้พัฒนาอาจารย์ได้ไม่ครบตามขอบเขตหน้าที่ของอาจารย์เพราะไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง แตกต่างกับในต่างประเทศที่มีกิจกรรมด้านการพัฒนาคณาจารย์ก้าวหน้าไปมากทั้งในอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย มีความก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์อย่างยิ่งแก่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยต่างเห็นความสำคัญของงานด้านนี้และให้ความสำคัญสนับสนุนอย่างจริงจัง (ไพฑูริย์ สีนสารัตน์, 2553, หน้า 112) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร (2542) ศึกษาแบบการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่าการพัฒนาหน่วยงานพัฒนาอาจารย์ และหน่วยสนับสนุนควรมีนโยบาย

ที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริงทันต่อเหตุการณ์เช่น ห้องสมุดเน้นความทันสมัยระบบสืบค้นข้อมูลที่กว้างขวางรวดเร็วการสื่อสารภายในมหาวิทยาลัยเน้นความละเอียดชัดเจนและเพิ่มความหลากหลายของช่องทางในการสื่อสารมีความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ การให้รางวัลแก่อาจารย์ที่ปฏิบัติภารกิจดีเด่นการเขียนและพิมพ์เอกสารทางวิชาการความรวดเร็วในการให้บริการเครื่องโสตทัศนูปกรณ์และสนับสนุนการจัดประชุมทางวิชาการหรือการสัมมนาในระดับประเทศ ส่วนระดับความสำเร็จหรือบรรลุผลของการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาอาจารย์มักจะชนกับภาระงานสอนหรืองานวิจัยทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและอีกสาเหตุก็อาจเนื่องมาจากไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

2. ระดับความสำคัญและระดับการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนระดับความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพมีผลต่อความก้าวหน้าของอาจารย์อยู่ในระดับมาก ทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชวราช (2549) ศึกษาการวางแผนพัฒนา

เส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของนักวิจัย : กรณีศึกษาสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พบว่าเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของนักวิจัยมีความสำคัญมากเพราะช่วยให้มีการพัฒนาอาชีพให้นักวิจัยตั้งใจทำงานและสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้กับนักวิจัยมุ่งพัฒนางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง ดังที่ อภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2548) กล่าวว่าความก้าวหน้าในงานอาชีพมีบทบาทสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจรวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ค้นหาตนเองว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนในด้านใดทั้งนี้เพื่อการนำศักยภาพมาใช้ที่เหมาะสมและเพื่อการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นนอกจากนี้ยังทำให้บุคลากรได้รับรู้ถึงโอกาสที่จะเจริญเติบโตในงานอาชีพซึ่งจะสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานได้ทางหนึ่งเนื่องจากบุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การจึงทำให้มีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานที่ตนเองมีส่วนในการวางแผนกำหนดเป้าหมายและรับรู้ทิศทางการทำงานขององค์การโดยองค์การต้องกำหนดมาตรฐานในการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์การปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพตลอดจนออกแบบผังความก้าวหน้าในอาชีพและระบบเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตำแหน่งงานเมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ สอดคล้องกับ Schwarzwald, Koslowsky & Shalit (1992) กล่าวว่าการพัฒนาอาชีพและจัดทำสายอาชีพเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการจรรักษาบุคลากรไว้เพราะเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เลื่อนตำแหน่งและผูกพันกับ

องค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Pace, Smith & Mills (1991, pp 1-4) กล่าวว่า การจัดทำเส้นทางสายอาชีพจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทำให้ แสดงความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่วนระดับการส่งเสริมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นอาจารย์ผู้สอนเห็นว่า สถาบันฯ ให้การส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการ บำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการ บริหารจัดการซึ่งถือว่ายังมีการส่งเสริมไม่ มากเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องที่มีความ สำคัญมาก ดังผลการวิจัยของ ศรีดา ชัย สุวรรณ (2550) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อ การเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ ในมหาวิทยาลัยเอกชนพบว่าปัจจัยที่เอื้อ ต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนคือปัจจัย ด้านองค์การได้แก่วัฒนธรรมองค์การค่านิยมในการทำงานของผู้บริหารและการส่งเสริมสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย

3. ความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพ อาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับ การส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งการค้นพบนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าความ ก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาจะ ต้องมีการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ ไม่ว่าจะ เป็น ด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการ ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้าน

การบริหารจัดการ ซึ่งหากอาจารย์ได้รับการ ส่งเสริมอย่างเต็มที่และจริงจังจาก สถาบันแล้วจะทำให้อาจารย์มีความรู้ ความสามารถ ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ (Mondy & Noe III, 1993) สอดคล้องกับ Hallinger, & Murphy. (1985, pp. 21 - 24) (อ้างถึงใน นิติยา กัญญิกานนท์, 2553, น. 124) กล่าวว่า การ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (Promoting professional development) ผู้บริหาร ให้ควรโอกาสครู-อาจารย์ในการพัฒนา วิชาชีพโดยการจัดให้มีการฝึกอบรมขณะ ประจําการรวมทั้งการช่วยให้ได้เรียนรู้ถึง การผสมผสานทักษะต่างๆ ตามโครงการพัฒนา บุคลากรและช่วยให้ครู-อาจารย์สามารถนำ ไปใช้ในห้องเรียนได้ รวมถึงการจัดให้มีสิ่ง จูงใจให้กับครู (Providing incentives for teachers) เป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคล ในโรงเรียนร่วมมือกันทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ พึงปรารถนาเป็นการสร้างบรรยากาศเชิง บวกด้านการเรียนรู้

4. การปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุน ความก้าวหน้าในสายอาชีพอาจารย์สัมพันธ์ เชิงบวกกับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลใน การส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าใน สายอาชีพ ของ อาจารย์ ใน สถาบัน อุดมศึกษาเอกชนผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ายังมี การปฏิบัติในการส่งเสริมมากจะทำให้มี ความสำเร็จมากตามไปด้วย ทั้งในด้านการ ประเมินความสามารถของอาจารย์ราย บุคคล การจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนา พนักงานรายบุคคล การจัดทำเส้นทาง ความก้าวหน้าในสายอาชีพ และการจัดทำ แผนทดแทนตำแหน่งงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
- 1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของอาจารย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านพบว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ ส่วนระดับการส่งเสริมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นสถาบันฯ ให้การส่งเสริมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านวิชาการมีความสำคัญมากแต่การส่งเสริมปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าสถาบันอุดมศึกษาควรมีการส่งเสริมด้านวิชาการให้มากขึ้น ทั้งในการกำหนดแผนพัฒนาอาจารย์ในด้านเทคนิคการสอน การดำเนินการตามแผนพัฒนาอาจารย์ในด้านเทคนิคการสอน การจัดทำแผนพัฒนาอาจารย์ด้านการเขียนตำรา/บทความ การดำเนินการตามแผนพัฒนาอาจารย์ด้านการเขียนตำรา/บทความ การจัดทำและดำเนินการตามแผนการส่งเสริมให้อาจารย์เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ เพราะการส่งเสริมด้านวิชาการของอาจารย์จะเป็นตัวที่ทำให้อาจารย์จัดการเรียนการสอนมีคุณภาพมากขึ้น สามารถเขียนตำรา เขียนบทความ ส่งผลให้อาจารย์สามารถก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการได้

ด้านการวิจัยมีความสำคัญมากแต่การส่งเสริมปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีแผนพัฒนาอาจารย์ด้านการวิจัย และต้องดำเนินการตามแผนด้วย ต้องมีทุนวิจัยที่เพียงพอ มีแหล่งค้นคว้า/แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย รวมถึงมีที่ปรึกษาด้านการวิจัยที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้อาจารย์สามารถทำวิจัยได้และสามารถนำงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาในวิชาชีพ รวมทั้งการขอตำแหน่งทางวิชาการด้วย

ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมมีความสำคัญมากแต่การส่งเสริมปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องให้ความสำคัญต่อการบริการวิชาการแก่สังคม โดยต้องมีแผนพัฒนาอาจารย์ในด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม ดำเนินการตามแผนพัฒนาอาจารย์ในด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม และผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ทั้งนี้ เพราะการให้บริการแก่สังคมเป็นภารกิจหลักที่จะทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถตอบสนองสังคมได้

ด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมมีความสำคัญมากแต่การส่งเสริมปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องมีแผนและดำเนินการตามแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และสิ่งสำคัญต้องมีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม การดำเนินการด้านการบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมจึงจะบรรลุผลได้ดี

ด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญมากแต่การส่งเสริมปานกลาง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน กำหนดสัดส่วน

ของภาระงานเหมาะสม ผู้บังคับบัญชาหรือฝ่ายบุคคลแจ้งถึงความก้าวหน้าในสายอาชีพให้อาจารย์ที่ชัดเจน ส่งเสริมให้จัดทำแผนพัฒนาตนเอง และส่งเสริมให้อาจารย์ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพราะหากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไม่จริงจังในการส่งเสริมอาชีพของอาจารย์อาจจะทำให้เกิดภาวะสมองไหล เพราะในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งมีความได้เปรียบในการแข่งขันแทบจะทุกด้านโดยเฉพาะในเรื่องของค่าตอบแทนที่อยู่ในยุคของค่าแรงขั้นต่ำวันละ 300 บาท ผู้ที่จบปริญญาตรีได้เงินเดือนไม่ต่ำกว่า 15,000 บาท โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลส่วนใหญ่ได้ปรับอัตราเงินเดือนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลแล้วในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ปรับ ซึ่งถ้าหากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนยังไม่เอาใจจริงจังในการส่งเสริมอาชีพทำให้อาจารย์มองไม่เห็นเส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจนแนวโน้มในการย้ายงานหรือการเกิดภาวะสมองไหลของอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนไปสู่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐอาจจะมีมากขึ้น

1.2 ความสำคัญของความก้าวหน้าในอาชีพ อาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และการปฏิบัติในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพอาจารย์สัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสำเร็จ/บรรลุผลในการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะต้องมีการส่งเสริมและการปฏิบัติเกี่ยวกับความก้าวหน้าในสายอาชีพของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

อย่างจริงจังเพราะมีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ นอกเหนือจากการฝ่ายบุคคลที่มีหน้าที่หลักในการสรรหา คัดเลือก ผูกอบรมในเรื่องต่างๆ ไป และอื่นๆ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาอาจารย์โดยตรงเพื่อพัฒนาอาจารย์ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ ตลอดจนการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์สามารถพัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายตามเส้นทางอาชีพ ซึ่งจะสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่อาจารย์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้ความสามารถ และเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งการที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีชื่อเสียงด้านการพัฒนาสายอาชีพของอาจารย์ จะส่งผลทำให้สามารถดึงดูดบุคคลภายนอกที่ต้องการจะเติบโตในสายอาชีพอาจารย์ให้เข้ามาสมัครงานกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
  - 1) ควรศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้แต่ควรศึกษาในเชิงคุณภาพร่วมด้วยจะทำให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกขึ้น เป็นประโยชน์มากขึ้น
  - 2) ควรศึกษารูปแบบการจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อให้ทราบวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมในการจัดทำเส้นทางสายอาชีพ
  - 3) ควรศึกษารูปแบบการจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพโดยเลือกศึกษาจากอาจารย์เฉพาะกลุ่ม เช่น คณะบริหารธุรกิจ คณะเดียว หรือคณะอื่นๆ คณะเดียวเพื่อจะทำได้แนวทางในการจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพที่ลุ่มลึกในแต่ละศาสตร์นั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ. (2538). การพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*, 23 (5), หน้า 12-19.
- ดวงกมล ภาคเสมา. (2545). *การวางแผนสายอาชีพเพื่อพัฒนาบุคลากร : กรณีศึกษาพนักงานฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลศิริรินทร์ (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เพ็ญศรี ฉิรินัง . (2550). *การพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย: ศึกษาเปรียบเทียบมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2553). *เข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัชฐา วรราช. (2549). *การวางแผนพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของนักวิจัย : กรณีศึกษาสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศรุตฯ ชัยสุวรรณ. (พฤศจิกายน 2549-มีนาคม 2550). ปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), หน้า 85-98.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน .*การพัฒนาเส้นทางสายอาชีพ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2554, จาก www.ocsc.go.th/ocscms/uploads/File/HR.../hrcham51-5careerpath.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. คณะกรรมการจัดทำ แนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2548). *Career development in practice (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. (2550). *Career development in practice (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- อิศเรศพิพัฒน์มงคลพร. (2542). *รูปแบบการพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Mondy, R. Wayne, and Robert M. Noe III. (1993). *Human Resource Management*. 5th ed. Boston:Allyn and Bacon.
- Pace, W.R., Smith, P.C. & Mills, G.E. 1991. *Human resource development : The field*. NewJersey : Prentice Hall, Inc.
- Schwarzwald, J., Koslowsky, M., & Shalit, B. (1992). A field study of employees' attitudes and behaviors after promotion decisions. *Journal of Applied Psychology*, 77, 511-514.

ปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์:
กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมาภิบาล
The Factors and Importance Ranking of Factors that Affect on Learning
Achievement of Physics : A Case Study of Undergraduate Students
at Dhurakij Pundit University

ธันยากร ช่วยทุกข์เพื่อน*
Thunyakorn Chuaytukpuan*

---

*ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยธรรมาภิบาล

*Department of Science ,Faculty of Applied Science, Dhurakij Pundit University.

*E-Mail: chuaytukpuan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร เกี่ยวกับปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ ทั้ง 6 ภาควิชา และคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร ของมหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต ปีการศึกษา 2552 จำนวน 348 คน โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ไม่เป็นสัดส่วนเท่ากัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร เกี่ยวกับปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1)สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2)แบบประมาณค่า 5 ระดับ และ3)แบบสอบถามปลายเปิด

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มีความคิดเห็นของปัจจัยโดยรวมสอดคล้องกัน และการจัดลำดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์จากมากไปน้อย 5 ลำดับ คือ 1.ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.ปัจจัยด้านนักศึกษา 3. ปัจจัยด้านการบริหาร 4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก 5.ปัจจัยด้านหลักสูตร

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์

Abstract

This research aims to study the undergraduate students, instructors and administrator's opinion at Dhurakij Pundit University concerning the factors that affect on learning achievement of Physics and the importance ranking of those factors.

There were 348 participants in this study including undergraduate students, instructors, and administrators from Faculty of Engineering and Faculty of Liberal Art and Science Technology at Dhurakij Pundit University during academic year 2009. The method used for sampling was non-proportional stratified random sampling. The data collection included five rating scale and open-ended questionnaire regarding to the factors that affect on learning achievement of Physics and the importance ranking of those factors.

The results are consistently shown that undergraduate students, instructors and administrators are aware of similar factors. Ranking important factors that affect on learning achievement of Physics are 1) extracurricular activities, 2) undergraduate students, 3) administrative, 4) environment, and 5) facility and curriculum respectively.

Keywords: Achievement of Physics , Factors that Affect on Learning Achievement of Physics

บทนำ

ประเทศที่จะสามารถพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างรวดเร็ว นั้น ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการประกอบกัน แต่ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพ การที่จะทำให้ประชากรมีคุณภาพก็ต้องมีเครื่องมือในการพัฒนา เครื่องมือที่ว่านี้ก็คือ การศึกษา เพราะการศึกษาจะทำให้ประชากรมีคุณภาพ ซึ่งประชากรเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังที่ รุ่ง แก้วแดง กล่าวไว้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยปลูกจิตสำนึกให้รู้จักคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนช่วยให้สามารถพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นประเทศใดที่ประกอบด้วยกำลังคนที่มีการศึกษาสูง ประชาชนย่อมมีสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์มากเป็นเงาตามตัว (รุ่ง แก้วแดง .2543: 45) ในการพัฒนาการศึกษาและความสามารถของมนุษย์นั้น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสำคัญในการพัฒนาความสามารถของมนุษย์ให้มีเหตุผลในการตัดสินใจ มีการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Thinking) มีจิตใจเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Mind) หรือมีเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ (Hofstein and Lunetta.1982: 203)ความแตกฉานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific-Technological Literacy) ทำให้มนุษย์มีคุณภาพสามารถพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ตลอดเวลา (ไพฑูริย์ สุขศรีงาม.2534: 60)

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดและศักยภาพของบุคคล

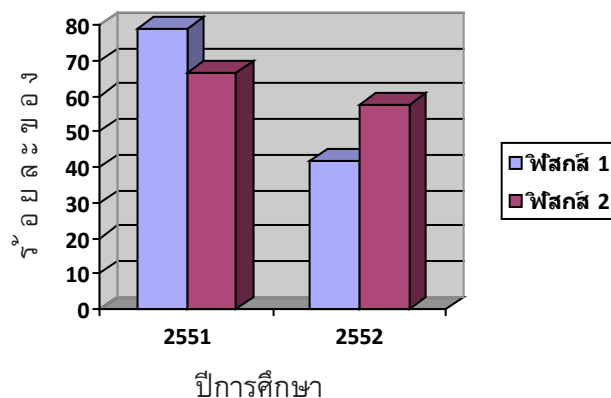
ในด้านความมีเหตุผล ความมีระบบและเป็นระเบียบ การสื่อสาร การเลือกสรร สารสนเทศและการกำหนดกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของทุกคนและยังใช้เป็นเครื่องมือสร้างเสริมทักษะเพื่อการศึกษาในศาสตร์อื่นๆอีกด้วย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.2545:1) โดยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.2545:1) โดยวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานที่นักเรียนต้องเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หรืออิทธิพลของวิทยาศาสตร์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ในส่วนของการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์สามารถแยกได้สองสาขาด้วยกัน คือ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติประกอบไปด้วยวิชาฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์โลก (วิกิพีเดีย.ออนไลน์) ซึ่งทุกสาขาวิชาชีพจะต้องนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ไปใช้

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช้านาน โดยเห็นได้จากแผนที่กระทรวงได้บรรจุวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ในหลักสูตรการศึกษาตลอดมาทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาฉบับ พ.ศ.2438 (ยุคา ตันติเจริญ.2531: 40) และได้กำหนดเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตั้งแต่หลักสูตรฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน ฟิสิกส์เป็นวิทยาศาสตร์กายภาพแขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับส่วนประกอบของสสาร และอันตรกิริยาระหว่างส่วนประกอบของสสาร ฟิสิกส์เป็นพื้นฐานของวิทยาศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่น ชีววิทยา เคมี ธรณีวิทยา อุตุนิยมวิทยา ฯลฯ ในมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในส่วนของวิชาฟิสิกส์นักศึกษาที่เรียนทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์จะต้องได้รับพื้นฐานทางด้านนี้

เป็นอย่างดี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนทางสายวิชาชีพต่อไป

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้มีการเปิดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ โดยมุ่งเน้นให้ผู้ที่จะจบการศึกษาในวิชานี้มีความรู้ความสามารถนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานของสายวิชาชีพและการศึกษาต่อได้ จากสถิติระหว่างปีการศึกษา 2551-2552 ในรายวิชาฟิสิกส์ 1 ปีการศึกษา 2551 และปีการศึกษา 2552 พบว่านักศึกษามากกว่าร้อยละ 65 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 และฟิสิกส์ 2 ในระดับ

ต่ำกว่า 2.00 โดยนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 ต่ำกว่า 2.00 จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 78.86 และจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 41.76 ตามลำดับ ส่วนในรายวิชาฟิสิกส์ 2 ปีการศึกษา 2551 และปีการศึกษา 2552 มีนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 2 ต่ำกว่า 2.00 จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 66.64 และจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 57.36 ตามลำดับ (ฝ่ายทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต: 2552) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงสถิติผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ที่ต่ำกว่า 2.00 ระหว่างปีการศึกษา 2551-2552

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนวิชาฟิสิกส์ของนักศึกษาจะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุที่มาของปัญหาได้ชัดเจน ทำให้สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงระบบการจัดการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษานั้นไม่ได้เกิดจากตัวนักศึกษาเพียงอย่างเดียวผลผลิตของสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน (วิชัย.2537: 76) ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนวิชาฟิสิกส์ มีความตระหนักและเป็นห่วงในปัญหาดังกล่าว ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ อาจเกิดมาจาก

ปัจจัยหลายๆ ด้านประกอบกัน ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องในปัญหานี้ได้แก่ นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร สอดคล้องกับไชยรัตน์ สุริยคุปต์ (2542: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการสอนวิชาฟิสิกส์ ของครูฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10 มีสาเหตุมาจากผู้สอน นักศึกษาและจากการจัดการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้น และเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางด้านวิชาฟิสิกส์ไปเป็นพื้นฐานสำหรับวิชาชีพได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์
2. เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบตรวจสอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ แบ่งเป็นองค์ประกอบรวม 7 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยด้านหลักสูตร
2. ปัจจัยด้านการบริหาร
3. ปัจจัยด้านผู้สอน
4. ปัจจัยด้านสื่อการสอน

5. ปัจจัยด้านนักศึกษา
6. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก
7. ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เดิมความคิดเห็น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ทั้ง 6 ภาควิชา และคณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหารของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปีการศึกษา 2552 จำนวน 639 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลกลุ่มต่างๆ ดังนี้ คือ คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา จำนวน 16 คน คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 10 คน และคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์จำนวน 6 คน
- 1.2 ผู้สอน หมายถึง ผู้สอนในรายวิชาฟิสิกส์ และผู้สอนในคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 43 คน คือ
  - 1.2.1 ผู้สอนในรายวิชาฟิสิกส์ จำนวน 3 คน
  - 1.2.2 ผู้สอนในคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 36 คน
    - ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า จำนวน 4 คน
    - ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ จำนวน 8 คน
    - ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 9 คน
    - ภาควิชาการจัดการพลังงาน จำนวน 4 คน
    - ภาควิชาวิศวกรรมโทรคมนาคมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์จำนวน 6 คน
    - ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์แอนิเมชันและเกม จำนวน 5 คน

1.2.3 ผู้สอนในคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร จำนวน 4 คน

1.3 นักศึกษา คือผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตร วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต และ หลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาการจัดการ พลังงาน และสาขาวิชาเทคโนโลยีการ อาหารที่ผ่านการเรียนวิชาฟิสิกส์มาแล้ว จำนวน 580 คน คือ

1.3.1 นักศึกษาในคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 530 คน

- ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า จำนวน 95 คน
- ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ จำนวน 103 คน
- ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 188 คน
- ภาควิชาการจัดการพลังงาน จำนวน 32 คน
- ภาควิชาวิศวกรรมโทรคมนาคม และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จำนวน 30 คน
- ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ แอนิเมชันและเกม จำนวน 82 คน

1.3.2 นักศึกษาในคณะศิลปศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยี การอาหารจำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยใน ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ทั้ง 6 ภาควิชา และคณะ ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยี การอาหาร ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ปีการศึกษา 2552 จำนวน 348 คน จากประชากร ทั้งหมด 639 คน คิดเป็นร้อยละ 54.46 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่ง ชั้นไม่เป็นสัดส่วนเท่ากัน (Non - proportional stratified Random Sampling) และมี

ความสอดคล้องกับเกณฑ์การสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มี ประชากรจำนวนเป็นร้อยละมาไม่น้อยกว่าร้อยละ 15-30 เปอร์เซนต์ของประชากร หรือ 25เปอร์เซนต์ ของประชากร (จิระพรรณ สุขศรีงาม. 2536: 24) ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม กลุ่มผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา

ประชากร	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ร้อยละ
1. ผู้บริหาร	16	13	81.25
2. ผู้สอน	43	23	53.48
3. นักศึกษา			
- คณะวิศวกรรมศาสตร์	530	278	52.45
- คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์	50	34	68.00
รวม	639	348	54.46

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวคิดจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเพื่อนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาใช้วิเคราะห์สภาพปัญหาต่างๆที่ผู้สอน ผู้บริหาร และนักศึกษาได้พบ นำมากำหนดเป็นกรอบและขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาค้นคว้าแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากตำราและเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับนิยามตัวแปรของงานวิจัย
3. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาตามข้อ 1 และ 2 และนำข้อมูลที่ได้มาประมวลเป็นหลักในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามของแต่ละฉบับ
4. สร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ โดย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจะประกอบไปด้วย 3 ชุด คือ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษา ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 37 ข้อ 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สอน ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 31 ข้อ และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร ประกอบไปด้วยข้อคำถาม 39 ข้อ โดยแต่ละชุดจะมีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาฟิสิกส์

5. นำข้อคำถามในแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาข้อคำถามในแบบสอบถามว่ามีความตรงตามเนื้อหาเพียงใดเป็นรายข้อ ตลอดจนพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้
6. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุง และผ่านการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นที่ 1 ไปสอบถามยังกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม คือผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ในหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ทั้ง 6 ภาควิชา และหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการพลังงาน และสาขาวิชาเทคโนโลยีการอาหาร ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
2. รวบรวมแบบสอบถามคืนหลังจากผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา ตอบแบบสอบถามเสร็จได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 348 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และ ข้อมูลบางประการของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ
2. ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S,D) และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร ($C.V$) ซึ่งใช้เกณฑ์ในการพิจารณาของเบสท์ (Best,1989 : 196) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยพิจารณาเป็นรายชื่อ รายด้าน และในภาพรวม โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรน้อยที่สุด ถือว่าเป็นข้อที่เป็นปัญหาอันดับแรก

3. ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ ใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ ใช้การนำเสนอในรูปแบบบรรยาย สำหรับด้านคำถามปลายเปิดซึ่งเป็นความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ จะนำมาสรุปและเสนอในรูปแบบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - 1.1 นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าเป็นนักศึกษาชายจำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 77.56 นักศึกษาหญิงจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.44 และเรียนอยู่ในระดับชั้นภาคปกติ 4 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 51.28 และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 48.72 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมากกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
  - 1.2 ผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าเป็นเพศชาย 16 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57 เพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 82.61 และมีประสบการณ์ในการสอนของตั้งแต่ 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ

- 43.48 ภาระการสอนส่วนมากอยู่ระหว่าง 10-15 คาบ/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 52.17 จำนวนนักศึกษาที่สอนส่วนใหญ่อยู่ที่ 20-40 คน คิดเป็นร้อยละ 65.22 และสอน 3-5 วิชาเป็นส่วนมาก คิดเป็นร้อยละ 65.22
- 1.3 ผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าเป็นเพศชาย 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 เพศหญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 53.85 และมีประสบการณ์ด้านการบริหาร 3-4 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.46
2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ทั้ง 7 ปัจจัย ได้แก่
1. ปัจจัยด้านหลักสูตร
  2. ปัจจัยด้านการบริหาร
  3. ปัจจัยด้านผู้สอน
  4. ปัจจัยด้านนักศึกษา
  5. ปัจจัยด้านสื่อการสอน
  6. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก
  7. ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร สรุไปได้ดังนี้
- 2.1 นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มีความคิดเห็นโดยรวมทั้ง 7 ปัจจัย สอดคล้องกัน
- 2.2 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายปัจจัย พบว่า นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันต่อปัจจัยด้านการบริหารและปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยปัจจัยด้านการบริหารผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร นักศึกษาและผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันได้แก่ ปัจจัยด้านหลักสูตร ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยด้านสื่อการสอน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านนักศึกษา ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่า ปัจจัยด้านนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ สรุไปได้ดังนี้
3. ผลการศึกษาลำดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ สรุไปได้ดังนี้
- 3.1 เมื่อพิจารณาลำดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหารโดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นตัวเปรียบเทียบ จะได้ว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือ ปัจจัยด้านนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยแรก ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยแรก
- 3.2 เมื่อพิจารณาลำดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหารโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร เป็นตัวเปรียบเทียบใน 3 อันดับแรก สรุไปได้ ดังนี้
- 3.2.1 นักศึกษามีความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยแรก โดยเห็นว่าความสะดวกและรวดเร็วของการให้บริการ จัดทำเอกสารประกอบการสอน และสิ่งพิมพ์ ต่างๆ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดรองลงมาคือความเพียงพอของจำนวนอาคารและห้องเรียนในการสอนวิชาฟิสิกส์ และปัญหาที่สาม คือ ความพร้อมของห้องเรียนต่อการเรียนการสอน เช่น พื้นที่ แสงสว่าง ความสะดวก

อันดับสองคือ ปัจจัยด้านหลักสูตร โดยเห็นว่า ความสอดคล้องในการจัดกิจกรรมหลักสูตรวิชา ฟิสิกส์ ระหว่างภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และ กิจกรรมอื่นๆ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมา คือความสอดคล้องของหลักสูตรวิชาฟิสิกส์ตาม ความต้องการทางสังคม เศรษฐกิจ และปัญหาที่ สามคือ ความสัมพันธ์กันของหลักสูตรวิชาฟิสิกส์ กับหลักสูตรวิชาชีวะ

อันดับสามคือ ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริม หลักสูตร โดยเห็นว่า การที่นักศึกษาต้องเข้าร่วม กิจกรรมของคณะวิชาชีพ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ปัญหารองลงมาคือ การติดตามเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมวิชาชีพ และปัญหาที่สาม มีค่าเท่ากันคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น นิทรรศการดูงาน หรือทัศนศึกษา ช่วยให้นักศึกษา เข้าใจเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ และการที่นักศึกษาต้องเข้า ร่วมกิจกรรมของคณะวิชาชีพเป็นอุปสรรคต่อการ เรียนวิชาฟิสิกส์

3.2.2 ผู้สอนมีความคิดเห็น ว่า ปัจจัยด้านกิจกรรม เสริมหลักสูตรเป็นปัจจัยแรก โดยเห็นว่า ความ เหมาะสมของการจัดงานนิทรรศการวิชาการ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ ช่วงการ จัดกีฬาภายใน และปัญหาที่สามคือ กิจกรรม ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเป็นประโยชน์ต่อ การเรียนการสอน

อันดับสองคือ ปัจจัยด้านการบริหาร โดยเห็น ว่าความสนใจในการนิเทศการเรียนการสอนวิชา ฟิสิกส์ของผู้บริหารเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลง มาคือ ความรู้ ความสามารถของผู้บริหาร มหาวิทยาลัยที่จะดำเนินการให้การเรียนการสอน วิชาฟิสิกส์ให้มีประสิทธิภาพ และปัญหาที่สามคือ ความร่วมมือกันของผู้บริหารและผู้สอนวิชาฟิสิกส์ ในการเรียนการสอน

อันดับสามคือ ปัจจัยด้านนักศึกษา โดยเห็น ว่าความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของนักศึกษาใน กลุ่มที่ผู้สอนรับผิดชอบ เช่น รายงาน ตอบคำถาม ฯลฯ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ ความรู้ ความสามารถของนักศึกษาเหมาะสมกับวิชาฟิสิกส์ ที่จัดขึ้น และปัญหาที่สามคือ ความสนใจของ นักศึกษาในวิชาฟิสิกส์

3.2.3 ผู้บริหาร มีความคิดเห็น ว่า ปัจจัยด้าน กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นปัจจัยแรก โดย เห็นว่าความเหมาะสมของการจัดงาน นิทรรศการวิชาการเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือความเหมาะสมของช่วงการ จัดกีฬาภายใน ปัญหาที่สามมีค่าเท่ากันคือ กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนการสอน และความเหมาะสม ของช่วงการจัดงานนิทรรศการวิชาการ

อันดับสองคือ ปัจจัยด้านนักศึกษา โดยเห็น ว่าความรู้ความสามารถของนักศึกษาเหมาะสมกับ วิชาฟิสิกส์เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ การให้ ข้อเสนอแนะนักศึกษาในการบริหาร หลักสูตรวิชาฟิสิกส์ และปัญหาที่สามคือ การให้ ความร่วมมือกับผู้บริหารในการปรับปรุงการเรียน การสอนวิชาฟิสิกส์ในมหาวิทยาลัย

อันดับสามคือ ปัจจัยด้านการบริหาร โดย เห็นว่าการสนับสนุนและการร่วมมือระหว่าง ผู้บริหารและผู้สอนวิชาฟิสิกส์ เป็นปัญหาที่สำคัญ ที่สุด รองลงมาคือความชัดเจนและความต่อเนื่อง ของนโยบายมหาวิทยาลัยที่มีต่อหลักสูตรวิชา ฟิสิกส์ และปัญหาที่สามคือ ความรู้ความสามารถ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะดำเนินการให้การ เรียนการสอนวิชาฟิสิกส์มีประสิทธิภาพ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่าง นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร ต่อปัจจัยในด้าน ต่างๆโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าสัมประสิทธิ์ของความ

ผันแปรเป็นตัวเปรียบเทียบซึ่งเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ที่มีผลจากมากไปน้อย ใน 3 อันดับแรก แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร เป็นตัวเปรียบเทียบ

ผู้บริหาร	ผู้สอน	นักศึกษา
1. ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. ปัจจัยด้านนักศึกษา 3. ปัจจัยด้านการบริหาร	1. ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2. ปัจจัยด้านการบริหาร 3. ปัจจัยด้านนักศึกษา	1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและ สิ่งอำนวยความสะดวก 2. ปัจจัยด้านหลักสูตร 3. ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริม หลักสูตร

4. ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาฟิสิกส์เรื่องที่น่าสนใจในวิชาฟิสิกส์มากที่สุด ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร ใน 3 อันดับแรก สรุปได้ดังนี้
  - 4.1 นักศึกษาเห็นว่า เรื่องไฟฟ้า เป็นเรื่องที่น่าสนใจในวิชาฟิสิกส์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเป็นเรื่องเวกเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 20.19 และเรื่องจลศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 14.42
  - 4.2 ผู้สอนเห็นว่าเรื่องไฟฟ้าและเรื่องจลศาสตร์ เป็นเรื่องที่น่าสนใจในวิชาฟิสิกส์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.39 รองลงมาเป็นเรื่องงานและพลังงาน คิดเป็นร้อยละ 13.04 และเรื่องของไหล คิดเป็นร้อยละ 8.70
  - 4.3 ผู้บริหารเห็นว่าเรื่องจลศาสตร์เป็นเรื่องที่น่าสนใจในวิชาฟิสิกส์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.46 รองลงมาเป็นเรื่องไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 30.77 และเรื่องอุณหพลศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 15.39

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยและลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาฟิสิกส์ของ นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์พบว่า มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ตามข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับตัวนักศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่ามี 2 เรื่อง ที่ผู้บริหารและผู้สอนเห็นว่าอาจเป็นสาเหตุทำให้นักศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ต่ำ ตัวแปรทั้งสองเรื่องดังกล่าวคือ
  - 1.1. ความรู้ความสามารถของนักศึกษาเหมาะสมกับวิชาฟิสิกส์ จากการศึกษพบว่านักศึกษามีความรู้ความสามารถพื้นฐานสำหรับวิชาฟิสิกส์น้อย ทำให้นักศึกษาไม่สามารถถ่ายโยงความรู้เดิมที่นักศึกษามีอยู่ เพื่อเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้ จนถึงเกณฑ์ที่กำหนด ดังที่ มาลี (2542: 142) กล่าวว่า การถ่ายโยงการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล เพราะว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมา

สัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้ ซึ่งจะช่วยให้ การเรียนรู้บทเรียนใหม่รวดเร็วขึ้น แต่ เนื่องจากมหาวิทยาลัยไม่สามารถคัดกรอง นักศึกษาที่เข้าเรียนในชั้นปีแรกได้ ดังนั้น จึงควรจะต้องจัดการเรียนการสอนปรับ พื้นฐานในรายวิชาฟิสิกส์ให้กับนักศึกษา ซึ่งอาจจะทำการสอนเสริมนอกเวลาเรียน หรือก่อนเปิดภาคเรียน

- 1.2 ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของนักศึกษา ในกลุ่มที่ผู้สอนรับผิดชอบ เช่น รายงาน ตอบคำถาม ฯลฯ จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สอน ขาดการวางแผน การเรียนที่ดี และเมื่อมีข้อสงสัยในการเรียน ไม่กล้าปรึกษาผู้สอน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของเติมศักดิ์ (2540: 123) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องตัวแปรที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีเผชิญ ปัญหาทางการเรียน ของนักศึกษาระดับ ประชาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ ผลการวิจัยพบว่านิสัยในการเรียนเป็นปัญหา ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอดคล้อง กับ Carter (1982 :4375-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรม การเรียนของนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนดีมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูง สำหรับนักศึกษาที่มี พฤติกรรมไม่ดีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้นผู้สอนจะต้องให้การแนะนำเทคนิค การเรียน เช่น การแบ่งเวลาในการเรียน การปฏิบัติตัวในขณะที่เรียนในชั้นเรียน การอ่านทบทวน และควรแนะนำทักษะ

ทางการเรียน เช่น วิธีการอ่าน การจดบันทึก ย่อ และการสรุปเนื้อหา เพื่อนำไปใช้สำหรับ ทบทวนและเตรียมตัวสอบ นอกจากนี้ผู้สอน ควรทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำข้อมูลมา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอนให้เหมาะสมกับสภาพของนักศึกษา

2. ตามข้อค้นพบจากการศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปร เป็น ตัวเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยด้านกิจกรรม เสริมหลักสูตรและอื่นๆ ที่มีความคิดเห็น ตรงกันมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็น ตรงกันว่า ความเหมาะสมของการจัดงาน นิทรรศการวิชาการ อาจเป็นสาเหตุทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ฟิสิกส์ต่ำ ดังนั้นผู้บริหารและผู้สอนควร พิจารณาช่วงเวลาของการจัดนิทรรศการให้ เหมาะสม หรือผู้สอนควรมีการสอนเสริม นอกเวลาเรียน
3. เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายปัจจัย พบว่า นักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มี ความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันต่อปัจจัย ด้านการบริหารและปัจจัยด้านกิจกรรมเสริม หลักสูตรและอื่นๆ โดยปัจจัยด้านการบริหาร ผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วน ผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเห็นว่าการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก มหาวิทยาลัยในการจัดการปรับปรุงหลักสูตร วิชาฟิสิกส์ และการสนับสนุนอาจารย์ผู้สอน วิชาฟิสิกส์ให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ เช่น การศึกษาต่อ ดูงาน และการฝึกอบรม ยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร ส่วนปัจจัยด้านกิจกรรม เสริมหลักสูตรและอื่นๆ นักศึกษาและผู้สอน

มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้บริหาร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารเห็นว่าช่วงเวลาของการจัดนิทรรศการวิชาการและกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นยังไม่ส่งผลประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเท่าที่ควร

4. ผลการศึกษาลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาฟิสิกส์ ของผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา มีความสอดคล้องกันดังนั้นสามารถเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 ลำดับ คือ
  - 1.ปัจจัยด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรและอื่นๆ
  - 2.ปัจจัยด้านนักศึกษา
  3. ปัจจัยด้านการบริหาร
  4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก
  - 5.ปัจจัยด้านหลักสูตรสอดคล้องกับไซยรัตน์ สุริยคุปต์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการสอนวิชาฟิสิกส์ของครูฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10 พบว่าปัญหาโดยรวมมีสาเหตุมาจากการจัดการ จากครู และจากนักเรียน
5. เนื้อหาวิชาฟิสิกส์เรื่องที่น่ามาใช้ในวิชาซีพีมากที่สุด ตามความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้สอน และผู้บริหาร มีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือเห็นว่า เรื่องไฟฟ้า และเรื่องจลศาสตร์ เป็นเรื่องที่น่ามาใช้ในวิชาซีพีมากที่สุด โดยสามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างสิ่งประดิษฐ์อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบไฟฟ้า และอธิบายลักษณะการเคลื่อนที่ของวัตถุได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธี พรธรรณา (2547: 4) ซึ่งพบว่าไฟฟ้าเป็นวิชาพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการสอนทุกระดับชั้น เพราะไฟฟ้าเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น

การเรียนรู้ในเรื่องไฟฟ้าจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากปัญหาเรื่องความรู้ความสามารถของนักศึกษา ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของนักศึกษา ความเหมาะสมของการจัดงาน นิทรรศการวิชาการ เป็นสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ดังนั้นมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตจึงควรดำเนินการดังนี้

1. เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาที่เข้าเรียนวิชาฟิสิกส์ ควรจัดให้มีการปรับพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน ซึ่งอาจจะทำการสอนเสริมนอกเวลาเรียนหรือก่อนเปิดภาคเรียน
2. เพื่อให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ผู้สอนควรมีแนวทางเกี่ยวกับการวางแผนการเรียน การปฏิบัติตัว ในขณะที่เรียน และผู้สอนควรแนะนำทักษะทางการเรียน เช่น การจดบันทึกย่อ และการสรุปเนื้อหาแต่ละวิชาเพื่อนำไปใช้สำหรับ ทบทวนและเตรียมตัวสอบ
3. ควรแนะนำให้ผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
4. ในช่วงของการจัดงานนิทรรศการ ผู้บริหาร และผู้สอนควรพิจารณาช่วงเวลาของการจัดนิทรรศการให้เหมาะสม หรือผู้สอนควรมีการสอนเสริมนอกเวลาเรียนให้แก่ นักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิระพรรณ สุขศรีงาม. (2536). *ชีวิตติดเบื่องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) . มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ไชยรัตน์ สุริยคุปต์. (2542). *การศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการสอนของครูฟิลิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 10*. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2540). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีเผชิญปัญหาทางการเรียนของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต เทคนิคกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฝ่ายทะเบียนและประมวลผล. (2552). *คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ 1 และฟิสิกส์ 2 ปีการศึกษา 2551-2552*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพฑูริย์ สุขศรีงาม. (2534). *ค่านิยมวิทยาศาสตร์กับการสอนวิทยาศาสตร์*. *วารสารมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม*.16(2), 60-70.
- มาลี จุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- ยุภา ตันติเจริญ. (2531). *การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในชนบท*. *วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาระดับประถมศึกษา*, 20(3),401.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). *การปฏิรูปการศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในการปฏิรูป การศึกษา: แนวคิด และหลักการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ:วิญญูชน.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2552). *วิทยาศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2552, จาก <http://th.wikipedia.org>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2545). *มาตรฐานครุวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุธี พรรณหาญ. (2547). *การใช้ปัญหาเป็นหลักในการสอนเรื่องไฟฟ้าของนักศึกษาสถาบัน ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- Carter, John A . (1982). Student Behavioral of high Achievement Student and Low Achievement Student. *Dissertation Abstract international*, 39 :11.
- Hofstein A. and Lunetta V.N. (1982). The role of the laboratory in science teaching : neglected aspects of research. *Review of Educational Research*. 52 : 201-217

การพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ
Development of Educational Resources on WebQuest Lessons for Foreign
Languages (English) Content Area in Lower Secondary Level:
English Program Schools

อังสนา นาคสวัสดิ์ *
Angsana Narkswasdi*

---

*นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กรุงเทพมหานคร

*Student of Doctor of Education in Curriculum and Instruction, Kasetsart University.

*E-mail: aungsanan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ และ 2) ประเมินและปรับปรุงทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน 1) ขั้นเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ 2) ขั้นการออกแบบและพัฒนารายการการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ 3) ขั้นการประเมินและปรับปรุงทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ ประชากร ได้แก่ ครูชาวไทยที่สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษทั่วประเทศ จำนวน 158 โรงเรียน ซึ่งมีครูชาวไทยโรงเรียนละ 1 คน รวม 158 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูชาวไทย จำนวน 32 คน ที่สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ จากกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และปทุมธานี ปีการศึกษา 2555 ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ ในด้านรูปแบบการนำเสนอและเทคโนโลยีที่ใช้และด้านเนื้อหา เป็นแบบปลายเปิด 2) แบบประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ ในด้านรูปแบบการนำเสนอ สาระความรู้และองค์ประกอบเสริมและเทคโนโลยีที่ใช้ เป็นแบบรายการให้เลือกและปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และการสรุปเขียนเป็นความเรียง

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) เว็บบล็อกทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเควสท์ฯ ที่ URL: <http://aungsanan.wix.com/wq4efl> ประกอบด้วยบทเรียนเว็บเควสท์จำนวน 73 บทเรียน พร้อมด้วยเอกสารวิเคราะห์องค์ประกอบบทเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และ บทเรียนที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยีแบ่งเป็น 3 ระดับตามความยากง่ายทางภาษา คือระดับเบื้องต้น ระดับกลาง และระดับสูง 2) ผลจากการประเมินของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน พบว่าทรัพยากรการศึกษาเว็บเควสท์ฯ มีความเหมาะสมในทุกด้านที่ประเมินได้แก่ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ด้านสาระความรู้ และด้านองค์ประกอบเสริมและเทคโนโลยีที่ใช้ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.63, 92.83 และ 88.7 ตามลำดับ โดยมีความคิดเห็น มากที่สุดในหัวข้อ การช่วยลดภาระของครูผู้สอนในการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และกิจกรรมส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการสืบค้นข้อมูลที่ตี เฉลี่ยร้อยละ 89.0

คำสำคัญ : ทรัพยากรการศึกษา เรียนเว็บเควสท์ เว็บบล็อกทรัพยากรการศึกษา
ทรัพยากรการศึกษาเว็บเควสท์

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop Educational Resources on WebQuest Lessons for Foreign Languages(English) Content Area in Lower Secondary Level: English Program Schools 2) evaluate and improve the Educational Resources on WebQuest Lessons for Foreign Languages(English) Content Area in Lower Secondary Level: English Program Schools. The research procedures consisted of three phases: 1) Preparation for WebQuest Educational Resources development, 2) WebQuest Educational Resources development, and 3) Evaluation and improvement of WebQuest Educational Resources. The population used in this research was 158 Thai teachers who taught English in 158 English Program schools throughout the nation. The samples consisted of 32 teachers, selected by means of multistage random sampling from the schools in Bangkok, Nonthaburi and Pathumthani. The research tools comprised of 1) questionnaire for the experts on format of the presentation, technology used and contents in four content areas 2) questionnaire for the samples on format of the presentation, supplementary components and technology used and contents. Frequency distribution, mean and percentage were used to analyze the quantitative data including descriptive narration.

The research findings were as follows: 1) the Educational Resources on WebQuest Lessons for Foreign Languages(English) Content Areas in Lower Secondary Level containing 73 lessons with analysis sheet in 4 content areas: English, Science, Health and Physical Education and Occupation and Technology in three categories based on the difficulty of the language: Beginner, Intermediate and Advanced Level under URL: <http://aungsanan.wix.com/wq4efl> ; 2) the samples were satisfied with all aspects of evaluation: format, contents and supplementary components and technology used at 87.63, 92.83 and 88.7 respectively. The Educational Resources got the highest level of agreement on the contents with the percentage of 89.0. The topics: time saving on the search of effective learning materials; activities promoting collaboration and information retrieval.

Keywords : Pedagogical Resources, WebQuest Lesson, Weblog Educational Resources, Educational Resources on WebQuest

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านต่างๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร (ICT-Information and Communication Technology) ซึ่งส่งผลให้มีความพยายามในการนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545) และจากการที่ข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผนวกกับการตื่นตัวและเห็นความสำคัญในด้านการศึกษาของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการที่ควรเป็นผลที่ได้จากการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงต้องฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง คิดเป็น ทำเป็น ผ่านสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาจากจุดเน้นของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในภาพรวม จะเห็นได้ว่าในด้านภาษานั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่กระนั้นก็ตามก็ยังปรากฏว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังเท่าที่ควร เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษาทั้งในระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษายังไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ (2541) กล่าวว่าปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยเป็นปัญหาเรื้อรังตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งพอสรุปได้ว่าปัญหาใหญ่มาจากครูเนื่องจากครูขาดความรู้ ไม่รู้วิธีสอน ครูส่วนใหญ่สอนแต่ทักษะการอ่าน การเขียนและการแปล มุ่งเน้นการให้ความรู้จากหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้อยู่ในวงจำกัด ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกทักษะการสื่อสารที่เป็นจริง รวมทั้งการคิดวิเคราะห์และการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่มากมายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ศิริพันธ์ กฤษณจินดา (อ้างใน วรลักษณ์ ศรีโย, 2555) หัวหน้ากลุ่มงานภาษาอังกฤษ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ กล่าวว่า การที่เด็กไทยหรือคนไทยที่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี แต่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ เพราะระบบการสอนเน้นที่การเรียนไวยากรณ์ สอนให้อ่าน แต่ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนนำกลับมาใช้งาน เว็บบเควสต์ (WebQuest) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ครูจะสามารถนำมาพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิดระดับสูง พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเว็บเควสต์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะข้อมูลเกือบทั้งหมดหรือทั้งหมดได้มาจากแหล่งทรัพยากรบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยมีคำถามและงานตามสภาพจริงเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงในการสืบเสาะหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เตรียมไว้ให้มาลงมือทำกิจกรรม (Discover the Joy of Learning, 2004; Dodge, 1997) บทเรียนเว็บเควสต์ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยส่วนต่างๆ

ได้แก่ บทนำ (Introduction) ภารกิจ/ชิ้นงาน (Task) กระบวนการ (Process) แหล่งข้อมูล (Resources) การประเมิน (Evaluation) และบทสรุป (Conclusion) (วสันต์ อดิษฐ์, 2546) จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ มีผู้นำเสนอแหล่งทรัพยากรการศึกษาบนเครือข่ายโลกอย่างแพร่หลายการรวบรวมบทเรียนเว็บแควสท์มาจัดทำทรัพยากรการศึกษาอย่างเป็นระบบ จึงเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษจะสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (อังกฤษ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษเพื่อประเมินและปรับปรุงทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ฯ

เครื่องมือวิจัย

1. แหล่งทรัพยากรเว็บไซต์ เกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษ

2. แหล่งทรัพยากรเว็บไซต์ เกี่ยวกับเว็บแควสท์
3. แบบบันทึกข้อมูลแหล่งทรัพยากรเว็บแควสท์ มีลักษณะเป็นตาราง ประกอบด้วยชื่อเว็บแควสท์ URL จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ระดับความยากง่าย กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมบทเรียนเว็บแควสท์จากแหล่งทรัพยากรเว็บแควสท์ และจากแหล่งทรัพยากรทั่วไป นำมาวิเคราะห์ จัดระบบตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจำแนกระดับความยากง่าย เป็น 3 ระดับ รวมทั้งสืบค้นเว็บไซต์ทางการสอนภาษาอังกฤษ และการจัดกิจกรรมทางภาษา เพื่อนำมาจัดทำแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมในทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์
2. วางโครงร่างเอกสารวิเคราะห์กิจกรรมบทเรียนเว็บแควสท์ และจัดทำเอกสารวิเคราะห์กิจกรรมประกอบทุกบทเรียน จัดทำใบงาน ใบความรู้ และอัลโฟลด์ข้อมูลไว้ที่เครือข่ายเว็บไซต์พิรุณ www.pirun.ku.ac.th
3. ออกแบบและจัดทำโครงสร้างทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ (Sitemap) **ขั้นตอนที่ 2** ขั้นการออกแบบและพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ฯ

เครื่องมือวิจัย

1. บริการจัดทำบล็อก ของ Blogger.com
2. บริการเทมเพลตเว็บ ของ Wix.com
3. แบบประเมินความคิดเห็นด้านเนื้อหาของรูปแบบการนำเสนอ และเทคโนโลยีที่ใช้ของทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ฯ มีลักษณะเป็นรายการเลือกตอบ และปลายเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. จัดทำเว็บไซต์ทรัพยากรการศึกษาทเรียนเว็บ
 1.1.1. จัดทำเว็บไซต์ทรัพยากรการศึกษาทเรียนเว็บ
 1.1.2. ewsทตามแผนผังโครงสร้างเว็บไซต์ที่ได้รับ
 อนุมัติ โดยสร้างโฮมเพจ (Home Page)
 ด้วยบริการของ Wix.com ที่ URL: <http://aungsanan.wix.com/wq4efl> และ
 เว็บบล็อก ทรัพยากรการศึกษาทเรียนเว็บ
 ewsท โดยใช้บริการของ Blogger.com
 จำนวน 3 บล็อกหลัก ที่ Beginner Level
 URL: <http://www.eflquests.blogspot.com/Intermediate Level>
 URL: <http://www.eflquests1.blogspot.com/Advanced Level>
 URL: <http://www.eflquests2.blogspot.com/>
2. ตรวจสอบการใช้งานและนำเสนอคณะ
 กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
 ให้คำแนะนำ และแก้ไขปรับปรุงจนสมบูรณ์
3. จัดทำแบบประเมินความคิดเห็น
 ด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และ
 เทคโนโลยีที่ใช้ ของทรัพยากรการศึกษา
 ทเรียนเว็บewsท แล้วนำเสนอคณะ
 กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
 ให้คำแนะนำ และแก้ไขปรับปรุงจนสมบูรณ์
4. นำแบบประเมิน พร้อมทรัพยากรการศึกษา
 ทเรียนเว็บewsท เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ
 5 ท่าน ซึ่งเป็นทั้งครูผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้า
 โครงการภาคภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนที่
 เปิดสอนโครงการจัดการเรียนการสอนตาม
 หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษา
 อังกฤษและสรุปผลการประเมิน ข้อเสนอ
 แนะและแนวทางการแก้ไขปรับปรุงต่อ
 คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อ
 ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และ ปรับ
 แก้ไขตามคำแนะนำ จนสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินและปรับปรุง

ทรัพยากรการศึกษาทเรียนเว็บewsท

เครื่องมือวิจัย

แบบประเมินความคิดเห็นด้านรูปแบบ
 การนำเสนอ สารความรู้ องค์ประกอบเสริมและ
 เทคโนโลยีที่ใช้ ของทรัพยากรการศึกษาทเรียน
 เว็บewsท มีลักษณะเป็นรายการเลือกตอบ และ
 ปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1) ข้อมูล
 ส่วนบุคคล ตอนที่ 2) รูปแบบของการนำเสนอ ตอนที่ 3) สารความรู้ ตอนที่ 4) องค์ประกอบเสริม
 และเทคโนโลยีที่ใช้ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน
 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ
 น้อยที่สุด พร้อมทั้งคำถามสำหรับข้อเสนอแนะ/
 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูชาวไทย
 ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 ในโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนการสอนตาม
 หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ
 (English Program) ทั่วประเทศ จำนวน 158
 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 158 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูชาวไทยจำนวน 32 คน
 ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่
 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวง
 ศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program)
 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบ
 หลายขั้นตอน (Multistage Sampling)

1. สุ่มเลือกภาค ด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม
 (Cluster Sampling) ได้ ภาคกลาง ซึ่งมี
 โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตาม
 หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษา
 อังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวม
 จำนวนทั้งสิ้น 58 โรงเรียน ในแต่ละภาค

ประกอบด้วยภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ มีลักษณะ โครงสร้างและการบริหารจัดการโครงการฯ ด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวง ศึกษาธิการเหมือนกัน

2. สุ่มเลือกจังหวัดในภาคกลาง ด้วยวิธีการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เนื่องจากโรงเรียนในแต่ละจังหวัดในภาค กลาง ที่เปิดโครงการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็น ภาษาอังกฤษ (English Program) มีลักษณะการบริหารจัดการด้วยหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการเหมือนกัน และกำหนดเลือกจังหวัดที่มีจำนวนโรงเรียน ในโครงการฯ มากที่สุด 3 ลำดับแรกได้ จังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และ ปทุมธานี ซึ่งมีโรงเรียนที่จัดการเรียนการ สอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็น ภาษาอังกฤษ (English Program) จำนวน ทั้งสิ้น 34 โรงเรียน คือ กรุงเทพมหานคร 24 โรงเรียน นนทบุรี 5 โรงเรียน และ ปทุมธานี 5 โรงเรียน
3. สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้าน เทคโนโลยี และมีชั้นเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นครบ 3 ระดับชั้นคือ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ได้ 32 โรงเรียน จาก จังหวัดกรุงเทพมหานคร 22 โรงเรียน จังหวัดนนทบุรี 5 โรงเรียน และ จังหวัด ปทุมธานี จำนวน 5 โรงเรียน
4. สุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครูชาวไทยผู้สอนวิชา

ภาษาอังกฤษในโรงเรียนที่จัดการเรียนการ สอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็น ภาษาอังกฤษ (English Program) โรงเรียน ละ 1 คน รวม 32 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนภาษา อังกฤษชาวไทยที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ระดับมัธยมศึกษาตอน ต้น ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และ ปทุมธานี จำนวน 32 คน ด้วยการสุ่ม แบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling)
2. สร้างเครื่องมือประเมิน เป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นเพื่อการประเมินทรัพยากรการ ศึกษาทเรียนเว็บแควสท์ สำหรับกลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ด้านรูปแบบการนำเสนอ ด้านสาระความรู้ และด้านองค์ประกอบ เสริมและเทคโนโลยีที่ใช้ และนำเสนอ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจ สอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
3. นำแบบประเมินพร้อมทั้งทรัพยากรการ ศึกษาทเรียนเว็บแควสท์ฯ ให้กลุ่มตัวอย่าง ประเมินความคิดเห็นตามแบบสอบถาม
4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการสัมภาษณ์ เพิ่มเติมทางโทรศัพท์เพื่อขอรับคำแนะนำ เพิ่มเติมและสรุปผลการประเมินเสนอต่อ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
5. ปรับปรุงแก้ไขทรัพยากรการศึกษาทเรียน เว็บแควสท์ฯ ตามที่ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติม จนสมบูรณ์

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

1. เว็บไซต์ทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บ
 เคสท์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา
 ต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับ
 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในโครงการ
 ภาคภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย
  - 1.1 เมนูหลักในหน้าโฮมเพจ ที่ URL: <http://aungsanan.wix.com/wq4efl#>
  - 1.2 เมนูหลักและเมนูย่อยในเว็บไซต์ติดตั้งที่
 URL ต่างๆ ดังนี้
 Beginner Level : <http://www.eflquests.blogspot.com/p/other-levels.html>
 Intermediate Level: <http://www.eflquests1.blogspot.com/p/other-levels.html>
 Advanced Level: <http://www.eflquests2.blogspot.com/p/other-levels.html>
2. ผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
 ครูผู้สอนที่มีต่อทรัพยากรการศึกษาบทเรียน
 เว็บไซต์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้
 ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับ
 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในโครงการ
 ภาคภาษาอังกฤษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี
 ความคิดเห็นในภาพรวม ระดับมาก ถึง มาก
 ที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบการนำ
 เสนอ ด้านสาระความรู้ และด้านองค์
 ประกอบเสริมและเทคโนโลยีที่ใช้ มีค่าเฉลี่ย
 ร้อยละ 87.63, 92.83 และ 88.7 ตามลำดับ
 โดยในด้านรูปแบบการนำเสนอ พบว่า กลุ่ม
 ตัวอย่างครูผู้สอน มีความคิดเห็นในระดับ
 มาก ถึงมากที่สุดในทุกข้อ การใช้ปุ่ม และ
 สัญลักษณ์ที่ชัดเจน การใช้ภาพประกอบ การจัด
 วางแผนผังเว็บไซต์ที่เหมาะสม และการ
 เชื่อมต่อที่ถูกต้อง และการเชื่อมโยงระหว่าง

บล็อกทั้ง 3 เว็บไซต์มีความถูกต้องเหมาะสม
 ส่วนในด้านสาระความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง
 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นมากที่สุดในหัวข้อที่
 ว่า ทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บเคสท์
 ช่วยลดภาระของผู้สอนในการเลือกสื่อการ
 เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และกิจกรรมส่งเสริม
 การทำงานร่วมกันและการสืบค้น
 ข้อมูล

ในด้านองค์ประกอบเสริม พบว่า ช่องทาง
 การติดต่อสื่อสารที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
 ผู้จัดทำกับผู้ใช้ได้รับการประเมินระดับมากที่สุด
 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 91.8 และในด้านเทคโนโลยี
 ที่ใช้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับมาก
 ที่สุดในทุกข้อ การเชื่อมโยงกับเครื่องมือเสริมการ
 ใช้งาน เช่น facebook, dictionary, google
 translator ทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย
 ร้อยละ 91.8

ข้อวิจารณ์

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรการ
 ศึกษาบทเรียนเว็บเคสท์ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้
 ภาษา ต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้น โรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ ผู้วิจัย
 ขอเสนอข้อวิจารณ์ใน 3 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมบทเรียนเว็บเคสท์จาก
 แหล่งทรัพยากรบนเครือข่ายโลก

ในการเก็บรวบรวมบทเรียนเว็บเคสท์ที่ใช้
 ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยตรง ผู้วิจัย
 พบว่า มีบทเรียนเว็บเคสท์ทางด้านภาษาอังกฤษ
 โดยตรงน้อยมาก จึงได้คัดเลือกบทเรียนเว็บเคสท์
 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ
 ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา
 และพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี มาใช้
 ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม

ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในสาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น มาตรฐาน ต3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และเนื่องจากธรรมชาติของวิชาภาษาอังกฤษ เป็นวิชาที่ไม่มีเนื้อหาเฉพาะของตนเอง จะมีอยู่บ้างก็เป็นเรื่องของวัฒนธรรมและรูปแบบของภาษาเท่านั้น จึงส่งผลให้ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะให้รวบรวมบทเรียนเว็บไซต์เพิ่มเติมให้ครบทั้ง 4 ทักษะทางภาษา ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนภาษาที่ได้ผลนั้น ผู้เรียนควรได้มีโอกาสสัมผัสและฝึกฝนกับภาษาอย่างเป็นธรรมชาติในสถานการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งมีอยู่มากมายบนเครือข่ายโลก จึงจะสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ ประพนธ์ จันทวิเทศ (2553) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้ภาษาอังกฤษในทักษะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การฟัง (Listening) การพูด (Speaking) การอ่าน (Reading) และการเขียน (Writing) หรือในเรื่อง อื่น ๆ ได้แก่ คำศัพท์ (Vocabulary) ไวยากรณ์ (Grammar) การออกเสียง (Pronunciation) หรือแม้แต่ในเรื่องของวัฒนธรรม (Culture) เกมและปริศนาต่าง ๆ (Games & Puzzles) หรือเพลง (Songs) ก็ตาม ปัจจุบันสามารถเรียนรู้ได้จากเว็บไซต์ (Websites) ต่าง ๆ ที่นำเสนอไว้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งนับว่าเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาตนเองของนักเรียนในการปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทางภาษา โดยสามารถเลือกเรื่อง หัวข้อ ทักษะ และรูปแบบกิจกรรมที่มีอยู่อย่างหลากหลายได้ตามความสนใจ

และความต้องการ การกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันและสร้างประสบการณ์การสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ กับเจ้าของภาษา จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะเฉพาะบางอย่างเพิ่มเติม เช่น การเจรจาต่อรอง การเชิญชวน การอธิบายขยายความ การขอข้อมูล การอภิปรายซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นชีวิตจริง (LeLoup and Ponterio, 1997) ด้วยเหตุนี้ การเรียนภาษาโดยมุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะเพียงอย่างเดียว อาจเป็นผลให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบของภาษาดีขึ้น แต่จะไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาในสถานการณ์ที่เป็นจริง ผ่านเนื้อหาที่หลากหลายสาระการเรียนรู้อื่นจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น

2. ในการประเมินทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บไซต์ฯ ผู้วิจัยดำเนินการประเมิน รวม 2 ครั้ง ในขั้นการออกแบบและพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บไซต์ฯ และขั้นการประเมินและปรับปรุงทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บไซต์ฯ ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิที่ส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหา มีความเหมาะสม สอดคล้องกับระดับชั้น และระดับความยากง่ายทางภาษา และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นผลมาจาก การเตรียมการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บไซต์ฯ มาเป็นอย่างดี โดย มีทั้งการรวบรวมบทเรียนเว็บไซต์ฯ มาจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม สาระการเรียนรู้ จากนั้นยังจำแนกเนื้อหาตามระดับความยากง่ายทางภาษาอังกฤษ รวมทั้งการจัดทำเอกสารวิเคราะห์องค์ประกอบของบทเรียนประกอบในทุก

บทเรียน สะท้อนให้เห็นว่าผู้วิจัยได้คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนในการเรียนรู้ การจำแนกผู้เรียนโดยใช้ระดับความยากง่ายทางภาษา จะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของการทำภาระงาน และไม่เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กเก่ง หรือเด็กอ่อนของชั้นเรียน ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทรัพยากรการศึกษามาอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยจัดทำทรัพยากรการศึกษาที่รวบรวมเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งการเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อครูและนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของทรัพยากรการศึกษาที่ดี ดังที่ นาดยา ปิลันธนานนท์ และคณะ (2542) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรการศึกษาอิงเว็บว่าเป็นเครือข่ายของความรู้หรือเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) ซึ่งปัจจุบันจะอยู่ในรูปของเว็บไซต์ (Website) ที่มุ่งให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ประกอบด้วยสื่อการเรียนการสอนทั้งแบบสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแหล่งความรู้สำหรับครู (Teacher Resources) และช่วยครูในการจัดกิจกรรมที่ท้าทายและเป็นจริง (Authentic and Challenging Tasks)

อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของสาระการเรียนรู้อื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่า เนื้อหาภาษาอังกฤษในระดับกลางและระดับสูง ในบางบทเรียนยากเกินไป และเสนอแนะให้มีการสืบค้นบทเรียนที่มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ที่มีเนื้อหาต่างๆ ไปไม่ต้องลงลึกมากนัก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินของ

กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน พบว่า มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยไม่มีตัวเลขที่แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาที่เกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในทั้งระดับกลางและระดับสูงยากเกินไป

ส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยี ที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านมีความเห็นว่าในระดับสูงมีเนื้อหาที่น่าสนใจและไม่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะข้อจำกัดในการสืบค้น เนื่องจากบทเรียนเว็บเคสท์ที่ผู้จัดทำไว้ จัดทำตามหลักสูตรของประเทศนั้นๆ ซึ่งอาจจะเหมาะสำหรับนักเรียนที่เป็นเจ้าของภาษามากกว่า ดังนั้นจึงน่าจะเป็นการดีกว่า ถ้าครูได้พัฒนาบทเรียนเว็บเคสท์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ชั้นเองให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเว็บไซต์สำหรับการพัฒนาบทเรียนเว็บเคสท์ และแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไว้ให้แล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการประเมินของกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน พบว่า มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนเห็นว่า เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาและเทคโนโลยีมีความเหมาะสมมากที่สุดถึงร้อยละ 92.6

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอและเทคโนโลยีที่ใช้ ของผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนมีความสอดคล้องกัน โดยเห็นว่า ทรัพยากรการศึกษามบทเรียนเว็บเคสท์ๆ มีการจัดวางองค์ประกอบสวยงาม มีองค์ประกอบเสริมที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในการที่ผู้วิจัยนำเครื่องมือบริการทางเทคโนโลยี Web 2.0 มาใช้ในการพัฒนาเว็บบล็อก โดยใช้เป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการศึกษาเว็บเคสท์ๆ

ซึ่งช่วยให้ครูและนักเรียนได้รับความสะดวกในการศึกษาข้อมูลมากขึ้น เช่น การนำ Google Translator, Facebook เป็นต้น มาใช้เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้วิจัยได้อย่างง่ายดาย ซึ่ง Web 2.0 เป็นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง (Two-way Communication) โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Co-Creation) และการนำเสนอเนื้อหา(Content) (O'Reilly, 2007) สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนของโรงเรียนในโครงการภาคภาษาอังกฤษ เป็นผู้ ที่มีพื้นฐานในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี จึงมองเห็นประโยชน์และรู้สึกยินดีที่จะนำทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บควอสท์ไปใช้ต่อไป ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ผลการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บควอสท์ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จสามารถเผยแพร่ให้ครูผู้สอนได้เข้าถึงนวัตกรรมทางการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น อันจะส่งผลถึงการพัฒนาศึกษาของประเทศต่อไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บควอสท์ฯ
  - 1.1 การสืบค้นบทเรียนเว็บควอสท์ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง
    - 1.1.1 ควรศึกษาวิธีการที่จะเก็บบทเรียนเว็บควอสท์ที่วิเคราะห์ไว้แล้วให้สามารถนำมาใช้ในลักษณะ off line ได้ เนื่องจากมีบทเรียนเว็บควอสท์ที่ตีหลายเว็บควอสท์ถูกปิดการใช้งานไปอย่างน่าเสียดาย

- 1.1.2 ควรเลือกบทเรียนเว็บควอสท์และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องที่มีรูปแบบสีสันและกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นความสนใจนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น
- 1.1.3 ควรได้มีการตรวจสอบการเชื่อมโยงต่างๆ ของบทเรียนเว็บควอสท์ที่คัดเลือกมา ก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์กิจกรรม เพื่อไม่ให้ต้องเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์
- 1.2 การอัปโหลดข้อมูลขึ้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
  - 1.2.1 ควรได้มีการตรวจสอบข้อมูลและการเชื่อมต่อต่างๆให้เป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ก่อนทุกครั้ง และเมื่ออัปโหลดขึ้นไปแล้วก็ควรตรวจสอบอีกครั้ง
  - 1.2.2 การใช้ภาพประกอบซึ่งเป็นภาพที่โหลดมาจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ต้องตรวจสอบดูให้แน่ใจก่อนว่าภาพนั้นๆ ไม่มีลิขสิทธิ์ และควรบอกที่มาของภาพไว้ด้วย
2. ข้อเสนอแนะในการนำทรัพยากรการศึกษาบทเรียนเว็บควอสท์ฯไปใช้
  - 2.1 นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง หรือใช้เสริมการเรียนนอกห้องเรียน ผู้สอนควรจัดทำแผนการสอนประกอบการใช้บทเรียนเว็บควอสท์ และควรมีการเตรียมการล่วงหน้า ตรวจสอบการใช้งาน และศึกษาเอกสารวิเคราะห์องค์ประกอบบทเรียนเว็บควอสท์ให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนนำไปใช้
  - 2.2 ครูผู้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สุขศึกษา การงานอาชีพ สามารถนำไปใช้สอนในรายวิชาที่ครูรับผิดชอบได้ เนื่องจากเนื้อหาที่นำมาเป็นเนื้อหาที่อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่แล้ว ครูอาจจะต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อเน้นการใช้เนื้อหาที่จัดเตรียมไว้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม

- 2.3 ใช้ในการสืบค้นข้อมูล เพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้
ประกอบการเรียนการสอนตามปกติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการนำทรัพยากร
การศึกษาบทเรียนเว็บแควสท์ไปใช้กับผู้เรียน
2. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาบทเรียนเพิ่มเติมใน
ทักษะด้านการฟังและการพูด
3. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาทรัพยากรการศึกษา
บทเรียนเว็บแควสท์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
อื่นๆ ให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2541). *ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). *Designing e-Learning: หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- นათยา ปิลันธนานนท์, มธุรส จงชัยกิจ และศิริรัตน์ นีละคุปต์. (2542). *การศึกษาตามมาตรฐาน: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: แม็ค
- ประพนธ์ จันทวิเทศ. (2553). *เว็บไซต์สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2556, จาก http://www.bpcd.net/new_subject/general/Articles/04.pdf.
- วรลักษณ์ ศรีโย. (2555). “*ซีครูไทยทำลายความกลัวของเด็ก ไม่ยอมรับความต่าง-ความคิดเห็น ส่งผลการเรียน’ภาษาอังกฤษ*.” ศูนย์ข่าว ITCJ. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2556, จาก <http://www.tcijthai.com/TCIJ/view.php?ids=1677>.
- วสันต์ อดิศักดิ์. (2546). *WebQuest: การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางบน World Wide Web*. *วารสารวิทยบริการ*, 14(2), 52.
- Discover The joy of English. 2004. *What Are WebQuests?* สืบค้นเมื่อ January 28, 2008, จาก www.iwebquest.com/hotlist.htm.
- Dodge, B. (1997). *Some thoughts about WebQuest*. สืบค้นเมื่อ January 6, 2008, จาก http://webquest.sdsu.edu/about_webquest.html.
- LeLoup, J. and R. Ponterio. (1997). *Internet Technologies for Authentic Language Learning Experiences*. Washington, DC: ERIC Clearinghouse on Languages and Linguistics.
- O’Reilly, T. (2007). What is web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software. *International Journal of Digital Economics* 65, 17-37.

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Development Guidelines of Internal Quality Assurance in Kasetsart University

กัลยาณี รัตนาวาระ*
Kanlayanee Ratanavaraha*

---

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Master of Education, Educational Administration, Kasetsart University.

*E-mail : aey_k19@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารคณะวิชา ผู้บริหารสถาบัน สำนัก ผู้บริหารหน่วยงานย่อย ผู้มีประสบการณ์ด้านการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนี้ ด้านการตรวจสอบด้านการปฏิบัติ ด้านการวางแผน และด้านการพัฒนาปรับปรุงตามลำดับ สำหรับปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนี้ ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนาปรับปรุง ด้านการปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการวางแผน ควรเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจทั้งผู้บริหารและบุคลากร ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการประกันคุณภาพ รวมทั้งพัฒนาฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงเพื่อใช้ในการวางแผน เพื่อเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนามหาวิทยาลัย ส่วนด้านการปฏิบัติ ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ทำงานตามวงจร PDCA อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มองเห็นผลผลิตและผลลัพธ์ที่เป็นผลสำเร็จสืบเนื่องจากการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพ สำหรับด้านการตรวจสอบ ผู้บริหารและบุคลากร ควรมีความรู้ ความเข้าใจเกณฑ์การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนด้านสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาปรับปรุง ผู้บริหารและบุคลากร ควรตระหนัก และเห็นถึงประโยชน์ของการประกันคุณภาพอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : สภาพปัญหา แนวทางการพัฒนา การประกันคุณภาพภายใน

Abstract

The purpose of this research are 1) to study the problems of internal quality assurance operations in Kasetsart University and 2) to determine the guidelines to develop internal quality assurance operations in Kasetsart University. The sample consisted of president, deans, institutional administrators, departmental administrators, and experts of quality assurance. This research used questionnaires and semi-structured selection interview as research instruments. The analysis of data employed percentage, mean and standard deviation.

The results of this research were as follows: 1) The condition of internal quality assurance of Kasetsart University was overall at the average level, ranking from the highest to lowest level as Check, Do, Plan and Act. The problems of internal quality assurance operation of Kasetsart University was at the average level, ranking from the highest to lowest level as Plan, Act, Do and Check. 2) Development guidelines of internal quality assurance of Kasetsart University were as follows: In planning, the management and information arrangement was suggested to be done for all authorities and staff involved to see the objectives of internal quality assurance. The data base should also be development. In operation, the PDCA methodology should be promoted to all staff to apply on their tasks efficiently and consistently to agree with the internal quality assurance criteria. In assessment, the authorities and staff should share visions. In improvement, the comprehension of internal quality assurance should be unceasingly adjacent to all authorities and staff.

Keywords : Condition Problem, Development Guidelines, Internal Quality Assurance

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไข ปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็น กระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้าน ต่างๆ ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและ ความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีวิต และ ประกอบอาชีพอย่างมีความสุข รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน

การประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่ จะยกมาตรฐานของสถานศึกษาต่างๆ ผลักดันให้ ได้มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพ มาตรฐานของสถานศึกษาป้อนกลับมาเพื่อรายงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ร่วมกันสนับสนุน และพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมีความเชื่อว่าถ้ากระบวนการประกันคุณภาพ มีการวางระบบอย่างถูกต้องแล้วคุณภาพที่ดีก็ จะตามมาด้วย รัฐเห็นความสำคัญของการศึกษา จึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 6 ว่าด้วย มาตรฐานการประกันคุณภาพการ ศึกษา ได้ระบุไว้ในมาตรา 47 ว่า ให้มีระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและระบบการประกัน คุณภาพภายนอก ทั้งนี้ ระบบ หลักเกณฑ์ และ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตาม ที่กำหนดกฎกระทรวง และมาตรา 48 ที่ให้หน่วย งานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการ ประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ

อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เปิดเผย ต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการ ประกันคุณภาพภายนอก สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ (2548)

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับ อุดมศึกษา เป็นผลมาจากพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายและ หลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ และมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพ ภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการผดุงรักษา คุณภาพและมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษา

การประกันคุณภาพภายใน เป็นการสร้าง ระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็น ไปตามนโยบาย เป้าหมาย และระดับคุณภาพตาม มาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษา และ/หรือ หน่วยงานต้นสังกัด และเป็นผู้กำหนดให้มีระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็น รายงานการประเมินคุณภาพภายในเสนอต่อหน่วย งานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผย ต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และ มาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกัน คุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายนอก เป็นการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพและ

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกรอบ 5 ปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2553 สมศ. ได้ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง ทั้งระดับสถาบันและกลุ่มสาขาวิชา ตามจุดเน้นของสถาบันว่าเป็นสถาบันที่เน้นด้านการวิจัย พัฒนาสังคม พัฒนาศิลปะและวัฒนธรรม หรือจะเลือกเน้นเฉพาะการผลิตบัณฑิต ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดตัวบ่งชี้เฉพาะจำนวนหนึ่งที่สถาบันต้องถูกประเมินตามจุดเน้นนอกเหนือจากตัวบ่งชี้ร่วม และเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพทั้งระดับสถาบันและกลุ่มสาขาวิชา ซึ่งหมายถึงทุกตัวบ่งชี้จำเป็นต้องมีเกณฑ์กำกับ เพื่อตัดสินคุณภาพว่าผ่านการรับรองตามมาตรฐานคุณภาพหรือผ่านการรับรองแบบมีเงื่อนไข หรือไม่ผ่านการรับรอง ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 3 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ประเมินคุณภาพภายนอกเป็นที่เรียบร้อยแล้วในปีการศึกษา 2553

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาได้คำนึงถึงมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวบ่งชี้ภายในองค์ประกอบ 9 ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถาบันระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนดำเนินการ องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา องค์ประกอบ

ที่ 4 การวิจัย องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและจัดการ องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ และองค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ โดยมุ่งเป้าหมายไปยังการพัฒนาผลผลิตทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนด ภายใต้หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถาบันอุดมศึกษา คือ การให้เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) ความมีอิสระในการดำเนินการของสถาบัน (Institutional Autonomy) และความพร้อมของสถาบันที่จะรับการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกตามหลักการของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาได้นำเอาหลักการ แนวคิด หลักเกณฑ์ ระบบและวิธีการในการประกันคุณภาพภายในมาเป็นเครื่องมือของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่คาดหวังภายใต้บริบทของสถาบัน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่ต้องดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพ และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในระบบประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงมีเอกภาพและความชัดเจนในการประกันคุณภาพ และคงไว้ซึ่งมาตรฐานและคุณภาพการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม ตลอดจนจรรยาวัชซึ่งเอกลักษณ์ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ดี จึงได้ประกาศนโยบายการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546 สำนักประกันคุณภาพ, (2548, หน้า 21) โดยมีสำนักประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบประสานงานกลางกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินการ

ด้าน ประกัน คุณ ภาพ ของ มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์

การ ประกัน คุณ ภาพ ภายใน ของ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้กำหนดเป็นส่วน
 หนึ่งของกระบวนการบริหารของมหาวิทยาลัยที่
 ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เน้นการประสานงาน
 และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยจะ
 ต้องมีการร่วมกันในกระบวนการวางแผน (Plan)
 การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการ
 พัฒนาปรับปรุง (Action) เพื่อให้การทำงานได้ผล
 และมีคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
 แห่งชาติ (2548)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ดำเนินการ
 ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ
 โดยเริ่มจากกระบวนการตรวจสอบคุณภาพภายใน
 ปี พ.ศ.2544 และเริ่มกระบวนการประเมินคุณภาพ
 ภายใน ปี พ.ศ.2547 ส่งผลให้ทุกหน่วยงานได้รับ
 ทราบข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำกลับไปพัฒนา
 ปรับปรุงตามกระบวนการ PDCA อย่างไรก็ดีตาม
 พบว่า การดำเนินงานในทุกระดับของหน่วยงานยัง
 ไม่สามารถพัฒนาปรับปรุงตามกระบวนการ PDCA
 ยังผลให้การพัฒนาปรับปรุงยังไม่เกิดการพัฒนา
 องค์กรอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง วิไลรัตน์ วิริยะ
 วิบูลย์กิจ, ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ (2554)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว
 ข้างต้น จะเห็นว่าการดำเนินการประกันคุณภาพ
 การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการ
 ศึกษาของมหาวิทยาลัย การที่จะพัฒนาคุณภาพ
 การศึกษานั้น จำเป็นต้องทราบถึงสภาพและปัญหา
 ของการดำเนินงานในการประกันคุณภาพการ
 ศึกษาและนำเสนอแนวทางการศึกษาการดำเนิน
 งานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ
 จะส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นมาตรฐาน และ
 เป็นที่ยอมรับต่อสังคม ตลอดจนมีการจัดการศึกษา

อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึง
 มีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการ
 ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาน
 ศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเป็นแนว
 ให้แก่ผู้บริหาร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ผลการ
 ศึกษาวิจัยไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการประกัน
 คุณภาพการภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้
 มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนิน
 งานการประกันคุณภาพภายในของ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนิน
 งานการประกันคุณภาพภายในของ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่
 เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่
 ปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน
 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)
2. แบบสอบถามสภาพและปัญหาการดำเนิน
 งานการประกันคุณภาพภายในของ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นแบบ
 มาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 คือ
 มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนิน
 งานการประกันคุณภาพภายในของ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีลักษณะเป็น
 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสัมภาษณ์

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามการศึกษาสภาพและปัญหา การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความทาง วิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสังเคราะห์ เป็นแบบสอบถาม
  - 1.2 นำแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ ปรีกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไข
  - 1.3 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแก้ไขให้ ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้าน การพัฒนาปรับปรุง พิจารณาตรวจสอบความ ตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จำนวน 3 ท่าน ผลจาก การตรวจคุณภาพของแบบสอบถามจำนวน 62 ข้อ ได้ค่า IOC 1.00 จำนวน 27 ข้อ และค่า IOC 0.67 จำนวน 23 ข้อ
  - 1.4 แก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งเสนอคณะกรรมการที่ปรีกษา วิทยานิพนธ์ และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นอีกครั้ง จึง นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 คน
  - 1.5 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งหาค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ปรากฏว่า ผลของ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86
  - 1.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำ ไปใช้จริง

2. แบบสัมภาษณ์การศึกษาแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 2.1 นำผลจากสภาพและปัญหาการดำเนินงานการ ประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์มาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาความ เชื่อมโยงในลักษณะสภาพการปฏิบัติอันดับต่ำ สุด และปัญหาอันดับสูงสุด เพื่อมากำหนด กรอบในการสัมภาษณ์
  - 2.2 นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อคณะกรรมการที่ ปรีกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงแก้ไข
  - 2.3 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ไปสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถามการศึกษาสภาพและปัญหา การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 1.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.2 นำแบบสอบถามส่งไปยังต้นสังกัดที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง เพื่อดำเนินการตอบแบบสอบถาม
  - 1.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่าง ได้จำนวนทั้งสิ้น 385 คน คิดเป็น ร้อยละ 100
  - 1.4 นำผลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของการตอบ
2. แบบสัมภาษณ์ การศึกษาแนวทางการ พัฒนา การดำเนินงานการประกันคุณภาพ ภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 2.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอ ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามวัน และเวลาที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามจุดประสงค์และข้อกำหนดของการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 1.1 วิเคราะห์ ข้อมูลสถานภาพส่วนตัว ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
  - 1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้าน สภาพและปัญหา การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยวิเคราะห์ประเด็นจากบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัย และนำเสนอในลักษณะการบรรยาย

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ในประเด็นที่สำคัญ รายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 74.30 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์การประกันคุณภาพภายใน จำนวน 175 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.50 และมีอายุการทำงานระหว่าง 6 – 10 ปี จำนวน 142 คน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 36.90
2. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือ ด้านการตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.59) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = 0.55) และสภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาปรับปรุง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.64)
3. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการวางแผน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.47, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือ มหาวิทยาลัยมีการกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพภายในอย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.89, S.D. = 0.67) รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ เป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการดำเนินงานการ

- ประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.83, S.D. = 0.65) และสภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ มหาวิทยาลัยมีระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนประกันคุณภาพภายในที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.13, S.D. = 0.99)
4. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือ คณะทำงานประกันคุณภาพภายในมีความรู้ความเข้าใจในแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในให้เพียงพอต่อการประเมินคุณภาพภายใน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, S.D. = 0.68) และสภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ การดำเนินงานประกันคุณภาพสอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.77)
  5. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการตรวจสอบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินคุณภาพภายในมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.66, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ การกำหนดวิธีการประเมินคุณภาพภายในมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, S.D. = 0.66) และสภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่ตรง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.48, S.D. = 0.72)
  6. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ด้านการพัฒนาปรับปรุง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับสูงสุด คือ การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาพัฒนาการประกันคุณภาพภายในได้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.43, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ การประกันคุณภาพภายในทำให้ทุกหน่วยงานประสบผลสำเร็จบรรลุ เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.42, S.D. = 0.72) และสภาพการปฏิบัติอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ มหาวิทยาลัยมีการเทียบเคียงการประกันคุณภาพภายในกับหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 0.84)
  7. การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.81, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.04, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาปรับปรุง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.80, S.D. = 0.80) และปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ ด้านตรวจสอบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.60, S.D. = 0.79)

8. การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการวางแผน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.04, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาอยู่ในอันดับสูงสุด คือ มหาวิทยาลัยมีแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ แผนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยยังขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = 1.03) และปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายปรัชญา วัฒนธรรม วิสัยทัศน์ เป้าหมายไม่สอดคล้องกับความต้องการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.70, S.D. = 0.99)
9. การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการปฏิบัติ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.79, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาอยู่ในอันดับสูงสุด คือ บุคลากรขาดทักษะในการทำงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.03, S.D. = 0.93) รองลงมา คือ การจัดโครงการ/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษาขาดการได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.95, S.D. = 0.97) และปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในยังไม่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.57, S.D. = 0.87)
10. การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการตรวจสอบ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.60, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาอยู่ในอันดับสูงสุด คือ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มีความรู้ ความเข้าใจในเกณฑ์การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่ไม่ตรงกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.72, S.D. = 0.94) รองลงมา คือ การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในยังขาดประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.72, S.D. = 0.92) และปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ การกำหนดวิธีการประเมินคุณภาพภายในยังไม่มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.54, S.D. = 0.87)
11. การวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการพัฒนาปรับปรุง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.81, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาอยู่ในอันดับสูงสุด คือ การประกันคุณภาพภายในหน่วยงานยังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย และยังขาดประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.88, S.D. = 0.96) รองลงมา คือ การนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาพัฒนาการประกันคุณภาพภายในขาดความต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.87, S.D. = 0.90) และปัญหาอยู่ในอันดับต่ำสุด คือ การพัฒนาตัวบ่งชี้ ระบบ/กลไกการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยยังไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.66, S.D. = 0.89)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายในประเด็นที่สำคัญ รายละเอียดดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาพรวมด้านการพัฒนาปรับปรุง อันดับต่ำสุด ($\bar{x} = 3.38$, S.D. = 0.64) อาจเป็นเพราะ หน่วยงานยังไม่เห็นถึงความสำคัญของผลการประเมินคุณภาพภายใน จึงไม่นำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารงาน รวมทั้งขาดความเข้าใจในการเชื่อมโยงผลการประเมินมากำหนดเป็นแผนพัฒนาปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลรัตน์ วิริยะบุญกิจ, ธนศ ดาวรุ่งโรจน์ (2554) กล่าวว่า หน่วยงานไม่มีการปรับปรุงการดำเนินงาน บางครั้งต้องมีการสั่งการจากหน่วยงานภายนอก การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคเพื่อจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุงยังไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผล รวมทั้งขาดงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงด้วย
2. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการวางแผน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับต่ำสุด ($\bar{x} = 3.13$, S.D. = 0.99) มหาวิทยาลัยมีระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนประกันคุณภาพภายในที่สามารถเชื่อมโยงกัน อาจเป็นเพราะ ระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน มีระบบสารสนเทศหลายด้าน เช่น ด้านวิจัย ด้านการบริการวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการเงิน เป็นต้น

แต่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบสารสนเทศด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน จึงเกิดปัญหาอุปสรรคในการใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนของผู้บริหาร หรือนำมาเป็นข้อมูลเพื่อการประกันคุณภาพ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ เสาวลักษณ์ บุญจันทร์ (2555) บทคัดย่อ พบว่า ต้องมีการจัดทำระบบสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับ ผลการประเมินคุณภาพภายในในระดับมหาวิทยาลัย (2555, 26) ที่ว่า ระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยยังต้องการการพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่างๆ และเชื่อมโยงในทุกวิทยาเขตให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทบทวนและกำหนดมาตรฐานข้อมูลกลางที่สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลทุกระบบได้

3. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการปฏิบัติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับต่ำสุด ($\bar{x} = 3.42$, S.D. = 0.77) การดำเนินงานประกันคุณภาพ สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีหลายวิทยาเขต และทุกวิทยาเขต มีคณะวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ และมีภารกิจการเรียนการสอนที่หลากหลาย จึงทำให้แต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชนารถ ชื่นจ้อย (2553) พบว่า มหาวิทยาลัยนเรศวร ในด้านการศึกษาและการเตรียมการมีปัญหาในระดับมาก คือ การตีความศัพท์เฉพาะบางคำเพื่อให้ตรงกับบริบทของหน่วยงานของคณะแพทยศาสตร์และศูนย์แพทยศาสตรศึกษา ยังไม่มีความชัดเจน และสอดคล้องกับ

- งานวิจัยของ เสาวลักษณ์ บุญจันทร์ (2555) บทคัดย่อ พบว่า ต้องมีการกำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน
4. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการตรวจสอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.48, S.D. = 0.72) และปัญหาการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านตรวจสอบ อันดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.03, S.D. = 0.93) คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มีความรู้ ความเข้าใจในเกณฑ์การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่ไม่ตรงกัน อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ยังมีการสร้างประสบการณ์ตามเกณฑ์ ตัวบ่งชี้ ของการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพศึกษาไม่เพียงพอ การจัดสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การระดมสมอง ยังไม่สม่ำเสมอ ทำให้ผลการตรวจสอบ/การประเมิน มีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละหน่วยงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของถิรนนท์ ปาลี (2553) บทคัดย่อ ความสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาในการดำเนินการ คุณวุฒิประสบการณ์ของคณะกรรมการ การนำข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการเป็นแนวทางการพัฒนา รวมทั้งงานวิจัยของกรรณิการ์ เทศกาล (2554) บทคัดย่อ พบว่า ขาดการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทำให้ไม่มีการพัฒนาปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา และสมยศ นาวิการ (2545, 23) กล่าวว่า ผู้มีส่วนร่วมต้องมีความรู้ที่จำเป็นในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง บ่อยครั้งที่บุคคลถูกขอให้ลงมือปฏิบัติในเรื่องที่พวกเขาไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเลย สิ่งเหล่านี้กลายเป็นข้อแก้ตัว สิ่งเหล่านี้เป็นความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารที่จะทำให้พนักงานมีความรู้ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติ ฝ่ายบริหารควรจะให้การฝึกอบรมที่จำเป็นกับพวกเขา
  5. จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินงาน ประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านการพัฒนาปรับปรุง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับต่ำสุด ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 0.84) มหาวิทยาลัยมีการเทียบเคียงการประกันคุณภาพภายในกับหน่วยงานอื่น อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยหลายแห่งมักจะไม่ได้เปิดเผยข้อมูลในด้านการประกันคุณภาพ จึงไม่สามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยได้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของถิรนนท์ ปาลี (2553) บทคัดย่อ ความสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การให้ความสำคัญกับขั้นตอนการเตรียมการประเมินและตรวจสอบ ขั้นตอนการประเมินและตรวจสอบ ขั้นตอนภายหลังการประเมินและตรวจสอบ และการเทียบเคียงผลการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น
  6. จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาพรวมด้านการวางแผน อันดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.04, S.D. = 0.78) อาจเป็นเพราะ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการระดมสมองการจัดทำแผนกลยุทธ์แผน

ปฏิบัติการ แผนพัฒนาคุณภาพ ยังน้อย ส่งผลให้แผนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ชัดเจนในการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมหาวิทยาลัยมีขนาดใหญ่ มีหลายวิทยาเขต และมีบุคลากรจำนวนมาก การสื่อสารเพื่อการรับรู้แผนอาจจะยังไม่ทั่วถึง บุคลากรยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องการวางแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของวไลรัตน์ วิริยะบุลย์กิจ, ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์ (2554) บุคลากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจน้อยในเรื่องการจัดทำแผน ส่วนใหญ่มีความเห็นในด้านขาดการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ แผนงานที่จัดทำไม่ชัดเจนพอที่จะทำให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การวางแผนมีความล่าช้าเพราะมีการเปลี่ยนแปลงในระดับบนขึ้นไป รวมทั้งเมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, 33) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมระดมสรรพกำลัง เช่น พลังความคิด สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ จะทำให้การจัดทำแผน และนำไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จมากขึ้น และสมยศ นาวิการ (2545: 23) กล่าวว่า องค์กรหลายแห่งพบว่าขาดการติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งขององค์กร การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ในองค์กรจึงเป็นการติดต่อสื่อสารจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง

7. จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ด้านการวางแผน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.95) มหาวิทยาลัยมีแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ อาจเป็นเพราะบุคลากรยังเข้าใจว่าการประกันคุณภาพ

เป็นเพียงแค่การประเมินคุณภาพ จึงดำเนินการประกันคุณภาพเพียงแค่เตรียมเอกสารหลักฐานไว้สำหรับให้คณะกรรมการเข้ามาประเมินฯเพียงเท่านั้น เมื่อการประกันคุณภาพระดับหน่วยงานไม่บรรลุเป้าหมาย จึงส่งผลกระทบต่อประกันคุณภาพระดับมหาวิทยาลัย เพราะการประกันคุณภาพนั้นเชื่อมโยงกันในทุกๆระดับ นอกจากนี้ ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, สุณี รักษาเกียรติศักดิ์ (2546, 137) กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นเพียงเพื่อการตรวจสอบและประเมินคุณภาพมากกว่าการแสดงถึงคุณภาพที่คาดหวังโดยรวม

8. จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ด้านการปฏิบัติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 3.03, S.D. = 0.93) บุคลากรขาดทักษะในการทำงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน อาจเป็นเพราะ บุคลากรไม่เข้าใจในการทำงานตามระบบประกันคุณภาพอย่างแท้จริง ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนางานได้อย่างเป็นระบบ มีภาระงานมาก ไม่มีเวลาเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวลักษณ์ บุญจันทร์ (2555) บทคัดย่อพบว่า ต้องจัดให้บุคลากรได้รับพัฒนา ฝึกอบรมเพื่อการประเมินและดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ
9. จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ด้านการพัฒนาปรับปรุง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อันดับสูงสุด ($\bar{x}$ = 2.88, S.D. = 0.96) การประกันคุณภาพภายในหน่วยงานยังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย

และยังขาดประสิทธิภาพอาจเป็นเพราะยังไม่เห็นถึงความสำคัญในระบบประกันคุณภาพที่สามารถมาใช้พัฒนางานได้อย่างแท้จริง หรือการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากร หรือผู้ได้รับผิดชอบด้านประกันคุณภาพเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทน์ สมจันท์ (2553) บทคัดย่อพบว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้กระบวนการประกันคุณภาพภายในเพิ่มมากขึ้นในทุกระดับ และสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในระดับมหาวิทยาลัย (2555, 26) ที่ว่า มหาวิทยาลัยควรกำหนดให้คณาจารย์และบุคลากรใหม่ ตลอดจนผู้บริหารทุกระดับที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ต้องผ่านการอบรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเข้าใจการประเมินคุณภาพในทิศทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานประกันคุณภาพของหน่วยงานได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและบุคลากรผู้รับผิดชอบในการประกันคุณภาพ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. ด้านการวางแผน จากผลการวิจัยพบว่า
  - 1.1 ปัญหาภาพรวมอันดับสูงสุด คือ ด้านการวางแผน ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมระดมสมองในการจัดทำแผนต่างๆ เพื่อแผนนั้นจะได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถปฏิบัติได้จริง รวมทั้งสร้างเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยการจัดอบรมด้านการจัดทำแผนอย่างสม่ำเสมอ
  - 1.2 สภาพการปฏิบัติด้านการวางแผนรายข้ออันดับต่ำสุด คือ มหาวิทยาลัยมีระบบ

สารสนเทศเพื่อการวางแผนประกันคุณภาพภายในที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรมีฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงได้ทุกฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการจัดฐานข้อมูลควรกำหนดความต้องการข้อมูลสารสนเทศให้ชัดเจน การประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาวิธีการเชื่อมโยง การได้มาซึ่งข้อมูล กำหนดลักษณะคุณภาพของข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบมากขึ้น

- 1.3 ปัญหาด้านการวางแผนรายข้ออันดับสูงสุด คือ มหาวิทยาลัยมีแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้น จึงควรเตรียมความพร้อมของบุคลากร ตั้งแต่การสร้างความรู้ ทัศนคติ การเสริมความรู้ ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพทุกระดับ ให้เข้าใจถึงการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพในทุกชั้นตอนตามวงจรคุณภาพ PDCA สนับสนุน ผลักดัน ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่มีการให้ความรู้ และตั้งเป้าหมายความสำเร็จของการประกันคุณภาพที่สามารถปฏิบัติได้
  2. ด้านการปฏิบัติ จากผลการวิจัยพบว่า
    - 2.1 สภาพด้านการปฏิบัติรายข้ออันดับต่ำสุด คือ การดำเนินงานประกันคุณภาพไม่สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรกำหนดปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์ และตัวบ่งชี้ให้ชัดเจน และสามารถวัดได้จริง เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถนำไปกำหนดการดำเนินงานภายในของหน่วยงานได้ รวมทั้งหน่วยงาน ควร คำนึง ถึง ความ เชี่ยวชาญ

- ความโดดเด่น ที่จะกำหนดเป็นอัตลักษณ์ เพราะหน่วยงานจะเข้าใจบริบทของหน่วยงานอย่างแท้จริง
- 2.2 ปัญหาด้านการปฏิบัติรายข้ออันดับสูงสุด คือ บุคลากรขาดทักษะในการทำงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน เพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยควรสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ ให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพตามวงจร PDCA รวมทั้งมหาวิทยาลัยควรมีระบบการควบคุมกระบวนการ PDCA ด้วยการให้รางวัลหรือการลงโทษ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นตามกระบวนการคุณภาพต่อไป
3. ด้านการตรวจสอบ จากผลการวิจัยพบว่า
- 3.1 สภาพการปฏิบัติด้านการตรวจสอบรายข้ออันดับต่ำสุด และปัญหาด้านการตรวจสอบรายข้ออันดับสูงสุด คือ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาไม่ตรงกัน ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มีหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในก่อน แต่เป็นเพียงการอบรมตามหลักสูตรยังไม่มี การปฏิบัติจริง ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ การที่มหาวิทยาลัยมอบหมายให้ คณะกรรมการฯ ได้ฝึกประสบการณ์เป็นประจำ รวมทั้งจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อร่วมระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยน ประสิทธิภาพ จากทั้งผู้ประเมินหน้าใหม่ และผู้ที่มีประสบการณ์ประเมินฯ เพื่อให้
- เกิดความชำนาญ และมีการตัดสินใจแตกต่างกัน
4. ด้านการพัฒนาปรับปรุง จากผลการวิจัยพบว่า
- 4.1 สภาพการปฏิบัติภาพรวมอันดับต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาปรับปรุง ดังนั้นมหาวิทยาลัย ควรกระตุ้นให้ทุกหน่วยงานนำผลการประเมินคุณภาพภายใน ไปพัฒนาปรับปรุง อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและพิจารณำผลการประเมินในแต่ละปีเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนงานในปีต่อไป และควรกระตุ้น ใจให้ทุกหน่วยงานพัฒนาคุณภาพให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและมีการพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป
- 4.2 สภาพการปฏิบัติด้านการพัฒนาปรับปรุงราย ข้ออันดับต่ำสุด มหาวิทยาลัยมีการเทียบเคียง การประกันคุณภาพภายในกับหน่วยงานอื่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรสร้างเครือข่ายระหว่าง สถาบัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ แทนการเทียบเคียง รวมทั้ง มหาวิทยาลัยและเครือข่าย ควรให้ความสำคัญ กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็น รากฐานการศึกษาในระดับต้น ให้บริการให้คำ ปรึกษาด้านวิชาการ และด้านอื่นๆที่จำเป็น เมื่อ รากฐานการศึกษาระดับต้นแข็งแรงแล้ว ย่อม จะส่งผลดีแก่การเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ต่อไป
- 4.3 ปัญหาด้านการพัฒนาปรับปรุงรายข้ออันดับ สูงสุด คือ การประกันคุณภาพภายในหน่วยงานยังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย และยังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งการประกันคุณภาพจะสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และมี ประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารต้องตระหนัก ให้ ความสำคัญ เห็นประโยชน์ และทำความเข้าใจ

เข้าใจการประกันคุณภาพอย่างแท้จริงที่สามารถเป็นเครื่องมือทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการทำงาน และคุณภาพชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารเข้าใจและตระหนักแล้ว ย่อมเป็นแบบอย่างให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นถึงความสำคัญจากผู้บริหาร ซึ่งนำวงจร PDCA มาเป็นแนวทางในการบริหารงาน รวมทั้งต้องถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เมื่อทั้งผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ ได้ดำเนินตามวงจรคุณภาพ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนกันรับผิดชอบงานประกันคุณภาพ คุณภาพก็ยังคงอยู่ในตัวบุคคลและหน่วยงานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจวิจัยและเกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจากการนำวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการปฏิบัติงาน
2. ควรเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะวิชา สถาบัน สำนัก และระดับหน่วยงานย่อย

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา เทศกาล. (2554). *ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2*. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คณะผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2555). *รายงานผลการประเมินคุณภาพภายใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2554*. อัดสำเนา
- ถิรนนท์ ปาลี. (2553). *การประเมินคุณภาพระบบการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุชนารถ ชื่นจ้อย. (2553). *สภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด
- วีไลรัตน์ วิริยะวิบูลย์กิจ และ ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์. (2554). *การศึกษาประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตามกระบวนการ PDCA*. โครงการวิจัยทุนอุดหนุน มก. ปีงบประมาณ 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี และ สุนี รักษาเกียรติศักดิ์. (2546). *รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991 จำกัด.
- เสาวลักษณ์ บุญจันทร์. (2555). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2548). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545*. กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์ จำกัด.
- สำนักประกันคุณภาพ. (2548). *คู่มือระบบประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิลิปปินส์เซ็นเตอร์.

บทเรียนจากการรณรงค์การทำสวนครัวของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใน
พ.ศ. 2481-2487: แนวทางการนำมาใช้ในปัจจุบัน
A Lesson from Field Marshal P. Pibulsonggram's Kitchen Gardening
Campaign from 1938 to 1944: Modern-day Application

ปรศนีย์ เกศะบุตร*
Prasnee Kaysabutra*

---

*อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

*Instructor ,Department of Hotel Management ,School of Humanities and Tourism Management ,Bangkok University.

E-mail : prasnee.k@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องการรณรงค์การทำสวนครัว ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2487 เริ่มจากศึกษาปัจจัยอันเป็นที่มาของการส่งเสริมให้คนไทยในยุค นั้นทำสวนครัว และศึกษาแนวคิด นโยบาย ตลอดจนการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางในการส่งเสริมให้คนไทยในสังคมปัจจุบัน ทำสวนครัวได้มากขึ้นเพียงใด

จากการศึกษา พบว่าการรณรงค์การทำสวนครัว มีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย สร้างชาติอันเป็นนโยบายหลักที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้ในการบริหารประเทศ และเมื่อ ประเทศไทยเข้าร่วมทำสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งการประสบอุทกภัยอย่างรุนแรง ทำให้เกิดการ ขาดแคลนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค รัฐบาลได้ใช้นโยบายเร่งรัดส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัวมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร จึงดำเนินการด้วยการรณรงค์ชักชวนและใช้กลไกอำนาจรัฐสั่งการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

การรณรงค์การทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น รัฐบาลในปัจจุบันสามารถ นำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางโดยใช้วิธีการโฆษณา ชักชวน และการให้รางวัล

คำสำคัญ: การทำสวนครัว จอมพล ป.พิบูลสงคราม

Abstract

This research aims at studying Field Marshal P. Pibulsonggram's kitchen gardening campaign from 1938 to 1944, starting from a study of the factors which resulted in the kitchen gardening campaign, the concepts, policies as well as the government's performance to achieve its goal, and how the performance can serve as a lesson and guideline for a similar campaign in modern Thai society.

The study reveals that the kitchen gardening campaign complied with the nation-building policy, which was Field Marshal P. Pibulsonggram's regime's principle policy of administration. When Thailand entered the Second World War and suffered severe flooding, causing shortages of consumer goods, the government promoted kitchen gardening in order to resolve the problem of shortages through campaigns and state mechanisms to achieve its goal.

The kitchen gardening campaign during Field Marshal P. Pibulsonggram's regime can be used as a lesson and guideline for the present government in terms of campaigning through advertising, encouraging and rewarding.

Keywords: kitchen gardening, Field Marshal P. Pibulsonggram

บทนำ

แม้ว่าประเทศไทยจะได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารอยู่ในระดับแนวหน้าของโลก และมีความมุ่งหวังที่จะให้ประเทศเป็นครัวของโลก แต่ในสภาพการณ์ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตอาหารที่มีราคาแพง เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ส่งผลให้คนไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพื่อการบริโภคเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การบริโภคอาหารในชีวิตประจำวัน ยังมีสารพิษซึ่งเป็นสารเคมีต่างๆ ปะปนอยู่ในอาหาร จากการที่ผู้ผลิตอาหารนำมาใช้ปุ๋ยแต่งลงไปในวันฤดูปลูกแต่ละชนิด และผู้ที่เพาะปลูกพืชผัก ผลไม้ มีการใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากและสวยงาม ส่งผลให้ร่างกายของผู้บริโภคสะสมสารพิษจนทำให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ตามมา จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้บริโภครวมทั้งผู้ที่ใส่ใจในสุขภาพจึงต้องพยายามหาทางปรับตัวกับภาวะวิกฤตอาหารแพง และอาหารที่เจือปนด้วยสารเคมีต่างๆ ที่เข้าสู่ร่างกาย โดยเฉพาะสารเคมีที่มาจากผัก ซึ่งมีอัตราการเสี่ยงต่อการบริโภคสารพิษเข้าไปสะสมในร่างกายเป็นจำนวนมาก

การทำสวนครัวจึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้ผู้บริโภคได้รับประทานพืชผักสะอาด ซึ่งปลูกด้วยตนเอง ปลอดภัยจากสารพิษ อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่าย และหากผลผลิตมีปริมาณมากเกินความต้องการที่จะบริโภค ยังสามารถนำออกขาย ประกอบเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ ทำให้เศรษฐกิจของครัวเรือนดีขึ้น ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มุ่งส่งเสริมให้คนไทยพึ่งตนเอง มีอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย รู้จักการออม ตลอดจนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย

แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลตระหนักในความสำคัญและในคุณประโยชน์ จึงพยายามที่จะส่งเสริมให้คนไทยปลูกผักสวนครัว ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาล เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และเครือข่ายหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่ดำเนินการรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัว ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยมีพืชผักปลอดสารพิษเพียงพอในการบริโภค เป็นการส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่คนไทย และเพื่อลดภาระค่าครองชีพ แก่ปัญหาความยากจน (เทศบาลตำบลบ้านดู่, มปป, หน้า 1) อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่คนไทย ท่ามกลางกระแสลัทธิบริโภคนิยมที่กำลังครอบงำสังคมไทยทุกวันนี้

ดังนั้น ปัจจุบันกระแส “ปลูกผักกินเอง” จึงเกิดขึ้นและเริ่มเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในเขตเมืองและชนบท ตัวอย่างในเขตเมือง เช่น โครงการสวนผักคนเมือง ที่มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) ร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เกษตรในเมือง สาขาเจ้าชายผัก ลาดพร้าว 71, ศูนย์เรียนรู้การทำเกษตรในเมือง (สุวรรณภูมิ), สวนผักบ้านคุณตา ถนนสุขุมวิท 62, สวนเกษตรดาดฟ้า สำนักงานเขตหลักสี่, โรงแรมพระนครนอนเล่น, กองดุริยางค์ทหารบก, หมู่บ้านพฤกษาศิลเลจ คลอง 6 ปทุมธานี และโรงเรียนอิสลามวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อให้คนเมืองได้รู้จักปลูกผักไว้บริโภคเองในครัวเรือน สามารถพึ่งตนเองด้านอาหารให้มากขึ้น (ณัชพิมพ์ รัตนาสันนอก, 2555, หน้า1) ส่วนในเขตชนบทนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ซึ่งมีที่ดินได้หันมาใช้ระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการจัดการแหล่งน้ำ และการจัดสรรแบ่งส่วนพื้นที่ทำการเกษตรอย่างเหมาะสม การปลูกพืชผักสวนครัว

เป็นหลักการหนึ่งที่จะทำให้มีแหล่งอาหารซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีแหล่งอาหาร และยังก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (มูลนิธิเกษตรกรมัยยืน, มปป, หน้า 1)

ในอดีตนั้นการรณรงค์ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว เคยเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.

พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 ซึ่งอยู่ในยุคของการบริหารประเทศโดยใช้นโยบายสร้างชาติ ท่ามกลางสถานการณ์ภาวะสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวเป็นอย่างมาก ดังคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนี้

...อาหารเป็นสิ่งแรกที่ยังชีวิตของเราให้อยู่ได้ ในกรณีนี้ถ้าทุกท่านได้พยายามเสาะหาของท่านไว้เองแล้ว ท่านก็ไม่ต้องเดือดร้อนสวนครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะต้องมีไว้ประจำบ้านของท่าน ไข่ เป็ด ควรจะมีเลี้ยงไว้สำหรับรับประทาน ถ้าการทำสวนครัวกับการเลี้ยงสัตว์เป็นงานที่ได้ทำกันอย่างจริงจัง ทำเป็นประจำสำหรับบ้านแล้ว ก็จะเป็นการประหยัดรายจ่ายของแต่ละครัวเรือน อันเป็นหน่วยของชาติได้ปีละไม่น้อยเลย... (อ.พิบูลสงคราม, 2:2, 2518, หน้า 115)

จากการที่สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตอาหารแพงและอาหารที่เจือปนด้วยสารพิษ ผู้บริโภคส่วนหนึ่งจึงหันมาทำสวนครัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมายึดถือปฏิบัติ แต่กิจกรรมดังกล่าวก็ยังไม่มีความเป็นนโยบายระดับชาติดังเช่นในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยิ่งขาดการได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในฐานะผู้นำ ที่ได้ให้ความสำคัญต่อการทำสวนครัวเช่นกัน จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาว่า มีปัจจัยใดที่ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัว รัฐบาลมีแนวคิด นโยบาย และวิธีดำเนินงานอย่างไร การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางการส่งเสริมในสังคมไทยปัจจุบันได้มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัว
2. ศึกษาแนวคิด นโยบาย และวิธีดำเนินการของรัฐบาล
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวกับนโยบายสร้างชาติ
4. ศึกษาว่าสามารถนำวิธีการดำเนินการของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาปรับใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนไทยสังคมปัจจุบันทำสวนครัวได้มากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) และนำเสนอในรูปแบบของพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ตั้งคำถาม วัตถุประสงค์ ในการวิจัย
2. ศึกษาแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ ค้นคว้าจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ส่วนเอกสารที่ตีพิมพ์แล้วค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล เช่น หอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดสุรินทร์ โอสถานุเคราะห์ และเว็บไซต์ต่างๆ
3. วิเคราะห์ข้อมูลและจัดจำแนกประเภทของข้อมูลตามเค้าโครงงานวิจัย รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการตีความข้อมูล
4. สังเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเขียนและสรุปอภิปรายผล

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประวัติศาสตร์เรื่องราวสมัยที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 นั้น นับเป็นอีกช่วงสมัยหนึ่งที่สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในด้านการเมืองนั้นเกิดแนวคิดแบบเชื้อผู้นำและลัทธินิยมทหาร ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมที่เน้นการพึ่งพาตนเอง สร้างค่านิยมใหม่ให้คนไทยประกอบอาชีพค้าขาย พร้อมกับการใช้นโยบายต่อต้านและกีดกันชาวต่างชาติโดยเฉพาะคนจีน ทางด้านสังคม เป็นช่วงสมัยที่คนไทยต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้เจริญเทียบเท่ากับประเทศตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นตามแนวนโยบายสร้างชาติที่รัฐบาลใช้ปฏิบัติเป็นนโยบายหลักในการบริหารประเทศ โดยมีลัทธิชาตินิยมเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ เพื่อมุ่งหวังให้ชาติไทยมีความ

เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบายสร้างชาติ ดังที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกล่าวถึงความหมายของคำว่าสร้างชาติ ไว้ว่า “...ชาติไทยมีอยู่แล้ว แต่สถานะบางอย่างของชาติยังไม่ถึงขั้นระดับสมความต้องการของประชาชาติไทย เราจำเป็นต้องพร้อมใจกันสร้างเพิ่มเติมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ช่วยกันปรับปรุงไปจนกว่าเราทุกคนจะพอใจหรืออย่างน้อยก็ได้ระดับเสมออารยประเทศ...” (พจช.สร0201.35/1 “เรื่องคำวิงวอนของนายกรัฐมนตรีแด่พี่น้องสตรีไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484”)

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2544, หน้า 180) ได้ศึกษาเกี่ยวกับจอมพล ป. พิบูลสงครามว่าดำเนินนโยบาย “การสร้างชาติ” ในลักษณะของ “ลัทธิชาตินิยมและลัทธิทหาร” และ “เศรษฐกิจลัทธิชาตินิยม” ปลุกจิตสำนึกความเป็นไทย ต่อต้านการครอบงำเศรษฐกิจของชาวต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของภูวดล ทรงประเสริฐ (2519, หน้า 76-100) และผานิต รวมศิลป์ (2520, หน้า 30-83) พบว่านโยบายการสร้างชาติทางด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำเนินการโดยมองปัญหาว่า มีสาเหตุมาจากการครอบงำทางเศรษฐกิจจากชาวต่างชาติที่เป็นชาวตะวันตกและชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทย รัฐบาลจึงใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมด้วยวิธีการดังนี้ 1) การรณรงค์โฆษณา สร้างคำขวัญ ปลุกจิตสำนึกคนไทย เรื่องนิยมไทย และให้หันมาประกอบอาชีพค้าขาย 2) การใช้อำนาจรัฐ ส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจ 3) การบังคับซื้อกิจการของชาวต่างชาติ โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนคนไทยทั้งด้านการค้า การเกษตร และการอุตสาหกรรม

ด้านการค้านั้น ในกิจการขนาดใหญ่ รัฐบาลตั้งบริษัทการค้าที่รัฐบาลถือหุ้น เพื่อแข่งขันกับธุรกิจต่างชาติส่วนในกิจการขนาดเล็ก รัฐเข้า

ควบคุมอาชีพชาวต่างชาติละส่งเสริมการค้าของคนไทย

ด้านการเกษตร รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการใช้ที่ดิน การชลประทาน และการคมนาคม ตลอดจนชักชวนให้ประชาชนปลูกพืชผักสวนครัว พัฒนาการเพาะปลูกและพัฒนาระบบสหกรณ์

ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลจัดตั้งอุตสาหกรรมแบบรัฐวิสาหกิจขึ้นมาดำเนินการด้วยการโอนกิจการของต่างชาติมาเป็นของรัฐบาลเกือบทั้งหมด เช่น การจัดตั้งบริษัทข้าวไทย การจัดตั้งองค์การสวนยางพารา รวมทั้งการตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นหลายแห่ง ได้แก่ โรงงานทำกระดาษ โรงงานน้ำตาล โรงงานบุหรี โรงงานสุรา เป็นต้น (ภูวดลทรงประเสริฐ, 2519, หน้า 79-81) โดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองตั้งแต่ พ.ศ. 2485 รัฐบาลได้เข้าควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆอย่างเต็มที่ ด้วยวิธีออกพระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ติดตามมาด้วยการบังคับซื้อจากเอกชนใน พ.ศ. 2486 (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 76-78)

โดยภาพรวมนโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วงพ.ศ. 2481-2487 นั้นรัฐบาลมีแนวทางการดำเนินงานเศรษฐกิจแบบชาตินิยม โดยเริ่มตั้งแต่ระดับพื้นฐานคือพลเมืองจนถึงระดับรัฐ มีการปฏิบัติทุกวิถีทางที่จะทำให้คนไทยมีอาชีพ ดังเช่นการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทย 27 ชนิดในพ.ศ. 2485 (เทียมจันทร์ อ่ำแหวน, 2520, หน้า 185-187) นอกจากนี้ยังมีการปลูกจิตสำนึกคนไทยเรื่องนิยมไทย การส่งเสริมให้ประกอบอาชีพค้าขาย ในขณะที่เดียวกันมีการใช้มาตรการรุนแรงต่อต้านคนจีนทำให้เกิดความเดือดร้อนและความไม่พอใจแก่ชาวจีนในยุคนั้น

ส่วนแนวทางปฏิบัติของนโยบายสร้างชาติด้านการปกครอง ด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น มีการออกกฎหมายต่างๆ โดยผ่านสภาในรูปของประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเช่นประกาศใช้รฐนิยม 12 ฉบับ การเผยแพร่ความรู้ศึกษาตินิยมโดยใช้กลไกอำนาจรัฐ ที่มีหน่วยงานคือกรมโฆษณาการ เผยแพร่บทเพลง บทละคร ปลูกใจ คำขวัญ คำปราศรัยและสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในวาระต่างๆ ตลอดจนรายการสนทนาทางวิทยุของนายมั่น-นายคง ที่จัดเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งมีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมใน พ.ศ. 2485 เพื่อสร้างชาติให้มีวัฒนธรรมเจริญเทียบเท่านานาชาติโดยรักษาและฟื้นฟูในวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติไว้ นอกจากนี้ยังมีผลงานของหลวงวิจิตรวาทการ เช่น การแสดงปาฐกถา การบรรยาย การแสดงสุนทรพจน์ การเขียนบทละครประวัติศาสตร์ การแต่งเพลงปลูกใจให้รักชาติ เป็นต้น เนื้อหาของงานดังกล่าวจะสอดแทรกความรู้ศึกษาตินิยม ให้รักชาติ บ้านเมือง ปฏิบัติตามผู้นำ เน้นความสามัคคี เน้นความยิ่งใหญ่ของชาติ

นโยบายสร้างชาติจึงเป็นหัวใจสำคัญที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามยึดเป็นนโยบายหลักในการบริหารประเทศ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อคนไทยในยุคนั้นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการดำเนินนโยบายการสร้างชาติของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม มุ่งให้ความสำคัญกับพลเมืองในชาติทุกคน ที่ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การสร้างชาติ และหน้าที่สำคัญของพลเมืองในยุคของการสร้างชาติคือ การรู้จักสร้างตนเอง ดังสุนทรพจน์ของ จอมพล ป.พิบูลสงครามว่า “...การสร้างชาติ คือการสร้างตัวของคนทุกคน ถ้าเราทุกคนมีร่างกายที่แข็งแรงมีวัฒนธรรมดี มีศิลปกรรมงาม และมีอารยธรรมดี ด้อย่างไทย ซึ่งไม่มีชาติใดจะดีกว่าอยู่แล้ว ประกอบอาชีพให้รุ่มรวยดังนี้ ชาติ

ไทยก็จะดีไปด้วย...” (สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีกล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งหมด, 2483, หน้า 823)

ประเทศไทยในช่วงสมัยการบริหารงานของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม นอกเหนือจากการใช้นโยบายสร้างชาติเป็นแนวทางหลักในการบริหารประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อราษฎรแล้ว ยังมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นกับคนในชาติคือ การที่รัฐบาลได้นำประเทศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 โดยอยู่ฝ่ายญี่ปุ่นก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยคือ เกิดภาวะเงินเฟ้อ เงินบาทลดค่าอย่างรุนแรง เนื่องจากรัฐบาลญี่ปุ่นขอกู้ยืมเงินจากรัฐบาลไทยให้ทหารญี่ปุ่นใช้จ่ายระหว่างอยู่ในประเทศไทย (Bangkok Times 25 มิถุนายน พ.ศ. 2485 อ้างถึงใน แกมสุข นุ่มนนท์, 2520, หน้า 141) ในขณะที่เดียวกันเกิดภาวะขาดแคลนสินค้าที่รุนแรง เนื่องจากไทยต้องซื้อสินค้าต่างประเทศจากญี่ปุ่นเท่านั้น

นอกจากนี้ในปลายปีพ.ศ. 2485 ขณะที่คนไทยกำลังเผชิญกับภาวะของสงครามโลกครั้งที่สองที่ต้องคำนึงถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัยและการเผชิญกับปัญหาภาวะขาดแคลนสินค้าอย่างหนัก ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่อย่างรุนแรงขึ้นแถบภาคกลางในหลายจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าวและอาหาร ราษฎรมีความยากลำบากในการจัดซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภค (هجข.สร.0201/9 "รัฐบาลญี่ปุ่นและชาวต่างประเทศกับข้าราชการไทยในต่างประเทศแสดงความเสียใจและช่วยบรรเทาทุกข์ผู้ประสบอุทกภัย") ผู้นำรัฐบาลย่อมต้องหาวิธีแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้แก่คนในชาติที่ต้องเผชิญภาวะอาหารขาดแคลนในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง รวมทั้งปัญหาที่เกิดจาก

อุทกภัย และวิธีการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ราษฎรหันมาทำสวนครัวเพื่อใช้บริโภคในแต่ละครัวเรือน นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว การส่งเสริมให้ทำสวนครัวยังเป็นการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวด้วยการนำผลผลิตในครัวเรือนมาประกอบเป็นก๋วยเตี๋ยว จากการเล่าเรื่องราวในอดีตที่เขียนจากการบอกเล่าของ ส.พลายน้อยได้บรรยายว่าในยุคสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลให้การส่งเสริมเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว ในโรงเรียนมีหลักสูตรการปลูกพืชผักสวนครัวและให้นักเรียนทำแปลงผัก ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐต้องการให้พลเมืองรู้จักการพึ่งตนเองและนำผลผลิตมาประกอบเป็นก๋วยเตี๋ยวเพื่อขายและเพื่อบริโภค(ส.พลายน้อย, 2550, หน้า 148-149)

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมรงค์ให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัวที่ผ่านมาส่วนใหญ่แล้วเป็นการให้ภาพกรรมรงค์การทำสวนครัว ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสร้างชาติของสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงครามในลักษณะที่เป็นภาพใหญ่ อันเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐ แต่ยังไม่มีการศึกษาให้รายละเอียดข้อมูลในเชิงลึก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามกรรมรงค์ส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัว รัฐบาลมีแนวคิด นโยบาย และวิธีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การดำเนินงานดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนและแนวทางในการส่งเสริมคนไทยในสังคมปัจจุบันให้ทำสวนครัวได้มากน้อยเพียงใด

ผลการวิจัย

ผลของการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เป็นการดำเนินงานที่สืบเนื่องจากรัฐบาลพันเอกพลพลพยุหเสนา ที่มีการส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร ให้สามารถพึ่งพาตนเองด้วยการทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลคณะราษฎรใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ตั้งแต่ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (เดชา ศิริภัทร, 2541 หน้า 2)

เมื่อรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามบริหารประเทศในช่วง พ.ศ. 2481-2487 ภายใต้กรอบนโยบายสร้างชาติที่ มุ่งให้ความสำคัญกับพลเมืองในชาติทุกคน ต้องรู้จักหน้าที่ของตนเอง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การสร้างชาติ และหน้าที่สำคัญของพลเมืองในยุคของการสร้างชาติคือ การรู้จักสร้างตนเอง ได้แก่ รู้จักประกอบอาชีพ มีวัฒนธรรม และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว นอกจากเป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากรัฐบาลพระยาพลพลพยุหเสนาแล้วยังเป็นการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาติ โดยเฉพาะนโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็นนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ที่เน้นหลักเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งชาวต่างชาติโดยเฉพาะคนจีน

ความสัมพันธ์ของการส่งเสริมการทำสวนครัวกับนโยบายสร้างชาติจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลประกาศกฎหมายให้ร่วมกันสร้างชาติในรูปแบบของรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ คือรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ว่าด้วยการชักชวนให้คนไทยนิยมไทยด้วยการใช้เครื่องอุปโภคและบริโภคของคนไทย มีสาระสำคัญประการหนึ่งคือ “ชาวไทยพึงพยายามบริโภคแต่อาหารอันปรุง

จากสิ่งซึ่งมีกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย” โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2482 และฉบับที่ 7 ชักชวนให้คนไทยสร้างชาติ ด้วยการประกอบอาชีพทุกชนิดที่จะนำความสมบูรณ์มาให้แก่ชาติในที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวโดยใช้เวลาวางทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2482 รวมทั้งรื้อฟื้นฉบับที่ 11 ว่าด้วยเรื่องกิจวัตรประจำวันของคนไทย ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2484 ในข้อที่ 3 คนชาวไทยพึงตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ประกอบกิจการงานของตนโดยไม่ทอดทิ้งและหลีกเลี่ยงกัน...ควรออกกำลังกายโดยการเล่นกีฬาากลางแจ้งวันหนึ่งอย่างน้อย 1 ชั่วโมงหรือประกอบงานอื่นๆ เช่น ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ หรือปลูกต้นไม้ (ชาญ อังศุโชติ, 2540, หน้า 181-186)

รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตราพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน ขึ้นในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2482 มีเนื้อหากำหนดให้เจ้าของบ้านซึ่งมีที่ดินอยู่นอกเขตเทศบาล ต้องมีหน้าที่จัดทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ตามชนิดที่กรมการอำเภอในเขตนั้นกำหนดไว้ หากไม่ทำตามจะถูกลงโทษปรับไม่เกิน 12 บาท (ราชกิจจานุเบกษา, 2482, หน้า 1323-1327) และจากพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ พ.ศ. 2482 นี้เองที่มีผลทำให้คนไทยทำสวนครัวกันทั่วประเทศ และเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานเผยแพร่ทั่วประเทศอย่างเป็นทางการ เป็นการบังคับใช้กับทุกครัวเรือนให้ทำสวนครัว

ในเวลาต่อมาเมื่อประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่สอง ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากภาวะสงครามเกิดการขาดแคลนอาหาร ราษฎรเกิดความยากลำบาก ผู้นำรัฐบาลจึงต้องพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน

ให้แก่คนในชาติ วิธีการหนึ่งคือ การส่งเสริมให้ราษฎรหันมาทำสวนครัว ดังคำกล่าวของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังนี้

....ผู้ภัยจากการขาดอาหารการกิน ท่านต้องเก็บเสบียงอาหารของท่านไว้กินให้เพียงพอ ตามที่ท่านจะสามารถทำได้ ถ้าท่านบริโภคเกินอัตราจนหมดสิ้นไปเสียแล้ว ท่านจะร้องขอต่อรัฐบาลหรือต่อใครๆอีกไม่ได้ เพราะไม่รู้จะเอามาจากไหนให้ท่าน สิ่งสำคัญที่ท่านจะไม่อดตายและสู้ภัยในข้อนี้ได้ คือทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และอดออมไว้เท่านั้น มิฉะนั้นก็น่ากลัวว่าเราจะต้องอดตายสักวันหนึ่ง...
(คำปราศรัยท่านนายก,2485, หน้า 1)

การดำเนินการดังกล่าวมีความเหมือนกับประเทศอื่นๆในสถานการณ์ของสงครามโลกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ที่ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวเพื่อป้องกันการขาดแคลนอาหาร ทั้งนี้เพราะแต่ละประเทศในเวลานั้นมีความเชื่อมั่นว่า อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่ยังคงถึงผลสำเร็จของการแพ้หรือชนะในสงคราม และเชื่อว่าวิธีการหนึ่งที่ใช้ต่อสู้ในการทำสงครามคือ การใช้ยุทธวิธีทำลายแหล่งอาหารของฝ่ายประเทศคู่สงคราม (เร่งรัดเรื่องการทำสวนครัว, 2485, หน้า 1) ดังนั้นทุกประเทศต้องมีแหล่งอาหารที่เพียงพอกับความต้องการของคนในชาติ เช่น ประเทศอังกฤษ บุคคลในพระราชวงศ์ได้รณรงค์ทำสวนครัวเป็นตัวอย่างแก่ราษฎรในพระราชวังบัคกิงแฮม ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น นางเอลิเนอร์ รูสเวลต์ ภริยาของอดีตประธานาธิบดีแฟรงกลิน รูสเวลต์ ทำสวนผัก “วิคตอรี การ์เดน” (Victory garden) เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่คนในชาติเช่นเดียวกัน (สุภาพ, 2552, หน้า 1)

ในระหว่างเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในภาคกลางหลายจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานครใน พ.ศ. 2485 รัฐบาลมีนโยบายรณรงค์ให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยว การ

ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนครัว จึงเป็นนโยบายที่มีช่วยสนับสนุนนโยบายส่งเสริมให้คนไทยหันมารับประทานและประกอบอาชีพขายก๋วยเตี๋ยวด้วยการนำพืชผักซึ่งเป็นผลผลิตในครัวเรือนมาประกอบเป็นก๋วยเตี๋ยว ซึ่งได้แก่ ผักชี ต้นหอม พริก เป็นต้น (ก๋วยเตี๋ยว, 2485, หน้า 3)รวมทั้งถ่วงอกที่มีการส่งเสริมให้คนไทยเพาะถ่วงอกไว้กินภายในครอบครัวร่วมกับผักสวนครัวอื่นๆ และใช้ประกอบการทำก๋วยเตี๋ยว อีกทั้งสนับสนุนให้มีการเพาะขายเพื่อเป็นอีกหนึ่งอาชีพของคนไทย และยังมีแนวคิดส่งเสริมให้มีการเพาะถ่วงอกเพื่อให้มีปริมาณจำนวนมาก จนสามารถเป็นสินค้าพืชผักส่งออกที่สำคัญของไทย ดังคำขวัญ “เพาะถ่วงอกขายเพื่อนบ้านเท่านั้นหมดจน” (ประภัสสร เสวิกุล, 2551, หน้า 4) ความสำคัญของถ่วงอกดำเนินมาถึงปัจจุบัน ที่ยังคงเป็นส่วนประกอบสำคัญมากกว่าผักอื่นๆ ของก๋วยเตี๋ยว และเป็นผลผลิตที่ทำให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศจนถึงทุกวันนี้

การดำเนินการรณรงค์ให้ราษฎรทำสวนครัวของรัฐบาล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นเริ่มจากการใช้กลไกอำนาจรัฐดำเนินการแต่งตั้ง “คณะกรรมการส่งเสริมการทำสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์” เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการจัด

ทำหนังสือ “คำแนะนำว่าด้วยการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์” ขึ้นเพื่อเผยแพร่แจกจ่ายแก่ราษฎรทั่วไป (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 2) พร้อมกันนั้นได้มอบหมายให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ รับนโยบายจากรัฐบาลไปปฏิบัติแล้วมอบต่อไปยังคณะกรรมการจังหวัดซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ดูแลแล้วส่งต่อไปยังอำเภอ อำเภอส่งไปยังกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามลำดับลงมา (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 73)

หน่วยงานหลักคือกระทรวงมหาดไทยออกคำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการจังหวัดทุกจังหวัด เรื่องการทำสวนครัวและการเลี้ยงสัตว์ให้ทำอย่างจริงจังและเกิดผลจริงไม่เพียงการชี้แจงแนะนำส่งเสริมเท่านั้น "แม้จะต้องเคี่ยวเข็ญ บังคับกันก็ต้องกระทำ ให้ราษฎรลงมือทำเป็นตัวอย่าง หากข้าราชการไม่ทำจะมีความผิดตามกฎหมายว่าไม่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา รวมทั้งครู ประชาบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และพนักงานเทศบาล เป็นต้น" (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 2) หัวหน้าครอบครัวจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ตามชนิดที่กรมการอำเภอแต่ละแห่งกำหนดขึ้น นอกจากนี้ยังมีคำสั่งให้จังหวัดต่างๆ จัดการสอนการทำสวนครัวในแต่ละจังหวัด โดยใช้หลักสูตรและแบบเรียนของชั้นประถมศึกษา จัดสอนที่โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนรัฐบาล โดยให้ครูประจำโรงเรียนเหล่านั้นเป็นผู้สอน และย้ำให้ทุกฝ่ายที่จัดถือว่าเป็นการร่วมมือช่วยเหลือและช่วยกันสร้างชาติ (ก้วยเตียว, 2485, หน้า 3)

รัฐบาลจัดให้มีการอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นที่โรงเรียนข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยนายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญด้วยการเป็นผู้เปิดการอบรมด้วยตนเอง ในการอบรมแต่ละครั้งจะมีการอบรมเรื่องต่างๆ หลากอย่างเพื่อให้ผู้ปกครองระดับ

ท้องถิ่นเข้าใจอย่างถูกต้องตรงกันและดูแลชี้แจงให้การปฏิบัติตามนโยบายดำเนินไปจนบรรลุความสำเร็จตามที่รัฐต้องการ เช่น การจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ การกำหนดและกวดขันให้ราษฎรทำสวนครัว (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 74)

หน่วยงานของรัฐที่มีบทบาทในการโฆษณาชักชวน คือกรมโฆษณาการ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ออกข่าวทางวิทยุกระจายเสียง รายการสนทนานายมัน-นายคง ซึ่งจัดโดยนายสังข์ พิธโนทัย (มัน ชูชาติ) และนายคงศักดิ์ ขำศิริ (คง รักไทย) เป็นประจำทุกวัน ชักชวน ปลุกใจคนไทยให้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ส่วนในด้านหนังสือพิมพ์นั้น รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเช่นเดียวกันในการเผยแพร่ นโยบาย คำปราศรัย ของนายกรัฐมนตรี (ผานิต รวมศิลป์, 2520, หน้า 61) กิจกรรมที่รัฐบาลดำเนินการประชาสัมพันธ์อย่างมากคือ การจัดการประกวดเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และการค้าเบ็ดเตล็ด หรือที่เรียกว่า การประกวด ส.ก.ค มีการประกวดพืชผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ การประดิษฐ์ของชำ ผู้ที่ส่งเข้าประกวดจะได้รับบัตรช่วยชาติ ซึ่งมีการโฆษณาชักชวนเพื่อรางวัล ดังนี้

.... บัตรนี้เป็นบัตรเกียรติยศ เอาไว้ติดประดับบ้านว่าในยามคับขันนี้ เราผู้เป็นพลเมืองดีก็มีส่วนช่วยชาติ เลขที่ในบัตรทุกๆ บัตร จะกลายเป็นเลขเสียงโซ่รับรางวัลชั้นต่างๆ ยิ่งใครประกวดหลายประเภท ก็ยังมีโอกาสที่จะถูกสลากรางวัลมากขึ้น.... (หจข.สร.0201.18.1/4 “เรื่องบทสนทนาระหว่างนาย มั่นกับนายคง แสดงวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2485”)

นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังสั่งให้กระทรวงมหาดไทยสั่งให้ทุกอำเภอร่วมกันจัดให้มีตลาดนัดและการประกวด การทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง (อ.พิบูลสงคราม, 2518 หน้า 180) ผู้ที่ปฏิบัติตามรัฐบาลในกิจกรรมที่รัฐได้ส่งเสริมดำเนินการเหล่านี้ จะได้รับมอบเข็มรางวัลสวนครัวซึ่งทำด้วยโลหะเงิน (เข็มรางวัลสวนครัวในสมัยจอมพล ป., 2554, หน้า 1)

ภาพเข็มรางวัลสวนครัวสมัย

จอมพล ป พิบูลสงคราม

จาก <http://www.bloggang.com/>

เมื่อภาวะของสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ความสำคัญกับการทำสวนครัวมากขึ้น การดำเนินการโดยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นผู้สั่งการเน้นย้ำ และเร่งรัดด้วยตนเอง โดยให้หน่วยงานกรมโฆษณาการเผยแพร่ให้คนไทยตระหนักถึงความสำคัญของการทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์มากขึ้น

(เร่งรัดการทำสวนครัว, 2485, หน้า 1) มีการกำหนดให้วันที่ 14 กรกฎาคมซึ่งตรงกับวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นวันหยุดราชการ เพื่อให้เวลาว่างแก่ข้าราชการทุกบ้านทุกครัวเรือนทำสวนครัวเลี้ยงสัตว์ (วันเกิดท่านนายก, 2485, หน้า 4) นอกจากนี้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังมีคำสั่งให้กระทรวงเกษตรราธิการทำสมุดคู่มือพร้อมด้วยรูปถ่ายประกอบ แสดงวิธีทำสวนครัวและกำหนดพืชผักสวนครัวที่ควรปลูก เพื่อแจกแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎร (อ.พิบูลสงคราม, 2518, หน้า 165-166) แม้แต่ตามหน่วยทหารจอมพล ป. พิบูลสงครามมีคำสั่งให้ข้าราชการทหารทุกคน ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ใครทำงานไม่ต้องซื้ออาหารกิน จะได้รับรางวัลเป็นระยะทุก 6 เดือน (อ.พิบูลสงคราม, 2518, หน้า 310) การเร่งรัดให้ทำสวนครัวจึงเป็นการเตรียมการไม่ให้คนไทยต้องประสบกับการขาดแคลนอาหารในภาวะของสงคราม (คำปราศรัยท่านนายก, 2485, หน้า 1) ผู้นำต้องพยายามแก้ปัญหาการดำรงชีวิตของพลเมืองในภาวะความทุกข์ยากลำบากที่เกิดขึ้น

การรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น มีผลให้คนไทยทำสวนครัวกันทั่วประเทศ แม้จะหมดยุคสมัยของการสร้างชาติภายใต้การนำของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ยังส่งผลมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยภายใต้การนำของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2504 ที่มุ่งการผลิตสินค้าเพื่อ

การส่งออก และเปลี่ยนประเทศจากโครงสร้างการผลิตเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม วิธีการดำเนินชีวิตของคนไทยจึงเปลี่ยนไป ทำให้การทำสวนครัวเสื่อมความนิยมลง และเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจร้ายแรงใน พ.ศ. 2540 ประเทศไทยต้องประสบปัญหาการเงินและการคลัง การส่งเสริมให้คนไทยปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นการลดรายจ่ายในการซื้อพืชผักบริโภค และเป็นการประหยัดในยุควิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงกลับมาได้รับความนิยม จะเห็นได้จากภาครัฐโดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดทำหนังสือ “คู่มือนิเทศงานการช่วยเหลือประชาชน ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ” ซึ่งมีมาตรการส่งเสริมการทำสวนครัวเพื่อลดรายจ่าย และหากมีผลผลิตเหลือก็สามารถจำหน่ายได้ (เดชา ศิริภัทร, 2541, หน้า 3)

การสนับสนุนให้ราษฎรทำสวนครัวในยุคการสร้างชาติของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น สามารถเทียบเคียงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีความแตกต่างของบริษัทและเงื่อนไข การทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ในยุคการสร้างชาติถูกกระตุ้นด้วยความรู้สึกชาตินิยม พลเมืองทุกคนคือหน่วยสำคัญของชาติ ต้องรู้จักสร้างตนเองเพื่อนำไปสู่การสร้างชาติ กินของไทยและใช้ของไทย ท่ามกลางสถานการณ์ภาวะสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับอุทกภัยครั้งใหญ่ที่รุนแรง รัฐบาลจึงดำเนินนโยบายเริ่มจากพลเมืองที่ต้องพึ่งตนเอง

ส่วนการดำเนินวิถีชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนไทยบางส่วนในปัจจุบัน นั้น อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อเริ่มพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2504 โดยมีแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะทุนนิยมเสรี สนับสนุน

ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนพัฒนาการผลิตด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบลัทธิชาตินิยมของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามในช่วง พ.ศ. 2481-2487

เมื่อสังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตอาหารราคาแพง ภาวะค่าครองชีพสูง และผู้บริโภคมีอัตราการเสี่ยงต่อการบริโภคสารพิษที่อยู่ในพืชผัก ส่งผลให้ได้รับสารเคมีสะสมอยู่ในร่างกาย ทำให้เกิดโรคร้ายต่างๆ ด้วยสาเหตุเหล่านี้ ในปัจจุบันภาครัฐจึงมีนโยบายให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจดำเนินการส่งเสริมจัดทำโครงการปลูกพืชผักสวนครัว โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อให้ประชาชนรู้จักการประหยัดลดการใช้จ่าย ตลอดจนให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ (เจริญ วรรณศิริ, 2555, หน้า 1)

ดังนั้น หน่วยงานของรัฐบาลได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำสวนครัว กระทรวงศึกษาธิการที่สั่งการให้โรงเรียนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดทำโครงการปลูกผักสวนครัว เพื่อเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียน อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังสร้างจิตสำนึกค่านิยมการประหยัด และการตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพ เรื่องของสุขภาพ กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาชุมชนทุกระดับจัดอบรม จัดทำเอกสารทางวิชาการเกษตร ได้แก่ คู่มือปลูกผักสวนครัว สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวอย่างส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้มีการทำสวนครัว

ภายใต้สถานการณ์วิกฤตอาหารราคาแพง ค่าครองชีพสูง และการรับสารพิษจากการบริโภคพืชผัก คนไทยส่วนหนึ่งได้หันมาเพาะปลูกพืชผักสวนครัว และได้ขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ มีการปลูกผักรอบบ้าน ปลูกบนดาดฟ้า ความรู้ในการทำสวนครัวถูกถ่ายทอดผ่านสื่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ มีการแบ่งปันในเครือข่ายทางสังคมทุกรูปแบบ ตัวอย่างเช่น การมีเว็บไซต์สวนผักคนเมือง ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นเจ้าของ และมีเครือข่ายในกรุงเทพฯ ปริมาณมากมายถือเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนเมือง (ณัชชนนท ทวีสิน, 2556, หน้า 5-6) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การดำเนินการในลักษณะการรณรงค์ทั่วประเทศก็ยังไม่เกิดขึ้น

หากจะมีการนำรูปแบบวิธีการดำเนินการสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาใช้เป็นแบบอย่างในการส่งเสริมให้คนไทยปัจจุบันปลูกพืชผักสวนครัวนั้น รัฐบาลสามารถศึกษาเป็นบทเรียนและนำไปเป็นแบบอย่างได้หลายประการ ดังนี้

1. การใช้วิธีการรณรงค์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการทำสวนครัว เพื่อให้ลงมือปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่การใช้สื่อบุคคล ดังจะเห็นว่าในอดีตนั้นผู้นำประเทศจอมพล ป. พิบูลสงครามได้พูดเน้นย้ำในโอกาสสำคัญต่างๆ และยังคงติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ รัฐบาลปัจจุบันสามารถใช้สื่อบุคคล เช่น ผู้นำประเทศหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมประชาสัมพันธ์แนวคิดการทำสวนครัวให้แพร่หลาย
2. การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แม้ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้

บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้บริบทของการปกครองในลักษณะการใช้อำนาจเผด็จการทหารของผู้นำ ซึ่งรัฐบาลสามารถควบคุมสื่อเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในปัจจุบันผู้นำและภาครัฐไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ เนื่องจากอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่รัฐบาลปัจจุบันมีความได้เปรียบในการใช้สื่อที่มีมากมายหลายประเภท ในการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกพืชผักสวนครัว โดยการใช้สื่อมวลชนทุกประเภทได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยเฉพาะสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ จัดเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารมากที่สุด เนื่องจากสามารถเห็นภาพเคลื่อนไหวและได้ยินเสียง ทำให้การรับรู้เป็นไปอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพเข้าถึงสาธารณชนอย่างกว้างขวางทั้งในเมืองหลวงและในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลยังสามารถใช้สื่อสมัยใหม่คืออินเทอร์เน็ตในการจัดทำเป็นเว็บไซต์ เพื่อให้ผู้ใช้ติดตามข้อมูลต่างๆ ได้

3. การจัดกิจกรรมซึ่งรัฐบาลในอดีตเคยใช้จัดดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น ฝึกอบรม การจัดแสดง วิธีการทำสวนครัว และจัดการประกวดผลผลิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสื่อกิจกรรมที่ช่วยรณรงค์และส่งเสริม ในปัจจุบันการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีความหมายขยายขอบเขตกว้างขวางไปถึงกิจกรรมที่สามารถสื่อความรู้สึกนึกคิด ความรู้ อารมณ์ และเรื่องราวข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย สื่อประเภทกิจกรรมสามารถจัดได้มากมาย

หลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม การแลกเปลี่ยน การสาธิต การจัด รื้อขบวน การจัดนิทรรศการ การจัดแสดง การจัดกิจกรรมทางการศึกษา และการจัด กิจกรรมเสริมอาชีพ เป็นต้น สื่อกิจกรรมนี้ สามารถปรับปรุงดัดแปลง แก้ไขให้ยืดหยุ่น เหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ (กระจอกข่าว, 2551, หน้า 1-5) และสื่อ กิจกรรมที่ภาครัฐควรจัดให้มีอย่างต่อเนื่อง คือ การประกวดที่มีการให้รางวัลเพื่อเป็น กำลังใจและเป็นทุนส่งเสริมให้แก่ผู้ทำสวน ครัว

4. การดำเนินงานที่มีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กระทรวง และส่วนราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานของรัฐในอดีตสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ปฏิบัติเป็นอย่างดีให้แก่ราษฎร ถึงแม้ว่าในปัจจุบันภาครัฐดำเนินงานเป็น ตัวอย่าง แต่ยังมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับ จำนวนหน่วยงานทั้งหมดของรัฐที่มีอยู่

การทำสวนครัวเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคน ไทยที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาอย่างช้านาน หากแต่ในยุคการสร้างชาติภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น กิจกรรมดังกล่าวได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างจริงจังใน ลักษณะนโยบายระดับชาติที่มีการบังคับใช้โดย ออกเป็นพระราชบัญญัติการทำสวนครัวและการ เลี้ยงสัตว์ เพื่อประโยชน์แห่งครัวเรือน พ.ศ. 2482 และยังมีกิจกรรมรณรงค์ให้คนไทยทั่วประเทศปฏิบัติตาม ดังนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลตระหนักถึง ความสำคัญ และต้องการนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา เศรษฐกิจของชาติในขณะนั้น ในสังคมปัจจุบันที่ ประเทศกำลังอยู่ในภาวะเกิดปัญหาเศรษฐกิจเช่น เดียวกัน หากรัฐบาลรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยหัน

มาสนใจปลูกพืชผักสวนครัวอย่างจริงจัง ก็น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยให้คนไทยผ่านพ้น สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจไปได้

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยทำให้เห็นสังคมอีกหนึ่งมิติ ในยุคการสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2481-2487 ว่ามีการรณรงค์ ให้คนไทยทำสวนครัวเป็นครั้งแรกในสังคมไทย การ ดำเนินการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับนโยบาย สร้างชาติซึ่งเป็นนโยบายหลักที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามใช้ในการบริหารประเทศ โดยเฉพาะ นโยบายสร้างชาติด้านเศรษฐกิจ ที่เน้นหลัก เศรษฐกิจแบบชาตินิยมคือการพึ่งพาตนเอง ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ราษฎรต้องประสบ กับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาวะเงินเฟ้อ ขาดแคลน อาหารและเครื่องอุปโภค อีกทั้งราษฎรในจังหวัด ภาคกลางต้องประสบอุทกภัยที่รุนแรงใน พ.ศ. 2485 ในสถานการณ์เช่นนี้ ทำให้ผู้นำ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ใช้นโยบายเร่งรัดให้คนไทยทำสวน ครัว ด้วยเหตุผลสำคัญคือ เพื่อป้องกันภาวะ ขาดแคลนอาหารของประเทศ

ผลจากการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจนำมา อภิปรายได้ว่า ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แม้ ราษฎรจะไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลน อาหาร แต่ความนิยมในแต่ละครัวเรือนที่มีการทำ สวนครัวสืบเนื่องมาตั้งแต่การรณรงค์ส่งเสริมใน สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ยังคงเกิดขึ้น อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ เพราะแบบแผนการดำรง ชีวิตของคนไทยก่อนเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ยังอยู่ใน ระบบเศรษฐกิจแบบโครงสร้างการผลิตแบบ เกษตรกรรม การทำสวนครัวจึงยังคงได้รับการ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แต่ได้ลดน้อยลงเรื่อยมาเมื่อ

รัฐบาลสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 และรัฐบาลรุ่นหลังได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับต่างๆ ต่อมาโดยลำดับ ที่มุ่งเน้นส่งเสริมการผลิตในส่วนภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้ชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมือง เกิดสังคมเมืองที่ความเจริญกระจุกตัวอยู่เพียงในส่วนกลาง วิธีการดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลง ผู้คนส่วนใหญ่หันมาพึ่งพาตลาด และสะดวกที่จะซื้อสินค้ามากกว่าผลิตเอง

เมื่อประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงใน พ.ศ. 2540 ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนขึ้นในสังคมอันเป็นผลของการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็ว โดยเน้นความสำคัญในส่วน ของ ภาค เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม ท่ามกลางภาวะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงคิดริเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และถูกนำมาปรับใช้เพื่อบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกไปสู่การพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมอย่างรอบด้าน และเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) นับเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแรกที่ได้ อันเชิญแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังคงใช้เป็นกรอบ

ให้แก่การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และว่าด้วยการเตรียมความพร้อมของคนและระบบภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมให้คนไทยทำสวนครัวนับเป็นสิ่งที่ดี สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญกับการรู้จักพึ่งตนเองเป็นหลัก รู้จักการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการประหยัดที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างรายได้ ลดรายจ่าย เกิดการออม ไม่ก่อหนี้สินให้เกิดขึ้น ประชาชนมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย พอเพียง นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขสภาพปัญหาเศรษฐกิจ

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทิศทาง การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทย ที่มุ่งคำนึงถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและมุ่งสู่สังคมอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมากมาย โดยเฉพาะวิถีชีวิตและค่านิยมในการบริโภคของคนไทยที่ตกอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งตลาดเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านอาหาร และเพิกเฉยต่อปัญหาวิกฤตอาหารโลก (World Food Crisis) ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกที่กำลังเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากผลผลิตทางการเกษตรที่ตกต่ำลง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประชากรทั่วโลกเพิ่มขึ้น และราคาอาหารเปลี่ยนแปลงผันผวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนทำให้เกิดปัญหาความไม่มั่นคง

ทางการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนี้สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง มาจากปัญหาภาคการเกษตรที่ถูกปรับเปลี่ยนจากการเกษตรแบบผสมผสานเป็นการเกษตรขนาดใหญ่ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ต้องสิ้นเปลืองปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และแหล่งน้ำ (บัญชา แสงหิรัญ, 2551, หน้า 1-2) ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและหาวิธีจัดการเพื่อความอยู่รอดของประชากรในประเทศ ความมั่นคงทางอาหารไม่ได้มีเพียงมิติด้านการผลิตอาหารให้ได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับประเด็นอื่นๆ เช่น การเข้าถึงอาหาร การผลิตอาหารให้ได้ปริมาณสม่ำเสมอ ความปลอดภัยทางอาหาร ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน รวมถึงบริบทแวดล้อมอื่นๆ ของความมั่นคงทางอาหาร เช่น การพัฒนา การลดปัญหาความยากจน สถานการณ์ความเสี่ยง ความเปราะบาง การพึ่งพาตนเองและการพัฒนาชุมชน เป็นต้น (วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์, มปป, หน้า 1-3) ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตความมั่นคงทางอาหาร และสาเหตุประการหนึ่งในด้านความปลอดภัยทางอาหาร คือ ประเทศไทยมีอัตราการนำเข้าสารเคมีเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มประเทศอาเซียน และผลจากการใช้สารเคมีจำนวนมากนี้เอง เป็นเหตุทำให้เมื่อตรวจวัดเลือดของเกษตรกรพบปริมาณสารเคมีในเลือดสูงกว่ามาตรฐาน ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคด้วย (ทีมข่าวการศึกษา, 2556, หน้า 1) การทำสวนครัวเป็นแนวทางหนึ่งที่จะลดปัญหาวิกฤตอาหารโลกและความมั่นคงทางอาหาร ทั้งนี้เพราะสามารถทำให้พึ่งตนเองด้านอาหารได้มากขึ้น ทั้งยังทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารโดยผ่านระบบการทำเกษตรกรรม เป็นการรักษามลพิษพื้นฟูพืช ทำให้เกิดแหล่งอาหารธรรมชาติ เกิดระบบแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนพึ่งพากัน ถือได้ว่าเป็นการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรากฐานด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่ระดับชุมชนให้มั่นคงถาวร คุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้เรียนรู้คุณประโยชน์ของการทำสวนครัวนานปีการ นอกจากนี้สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจความยากจน ยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกายและใจ ผู้บริโภคไม่ต้องระวังอันตรายจากสารเคมีต่างๆ เนื่องจากปลูกเอง ดูแลเอง และยังเป็นการสร้างนิสัยการกินเพื่อสุขภาพ ใช้ผักและผลไม้ที่เก็บจากสวนเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหาร ระยะทางของอาหารสั้นลง เพราะแหล่งผลิตอยู่ใกล้ อาหารจึงสดใหม่ ไม่เปลืองค่าขนส่ง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว ในชุมชน สร้างความสำนึกให้รักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง หากทุกครัวเรือนทำสวนครัวย่อมเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและช่วยลดภาวะโลกร้อนด้วย

นอกจากนั้น การทำสวนครัวยังเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของเกษตรกรหลังประสบอุทกภัย เพราะถึงแม้น้ำจะลดแล้ว แต่เกษตรกรบางรายยังขาดแคลนน้ำที่จะเพาะปลูก โดยเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรังในช่วงเวลาที่ยังไม่สามารถทำนาได้ จึงต้องปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยและได้ผลผลิตเร็วหรือพืชอายุสั้น ซึ่งคือพืชสวนครัวที่ให้ผลเร็วนั่นเอง (อำนาจ กล้าหาญ, 2554, หน้า 1)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

นอกเหนือจากการเสนอแนะให้นำผลการวิจัยการรณรงค์ให้คนไทยทำสวนครัวในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาใช้เป็นแบบอย่างแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

รัฐบาลควรมีนโยบายรณรงค์เผยแพร่แนวคิดและวิธีการปลูกผักสวนครัวย่างเร่งด่วน

และจริงจัง เนื่องจากสังคมไทยกำลังอยู่สภาวะ
วิกฤตอาหารแพง

ในการศึกษาวิจัยที่ถูกจำกัดด้วยขอบเขต
การศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า งานวิจัยที่น่าจะ
ทำได้ในอนาคต คือการศึกษาเกี่ยวกับการทำสวน
เกษตรในเมือง เพราะกระแสของการปลูกผักสวน
ครัวในเขตเมืองและปริมณฑล เริ่มเป็นที่นิยมอย่าง
แพร่หลายในปัจจุบัน จึงควรศึกษาเกี่ยวกับการ
เติบโตของสวนเกษตรในเมือง เนื่องจากสวนเกษตร
ในเมืองเป็นหนึ่งในแนวทางทำเมืองให้น่าอยู่และมี
ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
ตลอดจนมีคุณค่าเชื่อมโยงกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
ความปลอดภัยของอาหาร ความมั่นคงทางอาหาร
ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการของเสีย
ในเมือง (เช่น เอาน้ำโสโครกและสิ่งปฏิกูลมาใช้เป็น
ปุ๋ยและน้ำรดต้นไม้) เป็นต้น (กระทรวงทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554, หน้า 3)

เอกสารอ้างอิง

- ก้วยเตี้ยว. (11 พฤศจิกายน 2485). *ไทยใหม่*. หน้า 3.
- เข็มรางวัลสวนครัวในสมัยจอมพล ป. (2554). สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.bloggang.com/>
- กระจอกข้าว. (2551). *การใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2556,
จาก www.okaynation.net.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). *เมืองน่าอยู่. สร้างบ้านปลูกเมืองด้วยสวนเกษตร*.
สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2556. จาก <http://www.aseangreenhub.in.th>.
- คำปราศรัยท่านนายก (1 กรกฎาคม 2485). *ไทยใหม่*. หน้า 1.
- จรัญ วรรณศิริ. (2555). *โครงการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่แว่น อำเภอพร้าวกะเทียม จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2556, จาก <http://maewan.go.th>
- ชาญ อังคุโชติ. (2540). *จอมพล ป.พิบูลสงครามครบรอบศตวรรษ 14 กรกฎาคม 2540*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2544). *ประวัติศาสตร์เมืองไทย 2475-2500*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ณัชพิมพ์ รัตนานันนอก. (2555). *สวนผักในบ้าน กระแสปลูกเองกินเอง*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556,
จาก www.matichon.co.th.
- ณัชฐนนท ทวีสิน. (2556). *Mind Responsibility: สวนผักไร้สารเคมี ไลฟ์สไตล์ใหม่ของคนเมือง*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.brandage.com>.
- เดชา ศิริภัทร. (2541). *สวนครัว ความมั่นคงทางอาหารในยุคไอเอ็มเอฟ*. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2556,
จาก <http://www.doctor.or.th>.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2520). *จอมพล ป.พิบูลสงครามกับการสร้างชาติไทย พ.ศ. 2481-2487*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทีมข่าวการศึกษา. (2556). *พบความมั่นคงทางอาหารไทยวิกฤต*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.thairath.co.th>.
- เทศบาลตำบลบ้านดู่. (มปป). *ความเป็นมาของการปลูกพืชสวนครัว*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.nmt.or.th>
- เทียมจันทร์ อ้าหวว. (2520). *บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2475 –2487)*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัญชา แสงหิรัญ. (2551). *วิกฤตการณ์อาหารโลก*. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2556.
จาก <http://www.manager.co.th> ประภัสสร เสวิกุล. (30 มิถุนายน 2551). ว่าด้วยเรื่องผัดไทย. *คมชัดลึก*, หน้า 4.

- ผานิต รวมศิลป์. (2520). *นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2487*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการทำสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ พุทธศักราช 2482. (26 ตุลาคม 2482). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 56 (ภาค 2), 1323-1327.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2519). *นโยบายของรัฐที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 -2500)*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน. (มปป.). *การทำเกษตรกรรมยั่งยืนรูปแบบต่างๆ เกษตรทฤษฎีใหม่*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2556, จาก www.sathai.org.
- เร่งรัดการทำสวนครัว. (13 มกราคม 2485). *ไทยใหม่*, หน้า 1.
- วันเกิดท่านนายก. (10 กรกฎาคม 2485). *ไทยใหม่*, หน้า 4.
- วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์. (มปป.). *แนวคิดและค่านิยมของความมั่นคงทางอาหาร*. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2556, จาก www.polsci.tu.ac.th/fileupload/36/24.pdf
- ส.พลายน้อย. (2553). *วันก่อนคืนเก่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- สุภาพ. (2552). *ควีนอังกฤษรณรงค์ปลูกผักสวนครัว*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.thaipost.net/node/6214>.
- สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีกล่าวทางวิทยุกระจายเสียงแก่ประชาชนชาวไทยทั้งหมด. *อภิรักษ์ขัตติย์แห่งงานเฉลิมฉลองวันชาติ 24 มิถุนายน 2483 ณ วิทยุกระจายเสียงลพบุรี*. (2483). *ข่าวโฆษณาการ*, 3, หน้า 823.
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.2/9* เรื่อง รัฐบาลญี่ปุ่นและชาวต่างประเทศกับข้าราชการไทยในต่างประเทศแสดงความเสียใจและช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ประสบอุทกภัย พ.ศ. 2485.
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.35/1* เรื่อง คำวิงวอนของนายกรัฐมนตรีแด่พี่น้องสตรีไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484.
- หोजดหมายเหตุแห่งชาติ. *สร.0201.18.1/4* เรื่อง บทสนทนาระหว่างนายมั่นกับนายคงแสดงวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2485.
- อ.พิบูลสงคราม. (2518). *จอมพล ป. พิบูลสงคราม เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มนตรี.
- อ.พิบูลสงคราม. (2518). *จอมพล ป. พิบูลสงคราม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์.
- อำนาจ กล่าวหาญ. (2554). *ปลูกพืชอายุสั้น อยู่อย่างพอเพียงทางเลือกของเกษตรกรหลังน้ำลด*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2556, จาก <http://glamdring.baac.or.th>.

เชียงใหม่: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
ในยวนพ่ายโคลงตัน¹

Chiang Chuen: The significance on King Borommatrailokkanat's heroic act
in Yuan Phai Khlong Dan

ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล²
Pattama Theekprasertkul²
ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต³
Cholada Ruengruglikit³

---

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ยวนพ่ายโคลงตัน: ความสำคัญที่มีต่อการสร้างชนบทและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทขอพระเกียรติของไทย” ซึ่งมีศาสตราจารย์ ดร. ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

²นิสิตปริญญาเอก สาขาวรรณคดีไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Ph.D. candidate, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University , and lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University.

E-mail : pattamathee@hotmail.com

³ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³Professor of Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของเมืองเชียงซิ่นในยุวนพ่ายโคลงต้นที่มีผลต่อการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ผลการศึกษาพบว่าเมืองเชียงซิ่นหรือเมืองเซเลียเป็นเมืองที่มีความสำคัญควบคู่กับเมืองสุโขทัยในสมัยที่อาณาจักรสุโขทัยยังรุ่งเรือง ในสมัยอยุธยาเมืองเชียงซิ่นเคยเป็นเมืองหนึ่งในอาณาจักรอยุธยาจนกระทั่งพระยาเซเลียงเอาใจออกห่างไปเข้ากับล้านนา การกล่าวถึงเมืองเชียงซิ่นในเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งของอยุธยาและล้านนาจะไม่มีกรให้รายละเอียดของเมืองเชียงซิ่นมากนัก แต่ในยุวนพ่ายโคลงต้นได้สร้างเมืองเชียงซิ่นให้เป็นฉากสำคัญของเรื่องที่มีความเชื่อมโยงกับฉากอื่น ๆ ในเรื่องได้อย่างสัมพันธ์กลมกลืน และมีผลกับการเล่าเรื่องอย่างเป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการสร้างเรื่องราวและให้รายละเอียดของเมืองเชียงซิ่นอย่างมีนัยยะ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มเหตุการณ์เกี่ยวกับหมื่นดั่งนครและนางเมือง และการบรรยายเมืองเชียงซิ่นอย่างละเอียด เมืองเชียงซิ่นจึงกลายเป็นพื้นที่ของการประกอบสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยุวนพ่ายโคลงต้นให้มีความชอบธรรมอย่างชัดเจน ภาพลักษณ์ที่โดดเด่นมากที่สุดของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยุวนพ่ายโคลงต้นจึงเป็นภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์นักรบผู้ทรงธรรมอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : เชียงซิ่น ยุวนพ่ายโคลงต้น วีรกรรม สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

Abstract

This article aims to study the importance of Chiang Chuen Town in Yuan Phai Khlong Dan to King Borommatrailokkanat's heroic act. The study found that Chiang Chuen or Chaliang was a major city in parallel with Sukhothai Town during the glorious period of Sukhothai Kingdom. In Ayutthaya Era, Chiang Chuen belonged to the Kingdom until Phraya Chaliang disobeyed and turned to Lanna. Generally, the mentioned of Chiang Chuen in historic documents of both Ayutthaya and Lanna does not go deep into details. However, in Yuan Phai Khlong Dan, Chiang Chuen was used as major scene that harmoniously linked to other scenes in the story that contributed to realistic storytelling. Furthermore, the town was significantly described with realistic story and elaborated details such as with the story of Muen Dongnakhorn, Nang Muang and the detailed description of the town. Chiang Chuen, therefore, became a righteous scene for King Borommatrailokkanat's bravery in Yuan Phai Khlong Dan and the most prominent image of him in the story was that of a decent warrior king.

Keywords : Chiang Chuen Yuan Phai Khlong Dan heroic act King Borommatrailokkanat

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของเมืองเชียงซิ่นในการเล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงต้น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเชียงซิ่นกับการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยวนพ่ายโคลงต้น

สมมติฐานของการศึกษา

ยวนพ่ายโคลงต้นมีการสร้างฉากเมืองเชียงซิ่นให้เป็นฉากสำคัญของเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับฉากอื่น ๆ และมีผลกับการคลี่คลายของเรื่อง การนำเมืองเชียงซิ่นจากพื้นที่ทางประวัติศาสตร์มานำเสนอในยวนพ่ายโคลงต้นซึ่งเป็นพื้นที่ทางวรรณคดีเป็นกระบวนการสร้างความสำคัญให้กับเมืองเชียงซิ่นในฐานะเป็นพื้นที่ของการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และเน้นภาพลักษณ์การเป็นพระมหากษัตริย์นักรบผู้ทรงธรรม อันเป็นภาพลักษณ์สำคัญของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยวนพ่ายโคลงต้นให้มีความโดดเด่นและชัดเจนมากขึ้นด้วย

บทนำ

ยวนพ่ายโคลงต้นเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในการทำสงครามชนะล้านนาหรือเชียงใหม่ และเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมัยอยุธยาตอนต้นที่มีชื่อเสียงมากที่สุดเรื่องหนึ่ง เพราะมีการประพันธ์ที่โดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า “เป็นวรรณคดีที่แต่งตัวอย่างเอกเรื่องหนึ่ง” (สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุภาพ 2514 : 5) ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดียอพระเกียรติก็คือการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตหรือเหตุการณ์ประวัติศาสตร์มาเป็นเหตุการณ์สำคัญในการยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เนื้อความในยวนพ่าย

โคลงต้นจึงมีการกล่าวถึงพระราชประวัติของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถไว้อย่างหลากหลาย เช่น การประสูติ การเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ และพระราชกรณียกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสงครามและการศาสนา แต่จุดเน้นสำคัญของยวนพ่ายโคลงต้นอยู่ที่การทำสงครามกับล้านนาโดยเฉพาะศึกเมืองเชียงซิ่น ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของทั้งฝ่ายอยุธยาและล้านนาไม่ได้มีเรื่องราวการศึกเมืองเชียงซิ่นอย่างชัดเจนมากนัก และไม่มีเนื้อความใดที่จะบรรยายเมืองเชียงซิ่นอย่างละเอียด แต่ในยวนพ่ายโคลงต้นกลับสร้างและให้ความสำคัญกับเรื่องศึกเมืองเชียงซิ่นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงต้นได้ประกอบสร้างเมืองเชียงซิ่นให้มีความสำคัญและโดดเด่นในยวนพ่ายโคลงต้นอย่างมีนัยยะ ซึ่งมีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างมากด้วยเช่นกัน

เชียงซิ่นในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของ “อยุธยา” และ “ล้านนา”

เชียงซิ่นเป็นเมืองที่ไม่มีชื่อปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของไทย แต่มีปรากฏเรียกชื่อเชียงซิ่นอยู่ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานสิบห้าราชวงศ์ และพงศาวดารโยนก ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวของพระยาเชลียงเข้ามาสู่วามิภักดิ์พระเจ้าติโลกราช วันหนึ่งพระยาเชลียงเกิดคิดคดทรยศพระเจ้าติโลกราชจึงถูกหมื่นดงนครสังหารพระเจ้าติโลกราชจึงโปรดให้หมื่นดงนครปกครองเมืองเชลียง ภายหลังต่อมาหมื่นดงนครเสียชีวิตก็มีการกล่าวถึงหมื่นดงนครว่าเป็นผู้ครองเมืองเชียงซิ่นดังตัวอย่างเนื้อความในตำนานสิบห้าราชวงศ์ (2540, หน้า 78 - 79, 86) ที่กล่าวไว้ว่า

...หมื่นดังก์เอาพระ (ยา) ชะเลียงมาเมืองเชียงใหม่ทันแล
พระเป็นเจ้าก็ท้อหมื่นดังก์กินเมืองชะเลียง ปั้นหมื่นดังก์ได้กินเมืองสองเมือง คือ
เมืองนคร กับเมืองชะเลียง...

เถิงปีลุนั้น ปีร่วงหม่า แม่ท้าวหอมุขตายปีเตาสี กำไล อยู่ปีกาบสง่า
ศักราชได้ 834 ตัว หมื่นดังก์ผู้กินเมืองเชียงขึ้นตาย
เอาหมื่นแคว้นผู้กินแจ่มหมไปกินเชียงขึ้นแทน เอาหมื่นกองผู้กินเชียงเรียกไปกินนคร

จากเนื้อความข้างต้นแสดงว่าหลังจากที่ล้านนา
ได้เมืองเชลียงไปครองแล้ว ก็เปลี่ยนชื่อเมืองเชลียง
เป็นเมืองเชียงขึ้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในพระราช
พงศาวดารอยุธยาไม่มีการบันทึกชื่อเมืองเชียงขึ้น
ไว้ในเอกสารเลย แม้แต่ช่วงเวลาที่อยุธยาได้เมือง
เชียงขึ้นคืนกลับมาในปี พ.ศ. 2017 ก็มีการระบุชื่อ
ถึงชื่อเมืองเชลียงว่า “ศักราช 836 มะเมียศก (พ.ศ.
2017) เสด็จไปเอาเมืองเชลียง” (พระราช
พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงสารประเสริฐ
และฉบับกรมพระปรมาภิไธยฯ และพงศาวดาร
เหนือฉบับพระวิเชียรปรีชา (น้อย) เล่ม 1, 2504,
หน้า 8) การเลือกที่จะบันทึกชื่อเมืองเชลียงดังที่
อยุธยาเคยเรียกมาแต่เดิมและไม่บันทึกเรียกชื่อ
เมืองเชียงขึ้นนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าอาณาจักร
อยุธยาไม่ยอมรับอำนาจของล้านนาในช่วงเวลาที่
เมืองเชลียงตกเป็นของล้านนา ในขณะที่เดียวกัน
ทางฝ่ายล้านนาก็แสดงสิทธิ์และอำนาจบนพื้นที่นั้น
ด้วยการเปลี่ยนชื่อเรียกเมืองใหม่ การบันทึกชื่อ
เมืองเชียงขึ้นหรือเมืองเชลียงในเอกสาร
ประวัติศาสตร์ของอยุธยาและล้านนาจึงเป็นเสมือน
การแสดงและรักษาอำนาจของตนเองบนพื้นที่
ประวัติศาสตร์ของแต่ละฝ่าย

เมืองเชลียงหรือเมืองเชียงขึ้นเป็นเมืองที่มีความ
สำคัญมาตั้งแต่ก่อนอาณาจักรสุโขทัยจะสถาปนา
ขึ้น มีหลักฐานว่า อาณาจักรเชลียงเป็นอาณาจักร
ที่ปกครองเมืองกว่า 60 เมือง ชาวเมืองนิยมใช้
เครื่องถ้วยชามที่จีนส่งมาขาย และมีการใช้เงินตรา

ที่ทำจากตะกั่ว (ขจร สุขพานิช, มปป., หน้า 143)
หากเป็นไปตามหลักฐานดังกล่าว แสดงว่าเมือง
เชลียงเคยเป็นอาณาจักรขนาดใหญ่ที่รุ่งเรืองมา
ก่อน

ในสมัยสุโขทัยมีการบันทึกถึงเมืองเชลียงไว้ใน
ศิลาจารึก เช่น ศิลาจารึกหลักที่ 1 มีเนื้อความกล่าว
ถึงชื่อเมืองเชลียงไว้ว่า “จารึกอันหนึ่ง มีในเมือง
เชลียง สฐาบกไว้ด้วยพระศรีรัตนธาตุ” (ประชุม
ศิลาจารึก ภาคที่ 1 จารึกกรุงสุโขทัย, 2515, หน้า
10) ในศิลาจารึกจารึกวัดศรีชุม (ศิลาจารึกหลักที่
2) ก็มีการกล่าวถึงเมืองเชลียงเช่นกันว่า “ปู่ชื่อพระยา
ศรีนาวนัถม.....เป็นพ่อ.....สร้างในนครสองอัน
อันหนึ่งชื่อนครสุโขทัย อันหนึ่งชื่อนคร
ศรีสัชชนาลัย..... พระ.....นั้น.....เป็นขุนยี่
ขุนนางนัก.....เมืองชเลียง.....” (ประชุมศิลา
จารึก ภาคที่ 1 จารึกกรุงสุโขทัย, 2515, หน้า 27)
นอกจากนี้ หลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่วัดพระ
ศรีรัตนมหาธาตุเชลียงและวัดเจ้าจันทร์ ทำให้นัก
โบราณคดีสันนิษฐานว่ามีชุมชนอยู่ที่เมืองเชลียงมา
แล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 เป็นเมืองโบราณเก่า
แก่ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยม (มานพ วัฒนศรี,
2546, หน้า 20 - 21) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชวินิจฉัย
สอดคล้องตามข้อสันนิษฐานของพระยาอุทัยว่า
เมืองเชลียงน่าจะเป็นเมืองลอง แขวงนครลำปาง
ซึ่งเป็นเมืองเก่ามีพระมหาธาตุใหญ่ ตั้งอยู่ริมลำน้ำยม
(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2515,

หน้า 34 – 35) แต่ภายหลังมีนักวิชาการทางด้าน โบราณคดีและประวัติศาสตร์ได้ศึกษาเกี่ยวกับที่ตั้ง ของเมืองเชลียง ก็มีข้อสันนิษฐานว่าเมืองเชลียง และเมืองศรีสัชนาลัยเป็นเมืองเดียวกัน เชลียงเป็น ชื่อที่เรียกมาก่อนหมายถึงบริเวณที่มีวัดพระบรม

ธาตุเชลียงและวัดเจ้าจันทร์ตั้งอยู่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552, หน้า 20) ซึ่งสอดคล้องกับพระนิพนธ์ ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (อ้างถึงใน มานพ ถนอมศรี, 2546, หน้า 26) ที่ทรงอธิบาย เกี่ยวกับเมืองเชลียงไว้ว่า

...เรื่องเมืองเชลียงนี้ ได้ตรวจหากันมาอีกช้านาน จึงได้ความเป็นแน่ชัดว่า คือ เมืองสวรรคโลกนั่นเอง เดิมทีเดียวเรียกว่าเมืองเชลียง ตัวเมืองอยู่ตรงที่ยังมีพระปรางค์ศรีรัตนมหาธาตุที่กล่าวถึงในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง แต่เดิมนั้นชาวเมืองเรียกกันว่า วัดน้อย ครั้งต่อมาเห็นจะเป็นน้ำเซาะตลิ่งพังซานเมืองหมดไปทุกที่ กษัตริย์ราชวงศ์พระร่วงจึงสร้างเมืองใหม่ บริเวณแก่งหลวงเหนือเมืองเชลียงเดิมขึ้นไปประมาณ 20 เส้น แล้วขนานนามเมืองนั้นว่าเมืองศรีสัชนาลัย แต่ชาวประเทศอื่นยังคงเรียกเมืองเชลียง ทั้งพวกเชียงใหม่และพวกกรุงศรีอยุธยา ดังพึงเห็นได้ในบานแผนกกฎหมายลักษณะลักพาของพระเจ้าอู่ทอง และในหนังสือลิลิตยวนพ่าย ก็เรียกว่า เมืองเชลียง มิได้เรียกว่า ศรีสัชนาลัย มาจนเมืองเหนือทั้งปวงตกเป็นอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยา จึงขนานนามว่า เมืองสวรรคโลก เรียกรวมทั้งเมืองเชลียงและเมืองศรีสัชนาลัยรวมกัน ชื่อเดิมก็เป็นอันสูญไปทั้งสองเมือง

เมืองเชลียงหรือเชียงขึ้นอาจไม่ใช่เมือง ศูนย์กลางของทั้งอาณาจักรอยุธยาและล้านนา แต่ เป็นเมืองที่สำคัญทางยุทธศาสตร์เมืองหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากเชียงขึ้นเป็นเมืองที่มีลักษณะภูมิประเทศ ที่ดีในการป้องกันข้าศึก จากหลักฐานทาง โบราณคดี เมืองเชียงขึ้นหรือเมืองเชลียงนี้เป็นเมือง ที่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยม เป็นบริเวณที่ สูงเชิงภูเขาและลำน้ำไหลคดงเป็นไส้ไก่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552, หน้า 47) ลักษณะภูมิประเทศ ของเมืองเชลียงหรือเมืองศรีสัชนาลัยมีภูเขาโอบ ล้อมและมีแม่น้ำยมไหลผ่าน ทำให้เป็นเมืองที่มี ลักษณะภูมิประเทศที่ดีและเป็นที่ยุบายของทั้ง อาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรล้านนา หลังจาก

อาณาจักรอยุธยาเสียเมืองเชลียงให้แก่อาณาจักร ล้านนาในปี พ.ศ. 2003 ทั้งฝ่ายอยุธยาและล้านนา ต่างก็ทำสงครามแย่งชิงเมืองต่าง ๆ ระหว่างกัน เสมอ และเมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงยก ท้าไปตีเอาเมืองเชียงขึ้นหรือเมืองเชลียงคืนมาได้ ในปี พ.ศ. 2017 ในปีถัดมาพระเจ้าติโลกราชก็ทรง มาเจริญสัมพันธไมตรีและหย่าศึกต่อกัน เพราะต่าง ฝ่ายก็สูญเสียสรรพกำลังในการทำสงครามกันอย่าง มาก อาจจะกล่าวได้ว่าศึกเมืองเชียงขึ้นเป็นศึกที่มี ความสำคัญในการต่อสู้ระหว่างอยุธยาและล้านนา การที่อยุธยาทำสงครามยึดเมืองเชียงขึ้นคืนมาได้ น่าจะเป็นที่จดจำของผู้คนจนนำมาประพันธ์เป็น เหตุการณ์สำคัญในยวนพ่ายโคลงฉันท์ แม้ว่าไม่มี

การบันทึกลงไปในเอกสารทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนก็ตาม

เชียงขึ้น: ฉากสำคัญในยวนพ่ายโคลงต้น

ยวนพ่ายโคลงต้นเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในการทำสงครามเอาชนะล้านนา เนื้อความในยวนพ่ายโคลงต้นกล่าวถึงการทำสงครามระหว่างอยุธยากับล้านนาอยู่หลายครั้ง เช่น การปราบพระยาสุริยราชที่เอาใจออกห่างไปเข้ากับล้านนา และการป้องกันเมืองพิษณุโลก แต่การสงครามเมืองเชียงขึ้นเป็นจุดเน้นสำคัญของยวนพ่ายโคลงต้น เมืองเชียงขึ้นในยวนพ่ายโคลงต้นจึงถูกประกอบสร้างให้เป็นฉากสำคัญของเรื่อง

ฉาก (setting) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของเรื่องเล่า เป็นสภาวะแวดล้อมของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเล่า ฉากอาจจะเป็นเนื้อความที่มีความสำคัญมากหรือน้อยในเรื่อง มีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน

คลุมเครือหรือว่าชัดเจนก็ได้ (Gerald Prince, 2003, หน้า 88) ฉากในเรื่องเล่ามีหลายลักษณะทั้งสถานที่ ธรรมชาติ เวลาหรือยุคสมัย และนามธรรมต่าง ๆ เช่น วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม ฉากในเรื่องเล่าไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแสดงตำแหน่งหรือสภาพแวดล้อมที่เหตุการณ์เรื่องเล่า และมีใช้เป็นเพียงเครื่องประดับชั่วคราวที่เพิ่มสีสันและความน่าดูให้แก่ฉากของเรื่องแต่ง แต่ยังเป็นความผูกพันที่แนบแน่น เนื่องจากสถานที่ที่มีหน้าที่ในเรื่องด้วย (โรลองด์ บุร์เนฟ อ้างถึงใน วัลยา วิวัฒน์ศร (แปล), 2541, หน้า 186) หน้าที่สำคัญของฉาก ก็คือการสร้างอารมณ์ของเรื่องเล่า (Seymour Chatman, 1980, หน้า 141) นอกจากนี้ Leonard Lutwack (1984, หน้า 31) ได้อธิบายถึงบทบาทของสถานที่ในวรรณกรรมไว้ว่ามีหน้าที่แสดงทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์และเชิงอุปลักษณ์ การวิเคราะห์สถานที่ทั้งหลายในวรรณกรรมไม่อาจจะเลียงเรื่องจุดมุ่งหมายเชิงสัญลักษณ์ได้

As with all literary materials, place has a literal and a symbolical value, a function serving both geographical and metaphorical ends. But the literal and geographic aspect of place is always under the strain that all literature feel to attain the condition of poetry, of symbol, and it is difficult to avoid the proposition that in the final analysis all places in literature are used for symbolical purposes even though in their descriptiveness they may be rooted in fact.

ยวนพ่ายโคลงดั้น มีฉากสถานที่หลายฉาก และนำเสนอฉากสถานที่ด้วยการระบุเพียงชื่อสถานที่เกิดเหตุเท่านั้น ไม่มีการบรรยายฉากอย่างละเอียด เช่น เมืองอยุธยา เมืองพิษณุโลก และเมืองสุโขทัย แต่สำหรับฉากเมืองเชียงซิ่นมีการนำเสนอทั้งการระบุชื่อสถานที่และการบรรยายฉากอย่างละเอียด ทั้งนี้การระบุชื่อเมืองเชียงซิ่นแต่ไม่ได้บรรยายสภาพหรือลักษณะของเมืองไว้นั้น มีการระบุถึงคำว่า “เชียงซิ่น” ไว้ 2 ลักษณะ คือ การระบุเชียงซิ่นที่มีความหมายถึงผู้คนในเมืองเชียงซิ่น ได้แก่ “แกลงปางชยงซิ่นเศร้า ใจพล พรันนา” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 74) และ “บัดนั้นชยงซิ่นเศร้า ศรีสาว แลนา” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 127) และการระบุถึงเชียงซิ่นที่หมายถึงสถานที่ ได้แก่ “เปนเดิมคักลรร ชยงซิ่น คินแฮ” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 103) “ยงชยงซิ่นดลโดย คาราช เรวแฮ” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 114) “กลอยมาแต่งการกรร ชยงซิ่น เองแฮ” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 153) ดังนั้นคำว่า “เชียงซิ่น” จึงถูกนำมาใช้ในความหมายทั้งเป็นสถานที่และผู้คนในเชียงซิ่น

ส่วนการบรรยายฉากเมืองเชียงซิ่นอย่างละเอียดนั้นมีการบรรยายไว้ในตอนที่เมืองเชียงซิ่นกำลังเตรียมเมืองเพื่อรับศึกของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีการบรรยายเมืองเชียงซิ่นไว้ ตั้งแต่บทที่ 157 – 174 รวม 18 บท เป็นการบรรยายเมืองเชียงซิ่นอย่างละเอียดทั้งสภาพทางกายภาพและการเตรียมเมืองให้มีความแข็งแรงมั่นคง เพื่อรับศึกจากกองทัพของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เช่น กล่าวถึงการถมปิดประตูเมืองทุกแห่ง มีการนำเอา آهنหลาวมาวางไว้ตรงเชิงเทินทุกช่อง และมีปืนไฟวางตั้งต่อกัน พลเมืองเชียงซิ่นรวมกับพลเมืองเชียงใหม่เรียงรายกันเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนรั้วที่แน่นหนาแข็งแรง นอกจากการเตรียม

เมืองให้แข็งแรงแล้ว เมืองเชียงซิ่นยังเป็นเมืองที่เอาชนะด้วยกำลังพลได้ยาก เพราะประกอบด้วยเบญจทวารการ คือ ลักษณะเข้าถึงยาก 5 ประการ กล่าวคือ เส้นทางบกมีความมั่นคงแข็งแรงทุกแห่ง มีไพร่พล ช้าง ม้า ล้วนส่งเสียงอื้ออึง มีคลองบางเม้งเป็นช่อกันด้านหน้า มีแม่น้ำยมขวางกั้น มีภูเขา 3 ลูกเป็นแนวป้องกัน และมีคูเมือง 3 ชั้นที่มีความลึกและมีชวากหนามเต็มไปด้วยหนาม เมืองเชียงซิ่นเสริมความมั่นคงของเมืองให้มั่นคงมากยิ่งขึ้นกว่าเมืองเหล็ก มีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบต่อเสาเขื่อน ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

- ถมทวารทุกที่ไว้
ทุกช่องช่องปืนไฟ
พลเมืองเฟ้อมพลชาว
รยบรยบคือร้วร้งง
- เมืองนี้เของใช้ด้วย
เบญจทรูดาการ
มรรคาส่วนสกลสฐีร
พลพวกข้างม้าล่วน
- บางเมงเปนชี้หน้า
มีแม่ยมเปนแย
เข้าสามเกือบกันกรร
คูอบสามชั้นซึ้ง
- เร่งหมั่นนเหลือหมั่นนยั้ง
มีกำแพงแลงเลือน
หัวเมืองเตกสยงกล่าว
ทงขวาทงซ่ายล่วน

- แหลนหลาว
ต่อตั้ง
ชยงใหม่
หน่นนหนา ๆ
ภุชพล ง่ายนา
ฟางถ่วน
ทุกที่
โจษแจ ๆ
ขวางขนนน ก้อนแฮ
แก่งกั่นน
เมืองมิ่ง เขาแฮ
ขวากแขวง ๆ
วยงเหลก
ต่อต้าย
แก้บ่าว
หมู่หมาย ๆ

(ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 169 - 172)

ผู้เล่าเรื่องให้พื้นที่ในการบรรยายเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียด แสดงให้เห็นว่าตั้งใจสร้างฉากเมืองเชียงขึ้นให้โดดเด่น ฉากเมืองเชียงขึ้นที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมานี้มีความสำคัญในการเล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้น โดยเฉพาะการกำหนดมุมมองของผู้เล่าเรื่อง และสัมพันธ์ภาพระหว่างฉากอื่นในเรื่อง

1. การกำหนดมุมมองของผู้เล่าเรื่อง

ฉากเมืองเชียงขึ้นที่นำเสนอไว้ในเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้นทั้ง 2 ลักษณะ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าไปมีบทบาทในเมืองเชียงขึ้นของอยุธยากับระยะของการมองเห็นของผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้น ผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้นเป็นผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ (omniscient narrator) ซึ่งสามารถถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตัวละครทุกตัวได้ ผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้นแสดงตนอย่างชัดเจนว่าเลือกอยู่ฝ่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

เห็นได้จากการแสดงความคิดและความรู้สึกของผู้เล่าเรื่องในทางยกย่องสรรเสริญสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและติเตียนพระเจ้าติโลกราชแห่งล้านนาเสมอ

แม้ว่าผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้นจะแสดงตัวว่าอยู่ฝ่ายอยุธยาตลอดทั้งเรื่อง แต่ผู้เล่าเรื่องก็วางระยะการมองเห็นเมืองเชียงขึ้นให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเชียงขึ้นและอยุธยา เนื่องจากเมืองเชียงขึ้นเป็นเมืองหนึ่งในการปกครองของอาณาจักรล้านนา การกล่าวถึงเมืองเชียงขึ้นในช่วงแรกจึงเป็นเพียงการระบุถึงชื่อเมืองเชียงขึ้นเท่านั้น โดยเริ่มกล่าวตั้งแต่พระเจ้าติโลกราชทรงแต่งตั้งให้หมื่นดั่งนครเป็นเจ้าเมืองเชียงขึ้น จากนั้นก็มีการระบุชื่อเมืองเชียงขึ้นอีกครั้งในตอนพระเจ้าติโลกราชทรงคิดระวางหมื่นดั่งนครจึงทรงสั่งให้ทหารไปตามหมื่นดั่งนครที่เมืองเชียงขึ้น ดั่งเนื้อความที่ว่า

● ปางนั้นนมหาราชแสง
เอาหมิ่นนครมา
เปนเดิมคักลกรร
ใใครยั้งยกไว้ร้าง

.....
● บัดนั้นข้าผู้หีน
ธสงัดตนตรา
ยงชยงขึ้นคลโดย
เชองชอบเชองไถลวัน

ส่งสรรค์
แต่งตั้ง
ชยงขึ้น คีนแฮ
รอบแดน ฯ

.....
เหนกกล แก่วนนา
ถ้องถ้วน
คำราช เรวแฮ
เลือกแกลง ฯ

(ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 103 - 114)

จากนั้นเมื่อนางเมืองและชาวเมืองเชียงขึ้นคิดจะแข็งเมืองและขอความช่วยเหลือจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ผู้เล่าเรื่องก็เริ่มกล่าวถึงสภาพเมืองเชียงขึ้นมากขึ้น โดยกล่าวถึงเมืองเชียงขึ้นไว้ 2 ครั้ง ในโคลงบทที่ 132 ซึ่งเป็นคำพูดของนางเมืองที่กล่าวกับชาวเชียงขึ้นว่าให้ปิดประตูเมืองวางเขื่อนป้องกัน “แหนหับประตูวง วางเขื่อน” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 132) และโคลงบทที่ 134 ซึ่งเป็นเนื้อความของสารที่นางเมืองส่งไปเพื่อขอความช่วยเหลือจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ “ปิดประตูเมืองลง เขื่อนกว้าง” (ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 134) เนื้อความของโคลงบทที่ 132 และโคลงบทที่ 134 มีเนื้อความคล้ายกัน และจะเห็นว่าเริ่มมีการกล่าวถึงสภาพเมืองเชียงขึ้นว่ามีการปิดประตูเมืองและวางเครื่องป้องกันเมือง แต่ยังเป็นเพียงการมองจากสายตาของผู้อยู่นอกเมือง ผู้เล่าเรื่องพยายามแสดงตัวว่าไม่ได้ก้าวล้ำไปพรรณนาและบรรยายสภาพเมืองนอกเหนือไปจากสารที่นางเมืองส่งมา

หลังจากที่นางเมืองและชาวเมืองเชียงขึ้นได้ขอให้อยุธยาเข้าไปช่วยเหลือ ผู้เล่าเรื่องได้บรรยายฉากที่ต่อเนื่องกัน 2 ฉาก คือ ฉากผู้คนเข้ามาสวามิภักดิ์

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งเป็นการบรรยายชื่อนายทหารที่หนีมาจากเมืองเชียงขึ้นเพื่อเข้ามาขอสวามิภักดิ์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และฉากการรบของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่ทรงยกทัพไปหยั่งเชิงเข้าศึกที่เมืองเชียงขึ้น จนสามารถตีเสาด้ายของเมืองเชียงขึ้นจนล้มลง เมื่อผู้เล่าเรื่องบรรยายทั้ง 2 ฉากนี้แล้ว จึงบรรยายฉากเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียด ทั้งนี้เป็นการสร้างความสมเหตุสมผลและความน่าเชื่อถือของผู้เล่าเรื่องที่แสดงตัวว่าเป็นคนฝ่ายอยุธยา หากผู้เล่าเรื่องบรรยายขัณฑ์และจุดยุทธศาสตร์ของเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียดก่อนที่จะมีผู้คนจากเชียงขึ้นมาสวามิภักดิ์หรือสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ยกทัพไปหยั่งเชิงเข้าศึก ก็อาจจะดูไม่สมเหตุสมผล แต่เมื่อมีฉากทั้ง 2 ฉากนี้ ก็ทำให้มุมมองของผู้เล่าเรื่องที่มีต่อเมืองเชียงขึ้นกว้างและชัดเจนขึ้น

2. สัมพันธภาพกับฉากอื่นในเรื่อง

ศึกเมืองเชียงขึ้นในยวนพ่ายโคลงดั้นมีฉากอื่นที่สัมพันธ์กับฉากเมืองเชียงขึ้น ได้แก่ ฉากผู้คนมาสวามิภักดิ์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ฉากกองทัพของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และฉากรบ

ฉากผู้คนจากเมืองเชียงขึ้นมาสวามีภักดีสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถมีส่วนสัมพันธ์กับการบรรยายฉากเมืองเชียงขึ้นในการสร้างความสมเหตุสมผลในการเล่าเรื่อง เพราะผู้คนที่มาจากเมืองเชียงขึ้นย่อมรู้ลักษณะภูมิประเทศของเชียงขึ้นดี ซึ่งส่งผลให้ผู้เล่าเรื่องที่แสดงตัวว่าอยู่ฝ่ายสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถสามารถบรรยายเมืองได้อย่างละเอียด

ส่วนฉากกองทัพเป็นฉากที่ต่อเนื่องจากฉากเมืองเชียงขึ้น มีเนื้อความพรรณนากองทัพของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่จะยกทัพไปตีเมืองเชียงขึ้น ซึ่งพรรณนาอย่างละเอียดเป็นหมวดหมู่ทั้งกองทัพช้าง ม้า ไพร่พล และเครื่องประดับกองทัพ การบรรยายฉากกองทัพนั้นนอกจากจะเป็นไปตามขนบวรรณคดีไทยแล้ว ยังเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่าเมืองเชียงขึ้นเป็นเมืองสำคัญ ทำให้สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถต้องทรงเตรียมกองทัพอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อเข้าโจมตีเมือง ผู้เล่าเรื่องให้พื้นที่ในการบรรยายฉากกองทัพตั้งแต่โคลงบทที่ 189 – 265 เป็นจำนวนถึง 76 บท แสดงให้เห็นแสนยานุภาพทางการทหารของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่มีเหนือกว่าการเตรียมพร้อมของเมืองเชียงขึ้น

นอกจากนี้ยังมีผลต่อเนื้อเรื่องมาถึงการรบระหว่างกองทัพอยุธยาและกองทัพล้านนา ผู้เล่าเรื่องให้พื้นที่ของฉากรบตั้งแต่บท 266 – 283 จำนวน 17 บท ซึ่งเป็นพื้นที่ไม่มากนัก แต่เป็นการแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถในการรบของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างชัดเจน เพราะแม้ว่าเมืองเชียงขึ้นจะเตรียมพร้อมและเข้าตีได้ยากเพียงใด แต่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็ทรงสามารถเข้าโจมตีได้อย่างง่ายดาย

ดังนั้นการสร้างฉากเมืองเชียงขึ้นในยวนพ่ายโคลงต้นจึงมีความสำคัญกับการเล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงต้น ทั้งเป็นตัวกำหนดมุมมองการมองเห็นของผู้เล่าเรื่องที่ถ่ายทอดฉากออกมาในเรื่องได้อย่างสม

เหตุสมผล และมีความสัมพันธ์กับฉากอื่น ๆ ในเรื่อง อีกทั้งยังเป็นปมปัญหาสำคัญของเรื่องที่ทำให้เรื่องพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดและคลี่คลายในที่สุด

เชียงขึ้น: พื้นที่แห่งการสร้างวีรกรรมอันชอบธรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยวนพ่ายโคลงต้น

ในยวนพ่ายโคลงต้นมีฉากเมืองเชียงขึ้นเป็นฉากสำคัญของเรื่อง ทั้งนี้ฉาก (setting) อาจจะปรากฏในลักษณะของการเป็นสถานที่ (place) และพื้นที่ (space) ก็ได้ สถานที่ (place) เป็นความคิดที่สัมพันธ์อยู่กับลักษณะทางกายภาพและเป็นพื้นที่ที่สามารถวัดขนาดรูปร่างออกมาได้ ในขณะที่พื้นที่ (space) เป็นความคิดที่สัมพันธ์กับการรับรู้ จุดแห่งการรับรู้นี้อาจจะเป็นตัวละครที่อยู่บนพื้นที่นั้นคอยสังเกตและมีปฏิริยาตอบกลับต่อพื้นที่นั้น (Mieke Bal, 1999, หน้า 133) นอกจากนี้ พื้นที่ ยังถือเป็นสิ่งประดิษฐ์ในฐานะทางวัฒนธรรมที่บรรจุด้วยความหมาย (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2543, หน้า 66) พื้นที่จึงมีความสัมพันธ์กับความคิดและวัฒนธรรมของสังคม แต่ “สถานที่” มีเรื่องของรูปลักษณะทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

เชียงขึ้นเป็นสถานที่ในทางประวัติศาสตร์ แม้จะมีปรากฏชื่อเรียกว่า “เชียงขึ้น” อยู่เฉพาะในเอกสารประวัติศาสตร์ของล้านนา แต่ในทางภูมิศาสตร์แล้ว เมืองเชียงขึ้นกับเชลียงที่อยู่อยุธยาใช้ เป็นชื่อเรียก ก็คือเมืองในตำแหน่งบริเวณเดียวกัน การบันทึกชื่อเมืองในเอกสารประวัติศาสตร์ของอยุธยาและล้านนาที่แตกต่างกันอาจจะเป็นเรื่องของการรักษาอำนาจในพื้นที่ประวัติศาสตร์ของตนเอง แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ยวนพ่ายโคลงต้นซึ่งเป็นวรรณคดีอยุธยาได้นำชื่อเรียก “เชียงขึ้น” มาใช้ในเรื่องโดยตลอดและไม่ปรากฏการใช้ชื่อ

“เซลียง” เป็นไปได้ว่าผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงดั้นต้องการประกอบสร้างเมืองเชียงขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญที่สัมพันธ์กับการสร้างวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมืองเชียงขึ้นในยวนพ่ายโคลงดั้นจึงมีลักษณะพิเศษกว่าเมืองเชียงขึ้นในเอกสารประวัติศาสตร์ เพราะมีกระบวนการทำให้เมืองนี้มีความสำคัญมากขึ้น การสร้างเมืองเชียงขึ้นให้มีความสำคัญเกิดจาก 2 วิธีการ ได้แก่ การเพิ่มเหตุการณ์เรื่องหมื่นดงนครและนางเมือง และการบรรยายเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียด

1. การเพิ่มเหตุการณ์เรื่องหมื่นดงนครและนางเมือง

ในเอกสารประวัติศาสตร์อยุธยา เมืองเชียงขึ้นหรือเซลียงเป็นสถานที่ที่เคยอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรอยุธยามาก่อน จนกระทั่งพระยาเซลียงเอาใจออกห่างไปเข้ากับพระเจ้าติโลกราชแห่งล้านนาในปี พ.ศ.2003 เชียงขึ้นจึงกลายเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรล้านนา หลังจากนั้นชื่อเมืองเซลียงก็หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ของอยุธยา จนมาปรากฏชื่ออีกครั้งว่าอยุธยาใต้เมืองเซลียงกลับคืนมาในปี พ.ศ. 2017 ส่วนเอกสารประวัติศาสตร์ของทางล้านนาดูจะมีการบันทึกเรื่องราวของเมืองเชียงขึ้นไว้มากกว่าของอยุธยา โดยจะกล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระยาเซลียงหันมาเข้ากับพระเจ้าติโลกราช จากนั้นก็เป็นเหตุการณ์เจ้าเมืองเซลียงคิดการทำร้ายหมื่นดงนคร แต่หมื่นดงนครรู้ความเสียก่อน จึงจับตัวพระยาเซลียงให้พระเจ้าติโลกราชลงโทษ จากนั้นพระเจ้าติโลกราชจึงได้แต่งตั้งหมื่นดงนครให้ครองเมืองเชียงขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้ไม่มีปรากฏในพระราชพงศาวดารอยุธยาแต่มีปรากฏในยวนพ่ายโคลงดั้น แม้ว่าจะไม่ได้เล่าเหตุการณ์เหมือนในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ แต่ก็มีความที่คล้ายกัน คือ มีการพูดถึงพระยาเซลียง

ที่เคยเป็นผู้ทรยศ ความผิดของพระยาเซลียงนี้ทำให้ตัวเองต้องพบกับความพินาศเอง พระเจ้าติโลกราชก็ทรงแต่งตั้งให้หมื่นดงนครมาเป็นผู้ดูแลเมืองเชียงขึ้น ดั่งเนื้อความที่ว่า

- สนวนแสนแคลนเคลือมนेत्र
แรงร่ำพิงพาลพุทธ
ความผิดแห่งตนบยล
ตายก็ตายแล้วไว้
- ปางนั้นนมหาราชแสง
เอาหมิ่นนครมา
เปนเติมดักกลรร
ใครยิ่งยกไว้ร้าง

- น้บกล เมื่อใด
พรากไต้
ตนาศ เองแฮ
โทษร้ายเหลือตรา ๆ
- ส่งสรรค์
แต่งตั้งง
ชยงขึ้น คินแฮ
รอบแดน ๆ

(ยวนพ่ายโคลงคั้น: โคลงบทที่ 102 - 103)

ผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงคั้นได้เริ่มจับเรื่องราวที่เกี่ยวกับเมืองเชียงขึ้นตั้งแต่เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ซึ่งคล้ายกับเหตุการณ์ในพื้นที่เมืองเชียงใหม่และสิบห้าราชวงศ์ แต่หลังจากเหตุการณ์นี้แล้วนั้น ก็ไม่ปรากฏเรื่องราวของเมืองเชียงขึ้นและหมิ่นดั่งนคร

ในเอกสารประวัติศาสตร์ของล้านนาอีก จนกระทั่งมีการกล่าวถึงหมิ่นดั่งนครเสียชีวิตและพระเจ้าติโลกราชทรงแต่งตั้งเจ้าเมืองแจ้ห่มมาครองเชียงขึ้นแทน เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ก็มีปรากฏอยู่ในยวนพ่ายโคลงคั้น ดังโคลงบทที่ว่า

- กรุงลาวภุข่าเจ้า
ยกย่างพลพลันเทา
กลอยมาแต่งการกรร
แซ่ห่เหนเกล้าแกล้ง

- จอมปราน
เท่าแล้ว
ชยงขึ้น เองแฮ
เลอกเอา ๆ

(ยวนพ่ายโคลงคั้น: โคลงบทที่ 153)

ดังนั้นหากเทียบเหตุการณ์ในเอกสารประวัติศาสตร์และยวนพ่ายโคลงคั้นแล้ว จะพบว่ามีความที่เหมือนกัน คือ พระยาเซลียงถูกลงโทษ หมิ่นดั่งนครได้ครองเชียงขึ้น และเจ้าเมืองแจ้ห่มมาครองเมืองเชียงขึ้น แต่เนื้อความที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับหมิ่นดั่งนครถูกประหารชีวิต นางเมืองแข็งเมืองและการขอความช่วยเหลือจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ รวมทั้งเหตุการณ์เมืองเชียงขึ้นเตรียมเมืองรับศึกจากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถไม่มีการบันทึกไว้ในเอกสารประวัติศาสตร์ทั้งของอยุธยาและล้านนา ทั้งนี้ในยวนพ่ายโคลงคั้นได้

ให้ความสำคัญในการเล่าเหตุการณ์เหล่านี้อย่างมาก เรื่องราวเหล่านี้จึงมีส่วนอย่างมากในการสร้างความสำคัญให้กับพื้นที่เมืองเชียงขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเข้ามาทำสงครามกับเมืองเชียงขึ้นได้อย่างชอบธรรม เหตุการณ์หมิ่นดั่งนครและนางเมืองจึงส่งผลถึงจริยธรรมและคุณธรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างชัดเจน

2. การบรรยายเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียด

วรรณคดีของพระเกียรติโดยทั่วไปนิยมบรรยายหรือพรรณนาเมืองของตนเองในลักษณะชื่นชมความงามและความเจริญรุ่งเรืองของเมือง ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดินว่าทรงพระปรีชาสามารถที่ทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง แต่สำหรับยวนพ่ายโคลงต้นกลับไม่ปรากฏการบรรยายเมืองอยุธยาอย่างละเอียด มีกล่าวถึงเมืองอยุธยาและขยายความเพียงเล็กน้อยว่า “พระนครโยทธา ยิ่งฟ้า” (ยวนพ่ายโคลงต้น:

- วัยงป้อมวยงอาจไว้
ลดเชือนช่วยยอหิน
ปูนกันเกือบกู่ทวาร
ทุกแห่งหอด้ายแก้ว
- พวงพลข้างม้าคอบ
หัวหมื่นนครครอง
เสโล่หดาบเขนแพน
รางก่อเพลิงหน้าตั้ง
- นานาพลไพร่ห้อม
หีนหอกสรรพาผา
ฝูงหารแข่งขันหาร
พลพระยบทุกด้านพร้อม
- ปีนอยาย่าเบื่องวัน
หอกดาบแหลนหลาวหลาย
ปืนไพร่อรูเต็ม
อำมรารยร้อยแฉ้ว
- ขวาช้ายหมายหมู่พ้อง
นองนั่งโนนางจรัล
รไวรวังทวาร
พลพวกหารหัวล้วน
- หลายแถวหลายถ้องถี้
หลายสำหลายสารหลาย
พลลาวลลู่ทั้ง
เต็มอาจเต็มป้อมป้อม

โคลงบทที่ 63) เมืองที่ผู้เล่าเรื่องยวนพ่ายโคลงต้นให้พื้นที่ในการบรรยายอย่างละเอียดกลับเป็นเมืองของศัตรู คือ เมืองเชียงขึ้น โดยมีการบรรยายลักษณะเมือง การเตรียมพร้อม และความเข้มแข็งของเมืองอย่างละเอียด ดังตอนที่กล่าวถึงการให้ทหารเตรียมประจำการตามป้อมเมือง การลดเขื่อนปิดทาง การเตรียมเครื่องต่อสู้ เตรียมพลข้างพลม้า และไพร่พลพร้อมอาวุธมากมาย ทั้งไพร่พลและอาวุธต่างก็ถูกเตรียมพร้อมในทุกแห่ง ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

แหนหาร แห่นา
ห้วงแฉ้ว
ทวยรรอบ
นั่งนอง ฯ
คอยแหน ทานนา
รอรั้ง
ขวินไขว่
หนั้นหนา ฯ
แหนทวาร หอแฮ
เลื่อนล้อม
หาเพื่อน ตายแฮ
ไพร่นาย ฯ
ชินเขม แต่งแฮ
สำแก้ว
ตับอยู่
เชือนชนัน ฯ
พลหาญ หั้นแฮ
แจกถ้วน
ทุกที่
อยู่ยาย ฯ
กันกู่ เกอบแฮ
พวกพ้อง
ชยงขึ้น แซงแฮ
ปยมหอ ฯ

(ยวนพ่ายโคลงต้น: โคลงบทที่ 157 - 162)

การบรรยายเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียดในนวนพ่ายโคลงต้นนี้เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้เล่าเรื่องพยายามแสดงให้เห็นความสำคัญของเมืองเชียงขึ้นว่าเป็นเมืองที่มีชัยภูมิที่ดีและมีการเตรียมตัวป้องกันเมืองอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นหากสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจะเข้าโจมตีเมืองเชียงขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องที่จะกระทำได้ง่าย พระองค์ต้องทรงทุ่มเทสรรพกำลังอย่างมาก ซึ่งปรากฏว่ามีการบรรยายฉากกองทัพของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างยิ่งใหญ่ การเอาชนะเมืองเชียงขึ้นได้จึงแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในการสงครามได้เป็นอย่างดี

วิธีการทั้งสองข้างต้นเป็นกระบวนการสร้างความสำคัญให้เชียงขึ้นในนวนพ่ายโคลงต้นมากขึ้นอย่างชัดเจน เมืองเชียงขึ้นจึงไม่ใช่เป็นเพียงหัวเมืองเล็กๆ ทางเหนือเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการแสดงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คำว่า “วีรกรรม” คือ การกระทำที่ได้รับความยกย่องว่าเป็นความกล้าหาญหรือการกระทำของผู้กล้าหาญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 1083) หากจะกล่าวถึงเรื่องราวการสร้างวีรกรรมของพระมหากษัตริย์แล้ว ย่อมต้องกล่าวถึงเรื่องการรบและการทำสงครามของพระมหากษัตริย์ในเรื่องภควัทศิตา (แสง มนวิฑูร และจางงค์ทองประเสริฐ, 2537, หน้า 28 – 29) พระกฤษณะได้สอนพระอรชุนที่กำลังเศร้าสลดพระทัยในการทำสงครามกับญาติพี่น้องของพระองค์ คือ เหล่ากษัตริย์เการพ พระกฤษณะได้กล่าวแก่พระอรชุนว่าการทำสงครามเป็นหน้าที่อันชอบธรรมของผู้เป็นพระมหากษัตริย์ iva “พิจารณาหน้าที่โดยตรงของท่านซิ ท่านไม่ควรหวั่นไหว เพราะในนามกษัตริย์ ไม่มีอะไรจะดีกว่าสงครามที่เป็นธรรม...ถ้าและว่า ท่านจักไม่ทำสงครามอันเป็นธรรมเช่นนี้ไซ้ ท่านก็จะละหน้าที่โดยตรงของท่าน

และเกียรติยศของท่าน ได้รับแต่ความชั่วช้าอยู่ฝ่ายเดียว”

แต่สำหรับคติพุทธศาสนาไม่สนับสนุนการทำสงครามฆ่าฟัน เพื่อแย่งชิงอาณาจักกัน แต่มีแนวความคิดเรื่อง พระมหาจักรพรรดิราช เป็นความคิดที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ประกาศศาสนาของพระองค์ พระองค์ต้องการแสดงให้เห็นประจักษ์ว่าพระองค์ก็ทรงเป็นพระมหาจักรพรรดิราชพระองค์หนึ่ง แต่พระองค์ไม่ต้องการมีชัยชนะท่วมท้นพิภพโดยการยตราทัพไปปราบแคว้นต่าง ๆ พระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะมีชัยในชมพูทวีปด้วยธรรม คือ วงล้อแห่งธรรม (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์, 2547, หน้า 181) ในไตรภูมิพระร่วง (วรรณกรรมสมัยสุโขทัย, 2539, หน้า 67) ก็กล่าวถึงพระมหาจักรพรรดิราชไว้ว่าเป็นผู้ที่กล่าวหรือบัญชาสิ่งใดก็ล้วนตั้งอยู่ในธรรม “แม้ท่านว่ากล่าวถ้อยคำสิ่งใดก็ดีแล บังคับบัญชาสิ่งใดก็ดี เทียร่อมชอบด้วยทรงธรรมทุกประการแล ท่านนั้นเป็นพระญาทรงพระนามชื่อว่าพระญาจักรวรรดิราช”

ทั้งนี้นวนพ่ายโคลงต้นเป็นวรรณคดีที่พยายามผสมผสานความคิดทั้งของศาสนาพราหมณ์ฮินดูกับศาสนาพุทธให้รวมอยู่ในองค์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ นวนพ่ายโคลงต้นได้สร้างภาพลักษณ์การเป็นพระมหากษัตริย์นักรบของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างชัดเจน เห็นได้จากการยกย่องพระปรีชาสามารถในทางการสงครามอย่างมากมาย เช่น ทรงรู้กลศึกหลากหลายและทรงมีชัยชนะในการสงคราม ดังตัวอย่างคำประพันธ์ต่อไปนี้

- กลริริณแมน่่นพั้ง

กลต๋อกลกรรกล

กลกลตอปกลคิด

กลตั่งกลตั่งรื้อ

- เซองแก้เค็กใหญให้

เซองรอบรายพลชุก

เซองเค็กสั่งแสวงเซอง

เซองชั่งเสยได้รู้

พระกฤษณ

กยจกั้ง

กลไคร์ ถึงเลย

รอบรณ ๓

หายแรง รวจแฮ

ชุ่มไว้

ลาลาด ก็ดี

รอบการย ๓

(ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 40 - 41)

ส่วนภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม เป็นกระบวนการที่ถูกนำเสนอมาตลอดทั้งเรื่องเช่นกัน ผู้เล่าเรื่องพยายามจะแสดงภาพลักษณ์ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถให้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ดำรงพระองค์อยู่ในทางธรรมเสมอ เห็นได้จากการยกย่องพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงธรรม การยกย่องพระองค์ว่าทรงรู้แจ้งในธรรม 10 หมวด การยกย่องการเสด็จออกผนวชของพระองค์ และการใช้คำเรียกสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยวนพ่ายโคลงดั้นตลอดทั้งเรื่องด้วยคำเรียกพระพุทธเจ้า คือ สรรเพชญ

เมื่อมีการยกย่องพระองค์เป็นประดุจดั่งพระพุทธเจ้า แต่เนื้อหาต้องการจะยกย่องเรื่องการทำสงคราม ซึ่งดูความคิดจะขัดแย้งกัน ผู้เล่าเรื่องจึงได้สร้างเรื่องราวของหมื่นดั่งนครและนางเมือง เพื่อสร้างความชอบธรรมอย่างบริสุทธิ์ให้แก่สมเด็จพระ

พระบรมไตรโลกนาถในการเข้าตีเมืองเชียงขึ้น ภาพวีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงเป็นภาพของผู้กล้าหาญที่ปกป้องและช่วยเหลือผู้มีทุกข์เดือดร้อน ซึ่งก็คือนางเมืองและชาวเมืองเชียงขึ้นที่หนีมา ไม่ใช่ผู้กระหายสงครามที่ปรารถนาจะขยายราชอาณาจักรด้วยการฆ่าฟันผู้อื่น ทำให้เน้นย้ำภาพลักษณ์หลักของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในยวนพ่ายโคลงดั้น คือ การเป็นพระมหากษัตริย์นักรบผู้ทรงธรรม ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าพระเจ้าติโลกราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไร้คุณธรรม วีรกรรมของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถในครั้งนี้จึงเป็นเสมือนการกำจัดบุคคลที่มีความชั่วร้ายดังเช่นพระเจ้าติโลกราช ดังที่เนื้อความในยวนพ่ายโคลงดั้นได้เปรียบสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่าเป็นดังพระรามมาปราบทศกัณฐ์ว่า

- ขยชยอำนาจท้าว
รอนราพล่วงลงกา
ขยชยดิ่งติดตาม
ขยชานะได้แก้ว

คือราม
แผ่นแผ้ว
มอลมารค นันนฤ
ครอบครอง ฯ
(ยวนพ่ายโคลงดั้น: โคลงบทที่ 289)

เรื่องราวที่ประกอบสร้างขึ้นในพื้นที่เมืองเชียง
ขึ้นล้วนแต่ส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ของทั้ง
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและพระเจ้าติโลกราช
อย่างมาก เชียงขึ้นในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อาจ
ไม่ได้บรรจุรายละเอียดสิ่งใดนอกไปจากการแสดง
อำนาจยึดครองสถานที่แห่งนั้น แต่เชียงขึ้นในยวน
พ่ายโคลงดั้นซึ่งเป็นพื้นที่ทางวรรณคดีได้แสดง
นัยยะในการสร้างภาพลักษณ์สมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถในการแสดงวีรกรรมได้อย่างแยกคาย

บทสรุป

เชียงขึ้นเป็นเมืองที่มีความสำคัญในยวนพ่าย
โคลงดั้นอย่างมาก ผู้เล่าเรื่องสร้างฉากเมืองเชียงขึ้น
อย่างตั้งใจ เห็นได้จากการวางระยะในการเข้าไป
ใกล้เมืองเชียงขึ้นอย่างแยกคาย นั่นคือ การกล่าวถึง
เมืองเชียงขึ้นก่อนที่นางเมืองและชาวเมืองเชียงขึ้น
จะเข้ามาขอสวามิภักดิ์สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
เป็นเพียงการกล่าวถึงชื่อเมืองเท่านั้น แต่หลังจาก
การเข้าสวามิภักดิ์แล้วนั้น การกล่าวบรรยายเมือง
เชียงขึ้นก็มีความละเอียดมากขึ้น นอกจากนี้
ฉากเมืองเชียงขึ้นยังมีความเชื่อมโยงกับฉากอื่นๆ
ในเรื่องได้เป็นอย่างดี ทั้งฉากก่อนหน้าที่ส่งผลให้
เกิดการบรรยายเมืองเชียงขึ้นอย่างละเอียด และ
ฉากต่อไป คือ ฉากกองทัพและฉากรบ ก็เป็นผล
จากการบรรยายให้เห็นการเตรียมพร้อมของเมือง
เชียงขึ้น ฝ่ายอยุธยาจึงต้องเตรียมกองทัพอย่าง
พร้อมเพรียง

การสร้างเมืองเชียงขึ้นให้มีความสำคัญในเรื่อง
ยวนพ่ายโคลงดั้นเป็นการสร้างความหมายใหม่ให้
กับเมืองเชียงขึ้นที่เป็นเพียงสถานที่หรือเมืองหนึ่ง
ในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ เชียงขึ้นได้กลายมาเป็น
พื้นที่แห่งการแสดงวีรกรรมอันเปี่ยมด้วยคุณธรรม
ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถอย่างชัดเจน
พระองค์ทรงกระทำสงครามกับล้านนาเพื่อแย่งชิง
เมืองเชียงขึ้น เพราะทรงต้องการช่วยปลดปล่อย
ความทุกข์ของชาวเชียงขึ้นที่ต้องอยู่ใต้การปกครอง
ของพระเจ้าติโลกราชผู้ไร้คุณธรรม วีรกรรมของ
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถบนพื้นที่เมืองเชียงขึ้น
จึงเป็นความกล้าหาญอันประกอบด้วยคุณธรรมอัน
บริสุทธิ์และน่าชื่นชม

เอกสารอ้างอิง

- ขจร สุขพานิช. (มปป). ราชอาณาจักรเสียม – ก่อนราชวงศ์พระร่วง. ใน *วรรณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และวุฒิชัย มูลศิลป์ (บรรณาธิการ). อนุสรณ์ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช. 139 – 158.*
กรุงเทพฯ: ศึกษิตสยาม.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหา. (2514). คำอธิบาย (เมื่อพิมพ์ครั้งแรก). ใน *ลิลิตยวนพ่าย.*
(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. (2514). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สมหมาย เปรมจิตต์ (ชำระ). (2540). *ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ฉบับสอบชำระ.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประชุมศิลปจารึก ภาคที่ 1 จารึกกรุงสุโขทัย* พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระราช
ประสิทธิ์คุณ ณ สุสานวัดราชธานี จังหวัดสุโขทัย. (2515). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงสารประเสริฐและฉบับกรมพระปรมาธิบดีฯ และ
พงศาวดารเหนือฉบับพระวิเชียรปรีชา (น้อย) เล่ม 1.* (2504). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุ
สภา.
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). *มณีปิ่นนิพนธ์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). *ศรีสัชชาลัย โบราณสถานสามสมัย.* กรุงเทพฯ: พี พี เวิลด์ มีเดีย.
ยวนพ่าย จบบริบูรณ์ เอกสารหมายเลข 194. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊ค.
วรรณกรรมสมัยสุโขทัย. (2539). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร.
- วัลยา วิวัฒน์ศร (แปล). (2541). *มติดสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมเรียค ค.ศ 1922 – 1941.*
กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). *เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
แสง มนวิฑูร และจ่านงค์ ทองประเสริฐ. (2537). *ศรีมหาควัฑาศิตา หรือเพลงแห่งชีวิต.* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2543). *พื้นที่ ในทฤษฎีสังคมศาสตร์. ใน สังคมศาสตร์, 12(2), 65 – 160.*
Bal, Mieke. (1999). *Narratology Introduction to the Theory of Narrative.* (second edition).
Canada: University of Toronto Press.
- Prince, Gerald. (2003). *Dictionary of Narratology.* (Revised edition). U. S. A.: University
of Nebraska Press.
- Chatman, Seymour. (1993). *Story and Discourse.* (Sixth edition). New York: Cornell
University Press.

ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
The Impact of Foreign Exchange Rate on SET Index

ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์*
Channarong Chaiphat*

---

*คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

* School of Economics, Bangkok University.

*E-mail : channarong.c@bu.ac.th

บทคัดย่อ

ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มักจะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ โดยปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกำไรของนักลงทุนต่างชาติคืออัตราแลกเปลี่ยน งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนและดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การศึกษาจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2546 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2556 รวม 126 เดือน ประกอบด้วยตัวแปร ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับบาท อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเยน และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ โดยใช้สถิติ cointegration ในการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ มีผลต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปชะลอตัว จะทำให้เงินดอลลาร์สหรัฐหรือเงินยูโรอ่อนค่า และเกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนเข้ามาในเอเชีย จึงทำให้เงินบาทแข็งค่าและดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นด้วย ในกรณีกลับกันเมื่อเงินดอลลาร์สหรัฐหรือเงินยูโรแข็งค่าเงินลงทุนจะไหลออกจากประเทศไทย ทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลง ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน ไม่มีความสัมพันธ์กับดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้นงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนประกอบการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ : อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โคอินทิเกรชัน

Abstract

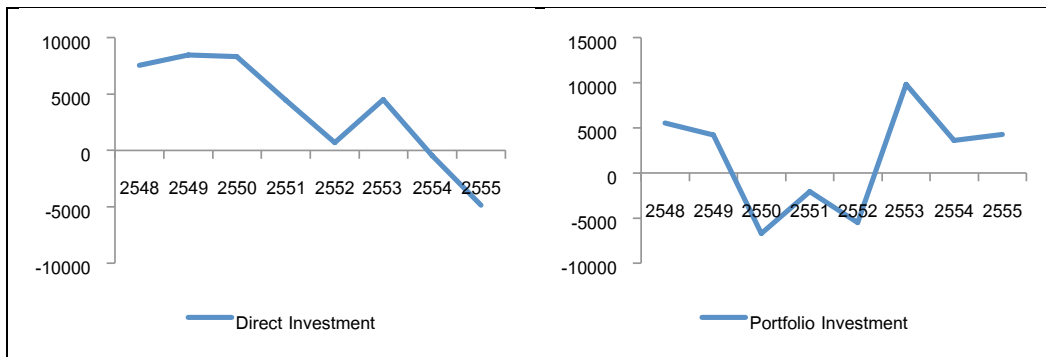
The Stock Exchange of Thailand (SET) index usually fluctuates in accordance with foreign investments. One factor affecting the profits of foreign investors is foreign exchange rates. This study aims to explore the cointegration between exchange rates and SET index. The findings can be used as the information towards decision making for trading in the SET. The study uses secondary data collected since January 2003 until June 2013 for the total of 126 months. The data consists of the SET index, the exchange rates of THB/USD, JPY/USD and USD/EUR. Employing a cointegration test, The findings reveal that the exchange rate of THB/USD and USD/EUR are cointegrated in the opposite directions. In other words, when the U.S. or European Union economy slows down, the U.S. dollar or the Euro weakens and capital flows to Asia causing Thai Baht stronger and the SET index increases. In contrast, when the U.S. dollar or the Euro strengthens, the capital will flow out of Thailand causing the SET index goes down. It is also found out that the exchange rate of JPY/USD is not cointegrated with the SET index. Therefore, investors can use make use of the information about exchange rates when making decision for investment in the SET.

Keywords : Foreign Exchange Rate, SET Index, Cointegration

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand: SET) จัดเป็นตลาดการเงิน (financial market) ประเภทหนึ่งที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงเงินทุนให้แก่ภาคธุรกิจและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทย ทั้งนี้พบว่า การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ (foreign investment) มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วระดับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศของไทยยังมีค่าค่อนข้างสูง (ชาณณรงค์, 2554) โดยแบ่งเงินลงทุนของต่างชาติออกเป็น การลงทุนโดยตรง (direct investment) หลังจากประเทศไทยเริ่มฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ การลงทุนโดยตรงของต่างชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น

ประมาณ 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2550 หลังจากนั้นเริ่มชะลอตัวลงเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา (subprime crisis) ในปี พ.ศ.2552 และตามด้วยวิกฤตเศรษฐกิจในยุโรป (debt crisis) ในปี พ.ศ.2554 ประกอบกับปัญหาทางการเมืองในประเทศไทยเองจึงทำให้เสียโอกาสในการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศ ในขณะที่เมื่อพิจารณาการลงทุนในหลักทรัพย์ (portfolio investment) พบว่ามีความผันผวนโดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ในช่วงปี พ.ศ.2550-2554 ส่งผลให้เงินลงทุนในหลักทรัพย์ของต่างชาติ หรือ “เงินร้อน” (hot money) ไหลออกจากประเทศไทยอย่างต่อเนื่องประมาณปีละ 5,000-6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การลงทุนโดยตรง และการลงทุนในหลักทรัพย์ของต่างชาติ

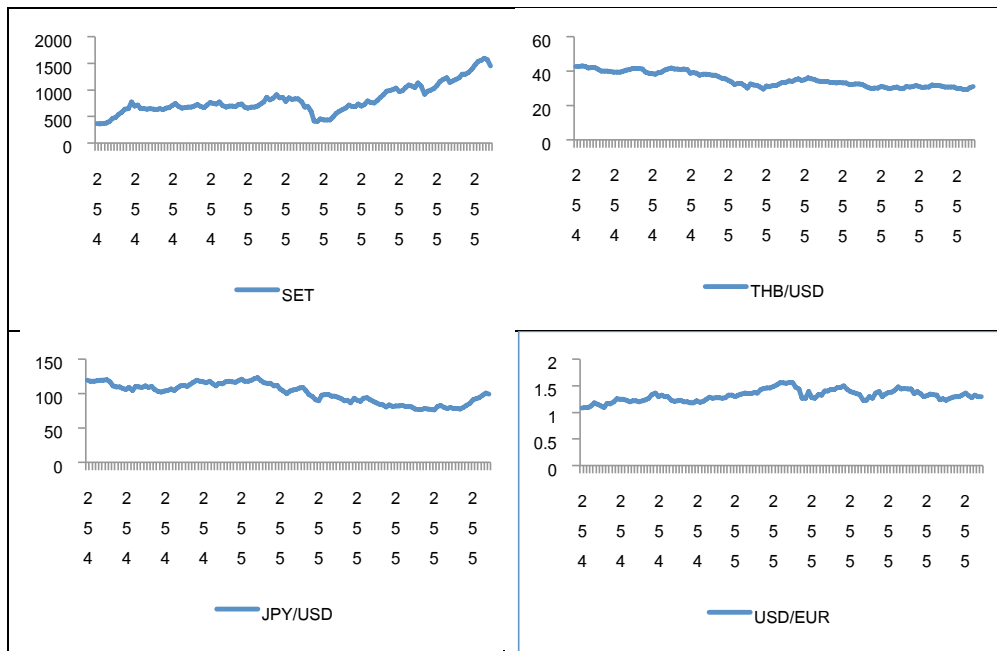
ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การไหลเข้าออกของเงินลงทุนจากต่างชาติมีผลกระทบต่อค่าเงินบาทโดยตรงจากประมาณ 30 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ.2550 ต่อจากนั้นเงินบาทได้อ่อนค่าลงไปเป็น 35 บาทต่อดอลลาร์ ในช่วงต้นปี พ.ศ.2552 ในขณะที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET index) ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 800 จุด ในปี พ.ศ.2550 ไป

เป็น 400 จุด ในช่วงต้นปี พ.ศ.2552 ต่อจากนั้นเงินบาทได้แข็งค่าขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงต้นปี พ.ศ.2556 เงินบาทได้แข็งค่าไปเป็น 29.00 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างร้อนแรงเป็น 1,600 จุด โดยประมาณ เมื่อเงินลงทุนในหลักทรัพย์ของต่างชาติ (hot money)

เริ่มไหลออกจากตลาดหุ้นไทยทำให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าลงเป็น 31-32 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ.2556 และดัชนีตลาดหลักทรัพย์ได้ปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็วเป็น 1,300-1,400 จุดเช่นกัน (ภาพที่ 2) สร้างภาระการขาดทุนให้แก่นักลงทุนไทยโดยเฉพาะในช่วงที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้นมาก ได้มีผู้ลงทุนหน้าใหม่เข้ามาลงทุนตลาดหลักทรัพย์เป็นจำนวนมากต้องประสบกับภาวะขาดทุน หรือที่เรียกว่า “แมงเม่า” ในขณะที่นักลงทุนต่างชาติได้กลายเป็นผู้กำหนดทิศทางตลาดหลักทรัพย์ไทย และได้กำไรจากการลงทุนถึง 2 ต่อ คือ กำไรจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเนื่องจากเงินบาทแข็งค่าในขณะที่นำเงินออกนอก

ประเทศสามารถแลกเงินดอลลาร์สหรัฐได้มากขึ้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนและการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของนักลงทุนต่างชาติมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์คู่ควบภาวะระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับบาท (THB/USD) และยังรวมถึงอัตราแลกเปลี่ยนสกุลสำคัญของโลกคือ ดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเยน (JPY/USD) และ ยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) ว่าส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ักลงทุนไทยใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 2 ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ (SET) และอัตราแลกเปลี่ยนของเงิน THB/USD JPY/USD และ USD/EUR

ที่มา : ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ

วรรณกรรมปริทัศน์

การศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) พบว่า การศึกษาในเอเชีย เช่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศเกาหลีใต้ และ ไต้หวัน อัตรา

แลกเปลี่ยนส่งผลกระทบต่อดัชนีหุ้นในทิศทางตรงกันข้าม (Tsai, 2012 และ Wu et al.,2012) ส่วนในประเทศจีนพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนไม่มีผลต่อดัชนีหุ้น (Liu and Wan, 2012) ในขณะที่การศึกษาในสหภาพยุโรปพบว่า ดัชนีตลาดหลักทรัพย์และอัตราแลกเปลี่ยนไม่มีความสัมพันธ์กัน (Chkili et al., 2012) สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนและดัชนีตลาดหุ้น

ผู้เขียน	ตัวแปรที่ศึกษา	วิธีการวิเคราะห์	ผลการศึกษา
Chkili et al. (2012)	CAC40 index, DAX index and FTSE100 index USD/EUR USD/GBP	GARCH, FIGARCH and FIAPARCH models (1999-2009)	พบว่าผลตอบแทนของดัชนีตลาดหลักทรัพย์และอัตราแลกเปลี่ยนไม่สมมาตร (asymmetry)
Liu and Wan (2012)	Shanghai composite index (SCI) and CNY/USD	Cointegration test (2005-2011)	พบว่าในระยะยาว SCI และ CNY/USD มีความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องกัน
Tsai (2012)	Stock index และ exchange rate ของประเทศสิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ และไต้หวัน	Quantile regression model (1992-2009)	พบว่าดัชนีหุ้นและอัตราแลกเปลี่ยนของทั้ง 6 ประเทศในเอเชียมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม
Wu et al. (2012)	Philippine stock exchange index (PSEI) and USD_Fx	Cointegration test (1987-2010)	พบว่าในระยะยาว PSEI และ USD มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) รายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2546 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 รวมทั้งหมด 126 เดือน ประกอบด้วยตัวแปรดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับ

เงินบาท (THB/USD) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลสำคัญของโลกได้แก่ เงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน (JPY/USD) และเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) ทั้งนี้จะปรับข้อมูลของตัวแปรทุกตัวให้อยู่ในรูปของ logarithmic โดยมีรายละเอียดของแบบจำลอง การทดสอบความนิ่งของข้อมูล และ การหาความสัมพันธ์คู่คลยภาพระยะยาวของตัวแปรดังนี้

1. แบบจำลองในการศึกษา

การศึกษานี้มีแบบจำลองในการศึกษาคือ

$$\ln(\text{SET}_t) = \beta_0 + \beta_1 \ln(\text{THB/USD}_t) + \beta_2 \ln(\text{JPY/USD}_t) + \beta_3 \ln(\text{USD/EUR}_t) + \varepsilon_t$$

เมื่อ	SET_t	คือ	ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
	THB/USD_t	คือ	อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท
	JPY/USD_t	คือ	อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน
	USD/EUR_t	คือ	อัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ
	ε_t	คือ	ค่าความคาดเคลื่อน

2. การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test)

การทดสอบความนิ่งของข้อมูลอนุกรมเวลา จะใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF) (Dickey and Fuller, 1981) โดยประกอบด้วยตัวแปร ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ มาทดสอบตามสมการต่อไปนี้

$$\Delta x_t = \theta x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + \varepsilon_t \quad (\text{random walk process})$$

$$\Delta x_t = \alpha + \theta x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + \varepsilon_t \quad (\text{random walk with drift})$$

$$\Delta x_t = \alpha + \beta t + \theta x_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta x_{t-i} + \varepsilon_t \quad (\text{random walk with drift and time trend})$$

สมมติฐานในการทดสอบคือ	$H_0 : \theta = 0$	(Non-Stationary)
	$H_1 : \theta < 0$	(Stationary)

ถ้าผลการทดสอบไม่ปฏิเสธ H_0 แสดงว่าข้อมูลมีความไม่นิ่ง (non-stationary) นั่นคือข้อมูลมีการเคลื่อนไหวไปตามแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลา (Time Trend) จะทำให้ผลการวิเคราะห์การถดถอย (regression) เป็นความสัมพันธ์ลวง (spurious regression) ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์หาว่าแบบจำลองนั้นมีความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาว (cointegration) หรือไม่ ถ้าแบบจำลองนั้นมีความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาว (cointegration) จึงจะสามารถวิเคราะห์ด้วยสมการการถดถอย (regression) ได้

$$\Delta \hat{e}_t = \gamma \hat{e}_{t-1} + \sum_{i=1}^p a_i \Delta \hat{e}_{t-1} + v_t$$

เมื่อ $\hat{e}_t$ คือ เศษเหลือ (residuals) จากสมการถดถอย (regression equation) สมมติฐานในการทดสอบคือ

$$H_0 : \gamma = 0 \quad (\text{Non-Cointegration Relationship})$$

$$H_1 : \gamma < 0 \quad (\text{Cointegration Relationship})$$

ถ้าผลการทดสอบสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่าค่าเศษเหลือ (residuals term) มีคุณสมบัตินิ่ง (stationary) นั่นหมายความว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท (THB/USD) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน (JPY/USD) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) มีความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาว (cointegration relationship) ต่อจากนั้นจะวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการถดถอยต่อไป

3. การทดสอบความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาว (Cointegration Test)

Engle and Granger (1987) เป็นผู้นำเสนอการทดสอบความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาวของตัวแปร โดยการประมาณค่าด้วยวิธี ordinary least square (OLS) และนำค่าความคลาดเคลื่อน (residual term) ที่ได้ มาทดสอบว่ามีคุณสมบัติ stationary หรือไม่ โดยใช้วิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF) โดยไม่ต้องใส่ค่าคงที่ (constant) และแนวโน้มตามเวลา (time trend) มีแบบจำลองในการทดสอบคือ

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบ่งขั้นตอนผลการวิเคราะห์โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษาต่อจากนั้นจะทดสอบคุณสมบัติความนิ่งของข้อมูล เมื่อพบว่าข้อมูลมีคุณสมบัติไม่นิ่ง จึงวิเคราะห์หาว่าแบบจำลองที่ศึกษานั้นมีความสัมพันธ์คลยภาพระยะยาวหรือไม่ ต่อจากนั้นจึงหาความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์การถดถอย โดยมีรายละเอียดผลการศึกษา ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) และการทดสอบการแจกแจงแบบปกติ (normality test) ของ Jarque-Bera พบว่า ตัวแปรดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) มีลักษณะโค้งเบ้ไปทางขวามือ และโค้งมีความแบนราบกว่าโค้งปกติเล็กน้อย เมื่อทดสอบ

Jarque-Bera พบว่ามีการแจกแจงแบบปกติ ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐ เทียบกับเงินบาท (THB/USD) และ อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน (JPY/USD) มีลักษณะใกล้เคียงกับโค้งสมมาตร และโค้งมีความโด่งกว่าโค้งปกติ เมื่อทดสอบ Jarque-Bera พบว่ามีการแจกแจงแบบปกติ ส่วนตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) พบว่ามีการแจกแจงแบบไม่ปกติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร

Variables	Mean	Maximum	Minimum	Std. Dev.	Skewness	Kurtosis	Normality test
SET	807.73	1,597.86	361.32	274.51	0.9539	3.6582	21.3812 (0.0000)***
THB/USD	35.01	42.88	29.26	4.26	0.3986	1.6681	12.6500 (0.0017)***
JPY/USD	100.78	123.17	76.30	14.42	-0.2622	1.6857	10.4873 (0.0052)***
USD/EUR	1.31	1.57	1.08	0.11	0.2308	2.8365	1.2596 (0.5326)

หมายเหตุ: ค่าในวงเล็บหมายถึงถึง P-value และ *** Significant at the 1 % level.

ผลการทดสอบ Unit root test

ผลการทดสอบ unit root โดยวิธี ADF พบว่า ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ (SET) อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐเทียบกับบาท (THB/USD) อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเยน (JPY/USD) อัตราแลกเปลี่ยนยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) มีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) กล่าวคือ ค่าสถิติ ADF ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก ($H_0 : \theta = 0$) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวมี unit

root ณ ระดับข้อมูล (level) หรือ I(0) อย่างไรก็ตามค่าสถิติ ADF สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก ($H_0 : \theta = 0$) ที่ข้อมูลผลต่างระดับที่ 1 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีลักษณะนิ่ง (stationary) ที่ผลต่างระดับที่ 1 หรือ I(1) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

Variables	ในระดับ Level		ในระดับ First differences	
	ADF test	P-value	ADF test	P-value
ln(SET)	-2.3315	0.4136	-8.9384	0.0000***
ln(THB/USD)	-1.9641	0.6147	-10.8557	0.0000***
ln(JPY/USD)	-1.0015	0.9393	-10.2756	0.0000***
ln(USD/EUR)	-2.7597	0.2151	-11.7095	0.0000***

*** Significant at the 1 % level.

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ดูยาว (Cointegration Test)

เมื่อตัวแปรดัชนีตลาดหลักทรัพย์ และอัตราแลกเปลี่ยน มีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) ดังนั้นจึงหาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการ

(cointegration) กัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความนิ่งของเศษเหลือ (residuals)

Test critical values			ADF test	Prob.	Result
1% level	5% level	10% level			
-2.5853	-1.9434	-1.6150	-2.0313	0.0409**	Cointegration

** Significant at the 5 % level.

ผลการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองนี้มีค่า D.W. ต่ำ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา autoregression หรือ ความสัมพันธ์ลวง (spurious regression) แต่พบว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและอัตราแลกเปลี่ยน มีความสัมพันธ์ดูยาว (cointegration) กัน ดังนั้นแบบจำลองนี้จึงสามารถวิเคราะห์ด้วยการถดถอยถดถอย (regression analysis) โดยได้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยน

ทดสอบ cointegration โดยการประมาณค่าสมการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) แล้วนำค่าเศษเหลือ (residuals) มาทดสอบ unit root พบว่าค่าเศษเหลือ (residuals) มีลักษณะนิ่ง (stationary) แสดงว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและอัตราแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์ดูยาว

เปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ดังนี้ (ตารางที่ 5)

อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท (THB/USD) มีผลต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 กล่าวคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาทเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 (เงินบาทอ่อนค่า) จะส่งผลต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

ลดลงร้อยละ 2.3069 หรือในกรณีกลับกันคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาทลดลงร้อยละ 1 (เงินบาทแข็งค่า) จะส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.3069

อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน (JPY/USD) มีผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) มีผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์

แห่งประเทศไทย (SET) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 กล่าวคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 (เงินดอลลาร์สหรัฐอ่อนค่า) จะส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ลดลงร้อยละ 1.0134 หรือ ในกรณีกลับกันคือ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 1 (เงินดอลลาร์สหรัฐแข็งค่า) จะส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0134

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราแลกเปลี่ยนที่และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

Dependent variables	Independent variables	Coef-ficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	F-statistic	R-squared	D.W.
	C	16.0779	0.8690	18.5008	0.0000***			
	ln(THB/USD)	-2.3069	0.2920	-7.8983	0.0000***			
ln(SET)	ln(JPY/USD)	-0.2124	0.1834	-1.1578	0.2492	55.7575	0.5782	0.1155
	ln(USD/EUR)	-1.0134	0.3361	-3.0144	0.0031***			

*** Significant at the 1 % level.

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลารายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2546 ถึงมิถุนายน พ.ศ.2556 รวมทั้งหมด 126 เดือน ประกอบด้วยตัวแปร ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท (THB/USD) อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยน (JPY/USD) และอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Cointegration ผลการศึกษาพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท (THB/USD) และ อัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) มีผลต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในทิศทางตรงกันข้าม สอดคล้องกับการศึกษาของ (Tsai, 2012 และ Wu et al., 2012) เนื่องจากเมื่อเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท (THB/USD) หรือ เงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ (USD/EUR) มีค่าเพิ่มขึ้น (แข็งค่าขึ้น) จะทำให้เงินลงทุนระยะสั้นของต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของไทยนั้นไหลออกจากประเทศไทย เพราะการถือเงินสกุลบาทไว้จะทำให้ นักลงทุนต่างชาติขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน นอกจากนี้แล้วในกรณีที่เงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท หรือ เงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ มีค่าเพิ่มขึ้น (แข็งค่าขึ้น) แสดงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น นักลงทุนต่างชาติมักจะเคลื่อนย้ายเงินทุนระยะสั้นกลับไปลงทุนในประเทศตนเองจึงทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลง ในกรณีกลับกัน เมื่อเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินบาท หรือ เงินยูโรเทียบกับดอลลาร์สหรัฐ มีค่าลดลง (อ่อนค่า) แสดงถึง

ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น นักลงทุนต่างชาติจะนำเงินออกไปลงทุนในประเทศอื่นๆ เช่น นักลงทุนต่างชาตินำเงินนั้นเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของไทย จึงทำให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นแบบร้อนแรง ในขณะที่นักลงทุนต่างชาติได้รับกำไร 2 ต่อ คือ 1) กำไรจากการแข็งค่าของเงินบาท และ 2) กำไรจากการปรับตัวเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ ส่วนกรณีอัตราแลกเปลี่ยนของเงินดอลลาร์สหรัฐเทียบกับเงินเยนพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับดัชนีตลาดหลักทรัพย์ การศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนนั้นส่งผลกระทบต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์. (2554). ระดับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจากแบบจำลองการกำหนดอัตราดอกเบี้ย. *วิทยสารเกษตรศาสตร์*, 32(3), 382-392.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2556). *ราคาดัชนีตลาดหลักทรัพย์*. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556, จาก <http://marketdata.set.or.th/mkt/sectorialindices.do?language=th&country=TH>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). *สถิติเศรษฐกิจและการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.bot.or.th/Thai/Statistics/ContactPerson/Pages/Contact.aspx>
- Chkili, W., Aloui, C., & Nguyen, D. K. (2012). Asymmetric effects and long memory in dynamic volatility relationships between stock returns and exchange rates. *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, 22, pp738-757.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio tests for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica*, 49(4), pp.1057-1072.
- Engle, R. F., & Granger, C. W. J. (1987). Cointegration and error correction: Representation, estimation, and testing. *Econometrica*, 55(2), pp.251-276.
- Liu, L., & Wan, J. (2012). The relationship between Shanghai stock market and CNY/USD exchange rate: New evidence based on cross-correlation analysis, structural cointegration and nonlinear causality test. *Physica A*, 391, pp. 6051-6059.
- Tsai, I-C. (2012). The relationship between stock price index and exchange rate in Asian markets: Aquantile regression approach. *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*, 22, pp. 609-621.
- Wu, K. J., Lu, C. C., Jono, H., & Perez, I. (2012). Interrelationship between Philippine stock exchange index and USD exchange rate. *Social and Behavioral Sciences*, 40, pp.768-782.

ปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
Factors Predicting Saving Behavior of Students in Bangkok Metropolitan Area

วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล*
Wilailuk Sereetrakul*

---

*คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
*School of Science and Technology, Bangkok University.
*E-mail: wilailuk.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออม และปัจจัยในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา ปัจจัยที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ทศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการออมและการใช้จ่าย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 455 คน พบว่า นักศึกษาร้อยละ 73 มีการออมเงิน และเก็บเงินออมด้วยวิธีการฝากธนาคาร โดยจะออมไว้ประมาณร้อยละ 10-25 ของรายได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกพบว่า การที่นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการออมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการออมของนักศึกษา ในขณะที่การมีทัศนคติชอบการใช้จ่ายและการมีทัศนคติไม่สนใจเงินทองมีผลทางลบต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษา ส่วน เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว และเงินที่ได้รับจากผู้ปกครองไม่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

คำสำคัญ : พฤติกรรมการออม ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง

Abstract

The purposes of this study were to investigate students' saving behavior and determine factors predicting their saving behavior. Factors taken into consideration consisted of gender, father's educational level, family's financial status, allowance, attitudes towards saving and spending. In this survey research, questionnaires were used to collect data from 455 undergraduate students in Bangkok. The findings revealed that 73 percent of student saved their money and kept them in a bank account. They usually saved approximately ten to twenty-five percent of allowance. By using binary logistic regression to determine the determinants of saving behavior, the results showed that a positive attitude towards saving was related to saving behavior while positive attitudes towards spending and indifference to money had a negative relationship with saving behavior. However, gender, father's educational level, family financial status and allowance were not significant factors of saving behavior.

Keywords: saving behavior, family financial status, allowance

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับสถานการณ์เสี่ยงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการถดถอยทางเศรษฐกิจ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งภัยทางธรรมชาติก็ทวีความรุนแรงมากขึ้น สถานการณ์เหล่านี้ทำให้การดำรงชีวิตมีความยากลำบากมากขึ้น อาหารและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น ค่าครองชีพเพิ่มขึ้น กระแสการโฆษณาสินค้ากลับยิ่งกระตุ้นให้วัยรุ่นไทยมีค่านิยมแบบวัตถุนิยมเพิ่มมากขึ้น หากวัยรุ่นไม่ระมัดระวังในการใช้จ่าย อาจทำให้ประสบปัญหาทางการเงิน การเรียนรู้วิธีการใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักการออมเงิน จะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นแล้ว การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ วัยรุ่นในวันนี้จะเป็นกำลังหลักในการหาเลี้ยงทั้งผู้สูงวัยและเด็กที่ยังไม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ การปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการออมตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ เพราะเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปทำงานแล้ว จะสามารถจัดการกับรายได้ของตนเองได้ ทำให้ไม่มีปัญหาทางการเงิน เงินออมไม่เพียงแต่จะสร้างความมั่นคงส่วนบุคคล แต่ยังช่วยลดการกู้ยืมเงินตราจากต่างประเทศที่นำมาลงทุนในโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างแข็งแกร่ง จึงควรมีการปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการออมซึ่งเป็นที่กษะสำคัญในการใช้ชีวิต การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษา จะทำให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพฤติกรรมการออม ก่อนที่นักศึกษาจะเรียนจบไปเป็นอุปทานแรงงานในระบบเศรษฐกิจในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออม และศึกษาปัจจัยที่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา โดยปัจจัยที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษาของบิดา เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ฐานะทางการเงินของครอบครัวตามการรับรู้ของนักศึกษา และทัศนคติที่นักศึกษามีต่อการออมและการใช้จ่าย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากมุมมองทางด้านจิตวิทยา การออมเป็นผลของการตัดสินใจโดยเจตนาที่จะเก็บเงินรายได้ส่วนหนึ่งไว้เพื่อเป้าหมายบางประการในอนาคต เช่น ในวัยผู้ใหญ่จะมีการออมเงินไว้เป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายในวัยชรา ออมไว้เพื่อซื้อของราคาสูงบางอย่าง หรือออมไว้สำหรับให้เป็นของขวัญ (Lewis, Webley, & Furnham, 1995) แต่สำหรับในวัยเด็ก เป้าหมายในการออมจะแตกต่างจากผู้ใหญ่ เด็กจะออมเงินไว้เพื่อซื้อของพิเศษที่มีราคาแพงบางอย่างที่อยากได้ หรือบางคนก็ออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน (Furnham, 1999)

Katona (1975) เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการออมที่เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กับจิตวิทยาว่า การออมของคนเรานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการคือ ความสามารถที่จะออม และความเต็มใจที่จะออม ความสามารถที่จะออมเป็นผลมาจากรายได้ที่สามารถนำมาใช้จ่ายใช้สอยได้ ส่วนความเต็มใจที่จะออม สามารถวัดได้จากการที่คนเรามีทัศนคติที่ดีต่อการออม

Friedline (2012) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมของวัยรุ่น โดยการสังเคราะห์บทความวิจัยที่อยู่ในฐานข้อมูลทางวิชาการ เช่น EBSCO, ERIC, Ingenta connect และอื่น ๆ

เลือกเฉพาะงานวิจัยที่ศึกษาโดยใช้การออมเป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรที่สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมการออมของวัยรุ่นแบ่งได้มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) คุณลักษณะของตัววัยรุ่นเอง เช่น เพศ อายุ ผลการเรียน รายรับที่ได้จากพ่อแม่ 2) คุณลักษณะของพ่อแม่ เช่น ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพของพ่อแม่ และ 3) คุณลักษณะของครอบครัว เช่น รายได้ของครอบครัว สนิททรัพย์ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้แล้ว Friedline ยังวิเคราะห์หาปัจจัยที่ใช้ทำนายพฤติกรรมการออมของวัยรุ่นพบว่า การที่หัวหน้าครอบครัวมีรายได้สูงและประกอบอาชีพที่มีเกียรติภูมิสูง ส่งผลให้วัยรุ่นในครอบครัวนั้นมีการออมมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mason and colleagues, (2010) Furnham (1999) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมของวัยรุ่นกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม และจำนวนเงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาวอังกฤษ อายุระหว่าง 11 – 16 ปี จำนวน 250 คน พบว่า เพศและอายุไม่มีผลต่อการออม แต่จำนวนเงินที่ได้รับจากผู้ปกครองมีผลต่อการออมวัยรุ่นชาวอังกฤษเก็บเงินออมไว้ในธนาคาร ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีเพราะ Sherraden, Johnson, Gui and Elliott (2011) ได้อธิบายไว้ว่า การเก็บเงินฝากไว้ในธนาคารเป็นประโยชน์ต่อการออม เป็นการช่วยควบคุมการใช้จ่ายของตนเอง เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้เก็บเงินได้ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการออมที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้ว Friedline, Elliott and Nam (2011) ยังศึกษาพบว่า การมีบัญชีออมทรัพย์ในธนาคารตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น เป็นตัวแปรทำนายพฤติกรรมการออมในวัยผู้ใหญ่ได้ดี การออมเงินไว้ในธนาคารตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่นช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการออมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ใน

อนาคตด้วย และระดับการศึกษาของพ่อแม่มีผลต่อการออมของลูก พ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงสนับสนุนให้ลูกมีการออมเงินมากกว่าพ่อแม่ที่มีรายได้น้อย การสนับสนุนของพ่อแม่วิธีหนึ่งคือการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารให้ลูก

Termprasertsakul (2009) ศึกษาพฤติกรรมการออมของคนไทยทั้งในผู้ใหญ่วัยรุ่นทำงานแล้วและในวัยรุ่นพบว่า ส่วนใหญ่เก็บเงินออมโดยการฝากธนาคาร ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนคนที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแล แต่ เพศไม่มีผลต่อการออม กล่าวคือ ผู้หญิงกับผู้ชายมีพฤติกรรมการออมไม่แตกต่างกัน

พรภัทร และคณะ (2555) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตพบว่า รายได้ส่วนใหญ่ของนักศึกษามาจากผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองให้เงินเฉลี่ยเดือนละประมาณ 4,000 บาท ร้อยละ 75 ของนักศึกษามีการออมเงิน ออมไว้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 675 บาท โดยเก็บเงินออมไว้ในบัญชีธนาคาร นอกจากนี้ยังพบว่า การเกิดพฤติกรรมการออมเงินได้จริงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการคือ (1) ความตระหนักและทัศนคติเชิงบวกต่อการออม (2) รายได้ส่วนบุคคล (3) การสนับสนุนเงินรายได้จากผู้ปกครอง และ (4) ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงิน

ปิยรัตน์ และคณะ (2554) ศึกษาพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของคนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เก็บข้อมูลจากผู้ที่มีรายได้เดือนละตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการออมเงินเฉลี่ยร้อยละ 32 ของรายได้ประจำ รูปแบบการออมที่เลือกคือฝากเงินไว้ในธนาคาร ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการออมคือรายได้ที่ได้รับ

นิยามศัพท์

พฤติกรรมการออม หมายถึง การแบ่งเงินรายได้ส่วนหนึ่งไว้สำหรับการใช้จ่ายในอนาคต

ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดาของนักศึกษา ในที่นี้แบ่งระดับการศึกษาเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่จบการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าปริญญาตรี และกลุ่มที่จบการศึกษาสูงสุดตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง หมายถึง เงินที่ผู้ปกครองให้กับนักศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย (ในที่นี้คิดเป็นรายได้ต่อเดือนซึ่งไม่รวมค่าที่พัก ในกรณีที่นักศึกษาต้องเช่าที่พักอยู่)

ฐานะทางการเงินของครอบครัว หมายถึง ฐานะทางการเงินของครอบครัวตามการรับรู้ของนักศึกษาที่ได้จากการให้นักศึกษาประเมินเปรียบเทียบฐานะทางการเงินของครอบครัวตนเองกับครอบครัวของเพื่อน โดยมีคะแนนประเมินอยู่ระหว่าง 1 ถึง 10 (1 หมายถึง ยากจนมากที่สุด และ 10 หมายถึง ร่ำรวยมากที่สุด)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งสถาบันได้เป็น 3 ประเภท คือ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชน มีจำนวนสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 28 แห่ง มีนักศึกษารวม 427,292 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) ใช้การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีตัวแปรในการวิเคราะห์เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ และทราบขนาดของประชากร (Schindler & Cooper, 2001) การคำนวณหาขนาดของตัวอย่างที่ระดับ

ความเที่ยงร้อยละ 95 ได้จำนวนนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 474 คน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) ขั้นตอนที่ 1 สุ่มสถาบันการศึกษา โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) ให้ประเภทของสถาบันแทนชั้นภูมิ จากนั้นสุ่มตัวอย่างสถาบันการศึกษาจากทุกชั้นภูมิ ด้วยวิธีการจับสลาก ได้สถาบันในกลุ่มตัวอย่าง 11 สถาบัน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 สถาบัน สุ่มตัวอย่างนักศึกษาตามจำนวนที่ต้องการ 474 คน โดยการแบ่งจำนวนนักศึกษาในแต่ละสถาบัน ด้วยวิธีการแบ่งตามสัดส่วน (proportional to size)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมี 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ชั้นปี ระดับการศึกษาของบิดา เงินที่นักศึกษาได้รับจากผู้ปกครอง พฤติกรรมการออมของนักศึกษา และการประเมินฐานะทางการเงินของครอบครัวตนเองตามการรับรู้ของนักศึกษาซึ่งให้นักศึกษาประเมินเป็นคะแนนระหว่าง 1 ถึง 10

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่ายของนักศึกษา จำนวน 19 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อเป็นมาตราวัด 5 ระดับ โดยให้ 5 คะแนนถ้านักศึกษาตอบว่า “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และให้ 1 คะแนนถ้านักศึกษาตอบว่า “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

มีการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยนำไปให้หัวหน้าภาควิชาการเงินของมหาวิทยาลัยกรุงเทพตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพจำนวน 40 คน เพื่อทดสอบความเที่ยงของแบบวัดทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่ายด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach alpha

coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเป็น 0.689 แสดงว่า แบบวัดนี้มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ในเดือนธันวาคม 2554 โดยให้นักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยวิจัยเข้าไปขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากนักศึกษาในสถาบันการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 11 แห่ง นักศึกษาใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 10 นาที เมื่อนำแบบสอบถามที่ได้กลับมาตรวจสอบ พบว่ามีแบบสอบถามที่ตอบครบสมบูรณ์จำนวน 455 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96 ของจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS เทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้คือ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบรรยายลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของนักศึกษา และสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวิ (Binary Logistic Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบหาปัจจัยที่ใช้ทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิงร้อยละ 53 และนักศึกษาชายร้อยละ 47 นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 18-21 ปี บิดาของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67) จบการศึกษาดั้งแต่ระดับ

ปริญญาตรีขึ้นไป ที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีเพียงร้อยละ 33 นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างประเมินว่าครอบครัวของตนเองมีฐานะปานกลาง กล่าวคือ เมื่อให้นักศึกษาประเมินฐานะทางการเงินของครอบครัวตนเองเทียบกับเพื่อนพบว่า มีคะแนนประเมินเฉลี่ย 5.82 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.34 หมายถึงนักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินว่า เมื่อเทียบฐานะทางการเงินของครอบครัวตนเองกับเพื่อนแล้ว ตนเองมีฐานะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางใกล้เคียงกับเพื่อน

นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.4) มีแหล่งรายได้มาจากเงินที่พ่อแม่ผู้ปกครองให้ไว้ใช้จ่าย โดยพ่อแม่ผู้ปกครองให้ใช้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 7,600 บาท นักศึกษาที่ทำงานหารายได้นอกเวลาเรียน (part time) มีร้อยละ 12.3 ที่ทำงานประจำมีร้อยละ 5.5 โดยผู้ที่ทำงานประจำมีรายได้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 14,000 บาท

พฤติกรรมการออมของนักศึกษา

นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.2) มีการออมเงิน และพบว่าในกลุ่มผู้ที่มีการออมนั้น มีผู้ที่ออมอย่างสม่ำเสมอและไม่สม่ำเสมอในจำนวนใกล้เคียงกัน (ออมสม่ำเสมอ ร้อยละ 42.3 ไม่สม่ำเสมอ ร้อยละ 57.7) นักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 60.4) เก็บเงินออมโดยใช้วิธีการฝากธนาคาร รองลงมาคือเก็บไว้ที่บ้าน สำหรับจำนวนเงินออมจะอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 – 25 ของรายได้ของนักศึกษา รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการออมของนักศึกษา

การออม	จำนวนคน	ร้อยละ
การออมเงิน (n=455)		
ออม	333	73.2
ไม่ออม	122	26.8
ความสม่ำเสมอในการออม (n=333)		
สม่ำเสมอ	141	42.3
ไม่สม่ำเสมอ	192	57.7
วิธีเก็บเงินออม (n=333)		
เก็บไว้ที่บ้าน	109	32.7
ฝากธนาคาร	208	60.4
ซื้อสลากออมสิน	23	6.9
จำนวนเงินออมเทียบกับรายได้ (n=333)		
น้อยกว่า 10%	117	35.1
10 – 25%	173	52.0
มากกว่า 25%	43	12.9

ทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่าย
 เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการออมและการใช้
 ใช้จ่ายของนักศึกษา ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่มีข้อความ
 เกี่ยวกับการออมและการใช้จ่ายจำนวน 19 ข้อ
 คำตอบแต่ละข้อเป็นมาตรวัด 5 ระดับ โดยให้

คะแนนเป็น 5 ถ้านักศึกษาตอบว่า “เห็นด้วยอย่าง
 ยิ่ง” และให้คะแนนเป็น 1 ถ้านักศึกษาตอบว่า “ไม่
 เห็นด้วยอย่างยิ่ง” จากการประเมินทัศนคติต่อการ
 ออมและการใช้จ่าย นำคะแนนประเมินมาหาค่า
 เฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่าย

ข้อคำถาม	สัญลักษณ์	$\bar{X}$	S.D.
1. การออมเป็นเรื่องสำคัญ	K1	4.42	.655
2. ฉันได้เงินมา ฉันมักจะใช้เงินนั้นทันที	K2	3.26	1.073
3. คนเราควรออมเงินส่วนหนึ่งไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน	K3	4.24	.715
4. ฉันจะเก็บออมก็ต่อเมื่อฉันมีเป้าหมายที่จะซื้อของที่อยากได้	K4	3.65	1.029
5. ฉันสนใจที่จะหาวิธีการออมเงินด้วยวิธีที่แตกต่างกันไป	K5	3.73	.749
6. ฉันพยายามที่จะออมเงินไว้เสมอ	K6	3.96	.811
7. ฉันคิดว่า เงินมีไว้ใช้ ไม่ได้มีไว้สำหรับเก็บ	K7	2.87	1.123
8. ในบางครั้ง ฉันชอบที่จะไปสนุกสนานกับการช้อปปิ้ง	K8	3.53	1.104
9. ฉันมักใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้า	K9	2.56	1.169
10. ฉันไม่ชอบเป็นหนี้	K10	4.05	1.174
11. การมีเงินมาก ๆ ไม่ใช่เป้าหมายในชีวิตของฉัน	K11	2.81	1.204
12. ฉันไม่ได้ใส่ใจว่า ฉันจะรวยหรือไม่รวย	K12	2.90	1.150
13. ถ้าไม่มีบัตรเครดิต ฉันคงอยู่ไม่ได้	K13	2.57	1.273
14. ทุกคนควรมีเงินฝากในบัญชีธนาคาร	K14	4.02	.904
15. คนรุ่นใหม่ ควรใช้บัตรเครดิต ไม่ใช่เงินสด	K15	2.75	1.089
16. เราควรเอาเงินที่ออมไว้ไปใช้ให้เกิดรายได้เป็นดอกผล	K16	3.81	.907
17. ฉันไม่เคยมีเงินพอใช้	K17	2.76	1.078
18. ฉันไม่คิดว่าฉันจะรวย	K18	2.76	1.112
19. ฉันชอบการช้อปปิ้ง	K19	3.33	1.167

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่า ข้อคำถาม “การออมเป็นเรื่องสำคัญ” เป็นข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด และข้อคำถามเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต เช่น “ฉันมักใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้า” และ “ถ้าไม่มีบัตรเครดิตฉันคงอยู่ไม่ได้” เป็นคำถามที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ (2.56 และ 2.57 ตามลำดับ) กล่าวคือนักศึกษามีทัศนคติที่ติดต่อการออม ให้ความสำคัญกับการออม ไม่นิยมใช้บัตรเครดิต แม้ไม่มีบัตรเครดิตก็ไม่เดือดร้อน เพราะนักศึกษาใช้เงินสดในการซื้อสินค้า

การวิเคราะห์ปัจจัยทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่าย

จากแบบวัดทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่าย 19 ข้อ ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อคำถามให้เป็นหมวดหมู่ โดยให้ข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กันจัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยเดียวกัน การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ใช้วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle components) หมุนแกนแบบแวนริแม็กซ์ (Varimax) ได้ค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ซึ่งใช้วัดความเพียงพอของการสุ่มตัวอย่างเป็น 0.725 และจาก Bartlett’s test of sphericity ซึ่งวัดความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถาม พบว่าได้ค่า $\chi^2 = 1,765.676$ p-value เข้าใกล้ 0.000 จากค่า KMO และ Bartlett’s test of sphericity ที่ได้นี้แสดงว่าข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ปัจจัย จากข้อเสนอแนะของ Hair et al. (2005) ที่แนะนำว่าค่าไอเกน (Eigen value) ไม่ควรน้อยกว่า 1.0 และค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) ควรมีค่ามากกว่า 0.5 ผู้วิจัยต้องตัดข้อคำถามออกไป 2 ข้อ คือคำถามข้อที่ 9 และ 10 เนื่องจากทั้งสองข้อมีค่าน้ำหนักปัจจัยน้อยกว่า 0.5 จึงเหลือข้อคำถามเพียง 17 ข้อ

นำมาสกัดปัจจัยใหม่อีกรอบหนึ่ง พบว่าสกัดได้ 5 ปัจจัย ผู้วิจัยกำหนดชื่อปัจจัยให้สอดคล้องกับเนื้อหาในข้อคำถามดังนี้

ปัจจัยที่ 1 (F1) กำหนดชื่อเป็น saving เป็นองค์ประกอบที่มีข้อความแสดงความหมายว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการออม

ปัจจัยที่ 2 (F2) กำหนดชื่อเป็น indifference เป็นปัจจัยที่มีข้อความแสดงความหมายว่า นักศึกษามีทัศนคติไม่สนใจเงินทอง ไม่สนใจว่าตนเองจะรวยหรือไม่รวย

ปัจจัยที่ 3 (F3) กำหนดชื่อเป็น spending เป็นปัจจัยที่มีข้อความแสดงความหมายว่า นักศึกษามีทัศนคติชอบการใช้จ่ายเงิน คิดว่าเงินมีไว้ใช้ไม่ได้มีไว้เก็บ

ปัจจัยที่ 4 (F4) กำหนดชื่อเป็น credit เป็นปัจจัยที่มีข้อความแสดงความหมายว่า นักศึกษามีทัศนคติชอบการใช้บัตรเครดิต

ปัจจัยที่ 5 (F5) กำหนดชื่อเป็น shopping เป็นปัจจัยที่มีข้อความแสดงความหมายว่า นักศึกษามีทัศนคติที่ชอบการช้อปปิ้ง การไปช้อปปิ้งทำให้มีความสุข

ค่าน้ำหนักปัจจัย ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรผัน และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficients) ของแต่ละปัจจัยแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่ายของนักศึกษา

ปัจจัย	Factor loading	Eigen-Value	% of variance	Cronbach's Alpha
F1: saving		3.308	19.457	0.696
k6	.744			
k3	.691			
k1	.688			
k5	.575			
k16	.537			
k14	.527			
F2: indifference		2.496	14.682	0.733
k12	.813			
k18	.771			
k11	.754			
F3: spending		1.724	10.142	0.643
k4	.784			
k2	.667			
k17	.586			
k7	.522			
F4: credit		1.200	7.056	0.698
K13	.837			
K15	.759			
F5: shopping		1.176	6.917	0.713
K19	.845			
K8	.841			
Cumulative % of explained variance			58.254	

ในการวิเคราะห์ ปัจจัยนี้ได้ ค่า Cumulative % of explained variance เท่ากับ 58.25 % หมายถึงทั้ง 5 ปัจจัยร่วมกันอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นในตัวแปรทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่ายของนักศึกษาได้ร้อยละ 58.25 นำปัจจัยทั้ง 5 ไปใช้เป็นตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรที่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกทวินในขั้นตอนต่อไป

การทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

การวิเคราะห์ ข้อมูลในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาตัวแปรที่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา เนื่องจากตัวแปรที่ต้องการศึกษาคือพฤติกรรมการออมได้มาจากข้อคำถามว่า “ท่านมีการออมเงินหรือไม่” มีคำตอบเป็น “ออม” กับ “ไม่ออม” ซึ่งเป็นตัวแปรแบบทวิ

นาม ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกทวิน ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้กับตัวแปรตามแบบทวินาม และสามารถนำมาใช้ทำนายความน่าจะเป็นหรือโอกาสในการออมเงินของนักศึกษาได้ มีการกำหนดตัวแปรในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตัวแปรตาม คือพฤติกรรมการออมของนักศึกษา (saving) ตัวแปรนี้มีค่าที่เป็นไปได้ 2 ค่าคือ 0 และ 1 ให้ 0 แทนความหมายว่านักศึกษาไม่มีการออม และให้ 1 แทนความหมายว่านักศึกษามีการออม

ตัวแปรอิสระ มี 9 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (gender) ระดับการศึกษาของบิดา (F_ed) ฐานะทางการเงินของครอบครัว (fam_fin) เงินค่าใช้จ่ายที่ได้จากผู้ปกครอง (allowance) และปัจจัยทัศนคติต่อการออมและการใช้จ่ายทั้ง 5 ปัจจัยคือ F1 ถึง F5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติก

	B	S.E.	Wald X ²	Odds ratio
gender ^a	.313	.249	1.571	1.367
F_ed	.305	.249	1.503	1.356
fam_fin ^b	.060	.101	.349	1.061
allowance	.000	.000	2.234	1.000
F1: saving	.625**	.125	25.152	1.869
F2: indifference	-.251*	.121	4.268	.778
F3: spending	-.820**	.141	33.610	.441
F4: credit	-.153	.118	1.687	.858
F5: shopping	.088	.125	.497	1.092
Constant	.054	.640	.007	1.056

a สำหรับ gender กำหนดให้เพศหญิงเป็นกลุ่มอ้างอิง

b เป็นฐานะทางการเงินของครอบครัวตามการรับรู้ของนักศึกษา

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบโลจิสติกพบว่าได้ค่า Likelihood Ratio $X^2(9) = 74.693, p < .01$ หมายถึง สมการถดถอยแบบโลจิสติกมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการทำนายตัวแปรตาม พฤติกรรมการออมของนักศึกษา และตัวแปรที่มีผลในการทำนายโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการออมมี 3 ตัวแปร ได้แก่

F1: saving มีผลทางบวกต่อโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการออมของนักศึกษา หมายถึง ยิ่งนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการออมมากก็จะมีโอกาสที่จะออมเงินมากขึ้นด้วย

F2: indifference มีผลทางลบต่อโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการออมของนักศึกษา หมายถึง ยิ่งนักศึกษามีทัศนคติไม่สนใจเงินทองมาก โอกาสที่นักศึกษาจะออมเงินก็จะยิ่งลดลง

F3: spending มีผลทางลบต่อโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการออมของนักศึกษา หมายถึง ยิ่งนักศึกษามีทัศนคติชอบการใช้จ่ายเงินมาก โอกาสที่นักศึกษาจะออมเงินก็จะยิ่งลดลง

สำหรับตัวแปร เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง การขอใช้บัตรเครดิต และการขอซื้อปั๊มป์ไม่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่า odds ratio ซึ่งแสดงถึงน้ำหนักหรือความสำคัญของตัวแปร จากตัวแปร F1 ถึง F3 ที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม จะเห็นว่า ค่า odds ratio ของตัวแปร F1: saving มีค่ามากที่สุด (odds ratio = 1.869) รองลงมา เป็น F2: indifference และ F3: spending ตามลำดับ (odds ratio = 0.778 และ 0.441

ตามลำดับ) หมายถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อการออมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเกิดพฤติกรรมการออมของนักศึกษามากที่สุด รองลงมาเป็นทัศนคติไม่สนใจเงินทอง และทัศนคติชอบการใช้จ่ายตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

นักศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้มาจากเงินที่พ่อแม่ผู้ปกครองให้ไว้ใช้จ่าย โดยผู้ปกครองให้ใช้เฉลี่ยเดือนละประมาณ 7,600 บาท ส่วนใหญ่มีการออมเงินประมาณร้อยละ 10 - 25 ของรายได้ เงินที่ออมได้จะเก็บไว้ในบัญชีธนาคาร นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการออม ไม่ชอบใช้บัตรเครดิต ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีบัตรเครดิต ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษาคือ การมีทัศนคติที่ดีต่อการออมทำให้มีโอกาสในการออมมากขึ้น แต่การมีทัศนคติไม่สนใจเงินทองและทัศนคติชอบการใช้จ่ายทำให้มีโอกาสในการออมลดลง ส่วน เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ทัศนคติที่ชอบใช้บัตรเครดิตและการชอบซื้อสิ่งไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษา

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของนักศึกษาและตัวแปรด้านครอบครัว ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางการเงินของครอบครัว เงินที่ได้รับจากผู้ปกครอง ต่างก็ไม่มีผลในการทำนายพฤติกรรมการออมของนักศึกษาซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงในการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ล้วนเป็นนักศึกษา ลักษณะทางสังคมและภูมิหลังจึงไม่

แตกต่างกันมาก ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้จึงไม่ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกัน

2. การมีทัศนคติที่ดีต่อการออมเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการออม นอกจากนั้นแล้วการมีทัศนคติไม่สนใจเงินทองและการชอบใช้จ่ายเป็นตัวแปรที่ทำให้วัยรุ่นมีการออมน้อยลง จากการศึกษาของพรภัทรและคณะ (2555) ที่พบว่า การจะเกิดพฤติกรรมการออมได้จริงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ (1) ความตระหนักและทัศนคติเชิงบวกต่อการออม (2) รายได้ส่วนบุคคล (3) การสนับสนุนเงินรายได้จากผู้ปกครอง และ (4) ประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงิน ทั้งนี้จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่านักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการออมอยู่แล้ว ดังนั้น แนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการออมในกลุ่มนักศึกษา ควรส่งเสริมในเรื่องประสบการณ์ในการบริหารจัดการเงิน ซึ่งการสร้างประสบการณ์อาจทำได้โดยการจัดอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ทำให้เห็นความสำคัญของการออม ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการประหยัด ลดการใช้จ่าย ชี้ให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- ปิยรัตน์ กฤษณามระ พ็ชรวาลัย ชัยปาณี เมธินี วณิกกุล รัฐชัย ศีลาเจริญ และนาถฤดี ศุภกิจจารักษ์. (2554). พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการออมของผู้ออมในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 33, 93-119.
- พรภัทร อินทรวรรณวัฒน์ และคณะ. (2555). ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการออมของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สาขาสังคมศาสตร์)*, 33, 55-66.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2554, จาก http://www.moe.go.th/data_stat/
- Friedline, T. (2012). *Predicting savings from adolescence to young adulthood: Early access to saving to savings leads to improved saving outcomes*. Doctoral Dissertation: University of Pittsburgh.
- Friedline, T, Elliott, William, & Nam, Ilsung. (2011). Predicting savings from adolescence to young adulthood: A propensity score approach. *Journal of the Society of Social Work and Research*, 2 (1), 1-22 doi:10.5243/jsswr.2010.13
- Furnham, Adrian. (1999). The saving and spending habits of young people. *Journal of Economic Psychology*, 20, 677-697.
- Hair, Joseph F, Anderson, Rolph E, Tatham, Ronaid L, & Black, WC. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.) Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Katona, George. (1975). *Psychological economics*. New York: Elsevier.
- Lewis, Alan, Webley, Paul, & Furnham, Adrian. (1995). *The new economic mind. The socialpsychology of economic behavior*. Hemel Hempstead, UK: Harvester Wheatsheaf.
- Mason, Lisa Reyes, Nam, Yunju, Clancy, Margaret, Kim, Youngmi, & Loke, Vernon. (2010). Child development accounts and saving for children's future: Do financial incentives matter? *Children and Youth Services Review*, 32 (11), 1570-1576. doi:10.1016/j.childyouth.2010.04.007
- Schindler, DR, & Cooper, PS. (2001). *Business research methods*, (7th edn). Singapore: Mc Grow-Hill.

- Sherraden, Margaret Sherrard, Johnson, Lissa, Guo, Baorong, & Elliott, William. (2011). Financial capability in children: Effects of participation in a school-based financial education and savings program. *Journal of Family and Economic Issues*, 32, 385-399.
- Termprasertsakul, Santi, & Kulsiri, Panid. (2011). Demography, perceived risks, desired benefits, and saving behavior of Thai consumers. *International Business & Economics Research Journal*, 8(7), 11-18.

ข้อดีและข้อเสียของความร่วมมือทางกฎหมายภาษีของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ
ในภูมิภาคเอเชีย: ศึกษากรณีการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน¹
The Advantages and Disadvantages of Tax Law Co-ordination Between
Thailand and Other Countries in Asia Region: The Case Study of Reduction
in Tariffs Under Agreement on ASEAN Free Trade Area

จรัสศักดิ์ รอดจันทร์²
Jirasak Rodjun²

---

¹ บทความนี้เป็นผลสรุปจากรายงานผลการวิจัยเรื่อง “ข้อดีและข้อเสียของความร่วมมือทางกฎหมายภาษีของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆในภูมิภาคเอเชีย: ศึกษากรณีการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² นบ. (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), LL.M. (University of Aberdeen, The UK.), Ph.D. (The University of Edinburgh, The UK.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดีพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บทคัดย่อ

การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนส่งผลกระทบต่อด้านบวกที่สำคัญคือลดแรงจูงใจของผู้นำเข้าในการหลบหลีกและหนีภาษีศุลกากรและกระทำความผิดทางศุลกากร ลดการบิดเบือนของภาษีต่อการตัดสินใจของประชาชนในการซื้อสินค้าที่นำเข้ามาจากภูมิภาคอาเซียน ไม่ก่อให้เกิดกรณีการผลักภาระภาษีที่เก็บจากสินค้านำเข้าออกไปสู่ประเทศที่ส่งออก ลดผลกระทบต่อจิตใจของประชาชนในการเลือกลงทุนในภูมิภาคอาเซียน ช่วยให้นักกฎหมายภาษีศุลกากรก้าวทันต่อสภาพการทางเศรษฐกิจและการค้าของโลก ลดการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ

ผลกระทบต่อด้านบวกข้างต้นสนับสนุนให้ประเทศไทยเจรจาและจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศอื่นๆเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนับสนุนการเจรจาและจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับต่อไปของประเทศไทย ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ลดอัตราอากรขาเข้ามาในระดับที่เหมาะสม โดยการนำผลกระทบต่อด้านลบจากการลดอัตราอากรขาเข้ามาเป็นปัจจัยพื้นฐานส่วนหนึ่งในการพิจารณาการปรับลดอัตราภาษีประกอบกับปัจจัยด้านอื่นๆ นอกจากนี้ เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอย่างเคร่งครัดและครบถ้วน ประเทศสมาชิกควรร่วมมือกันจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายข้อบังคับที่กำหนดอยู่ในข้อตกลง (Explanatory Memoranda)

การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเฉพาะด้านบวกต่อประเทศสมาชิกที่เข้าทำข้อตกลง แต่ยังมีส่งผลกระทบต่อด้านลบอีกด้วย ที่สำคัญ คือ ทำให้รายได้ของรัฐบาลจากภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากการนำเข้าสินค้าลดลง ไม่ส่งเสริมต่อหลักการดำเนินนโยบายการคลังทางด้านหนี้สาธารณะของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนมีเงินออม ไม่สนับสนุนหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวดิ่งและหลักความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ครั้งใหม่ ไม่ช่วยแก้ปัญหาเงินเฟ้อที่ต้องการลดอำนาจซื้อของประชาชน ไม่สามารถถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการนำเข้าสินค้าเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ ลดบทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากร ไม่สอดคล้องกับหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี เพราะหลักเกณฑ์หลายข้อในประกาศกระทรวงการคลังและประกาศกรมศุลกากรที่ออกตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนหลายฉบับทำให้นักกฎหมายภาษีศุลกากรเพิ่มความซับซ้อนและปฏิบัติยากขึ้นไปอีก และไม่สอดคล้องกับหลักการของระบบภาษีที่ดีที่ต้องการให้นักกฎหมายภาษีออกโดยรัฐสภาซึ่งถือเป็นกฎหมายภาษีแม่บท แต่ประกาศกระทรวงการคลังและประกาศกรมศุลกากรที่ออกตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนถือเป็นกฎหมายภาษีสำดับรองที่ออกโดยองค์กรฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราภาษีซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างภาษีที่ควรอยู่ภายใต้กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภา

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายภาษีศุลกากรเพื่อลดผลกระทบด้านลบข้างต้น ดังนี้

เพื่อลดความซับซ้อน ลดความสับสนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรองหลายฉบับที่เกี่ยวกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติ ควรนำข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบหลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรองหลายฉบับ มารวมอยู่ในกฎหมายแม่บทฉบับเดียว ตามระบบการรวบรวมกฎหมาย (Consolidation) ในรูปพระราชบัญญัติของรัฐสภา นอกจากนี้ ในเวลาที่ทำกรรวบรวมกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรองที่เกี่ยวข้องหลายฉบับให้เป็นกฎหมายแม่บทฉบับเดียว หน่วยงานของรัฐบาลที่เป็นผู้จัดทำและรวบรวมกฎหมายควรจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายตัวบทบัญญัติในกฎหมายแม่บทนั้น (Explanatory Memoranda) ควบคู่กันไปด้วย

คำสำคัญ : การลดอัตราอากรขาเข้า ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ผลกระทบด้านบวกและด้านลบ กฎหมายภาษีศุลกากร การค้าระหว่างประเทศ อุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ บันทึกที่เป็นการอธิบายตัวบทบัญญัติในกฎหมาย การรวบรวมกฎหมาย หลักการจัดเก็บภาษีกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรอง

Abstract

The import-tariff rate reduction under AFTA has the following important positive effects: reduction in importers' incentive to avoid and evade customs duties and to commit customs offences, reduction in tax distortion in people's decisions on the purchase of goods imported from ASEAN region, having no cause for the pushing of tax incidence levied on imported goods back to export countries, reduction in the influence on people's decisions on investment choice within ASEAN region, helping customs duties/tariff law to keep pace with the world's economic situation and trade, reduction in the officials' corruption in Customs Department, and decrease in international trade barriers.

The above positive effects encourage Thailand to further negotiate and enter into Free Trade Agreements (FTA) with other countries. To encourage Thailand's negotiation and entering of further FTAs, the researcher has suggestions that the reduction of import-tariff rates should be set at the optimal level by taking the negative effects of reduction in import-tariff rates into consideration as a partially fundamental factor in adjusting the rate reduction together with other factors; additionally, in order to help FTA partner countries to comply with the rules in the agreement strictly and completely, they should jointly produce Explanatory Memoranda to explain rules in the agreement.

The import-tariff rate reduction under AFTA has the following important negative effects on the contracting parties in addition to positive effects: decrease in government revenue from customs duties levied on imports, not promoting the undertaking of fiscal policy pertaining to the government's public debt that requires people to have savings, not promoting the vertical equity of taxation and the principle of equity of income redistribution, not help solving the price-inflation problem that requires the reduction of people's purchasing power, not having been used as a tool for controlling imports for the protection of domestic industries, degrading the role and duty of Customs Department, not conforming with the principle of efficiency of taxation due to the fact that abundant rules in many notifications of Ministry of Finance and Director-General of Customs Department being made in accordance with AFTA increase the complexity of tariff law and make such law hard to comply, and not conforming with the idea of a good tax system requiring tax law to be legislated by Parliament and to be regarded as Parent Act; however, notifications of Ministry of Finance and Director-General of Customs

Department being made in accordance with AFTA are regarded as subordinate legislation being made by administrative bodies concerning the reduction of tax rate that is regarded as a substantial part of tax structure which should be subject to the legislative process of Parliament.

The researcher has following suggestions for the improvement of law on tariff to diminish the above negative effects.

In order to reduce the complexity, confusion and difficulty in understanding for complying with many subordinate tariff laws concerning the reduction of import-tariff rates under AFTA and international agreements with which importers must comply, rules, regulations, criteria and procedures dealing with the reduction of import-tariff rates under AFTA and international agreements with which importers must comply, which appear in many subordinate tariff laws, should be consolidated into one Parent Act under the system of Consolidation in the form of Act of Parliament. In addition, at the time of the consolidation of many relevant subordinate tariff laws into one Parent Act, the governmental agency who is responsible for making and consolidating the law should simultaneously produce Explanatory Memoranda to explain the provisions of such Parent Act.

Keywords: import-tariff rate reduction, ASEAN Free Trade Agreement (AFTA), positive and negative effects, customs duties/tariff law, international trade, international trade barriers, Explanatory Memoranda, Consolidation, principle of taxation, subordinate tariff laws

1. ความเป็นมาและปัญหาในการวิจัย

อาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asean Nation : ASEAN) ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ในการประชุมสุดยอดของผู้นำรัฐบาลอาเซียนครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 27-28 มกราคม พ.ศ. 2535 ณ ประเทศสิงคโปร์ อาเซียนได้ตกลงตามข้อเสนอของไทยให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ตามกรอบความตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการกำหนดอัตราอากรร่วมกันเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน [Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA) หรือ ความตกลง CEPT-AFTA³] (ชูศักดิ์ จรุธวิสต์, 2548: 196-197)

สาระสำคัญของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน คือ การลดอัตราภาษีศุลกากร (ลดอัตราอากรขาเข้า)⁴ ระหว่างประเทศสมาชิกให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 15 ปี ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ.2537 ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนครั้งที่ 26 ได้ตกลงเร่งการลดอัตราภาษีศุลกากรให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2536 และสิ้นสุดภายในปี พ.ศ. 2546 และนำสินค้าเกษตรไม่แปรรูปเข้ามาลดภาษี

ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน รวมทั้งให้ทยอยนำสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป ซึ่งเคยได้รับการยกเว้นชั่วคราวมาลดภาษี นอกจากนี้ ให้ยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณและมาตรการที่มีใช้ภาษีอื่น ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดด้วย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศอ้างใน ชูศักดิ์ จรุธวิสต์, 2548: 197)

กล่าวอีกอย่างหนึ่ง เมื่อแรกดำเนินการอาเซียนได้กำหนดเป้าหมายที่จะลดอัตราภาษีศุลกากร(ลดอัตราอากรขาเข้า) ระหว่างกันลงเหลือร้อยละ 0-5 รวมทั้งยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษีภายใน 15 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2536 และสิ้นสุดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2551 ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 อาเซียนได้เร่งรัดการดำเนินงานจากเดิม 15 ปี เป็น 10 ปี กล่าวคือ ให้ลดอัตราภาษีลงเหลือร้อยละ 0-5 ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2546 รวมทั้งให้นำสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูปในรายการที่เคยได้รับการยกเว้นการลดภาษีเป็นการชั่วคราว และสินค้าเกษตรไม่แปรรูปเข้ามาลดภาษีภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนด้วย (ชูศักดิ์ จรุธวิสต์, 2548: 197)

ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเป็นแรงขับสำคัญที่ทำให้การค้าของไทยกับอาเซียนขยายตัวเพิ่มขึ้น ในด้านการส่งออก สินค้าส่งออกส่วนใหญ่มีมูลค่าการส่งออกสูงขึ้น ทั้งในส่วนของสินค้าเกษตรกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป และสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้และมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ในส่วนของการนำเข้า การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

³ ต่อมาความตกลง CEPT-AFTA ได้รับการปรับปรุงให้เป็นความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) ซึ่งยังคงหลักเกณฑ์เรื่องการลดอัตราอากรขาเข้าตามพันธกรณีของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

⁴ ภาษีศุลกากรเป็นภาษีที่จัดเก็บจากสินค้านำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรและจัดเก็บจากสินค้าที่ส่งออกนอกราชอาณาจักร ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้านำเข้าเรียกว่า “อากรขาเข้า” (Import Duty) ในขณะที่ ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้าที่ส่งออกเรียกว่า “อากรขาออก” (Export Duty) ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงให้มีการลดเฉพาะอัตรา “อากรขาเข้า”

ทำให้สินค้านำเข้ามีราคาถูกลง ส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ช่วยให้การผลิตขยายตัว และต้นทุนการผลิตลดลง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการทั้งในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาถูกลง นอกจากนี้ ประเทศไทยจะเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อันเป็นผลจากการที่อาเซียนได้กลายเป็นตลาดการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรเกือบ 500 ล้านคน จึงเป็นที่สนใจของนักลงทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งมีความพร้อมในหลายๆด้าน และตั้งอยู่ในศูนย์กลางของภูมิภาคนี้ (ชูศักดิ์ จรุธุญส์สวัสดิ์, 2548: 201-203)

แม้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ซึ่งช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศไทยในอาเซียน จึงมีปัญหาคำถามเกิดขึ้นว่า ทำไมรัฐบาลไทยหรืออาเซียนจึงไม่เจรจาและจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นให้เพิ่มมากขึ้น อันจะช่วยทำให้มีตลาดการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ ผู้วิจัยจะค้นหาข้อดีของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลไทยหรืออาเซียนทำการเจรจาและจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และค้นหาผลกระทบด้านลบต่อประเทศไทยที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบเนื่องจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะเสนอแนะข้อแก้ไขด้านกฎหมายภาษีและนโยบายภาษีก่อนที่รัฐบาลไทย

จะทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นต่อไป

2. ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยจากเอกสารเพื่อศึกษาวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎี (Theoretical Analysis) ของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่รัฐบาลไทยได้ทำกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนว่า สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายและนโยบายภาษีเพื่อการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับต่อไปกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่น ให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยนี้มี 3 ประการคือ

- (1) เพื่อทำการศึกษาวินิจฉัยแสวงหาองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านภาษีที่เกี่ยวข้องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งถือเป็นความร่วมมือทางด้านกฎหมายภาษีศุลกากรระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนด้วย โดยเฉพาะการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน
- (2) เพื่อทำการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีค้นหาข้อดีของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนโดยการลดอัตราภาษีศุลกากร เพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลไทยหรืออาเซียนทำการเจรจาและจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศ

ต่างๆในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นให้เพิ่มมากขึ้น และคั่นหาผลกระทบด้านลบต่อประเทศไทยเนื่องจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่ทำให้ประเทศไทยเสียเปรียบ

- (3) เพื่อทำการเสนอแนะข้อแก้ไขด้านกฎหมายภาษีและนโยบายภาษีที่เกี่ยวข้องก่อนที่รัฐบาลไทยจะทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียและภูมิภาคอื่นต่อไป

4. สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อสมมติฐาน 4 ประการ คือ

- (1) การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกที่เข้าทำข้อตกลง แต่ยังคงส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกที่เข้าทำข้อตกลง
- (2) การลดอัตราภาษีศุลกากรและการยกเว้นภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าอย่างเหมาะสมรวมทั้งการลดอัตราภาษีศุลกากรในอัตราที่เหมาะสมให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎีหลักและระบบกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้อง คาดว่าจะลดผลกระทบด้านลบต่อประเทศที่เข้าทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี นอกจากนี้ยังคาดว่าจะเป็นแรงขับสำคัญที่ทำให้การค้าของประเทศที่เข้าทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีขยายตัวเพิ่มขึ้น
- (3) การปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศที่เข้าทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนอย่างเคร่งครัดและครบถ้วน คาดว่าจะทำให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอาเซียนซึ่งถือเป็นความร่วมมือทาง

ด้านกฎหมายภาษีศุลกากรระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนประสบผลสำเร็จ

- (4) การปรับปรุงกฎหมายภาษีศุลกากรซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อตกลงเขตการค้าเสรีให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้อง คาดว่าจะทำให้กฎหมายภาษีภายในของประเทศไทยสนับสนุนและส่งเสริมให้ความร่วมมือทางด้านกฎหมายภาษีศุลกากรระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนประสบผลสำเร็จ

5. นิยามศัพท์เฉพาะที่สำคัญ

“ความร่วมมือทางภาษี” (Tax Coordination) หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้บรรลุถึงกฎเกณฑ์ทางด้านภาษีที่สอดคล้องกันระหว่างประเทศต่างๆ (Simon James, 1998:144)

“การค้าเสรี” (Free Trade) หมายถึง การค้าระหว่างประเทศที่รัฐบาลประเทศคู่ค้าไม่สร้างสิ่งกีดขวาง ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ ในระบบการค้าเสรีจะไม่มีการใช้มาตรการกีดกันการค้าในลักษณะต่างๆ อันได้แก่ ภาษีสินค้าเข้าและสินค้าออก การจำกัดปริมาณการนำเข้า การห้ามนำเข้า การควบคุมเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายโดยรัฐ การคุ้มครองการผลิตภายใน การซื้อขายสินค้าที่เจาะจงแหล่งผลิต ออกกฎหมายลิขสิทธิ์หรือเครื่องหมายการค้า การทุ่มตลาด การตั้งกฎเกณฑ์การตรวจสอบสินค้าอย่างเข้มงวด ฯลฯ มาตรการเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้การค้าระหว่างประเทศบิดเบือนไปมากน้อยต่างกันไปในทางตรงข้าม ในระบบการค้าเสรีประเทศต่างๆจะผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนเองมีความ

ได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและจะนำสินค้าที่ผลิตไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนเองไม่ได้ผลิต ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคินและคณะ, 2542: 152)

“เขตการค้าเสรี” (Free Trade Area) หมายถึง อาณาบริเวณที่ประเทศต่างๆ มาตกลงกันว่า จะให้มีการค้าระหว่างกันอย่างเสรี โดยเก็บภาษีให้น้อยที่สุดเพื่อหารายได้เข้ารัฐเท่านั้น จะไม่ใช้ภาษีเป็นกำแพงขัดขวางหรือมีอิทธิพลต่อราคาสินค้าจากต่างประเทศ (วิทยากร เชียงกุล, 2547: 115)

“ข้อตกลงการค้าเสรี” (Free Trade Agreement : FTA) หมายถึง ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสองประเทศหรือระหว่างกลุ่มประเทศ อาจเป็นการตกลงเฉพาะอุตสาหกรรมหรือสินค้าบางชนิด โดยมีเงื่อนไขรายละเอียดต่างๆ แล้วแต่จะตกลงกัน ส่วนใหญ่ คือ การลดอัตราภาษีหรือยกเลิกเก็บภาษีขาเข้าระหว่างกันและกัน (วิทยากร เชียงกุล, 2547: 115)

“เขตการค้าเสรีอาเซียน” (ASEAN Free Trade Area) นิยมเรียกชื่อย่อว่า AFTA ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2534 รัฐบาลไทยซึ่งมีนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ได้ริเริ่มเสนอต่ออาเซียน จัดตั้งเขตการค้าเสรี สำหรับกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อลดอัตราภาษีสินค้านำเข้าระหว่างประเทศสมาชิกให้เหลือเพียงร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 15 ปี นับแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2536 (1 มกราคม พ.ศ. 2551) วิธีการลดภาษีแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ (1) กรณีที่มีการเก็บอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 20 ต้องลดลงไม่ให้สูงกว่าร้อยละ 20 ภายใน 5-8 ปี และลดลงเป็นร้อยละ 0-5 ภายในเวลาอีก 7 ปีต่อจากนั้น (2) กรณีเร่งลดภาษี (Fast Track) เป็นร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี ประกอบ

ด้วยสินค้าที่ระบุ 15 กลุ่ม และ (3) กรณียกเว้นชั่วคราว (Exclusive List) สำหรับประเทศสมาชิกที่ยังไม่พร้อมที่จะลดภาษีตาม 2 กรณีแรกมีสิทธิขอยกเว้นชั่วคราวเป็นเวลา 8 ปี (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคินและคณะ, 2542: 22)

“ภาษีศุลกากร” (Custom Duty หรือ Tariff) หมายถึง ภาษีที่เก็บจากสินค้าเข้าหรือสินค้าออก นอกจากนี้ อาจหมายถึงรายการที่แสดงพิกัดอัตราภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าเข้าชนิดต่างๆ การเก็บภาษีสินค้าเข้ามีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน ที่สำคัญได้แก่ การหารายได้เข้ารัฐ และการคุ้มครองอุตสาหกรรมหรือผู้ค้าภายในประเทศ ตามปกติการเก็บภาษีศุลกากรขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศผู้จัดเก็บและภาวะเศรษฐกิจโลก ในระยะที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู ภาษีศุลกากรจะมีความสำคัญลดน้อยลง แต่ในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศต่างๆ จะหันมาใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการหารายได้หรือปกป้องการผลิตภายในประเทศมากขึ้น (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคินและคณะ, 2542: 275)

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Nations : ASEAN) หมายถึง สมาคมของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1967 ประกอบไปด้วย บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เพื่อแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมสำหรับภูมิภาคนี้ ภายหลังได้ขยายการรับสมาชิกโดยรวม เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่าไว้ด้วย (วิทยากร เชียงกุล, 2547: 16)

ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟต้า (ASEAN Free Trade Agreement : AFTA) หมายถึง การร่วมตกลงจัดตั้งเขตการค้าเสรีของกลุ่มประเทศอาเซียน ในปี ค.ศ. 1992

เพื่อดำเนินการยกเลิกภาษีสกุลการและข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศให้แกกันและกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก และใช้เป็นข้อต่อรองกับประเทศอื่นๆ ข้อตกลงนี้จะมีผลเต็มที่ในปี ค.ศ. 2008 (วิทยากร เชียงกุล, 2547: 16)

6. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับผลกระทบของการลดอัตราภาษีสกุลการต่อการค้าสินค้า (ไม่รวมถึงผลกระทบต่อบริการและการลงทุน) ตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยศึกษาและวิเคราะห์ว่าการลดอัตราภาษีสกุลการดังกล่าวสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราภาษีสกุลการซึ่งเป็นสาระสำคัญในการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ก่อนที่รัฐบาลไทยจะทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่เจรจาต่างๆต่อไปในอนาคต

7. วิธีการศึกษาวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย (เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย) การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล) ของการวิจัยนี้ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ของนักวิชาการ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้ (Authority) หลังจากนั้น ได้สกัดเอาข้อมูลสำคัญหรือนำผลที่ได้มาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎี ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยโดยใช้ภาษาไทยเป็นหลัก

ตามที่กล่าวในหัวข้อขอบเขตของการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎี เกี่ยวกับผลกระทบของการลดอัตราภาษีสกุลการตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนว่าการลดอัตราภาษีสกุลการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราภาษีสกุลการในการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีของประเทศไทยต่อไปในอนาคต ดังนั้น การศึกษาวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ได้ดำเนินการตามขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

- (1) ในส่วนของการศึกษาผลกระทบของการลดอัตราภาษีสกุลการตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนตรวจสอบงานวรรณกรรมที่มีความเชื่อมโยงกัน และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางด้านกฎหมายภาษีของประเทศไทยกับประเทศต่างๆในอาเซียน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาในเชิงลึกในประเด็นข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่ประเทศไทยได้ทำกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆด้วยการลดอัตราภาษีสกุลการระหว่างกัน รวมทั้งศึกษากฎหมายตลอดจนหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายและข้อตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีอาเซียนและการลดอัตราภาษีสกุลการ ซึ่งได้แก่รัฐธรรมนูญ นโยบายเศรษฐกิจ-มหภาค แนวความคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษี หลักการจัดเก็บภาษีที่ดี หลักการและหลักความร่วมมือทางกฎหมายภาษี

อาคารระหว่างประเทศ หลักการจัดเก็บภาษีศุลกากร หลักการค้าระหว่างประเทศ ทฤษฎีเบื้องต้นหลังเขตการค้าเสรี หลักการและวัตถุประสงค์ของข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ประชาคมอาเซียน กฎบัตรอาเซียน และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การวิจัยในส่วนนี้ที่เป็นการวิจัยจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Compilation) จากเอกสารทางกฎหมายภาษีและเอกสารทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องมาศึกษาทบทวนตรวจสอบ ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์แห่งกฎหมาย (รัฐธรรมนูญและกฎหมายเกี่ยวกับภาษีศุลกากรทั้งกฎหมายแม่บทและกฎหมายลำดับรอง) เนื้อหาพื้นฐานในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง (กฎหมายภาษีและความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ) หลักการและแนวความคิดทางทฤษฎี ข้อคิด-ข้อเขียน สถิติที่ปรากฏอยู่ในหนังสือตำรา พจนานุกรม คู่มือวารสาร จุลสาร เอกสารทางราชการ รายงานผลการวิจัย สิ่งพิมพ์อื่นๆ และใน internet

การวิจัยในส่วนนี้ที่เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหาข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของผู้ที่เป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้ในสาขาที่เกี่ยวข้องที่ตีพิมพ์ในหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ

หนังสือตำราสิ่งพิมพ์ต่างๆและคำสัมภาษณ์ของนักวิชาการช่วยทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลและทราบถึงเนื้อหาพื้นฐานในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยรวมทั้งหลักการและแนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่หนังสือตำราสิ่งพิมพ์ต่างๆและคำสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากช่วยทำให้ผู้วิจัยทราบถึงเนื้อหาพื้นฐาน หลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่

เกี่ยวข้องแล้ว ยังช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลและทราบถึงแนววิปฏิบัติของทางราชการอีกด้วย

- (2) ในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบของการลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนตรวจสอบงานวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน และการลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงดังกล่าวรวมทั้งประเด็นหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้สกัดเอาข้อมูลสำคัญที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมและการสัมภาษณ์มาใช้เพื่อช่วยในการวิเคราะห์และในการอภิปรายทั้งในแง่โต้แย้งคัดค้าน (Argument against) และโต้แย้งสนับสนุน (Argument for) เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งดังต่อไปนี้
- (ก) ผลของการวิจัยในการหาคำตอบว่าการลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าสินค้า) มีข้อดีและข้อเสียสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการ แนวความคิดทางทฤษฎี หลักและระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่
- (ข) องค์ความรู้ที่นำไปใช้ในการทำข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนข้อดีและแก้ไขผลกระทบอันเกิดจากข้อเสียของการลดอัตราภาษีศุลกากรดังกล่าว
- (3) ในส่วนของการทำข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราภาษีศุลกากรในการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าสินค้า) ของไทยหรือของอาเซียนที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกอยู่กับประเทศคู่เจรจาต่างๆในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในส่วน (2) และ (3) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสำคัญที่สกัดได้จากการศึกษาเอกสารทางกฎหมายภาษีและเอกสารทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ และที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้เป็นเครื่องมือหรือวิธีการ (Approach) ในการให้เหตุผลในเชิงตรรกศาสตร์ (Logical Reasoning) และให้เหตุผลในทางกฎหมาย (Legal Reasoning) ในการวิเคราะห์และช่วยในการอภิปรายทั้งในแง่โต้แย้งคัดค้านและกล่าวอ้างสนับสนุนข้อดีและข้อเสียการลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าสินค้า) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลของการวิจัยที่เป็นความรู้ที่นำมาใช้ในการทำข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาอันเป็นหัวข้อของงานวิจัย แต่ไม่มีการนำวิธีการวิเคราะห์ในเชิงคณิตศาสตร์ ทางสาขาเศรษฐศาสตร์ (Mathematical Analysis) มาเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้มี 4 ประการ คือ

- (1) การวิจัยจะนำมาซึ่งองค์ความรู้และข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางด้านนโยบายภาษีที่มีผลกระทบต่อและเกี่ยวข้องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งถือเป็นความร่วมมือทางด้านกฎหมายภาษีระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียด้วย โดยเฉพาะการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีซึ่งรวมถึงเขตการค้าเสรีอาเซียน
- (2) ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการลดภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน (ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าสินค้า)

ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในวิชากฎหมายภาษีอากรชั้นสูงและกฎหมายการค้าชั้นสูงในการศึกษาระดับปริญญาโท

- (3) หากหน่วยงานของทางราชการได้เห็นความสำคัญของงานวิจัยนี้ และได้นำข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหรือปฏิรูประบบนโยบายภาษีของรัฐบาล รวมทั้งนำไปออกเป็นมาตรการทางกฎหมายหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่แล้วในปัจจุบัน จะถือเป็นการนำเอางานวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม หรือเป็นการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมโดยรวม
- (4) การวิจัยนี้น่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์วิจัยศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกัน หรือบูรณาการ (Integration) ระหว่างเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ (International Trade Economics) กับกฎหมายภาษีศุลกากร (Tariff Law)

9. การวิเคราะห์ การอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

9.1 ผลกระทบด้านบวกของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

การวิจัยพบว่า ผลกระทบด้านบวกที่สำคัญของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนมีหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 9.1.1 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ช่วยให้บรรลุมิติวัตถุประสงค์บางประการของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค เพราะการลดอัตราภาษีศุลกากรดังกล่าวทำให้เกิดการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นและสร้างความเจริญ

เติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากการลดอัตราภาษีดังกล่าวทำให้สินค้าทุนและวัตถุดิบที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตมีราคาถูก ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกและทำให้ภาคอุตสาหกรรมการผลิตขยายตัว

- 9.1.2 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนสนับสนุนหลักความร่วมมือระหว่างนานาชาติ เนื่องจากข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนถือเป็นความร่วมมือในการสร้างความปรองดองในการจัดเก็บภาษีระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน
- 9.1.3 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนสนับสนุนหลักความแน่นอนชัดเจนของภาษีที่ต้องการให้โครงสร้างของภาษีมีความแน่นอนชัดเจน, ลักษณะแต่ละคนมีภาระที่จะต้องจ่ายควรที่จะแน่นอนชัดเจนสามารถพยากรณ์ผลลัพธ์ล่วงหน้าได้ เนื่องจากได้มีการออกประกาศกระทรวงการคลังเรื่องการลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียนและสำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียน ซึ่งทำให้กรมศุลกากรและผู้นำเข้าสินค้าสามารถมองเห็นผลลัพธ์ในการเสียภาษี หรือทำให้กรมศุลกากรและผู้นำเข้าสินค้ามีความชัดเจนในการคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่นำเข้าจากอาเซียน ซึ่งแตกต่างจากคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มอาเซียน ที่ต้องคำนวณตามอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร
- 9.1.4 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนสนับสนุนหลักความ

ประหยัดหรือหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ที่ต้องการให้มีต้นทุนที่ต่ำในการบริหารจัดการเก็บภาษีของเจ้าหน้าที่และไม่ต้องทำให้ผู้เสียภาษีทำการหลบหลีกและหนีภาษี เนื่องจากอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียนในบัญชีลดภาษีที่ได้ปรับลดลงเหลือร้อยละ 0 (หรือไม่มีการจัดเก็บภาษี) และในบัญชีอ่อนไหวเหลืออัตราภาษีสุดท้ายที่ร้อยละ 5 ย่อมที่จะลดแรงจูงใจของผู้นำเข้าในการหลบหลีกและหนีภาษีศุลกากร เมื่อไม่มีการหลบหลีกและหนีภาษีหรือเมื่อการหลบหลีกและหนีภาษีลดน้อยลง ค่าใช้จ่ายในการต่อต้านและตรวจจับการหลบหลีกและหนีภาษีของรัฐบาลหรือต้นทุนในการบริหารจัดการเก็บภาษีของรัฐบาลย่อมลดน้อยลง

9.1.5 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนสนับสนุนหลักความเป็นกลางในทางเศรษฐกิจของภาษีหรือหลักการส่งเสริมประสิทธิภาพในทางเศรษฐกิจที่ต้องการลดการบิดเบือนของภาษีต่อการตัดสินใจในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน โดยให้ภาษีมีผลกระทบต่อต้นทุนในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนน้อยที่สุด เพราะการปรับลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียนในบัญชีลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 (หรือไม่มีการจัดเก็บภาษี) และในบัญชีอ่อนไหวเหลืออัตราภาษีสุดท้ายที่ร้อยละ 5 ย่อมลดการบิดเบือนของภาษีต่อการตัดสินใจของประชาชนในการซื้อสินค้าที่นำเข้าจากภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากต้นทุนในการซื้อสินค้าของประชาชนไม่สูง นอกจากนี้ การปรับลด

อัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงทำให้ผู้ประกอบการชาวไทยนำเข้าสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้า กึ่งสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการลงทุนผลิตสินค้าเพื่อขายในตลาด ภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ เพราะ ต้นทุนในการผลิตสินค้าลดลง

9.1.6 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขต การค้าเสรีอาเซียนสนับสนุนหลักความเป็น ธรรมในทางกฎหมายภาษีอากรระหว่าง ประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับภาษีศุลกากรที่จัด เก็บจากการบริโภคสินค้าที่นำเข้าจากต่าง ประเทศ กล่าวคือ การแบกรับภาระภาษี ศุลกากรควรตกอยู่กับประชาชนผู้บริโภคใน ประเทศที่นำเข้า หรือไม่ควรผลักภาระ อากรขาเข้าออกไปยังประเทศผู้ส่งออก การ ลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้า เสรีอาเซียนเหลือร้อยละ 0 ทำให้ไม่มีการ จัดเก็บภาษีศุลกากรจากการนำเข้าสินค้า จากอาเซียน และเมื่อไม่มีการรวบรวมภาษี ศุลกากรเข้ากับราคาสินค้านำเข้า ราคา สินค้านำเข้าก็จะไม่สูงขึ้นซึ่งจะจูงใจให้ ประชาชนในประเทศที่นำเข้าบริโภคสินค้านั้น ชาวต่างชาติในประเทศอาเซียนซึ่ง เป็นผู้ส่งออกก็ต้องขายสินค้าในราคาต่ำ ลง จึงไม่เกิดมีการผลักภาระภาษีที่เก็บ จากสินค้านำเข้าออกไปสู่ประเทศที่ส่งออก เช่นนี้ การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึง ไม่ขัดกับหลักความเป็นธรรมในทาง กฎหมายภาษีอากรระหว่างประเทศ

9.1.7 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขต การค้าเสรีอาเซียนส่งเสริมหลักความมี ประสิทธิภาพหรือหลักความเป็นกลางใน ทางกฎหมายภาษีอากรระหว่างประเทศ ที่ ไม่ต้องการให้ภาษีอากรขัดขวางต่อการ

เคลื่อนย้ายสินค้าระหว่างประเทศ หรือภาษี อากรต้องไม่มีผลกระทบต่อการค้าเสรีใน การเลือกลงทุน ณ ที่แห่งใด เนื่องจากการ ลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 ทำให้ สินค้าและวัตถุดิบในการผลิตสินค้าที่นำเข้า จากอาเซียนมีราคาถูกเพราะไม่มีการ บวกรวมภาษีศุลกากรเข้าไปในราคาสินค้า และวัตถุดิบที่นำเข้า ส่งผลให้มีการเคลื่อน ย้ายสินค้าและวัตถุดิบในอาเซียนเพิ่มมาก ขึ้น และลดผลกระทบต่อการค้าเสรีใน การเลือกลงทุนในภูมิภาคอาเซียน เนื่อง จากไม่ว่าจะลงทุนในประเทศใดๆในอาเซียน สินค้าในบัญชีลดภาษีจะมีราคาเดียวกัน

9.1.8 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขต การค้าเสรีอาเซียนสอดคล้องกับหลักความ ร่วมมือทางกฎหมายภาษีอากรระหว่าง ประเทศ เพราะการลดอัตราอากรขาเข้า ดังกล่าวเกิดมาจากการทำข้อตกลงระหว่าง ประเทศในอาเซียนที่ต้องการให้ประเทศ สมาชิกอาเซียนร่วมมือกันในการใช้ กฎเกณฑ์ทางด้านอัตราอากรขาเข้าที่เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งทำให้การจัดเก็บภาษี อากรระหว่างประเทศในอาเซียนมีความ เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

9.1.9 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้า เสรีอาเซียนเหลือร้อยละ 0 ช่วยให้บรรลุ วัตถุประสงค์ในการใช้ภาษีศุลกากรเพื่อเป็น เครื่องมือในการแก้ไขภาวะสังคม เนื่อง จาก การลดอัตราภาษีดังกล่าวช่วยให้มีการนำเข้า สินค้าที่มีความจำเป็นต่อการบริโภคจาก ประเทศในอาเซียนในราคาที่ถูกลง

9.1.10 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้า เสรีอาเซียนเหลือร้อยละ 0 ช่วยให้บรรลุ วัตถุประสงค์ในการใช้ภาษีศุลกากรเพื่อเป็น

เครื่องมือที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาและต้นทุนในการผลิตสินค้า เนื่องจากการไม่บวกรวมภาษีศุลกากรเข้าไปในราคาสินค้านำเข้าทำให้มีการนำเข้าสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้การผลิตขยายตัวและลดต้นทุนในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ

- 9.1.11 กฎหมายภาษีศุลกากรเป็นกฎหมายที่เป็นพลวัตไม่สามารถหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ กฎหมายภาษีศุลกากรจะต้องถูกปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ได้ผูกพันไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนถือเป็นการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายภาษีศุลกากรเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกตามพันธกรณีระหว่างประเทศ การปรับลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงช่วยให้กฎหมายภาษีศุลกากรของไทยมีวิวัฒนาการก้าวทันต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของโลก
- 9.1.12 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนช่วยลดผลกระทบในเชิงประปักษ์ของการจัดเก็บภาษีศุลกากร กล่าวคือ การจัดเก็บภาษีศุลกากรส่งผลกระทบต่อสินค้าที่นำเข้ามีราคาสูงขึ้น ซึ่งภาระภาษีศุลกากรอยู่กับผู้บริโภคสินค้าที่นำเข้า แต่เมื่อมีการลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 สำหรับสินค้านำเข้าจากประเทศใน

ภูมิภาคอาเซียน ผลกระทบด้านราคาของสินค้านำเข้าต่อผู้บริโภคจึงลดลง การจัดเก็บภาษีศุลกากรทำให้สินค้าที่นำเข้ามีราคาสูงขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณการบริโภคสินค้าชนิดนั้น และจะเกิดความเสียหายได้ถ้าสินค้านั้นมีความจำเป็นต่อการบริโภคของประชาชน แต่เมื่อมีการลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 ย่อมทำให้สินค้าที่นำเข้าจากประเทศในอาเซียนมีราคาต่ำลง ปริมาณการบริโภคสินค้านั้นย่อมมีมากขึ้นและผลกระทบด้านการบริโภคมลลดลง

- 9.1.13 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะทำให้การกระทำ ความผิดทางศุลกากรลดน้อยลงลง เนื่องจากผู้นำเข้าสินค้าจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนไม่ต้องเสียอากรขาเข้าหรือเสียภาษีศุลกากรน้อยลง
- 9.1.14 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนสอดคล้องกับระบบภาษีศุลกากรที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษ เช่น สินค้าผ่านแดน คลังสินค้าทัณฑ์บน การอนุญาตให้นำเข้าชั่วคราว สภาพศุลกากร เขตการค้าเสรี และย่านอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เพราะการลดอัตราอากรขาเข้าทำให้ผู้นำเข้าสินค้าจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนไม่ต้องเสียอากรขาเข้าหรือเสียภาษีศุลกากรน้อยลง
- 9.1.15 กรมศุลกากรมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ การจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมจากสินค้านำเข้า-ส่งออก สนับสนุนและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเพิ่มบทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรในการ

สนับสนุนและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากการไม่จัดเก็บหรือจัดเก็บอากรขาเข้าที่ต่ำลงทำให้สินค้าจากประเทศในภูมิภาคอาเซียนมีราคาถูกลง ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้าในอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่วยเพิ่มการผลิตสินค้าในประเทศ และทำให้การค้าสินค้าระหว่างประเทศขยายตัว

9.1.16 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนช่วยขจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในกรมศุลกากร เนื่องจากเมื่อผู้นำเข้าสินค้าจากอาเซียนไม่ต้องเสียอากรขาเข้าหรือเสียในอัตราที่ต่ำ แรงจูงใจให้ผู้นำเข้าหาทางทุจริตเพื่อติดสินบนเจ้าหน้าที่เพื่อหนีภาษีย่อมลดลง และสร้างความโปร่งใสในกรมศุลกากร บทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรที่โปร่งใสมลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ

9.1.17 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนช่วยลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียน ดังนี้

- (1) การค้าระหว่างประเทศมีประโยชน์หลายประการ แม้มีข้อโต้แย้งว่าการค้าระหว่างประเทศมีข้อเสีย แต่ข้อโต้แย้งถูกหักล้างได้ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศที่ทำการค้าได้ประโยชน์จากการซื้อขายสินค้าที่ผลิตจากหลายๆประเทศมากกว่าข้อเสีย และประเทศต่างๆมีมาตรการในการแก้ไขข้อเสีย
- (2) แม้รัฐบาลจะมีมาตรการในการแก้ไขข้อเสียของการค้าระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศยังพบอุปสรรคที่สำคัญคือ การใช้มาตรการทางภาษีอากรเพื่อเป็นรายได้ของรัฐและเพื่อปกป้องอุตสาหกรรม

ภายในประเทศ และการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

(3) มาตรการทางภาษีอากรและการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่เพิ่มต้นทุนให้แก่ผู้นำเข้าและส่งออกสินค้า เนื่องจากอัตราอากรขาเข้าเป็นต้นทุนแฝงมากับปัจจัยการผลิตเพื่อส่งออก และอัตราอากรขาเข้าที่สูงจูงใจให้ผู้นำเข้าบางกลุ่มให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่หรือร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทำการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อการไม่จ่ายอากรขาเข้าหรือจ่ายในอัตราที่ไม่ถูกต้อง

(4) นอกจากการปฏิรูปกรมศุลกากรแล้ว มาตรการที่ช่วยลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ คือ ระเบียบการค้าโลกใหม่ และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดย (ก) กำหนดให้ใช้อัตราอากรขาเข้าที่ต่ำลงเพื่อลดแรงจูงใจในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ และ (ข) กำหนดให้การค้าระหว่างประเทศที่อยู่ในกลุ่มเศรษฐกิจมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยการยกเลิกการกีดกันในทางการค้าต่างๆซึ่งรวมถึงการยกเลิกภาษีศุลกากรหรือลดอัตราภาษีเพื่อลดต้นทุนให้แก่ผู้ประกอบการ

9.1.18 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของประชาคมอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน เพราะการลดอัตราภาษีศุลกากรดังกล่าวถือเป็นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและยังนำมาซึ่งสิ่งดังต่อไปนี้

- (1) ทำให้มีการค้าขายสินค้าภายในอาเซียนอย่างเสรีมากขึ้น เพราะการกีดกันทางการค้าลดน้อยลง

- (2) เพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางด้านการค้าสินค้าของประเทศสมาชิกอาเซียน เนื่องจากการลดอัตราภาษีดังกล่าวทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกลดลง และ
- (3) ทำให้สินค้านำเข้าจากอาเซียนมีราคาต่ำลง ซึ่งทำให้ผู้บริโภคได้ประโยชน์จากสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีคุณภาพและรูปแบบที่หลากหลายในราคาที่ถูกลง

9.2 ผลกระทบด้านลบของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

การวิจัยพบว่า ผลกระทบด้านลบที่สำคัญของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนมีหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 9.2.1 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่ส่งเสริมต่อการดำเนินนโยบายการคลังสาธารณะทางด้านภาษี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างประชาชน เนื่องจากสินค้าที่ได้รับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนมีหลายรายการและหลายประเภท ซึ่งเป็นสินค้าที่ทั้งกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้มีรายได้สูงสามารถเลือกบริโภคได้ การที่ผู้มีรายได้สูงสามารถบริโภคสินค้านำเข้าที่มีราคาถูกลง ปริมาณเงินในมือของผู้มีรายได้สูงย่อมจะลดลงไม่มาก ซึ่งขัดแย้งกับการดำเนินนโยบายการคลังสาธารณะทางด้านภาษีเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างประชาชน ที่ต้องการลดจำนวนเงินของผู้มีรายได้สูง
- 9.2.2 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่ส่งเสริมต่อการดำเนินนโยบายการคลังสาธารณะทางด้านหนี้สาธารณะของรัฐบาล เนื่องจากการลด

อัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนทำให้สินค้านำเข้ามีราคาถูกลง ซึ่งทำให้คนไทยสามารถเลือกบริโภคสินค้านำเข้าได้อย่างหลากหลายมากขึ้น การบริโภคสินค้าที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ประชาชนเหลือเงินออมน้อยลงหรือไม่มีเงินออม ซึ่งขัดแย้งกับมาตรการส่งเสริมการออมของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนมีเงินออมเพื่อให้รัฐบาลสามารถก่อหนี้สาธารณะ โดยการกู้ยืมเงินจากประชาชนได้ในเวลาที่รายจ่ายสาธารณะสูงกว่ารายได้จากการจัดเก็บภาษี

- 9.2.3 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในการจัดเก็บภาษีอากร เนื่องจากการลดอัตราภาษีศุลกากรดังกล่าวทำให้รัฐบาลหาเงินจากการจัดเก็บภาษีศุลกากรเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายสาธารณะได้น้อยลง

- 9.2.4 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศขณะที่อยู่ในภาวะเงินเฟ้อได้ เนื่องจากเมื่อผู้นำเข้าเสียอากรขาเข้าที่ลดลงหรือไม่เสียอากรขาเข้าสำหรับสินค้านำเข้าจากอาเซียน ผู้นำเข้าก็ไม่ต้องบวกรวมภาษีศุลกากรหรือบวกรวมภาษีศุลกากรที่ต่ำลงเข้าไปกับราคาสินค้าที่นำเข้าเพื่อนำไปขายให้แก่ประชาชน เมื่อประชาชนบริโภคสินค้าที่มีราคาถูกลง ปริมาณเงินในมือของประชาชนก็จะลดลงไม่มาก เช่นนี้ การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อที่ต้องการให้มีการลดอำนาจซื้อของประชาชน

- 9.2.5 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการนำเข้าสินค้าเพื่อการคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าภายในประเทศ และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายทางธุรกิจ เนื่องจากเมื่อผู้นำเข้าเสียอากรขาเข้าที่ลดลงหรือไม่เสียอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่นำเข้าจากอาเซียน ผู้นำเข้าก็ไม่ต้องบวกรวมภาษีศุลกากรหรือบวกภาษีศุลกากรที่ต่ำลงเข้าไปกับราคาสินค้าที่นำเข้าเพื่อนำไปขายให้แก่ประชาชน เมื่อประชาชนบริโภคสินค้านำเข้าที่มีราคาถูกลง ประชาชนอาจไม่เลือกบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ภายในประเทศที่มีราคาสูงกว่า เช่นนี้ การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าภายในประเทศ และใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายทางธุรกิจที่ต้องการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าให้สูง เพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศ
- 9.2.6 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการชำระหนี้สินของรัฐ เนื่องจากเมื่อรัฐบาลปรับลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวรายได้ของรัฐบาลจากการจัดเก็บภาษีเพื่อนำไปชำระหนี้เงินกู้ยืมย่อมลดน้อยลง
- 9.2.7 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับหลักความประหยัดในการจัดเก็บภาษีหรือหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีที่ต้องการให้มีต้นทุนในการจัดเก็บภาษีและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีที่ต่ำ โดยการลดความยากและความซับซ้อน

ของกฎหมายภาษี อย่างไรก็ตาม การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนน่าจะขัดกับความต้องการดังกล่าว เนื่องจากประกาศกระทรวงการคลังที่ออกมาเพื่อให้มีการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและตามความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียนทำให้กฎหมายภาษีศุลกากรมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะประกาศดังกล่าวเพิ่มกฎเกณฑ์ในการคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าจากอาเซียนให้แตกต่างไปจากคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับสินค้านำเข้าจากประเทศนอกกลุ่มอาเซียน ที่ต้องคำนวณตามอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร นอกจากนี้ ประกาศกรมศุลกากรที่ออกตามความในประกาศกระทรวงการคลัง ได้กำหนดระเบียบหลักเกณฑ์และพิธีการรวมทั้งเอกสารและแบบฟอร์มที่ผู้นำเข้าสินค้าจากอาเซียนต้องปฏิบัติ มีรายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้กฎหมายภาษีศุลกากรเพิ่มความซับซ้อนและปฏิบัติยากขึ้นไปอีก

- 9.2.8 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนไม่สนับสนุนหลักความพอเพียงหรือหลักอำนวยรายได้ให้แก่รัฐบาล เนื่องจากเมื่อรัฐบาลปรับลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวแล้ว รายได้ของรัฐบาลจากการจัดเก็บอากรขาเข้าเพื่อนำมาเป็นทุนอุดหนุนรายจ่ายสาธารณะและนำไปชำระหนี้เงินกู้ยืมลดน้อยลง รัฐบาลอาจจำเป็นต้องขึ้นอัตราภาษีชนิดอื่นๆเพื่อหารายได้ทดแทน

นอกจากนี้ แม้การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนช่วยให้ต้นทุนการผลิตสินค้าลดลงและทำให้การผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ในปัจจุบัน กรมศุลกากรจัดเก็บอากรขาออกจากสินค้าส่งออกเพียง 2 ประเภท ได้แก่ ไม้และหนังสือ ดั้งนี้ รายได้จากภาษีศุลกากรจากการส่งออกสินค้านำเข้ามีน้อย การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงขัดกับหลักอำนาจรายได้

9.2.9 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนไม่สนับสนุนหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวตั้งที่ต้องการให้กลุ่มผู้มีรายได้สูงแบกรับภาระภาษีสูงกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เนื่องจากสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียนที่ได้รับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเหลือร้อยละ 0 เป็นสินค้าที่ทั้งกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำและกลุ่มผู้มีรายได้สูงบริโภค เช่นนี้ เมื่อประชาชนทั้งสองกลุ่มแม้มีรายได้แตกต่างกันแต่ถ้าบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันในราคาเท่ากันจะแบกรับภาระภาษีศุลกากรเท่ากัน คือ ร้อยละ 0 ซึ่งขัดกับหลักการดังกล่าว

9.2.10 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สนับสนุนหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษีในแนวนอนที่ต้องการให้บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกันถูกจัดเก็บภาษีเท่ากันด้วย เพราะกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำและกลุ่มผู้มีรายได้สูงอยู่ในสถานการณ์ที่มีรายได้แตกต่างกันแต่แบกรับภาระภาษีศุลกากรเท่ากัน คือ อัตราร้อยละ 0 ถ้าบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันในราคาเท่ากัน

9.2.11 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สนับสนุนหลักความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ครั้งใหม่ เนื่องจากเมื่อรัฐบาลปรับลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ทั้งกลุ่มคนรวยและกลุ่มคนจนสามารถบริโภคสินค้านำเข้าที่มีราคาถูกลงได้ เช่นนี้ เงินในมือของคนรวยย่อมจะลดลงไม่มาก การปรับลดอัตราภาษีดังกล่าวจึงไม่สนับสนุนหลักการดังกล่าวที่ต้องการลดความแตกต่างด้านรายได้ระหว่างประชาชนโดยใช้ระบบภาษีดึงเงินจากคนรวยให้มาก

9.2.12 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับความหมาย ลักษณะและขอบเขตของภาษีศุลกากรและวัตถุประสงค์บางประการของภาษีศุลกากร ดังนี้

- (1) ภาษีศุลกากร หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากการค้าขายสินค้าระหว่างประเทศ การลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 จึงไม่สอดคล้องกับความหมายดังกล่าว เพราะการลดอัตราภาษีดังกล่าวทำให้ไม่มีการจัดเก็บภาษีจากการนำเข้าสินค้าจากประเทศในภูมิภาคอาเซียน และการที่รัฐบาลไม่จัดเก็บภาษีจากการนำเข้าสินค้าดังกล่าว ทำให้รายได้ของรัฐบาลลดลง ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ภาษีศุลกากรเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีศุลกากร ซึ่งเป็นผลจากการที่ไทยต้องปฏิบัติตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน ซึ่งส่งผลให้รายได้จากการเก็บภาษีศุลกากรลดลง

- (2) การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับลักษณะและขอบเขตของภาษีศุลกากร เนื่องจากอากรขาเข้าเป็นภาษีที่เก็บจากสินค้าที่ผลิตในต่างประเทศ แต่การลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 ทำให้ไม่มีการจัดเก็บภาษีจากสินค้าที่ผลิตและนำเข้าจากประเทศในภูมิภาคอาเซียน
- (3) การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพภายนอกของระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากหากไทยประสบปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนในอนาคต การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจะไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพราะการลดอัตราอากรขาเข้าจะส่งผลให้สินค้าฟุ่มเฟือยที่นำเข้าจากประเทศในอาเซียนมีราคาถูก ซึ่งไม่อาจลดปริมาณการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากประเทศในอาเซียนลงได้
- (4) การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ เนื่องจากเมื่อรัฐบาลปรับลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าว สินค้านำเข้าจากประเทศในอาเซียนจะมีราคาถูก ประชาชนอาจจะไม่เลือกบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ภายในประเทศที่มีราคาสูงกว่า ทำให้สินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศมีปริมาณการผลิตลดลง และไม่สร้างผลกำไรให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศ
- (5) แม้ว่าการลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 ช่วยให้มีการนำเข้าสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการบริโภคจากประเทศในอาเซียนในราคาที่ถูกลงมากขึ้น ซึ่งถือเป็นข้อดีในการใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการแก้ไขภาวะสังคม อย่างไรก็ตาม การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจะไม่ช่วยแก้ไขภาวะสังคมในด้านการใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือเพื่อควบคุมปริมาณการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศเพื่อไม่ให้ประชาชนใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เนื่องจากการลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจะส่งผลให้มีการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากประเทศในอาเซียนซึ่งมีราคาที่ถูกลงมากขึ้น ทำนองเดียวกับที่กล่าวใน (3) ข้างต้น
- (6) แม้การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจะช่วยให้กฎหมายภาษีศุลกากรก้าวทันต่อสภาพทางเศรษฐกิจและการค้าของโลกที่ต้องการเปิดเสรี แต่การที่กฎหมายภาษีศุลกากรถูกปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งทำให้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติค่อนข้างมากและค่อนข้างที่จะสับสนยากที่เข้าใจ การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงทำให้เนื้อหาและขอบเขตของกฎหมายภาษีศุลกากรที่ซับซ้อนอยู่แล้วมีความซับซ้อนมากขึ้นและปฏิบัติยากขึ้น (สอดคล้องกับที่กล่าวในหัวข้อ 9.2.7)
- 9.2.13 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับหลักการในการคำนวณภาษีศุลกากร ด้วยเหตุผล 2 ประการ ดังนี้
- (1) ตามมาตรา 4 วรรคแรกแห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 การเก็บ

ภาษีศุลกากรจากสินค้าที่นำเข้าต้องเก็บตามอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราอากรท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร แต่ตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ไทยต้องลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียนเหลือร้อยละ 0 และร้อยละ 5 การลดอัตราอากรขาเข้าดังกล่าวจึงทำให้ไม่สามารถคำนวณภาษีศุลกากรจากสินค้านำเข้าตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 4 ได้

- (2) ตามมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 กรณีที่พิกัดอัตราอากรท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร ได้กำหนดไว้ทั้งอัตราอากรตามราคาและอัตราอากรตามสภาพ ให้ใช้อัตราอากรที่เมื่อคำนวณค่าอากรแล้วได้เงินอากรสูงกว่าเป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษี แต่เมื่อประเทศไทยต้องลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนเหลือร้อยละ 0 ทำให้ไม่ต้องมีการใช้อัตราอากรตามราคาหรืออัตราอากรตามสภาพมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณภาษี

9.2.14 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับหลักการของระบบภาษีที่ดี กล่าวคือ

มาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศยกเว้น ลดหรือเพิ่ม

อากรจากอัตราที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจากประเทศที่ร่วมลงนามหรือสินค้าที่มีลักษณะตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือความตกลง

ประกาศกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สอดคล้องกับหลักการในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี เนื่องจากระบบภาษีอากรที่ดีต้องการให้กฎหมายภาษีถูกบัญญัติหรือตราไว้โดยรัฐสภาซึ่งถือเป็นกฎหมายภาษีแม่บท แต่ประกาศกระทรวงการคลังถือเป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยองค์กรฝ่ายบริหาร

นอกจากนี้ องค์กรฝ่ายบริหารควรออกกฎหมายภาษีลำดับรองที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่เป็นรายละเอียดและกฎเกณฑ์ทางเทคนิคเพื่อสนับสนุนการทำงานของกฎหมายภาษีแม่บท องค์กรฝ่ายบริหารไม่ควรออกกฎหมายในเรื่องโครงสร้างที่สำคัญของภาษี (เช่น หน่วยภาษีฐานภาษี อัตราภาษี) เพราะโครงสร้างที่สำคัญของภาษีควรอยู่ภายใต้การตรวจสอบและควบคุมโดยรัฐสภา ประกาศกระทรวงการคลังที่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนจึงไม่สอดคล้องกับหลักการในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี เพราะประกาศดังกล่าวถือเป็นกฎหมายภาษีลำดับรองแต่เกี่ยวข้องกับการลดอัตราภาษี ซึ่งถือเป็นโครงสร้างที่สำคัญของภาษีที่ควรอยู่ภายใต้กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภา⁵

⁵ อย่างไรก็ดี ถ้าการดำเนินการกระบวนการบัญญัติกฎหมายโดยรัฐสภาตามปกติในเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างที่สำคัญของภาษีเหล่านี้ จะทำให้ระบบภาษีเปลี่ยนแปลงได้ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการค้าตามข้อตกลงระหว่างประเทศ มีสองแนวทางในการแก้ไข ประการที่ 1 ภายหลังจากองค์กรฝ่ายบริหารจัดทำร่างกฎเกณฑ์เกี่ยวกับโครงสร้างที่สำคัญของภาษีโดยเฉพาะการลดอัตราอากรขาเข้าเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศแล้ว ควรเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภานุมัติภายใต้กระบวนการทางรัฐสภาที่กำหนดขึ้นไว้เป็นพิเศษ ซึ่งมีความรวดเร็วกว่าการดำเนินการกระบวนการบัญญัติกฎหมายของรัฐสภาตามปกติ ประการที่ 2 รัฐบาลเสนอให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบในการรอบการเจรจาทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่เจรจา และหลังจากหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องได้ผลการเจรจาตามกรอบที่รัฐสภาเห็นชอบแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงออกประกาศกระทรวงการคลังเพื่อลดอัตราอากรขาเข้าให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามผลการเจรจานั้น ประเทศไทยใช้แนวทางที่ 2 ในการแก้ไข

9.2.15 การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนอาจส่งผลกระทบต่อการผลิตภายในประเทศ เนื่องจากการลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 0 ย่อมทำให้ราคาสินค้านำเข้าจากประเทศในอาเซียนต่ำลง ซึ่งอาจส่งผลให้ประชาชนเลือกบริโภคสินค้าที่นำเข้านั้นแทนที่จะบริโภคสินค้านิตเดียวกันที่สามารถผลิตได้ภายในประเทศ เช่นนี้ โรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ทำการผลิตชนิดเดียวกันกับสินค้านำเข้าอาจการผลิตสินค้าลดน้อยลงและเลิกกิจการในที่สุด โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมภายในประเทศที่ไม่มีความสามารถในการแข่งขันในการผลิตสินค้ากับต่างประเทศอาจทำการผลิตและส่งออกสินค้าลดน้อยลง (สอดคล้องกับที่กล่าวในหัวข้อ 9.2.12 (4))

9.2.16 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนลดบทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรในการจัดเก็บภาษีสศุลกากรมีหน้าที่หลัก คือ การจัดเก็บภาษีจากสินค้านำเข้า-ส่งออก แต่เมื่อมีการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน บทบาทหน้าที่ของกรมศุลกากรในการจัดเก็บภาษีจากสินค้านำเข้าจากอาเซียนและการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรและกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรย่อมลดลง

10. ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัยในหัวข้อ 9 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนมีผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนผล

กระทบด้านบวก และมีข้อเสนอแนะเพื่อลดผลกระทบด้านลบ ตามที่จะกล่าวในหัวข้อ 10.1 และหัวข้อ 10.2 ตามลำดับ

10.1 ข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนผลกระทบด้านบวกของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

ผลกระทบด้านบวกน่าจะสนับสนุนให้ประเทศไทยเดินหน้าเจรจาจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ประการ เพื่อสนับสนุนการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีต่อไป ดังนี้

10.1.1 ในการเจรจาทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับต่อๆไประหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ รัฐบาลไทยไม่ควรให้มีการยกเว้นอากรขาเข้าหรือไม่ควรให้มีการลดอัตราอากรขาเข้าที่ต่ำจนเกินไปหรือควรมีระยะเวลาในการยกเว้น หรือ ในการลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าที่อาจสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งได้แก่ สินค้าที่ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานจำนวนมากในประเทศ สินค้าที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมหลักของประเทศ สินค้าที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศและเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบแก่ภาครัฐในการเข้ามาช่วยเหลือเยียวยาขาดเซยผู้ที่จะได้ผลกระทบเป็นจำนวนมากอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ การไม่ยกเว้นอากรขาเข้าหรือการลดอัตราอากรขาเข้าที่ไม่ต่ำจนเกินไปหรือการยืดเวลาในการยกเว้นหรือในการลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้านี้ดังกล่าวยังคงทำให้ภาษีศุลกากรมีส่วนเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐบาล และการที่เกษตรกรส่วนใหญ่

ของประเทศซึ่งเป็นประชากรที่มีรายได้น้อย ไม่ได้รับผลกระทบจากการลดอัตราอากรขาเข้าย่อมจะส่งผลให้ช่องว่างด้านรายได้ระหว่างประชาชนในประเทศไม่ขยายตัวกว้างจนเกินไป

อย่างไรก็ตาม การไม่ยกเว้นอากรขาเข้าหรือการลดอัตราอากรขาเข้าที่ไม่ต่ำจนเกินไปหรือการยืดเวลาในการยกเว้นหรือในการลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าบางประเภทอาจส่งผลเสียต่อประเทศไทยได้ เพราะการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ประเทศทุกประเทศที่เข้าทำข้อตกลงต้องลดหรือยกเว้นอัตราอากรขาเข้าให้กับประเทศที่เข้าทำข้อตกลงซึ่งกันและกัน เช่น ตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน ไทยลดอัตราอากรขาเข้าสินค้าเกษตรแปรรูปให้อินโดนีเซีย ทำให้สินค้าเกษตรแปรรูปของอินโดนีเซียมีราคาถูกลงเมื่อนำเข้ามาขายในไทย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปของไทย อย่างไรก็ตาม อินโดนีเซียก็ต้องลดอัตราอากรขาเข้าสินค้าเกษตรแปรรูปให้ไทยเช่นเดียวกัน เช่นนี้ ทำให้สินค้าเกษตรแปรรูปของไทยมีราคาถูกลงเมื่อส่งไปขายในอินโดนีเซีย ซึ่งอาจทำให้สินค้าเกษตรแปรรูปของไทยสามารถเจาะตลาดสินค้าเกษตรแปรรูปในอินโดนีเซียได้ อันจะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปของไทย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐบาลไทยที่เกี่ยวข้องจึงควรต้องทำการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องให้ละเอียดถี่ถ้วนว่าควรยกเว้นควรลดอัตรา หรือควรยืดเวลาดังกล่าวอย่างไรจึงจะเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ไม่สูญเสียพันธมิตร์ในทางการค้าระหว่างประเทศ

10.1.2 การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีควรลดลงในอัตราที่เหมาะสม (Optimal Tax Rate) การลดอัตราภาษีศุลกากรในอัตราที่เหมาะสมจะทำให้การค้าระหว่างประเทศของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการนำเข้าสินค้าต่างๆที่มีราคาถูกลงจากประเทศที่ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคสินค้าอุปโภคและบริโภค รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการทั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก การลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีในอัตราที่เหมาะสม หมายถึง การนำผลกระทบต่อด้านลบจากการลดอัตราภาษีศุลกากรมาเป็นปัจจัยพื้นฐานส่วนหนึ่งในการพิจารณาการปรับลดอัตราภาษีประกอบกับปัจจัยด้านอื่นๆ

ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยพบว่า การลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนไม่สนับสนุนหลักความพอเพียงหรือหลักอานวยรายได้จากการจัดเก็บภาษีให้แก่รัฐบาล เช่นนี้ หากรัฐบาลไทยต้องทำการเจรจาและจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศโบลิเวีย และต้องปรับลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าหลายประเภทที่ต้องนำเข้าจากประเทศโบลิเวีย รัฐบาลไทยควรต้องนำผลกระทบต่อด้านลบที่เกิดจากการลดอัตราภาษีศุลกากรที่มีต่อหลักการอานวยรายได้ของรัฐบาลมาพิจารณาด้วยว่ารัฐบาลควรปรับลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละเท่าไร จึงจะไม่ทำให้รายรับของรัฐบาลจากการจัดเก็บอากรขาเข้าลดลงมากเกินไปและไม่ขัดกับนโยบายด้านอื่นๆของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น รัฐบาลอาจปรับลดอัตราอากรขาเข้าเหลือร้อยละ 5 แทนที่จะปรับลดเหลือร้อยละ 0 สำหรับสินค้านำเข้าประเภทหัตถกรรมและสินค้า

พื้นเมือง เนื่องจากหากรัฐบาลปรับลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภทดังกล่าวที่จะนำเข้าจากโบลีเวียเหลือร้อยละ 0 แทนที่จะปรับลดเหลือร้อยละ 5 รายได้ของรัฐบาลจากการจัดเก็บอากรขาเข้าเพื่อนำมาเป็นทุนอุดหนุนรายจ่ายของรัฐบาลและนำไปชำระหนี้เงินกู้จะลดลงไปมาก นอกจากนี้ สินค้าประเภทดังกล่าวซึ่งมีราคาต่ำอยู่แล้ว เนื่องจากการผลิตจากโรงงานขนาดใหญ่ในประเทศโบลีเวียในปริมาณมากจะมีราคาต่ำลงไปอีก จนอาจสามารถแย่งตลาดสินค้าประเภทหัตถกรรมและสินค้าพื้นเมืองที่ผลิตได้ภายในประเทศไทยที่รัฐบาลไทยมีนโยบายให้การปกป้องคุ้มครอง

10.1.3 เพื่อให้บรรลุสิ่งดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อส่งเสริมให้มีการค้าขายสินค้าภายในภูมิภาคอาเซียนอย่างเสรีมากขึ้น
- (2) เพื่อให้ประชาคมโลกไว้วางใจต่อประเทศภาคีสมาชิกที่ทำความตกลงเพื่อประโยชน์ในการขายสินค้าที่ผลิตในประเทศของตนและ
- (3) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกภายในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคอื่น ประเทศภาคีสมาชิกควรดำเนินการดังนี้
  - (1) ประเทศภาคีสมาชิกต้องปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียนอย่างเคร่งครัดและครบถ้วน ทั้งมาตรการทางภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี รวมทั้งไม่ใช่มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นหรือไม่สร้างอุปสรรคทางการค้าใดๆ
  - (2) เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี

อาเซียนและความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียนได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ประเทศภาคีสมาชิกควรร่วมมือกันจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายข้อบังคับที่กำหนดอยู่ในข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียน บันทึกที่เป็นการอธิบายตัวข้อบังคับ (Explanatory Memoranda) นี้ ควรที่จะประกอบไปด้วยคำอธิบายวัตถุประสงค์ของข้อบังคับที่สำคัญ วิธีการทำงานของข้อบังคับนั้นที่ประเทศภาคีสมาชิกต้องปฏิบัติตามตัวอย่างประกอบกว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้และรายละเอียดที่เป็นประโยชน์อื่นๆ

- (3) ประเทศภาคีสมาชิกต้องนำข้อบังคับ/พันธกรณีภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและความตกลงการค้าสินค้าของอาเซียนไปบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายใน พร้อมทั้งจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายข้อบังคับที่กำหนดอยู่ในความตกลงที่ประกอบไปด้วยสาระสำคัญตามที่กล่าวไว้ใน (2) จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าการประสบความสำเร็จของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area: NAFTA) น่าจะสนับสนุนข้อเสนอแนะข้างต้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้าภายใน NAFTA อย่างเห็นได้ชัด นอกจากการให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ทางการค้าที่มีความชัดเจนและมีรายละเอียดแล้ว คือ การปฏิบัติตามข้อผูกพันของภาคีสมาชิกอย่างเคร่งครัด

10.2 ข้อเสนอแนะเพื่อลดผลกระทบด้านลบของการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะทำข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายภาษีที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีเพื่อลดผลกระทบด้านลบของการลดอัตราภาษีศุลกากรตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยที่จะกล่าวต่อไปข้างล่างนี้จะประกอบไปด้วยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบกฎหมายศุลกากรเป็นหลัก และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลดภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าทุนที่นำเข้ามาเพื่อการผลิตสินค้าเพื่อขายภายในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ และสำหรับสินค้าที่มีความจำเป็น (ไม่ใช่สินค้าฟุ่มเฟือย) ต่อการบริโภคของคนส่วนใหญ่ในประเทศ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

- (1) ทำให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆต่อไป
- (2) เป็นประโยชน์กับรัฐบาลไทยก่อนที่รัฐบาลไทยจะทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆต่อไป และ
- (3) สนับสนุนปัจจัยที่จะทำให้ได้รับผลประโยชน์จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อเขียนที่ว่า แม้เขตการค้าเสรีอาเซียนจะเอื้อประโยชน์ให้กับประเทศสมาชิกอาเซียน แต่ผลประโยชน์จะตกอยู่กับประเทศสมาชิกใดก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยความพร้อมภายในของประเทศนั้นๆด้วย ปัจจัยความพร้อมภายในประเทศ ได้แก่ ระบบสาธารณสุข ฝึกอบรมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพแรงงาน ระบบกฎหมาย นโยบายภาครัฐ ฯลฯ

นอกจากระบบกฎหมายแล้ว นโยบายภาครัฐก็มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศของไทย ผู้วิจัยพบจากการทบทวนวรรณกรรมว่า เหตุผลหนึ่งที่ทำให้การค้าของประเทศไทยขยายตัว คือ การเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศได้ในปริมาณมาก ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวกับการค้าที่เหมาะสม ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ได้รับการลงทุนจากต่างประเทศในสินค้าอุตสาหกรรมมาโดยตลอด ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายการค้าที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการลงทุนจากต่างประเทศควบคู่ไปกับการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ

ดังนั้น ประเทศไทยจะได้รับผลประโยชน์จากข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับอื่นๆได้มากขึ้นเรื่อยๆ จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยความพร้อมภายในประเทศโดยเฉพาะระบบกฎหมายและนโยบายของภาครัฐทางการค้าเป็นสำคัญ

10.2.1 ในปัจจุบันมีข้อกำหนดและข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนที่ผู้นำเข้าสินค้าจากอาเซียนต้องปฏิบัติตามปรากฏอยู่ในกฎหมายภาษีศุลกากรหลายฉบับ (ได้แก่ ประกาศกระทรวงการคลังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 เพื่อยกเว้นลดหรือเพิ่มอากรจากอัตราที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากร เพื่อปฏิบัติตามข้อผูกพันตามสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจ

ของประเทศ และประกาศกรมศุลกากรที่ 1/2555 เรื่อง หลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการยกเว้นอากรและลดอัตราอากรศุลกากรสำหรับของที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียนลงวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2555 ที่อธิบดีกรมศุลกากรได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469) การมีกฎหมายภาษีศุลกากรหลายฉบับที่เกี่ยวข้องทำให้กฎหมายภาษีศุลกากรมีความซับซ้อนมากขึ้น สร้างความสับสนและเพิ่มความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม ดังนั้น เพื่อลดความซับซ้อนของกฎหมายภาษีศุลกากร ลดความสับสนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม เพื่อลดต้นทุนที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรนำข้อกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนมารวมอยู่ในกฎหมายแม่บทฉบับเดียวในรูปพระราชบัญญัติ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรนำข้อกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติตาม ที่ปรากฏอยู่ในประกาศกระทรวงการคลังทุกฉบับที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 เพื่อปฏิบัติตามข้อผูกพันตามสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ มารวมไว้ในกฎหมายแม่บทฉบับเดียวที่กล่าวข้างต้น ตามระบบการรวบรวมกฎหมาย (Consolidation)

กฎหมายแม่บทฉบับเดียวนี้น่าจะทำให้ข้อกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์และพิธีการเกี่ยวกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและตามความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติตาม ลดความซับซ้อน ลดความสับสนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม เพราะผู้ใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและผู้นำเข้าสินค้าไม่จำเป็นต้องไปค้นหาข้อกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับระเบียบ หลักเกณฑ์และพิธีการในเรื่องดังกล่าวจากกฎหมายภาษีศุลกากรที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและผู้นำเข้าสินค้าลดลง

กฎหมายแม่บทฉบับเดียวที่ถูกรวบรวมขึ้นจากกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรองหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและตามความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติ ตามที่ผู้วิจัยเสนอแนะข้างต้นในรูปพระราชบัญญัติ น่าจะสอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี เพราะเป็นกฎหมายภาษีที่ถูกตราไว้โดยรัฐสภา และกฎหมายภาษีศุลกากรแม่บทฉบับนี้ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีกระทรวงการคลังและอธิบดีกรมศุลกากรในการออกกฎหมายลำดับรองที่เป็นกฎเกณฑ์ทางเทคนิคเพื่อกำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและพิธีการให้เป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะมีต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ กฎหมายภาษีศุลกากรที่ผู้วิจัยเสนอแนะยังสอดคล้องกับหลักความแน่นอนชัดเจนของกฎหมายภาษี และสอดคล้องกับหลักความประหยัดหรือหลักความมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี เพราะลดความซับซ้อน ลดความ

สับสนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม อันจะทำให้ต้นทุนของผู้ที่เกี่ยวข้องลดลง รวมทั้งการหนีภาษีของผู้นำเข้า ตลอดจนการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่กรม-ศุลกากรย่อมลดน้อยลงอีกด้วย เนื่องจากกฎหมายที่ชัดเจนแน่นอน ทำให้การคำนวณภาษีที่ถูกต้องทำได้ง่าย หรือทำให้การหนีภาษีถูกตรวจพบได้ง่ายขึ้น และเมื่อกฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน การจัดเก็บภาษีย่อมไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร การทุจริตคอร์รัปชันจึงย่อมลดน้อยลง และการดำเนินงานของกรมศุลกากรที่โปร่งใสย่อมส่งเสริมและลดอุปสรรคทางการค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมดังกล่าวจะมีข้อดีดังที่กล่าว แต่กฎหมายที่เกิดขึ้นจากระบบการรวบรวม (Consolidation) อาจสร้างปัญหาในการใช้กฎหมาย กล่าวคือ ถ้อยคำสำนวนในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับต่างๆ ที่ถูกนำมารวบรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียว อาจแตกต่างกันหรือไม่สอดคล้องกัน และกฎหมายที่เกิดขึ้นจากรวบรวมอาจสร้างความไม่สะดวกในการใช้กฎหมายแก่ผู้ใช้กฎหมายในระยะเริ่มแรก เพราะผู้ใช้กฎหมายต้องเรียนรู้เลขมาตราใหม่ๆ และโครงสร้างใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่กล่าวข้างต้น และเพื่อให้กฎหมายแม่บทฉบับเดียวที่ผู้วิจัยเสนอ มีความชัดเจนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักความแน่นอนชัดเจน ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

(1) ถ้อยคำสำนวนในบทบัญญัติของกฎหมายแม่บทฉบับเดียว ที่ถูกรวบรวมขึ้นจากกฎหมายศุลกากรที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ควรถูกปรับเปลี่ยนเป็นถ้อยคำสำนวนที่ง่ายชัดเจน ไม่คลุมเครือ ไม่อ้อมค้อมวากวน มีความสอดคล้องกัน และไม่ควรรใช้ภาษาที่

กระชับมากจนเกินไป รวมทั้งจะต้องไม่ใช่ประโยคที่ยาวมากจนเกินไปในตัวบทบัญญัติ นอกจากนี้ จะต้องไม่มีถ้อยคำสำนวนที่เข้าใจยาก หากมีคำศัพท์ทางเทคนิค ควรมีบทบัญญัติอธิบายคำศัพท์เหล่านั้นด้วย

(2) ในเวลาที่ทำกรรวบรวมกฎหมายศุลกากรที่เกี่ยวข้องหลายฉบับให้เป็นกฎหมายแม่บทฉบับเดียว หน่วยงานของรัฐบาลที่เป็นผู้จัดทำและรวบรวมกฎหมายควรจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายตัวบทบัญญัติในกฎหมายแม่บทนั้น (Explanatory Memoranda) ควบคู่กันไปด้วย บันทึกที่เป็นการอธิบายตัวบทบัญญัตินี้ควรที่จะประกอบไปด้วย:

(ก) คำอธิบายวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติในกฎหมายแม่บทในมาตราหลักและมาตราสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและตามความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติตาม

(ข) คำอธิบายวิธีการทำงานของบทบัญญัติในกฎหมายแม่บทในมาตราหลักและมาตราสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียนและตามความตกลงระหว่างประเทศที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติตาม

(ค) ตัวอย่างในการคำนวณอัตราอากรขาเข้าที่นำไปประยุกต์ใช้งานได้

(ง) รายละเอียดที่เป็นประโยชน์อื่นๆ ดังนั้น หากผู้จัดทำและออกกฎหมายที่รวบรวมขึ้นจากกฎหมายภาษีศุลกากรที่เกี่ยวข้องหลายฉบับได้พิจารณาและรับเอาข้อเสนอแนะข้างต้นไปใช้ บันทึกที่เป็นการอธิบายตัว

บทบัญญัติในกฎหมายแม่บทที่ถูกรวบรวมขึ้นจะช่วยให้กฎหมายแม่บทฉบับเดียวดังกล่าวมีความชัดเจนและลดความยากในการเข้าใจเพื่อปฏิบัติตาม เพราะบันทึกดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใช้อกฎหมายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรหรือผู้นำเข้าสินค้าสามารถเข้าใจและตีความบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ โดยเฉพาะการเข้าใจและตีความถ้อยคำสำนวนที่คลุมเครือ รวมทั้งการคำนวณอัตราอากรขาเข้าได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ กฎหมายภาษีศุลกากรหลายฉบับที่ถูกนำมารวบรวมไว้เป็นกฎหมายฉบับเดียวที่ผู้วิจัยเสนอแนะในรูปพระราชบัญญัติ รัฐบาลควรเสนอให้รัฐสภาอนุมัติเป็นพระราชบัญญัติภายใต้กระบวนการทางรัฐสภาที่กำหนดขึ้นไว้เป็นพิเศษ ซึ่งมีความรวดเร็วกว่าการดำเนินกระบวนการบัญญัติกฎหมายโดยรัฐสภาตามปกติ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี ที่ต้องการให้กฎหมายภาษีถูกบัญญัติไว้หรือตราไว้โดยรัฐสภา เพราะอยู่ภายใต้การตรวจสอบของตัวแทนของประชาชนผ่านทางกระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภา พระราชบัญญัตินี้อาจให้ชื่อว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีและตามความตกลงระหว่างประเทศ”

พระราชบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอแนะข้างต้น นอกจากจะนำเอาบทบัญญัติในกฎหมายภาษีศุลกากรลำดับรองหลายฉบับ (ประกาศกระทรวง

การคลังและประกาศกรมศุลกากร) มารวบรวมไว้แล้ว ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้นำเอาบทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 และบทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469 มารวมไว้ด้วย

ในการนำบทบัญญัติมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 และบทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469 มารวมไว้ในพระราชบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอแนะข้างต้น จะเกิดประโยชน์ ดังนี้

- (1) ตามที่กล่าวก่อนหน้านี้นี้ ประกาศกระทรวงการคลังที่ออกตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530⁶ ที่เกี่ยวข้องกับกรยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าไม่สอดคล้องกับหลักการในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี ที่ต้องการให้กฎหมายภาษีถูกบัญญัติหรือตราไว้โดยรัฐสภา และไม่สอดคล้องกับหลักการในเรื่องระบบภาษีอากรที่ดี เพราะประกาศดังกล่าวถือเป็นกฎหมายภาษีลำดับรอง แต่เกี่ยวข้องกับกรลดอัตราภาษีซึ่งถือเป็นโครงสร้างที่สำคัญของภาษี ที่ควรอยู่ภายใต้กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ประกาศกระทรวงการคลังแม้เป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยองค์กรฝ่ายบริหารมีประโยชน์ดังนี้

⁶ มาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ที่ผู้วิจัยเสนอให้นำมารวมในพระราชบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอแนะข้างต้น มีเนื้อความดังนี้

“เพื่อปฏิบัติตามข้อผูกพันตามสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่เป็นประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศยกเว้น ลด หรือเพิ่มอากร จากอัตราที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากร หรือประกาศเรียกเก็บอากรตามอัตราที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับของที่มีถิ่นกำเนิดจากประเทศที่ร่วมลงนามหรือลักษณะตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือความตกลงดังกล่าว ทั้งนี้ จะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขใดๆ ไว้ด้วยก็ได้”

- (1.1) ประกาศกระทรวงการคลังสามารถทำให้ประเทศไทยออกกฎหมายภายในให้มีการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าเพื่ออนุมัติการให้เป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะมีต่อไปในอนาคตได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยลดความกดดันเรื่องเวลาของรัฐสภาในการออกพระราชบัญญัติภาษีศุลกากรฉบับใหม่หรือในการแก้ไขพระราชบัญญัติภาษีศุลกากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากรัฐบาลได้ดำเนินการเพื่อให้ได้ผลการเจรจาเกี่ยวกับการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามกรอบที่รัฐสภาเห็นชอบมาแล้ว และผลของการเจรจาในเรื่องการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้านั้นก็จะเป็นสิ่งที่ได้มาจากกรอบที่รัฐบาลได้ดำเนินการโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญตามกรอบที่รัฐสภาเห็นชอบ⁷
- (1.2) ประกาศกระทรวงการคลังทำให้กฎหมายภาษีศุลกากรของไทยก้าวทันต่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ
- (1.3) ประกาศกระทรวงการคลังสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่าองค์กรฝ่ายบริหารควรออกกฎหมายภาษี

ลำดับรอง ที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทางเทคนิคและกฎเกณฑ์ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย หรือแนวทางสำหรับการบริหารจัดการเก็บภาษีเพื่อสนับสนุนการทำงานหรือบังคับใช้ของกฎหมายแม่บท (กฎหมายแม่บทในที่นี้ คือ ข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่เจรจาที่รัฐสภาได้อนุมัติในกรอบการเจรจาและอนุมัติในข้อตกลงที่เป็นเนื้อหาหลักไปแล้ว) อย่างไรก็ตาม ประกาศกระทรวงการคลังไม่ควรกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้นำเข้าสินค้าต้องปฏิบัติที่ยุ่ยากซับซ้อน เนื่องจากหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในลักษณะดังกล่าวจะกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษีมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ซึ่งจะถือเป็นการกีดกันทางการค้าแบบแอบแฝงได้

- (2) มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469⁸ ให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากรที่จะออกข้อบังคับสำหรับกรมศุลกากรตามที่เห็นว่าจำเป็นได้ ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อบังคับที่อธิบดีกรมศุลกากรออกมีสถานะเป็นกฎหมายลำดับรองเช่นเดียวกับประกาศกระทรวงการคลังที่ออกตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 เพราะเป็นกฎหมายที่องค์กรฝ่ายบริหารได้

⁷ ตามบทบัญญัติมาตรา 190 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2554 หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้าหรือการลงทุนของประเทศต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และก่อนการดำเนินการเพื่อทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศ คณะรัฐมนตรีต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานั้นและต้องเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ

⁸ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469 ที่ผู้วิจัยเสนอให้นำมารวมในพระราชบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอแนะข้างต้น มีเนื้อความดังนี้

“มาตรา 3 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้ทรงตั้งหรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รัฐมนตรีตั้งบุคคลผู้สมควรขึ้นเป็นหัวหน้าจัดการงานในกรมศุลกากร และกำกับตรวจตรากิจการอันเป็นหน้าที่ของกรมนั้น บุคคลผู้นั้นซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า “อธิบดี” ให้มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมบรรดาพนักงานทั้งหลายในกรมศุลกากร มีอำนาจให้เงินเดือนและเงินรางวัล เรียกประกันสำหรับความประพฤติดี และออกข้อบังคับสำหรับกรมตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และบังคับการให้เป็นไปตามนั้น”

ทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจที่ไว้โดยกฎหมาย
ภาษีแม่บท

แม้ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อบังคับของ
อธิบดีกรมศุลกากรจะไม่สอดคล้องกับหลักการใน
เรื่องระบบภาษีอากรที่ดีที่ต้องการให้กฎหมายภาษี
ถูกบัญญัติหรือตราไว้โดยรัฐสภา แต่ประกาศหรือ
ข้อบังคับดังกล่าวมีประโยชน์ดังนี้

(2.1) ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อบังคับของ
อธิบดีกรมศุลกากรสามารถทำให้
ประเทศไทยออกกฎหมายภายในให้เกิด
ความยืดหยุ่นแก่การค้าระหว่างประเทศ
และความสะดวกแก่ผู้นำเข้าสินค้าที่ได้รับ
การยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขา
เข้า เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้า
เสรีหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะมีต่อ
ไปในอนาคตได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยลด
ความกดดันเรื่องเวลาของรัฐสภาในการ
ออกพระราชบัญญัติภาษีศุลกากรฉบับใหม่
หรือในการแก้ไขพระราชบัญญัติภาษี
ศุลกากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน

(2.2) ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อบังคับของ
อธิบดีกรมศุลกากรทำให้กฎหมายภาษี
ศุลกากรของไทยก้าวทันต่อสภาพการณ์
ทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ

(2.3) ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อบังคับของ
อธิบดีกรมศุลกากรสามารถกำหนดหลัก
เกณฑ์และพิธีการศุลกากรที่ผู้นำเข้าสินค้า
ต้องปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่า
องค์กรฝ่ายบริหารควรออกกฎหมายภาษี
ลำดับรอง ที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทาง
เทคนิคและกฎเกณฑ์ที่เป็นรายละเอียด
ปลีกย่อยหรือแนวทางสำหรับการบริหาร
จัดเก็บภาษีเพื่อสนับสนุนการทำงานหรือ
บังคับใช้ของกฎหมายแม่บท (กฎหมาย

แม่บทในที่นี้ คือ ข้อตกลงเขตการค้าเสรี
ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่เจรจาที่
รัฐสภาได้อนุมัติในกรอบการเจรจาและ
อนุมัติในข้อตกลงที่เป็นเนื้อหาหลักไปแล้ว)

อย่างไรก็ตาม ประกาศกรมศุลกากรหรือข้อ
บังคับของอธิบดีกรมศุลกากรไม่ควรกำหนด
หลักเกณฑ์และพิธีการศุลกากรที่ผู้นำเข้าสินค้าต้อง
ปฏิบัติที่ยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากหลักเกณฑ์และ
พิธีการศุลกากรในลักษณะดังกล่าวจะกลายเป็น
มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีมากเกินไป
ความจำเป็น ซึ่งจะถือเป็นอุปสรรคทางการค้า
ระหว่างประเทศแบบแอบแฝงได้

ตามที่กล่าวก่อนหน้านี้อธิบดีกรมศุลกากร
ได้ออกประกาศกรมศุลกากรกำหนดหลักเกณฑ์
และพิธีการศุลกากรเกี่ยวกับการยกเว้นอากรและ
ลดอัตราอากรศุลกากรสำหรับของที่มีถิ่นกำเนิด
จากอาเซียนซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางเทคนิคที่ผู้นำเข้า
สินค้าจากอาเซียนต้องปฏิบัติ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไป
ตามประกาศกระทรวงการคลังที่รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลังออกเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลง
เขตการค้าเสรีอาเซียน

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า
เมื่อประกาศกระทรวงการคลังและประกาศกรม
ศุลกากรหรือข้อบังคับของอธิบดีกรมศุลกากรเพื่อ
กำหนดระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและพิธีการให้
เป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือข้อตกลง
ระหว่างประเทศที่จะมีต่อไปในอนาคต ตามที่
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและอธิบดีกรม
ศุลกากรได้รับอำนาจจากพระราชบัญญัติที่ผู้วิจัย
ให้ชื่อว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นอากร
และการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้า
เสรีและตามความตกลงระหว่างประเทศ”
มีจำนวนมากขึ้น หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง
ควรนำประกาศและข้อบังคับเหล่านั้นมารวบรวม

ไว้เป็นกฎหมายฉบับเดียว และเสนอให้รัฐสภาอนุมัติเป็นพระราชบัญญัติภายใต้กระบวนการทางรัฐสภาที่กำหนดขึ้นไว้เป็นพิเศษตามระบบการรวบรวมกฎหมาย (Consolidation)

นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น เช่น การใช้ถ้อยคำสำนวนที่ง่ายชัดเจนในตัวบทบัญญัติและการจัดทำบันทึกที่เป็นการอธิบายตัวบทบัญญัติ (Explanatory Memoranda) ในกฎหมายแม่บทที่เกิดขึ้นจากรวบรวมนั้น พระราชบัญญัติฉบับที่เกิดขึ้นใหม่นี้อาจให้ชื่อว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกเว้นอากรและการลดอัตราอากรขาเข้าตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีและตามความตกลงระหว่างประเทศฉบับที่ 2” และภายหลังจากมีพระราชบัญญัติฉบับที่ 2 แล้ว หากมีประกาศและข้อบังคับใหม่ๆ ในทำนองนี้ออกตามมาอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีหรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่จะมีต่อไปในอนาคต หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องควรนำประกาศและข้อบังคับเหล่านั้นมารวบรวมไว้เป็นกฎหมายฉบับเดียวและเสนอให้รัฐสภาอนุมัติเป็นพระราชบัญญัติฉบับที่ 3 และ 4 ฯลฯ ต่อไปเรื่อยๆ ภายใต้กระบวนการที่กล่าวมาข้างต้น

10.2.2 ในการเจรจาทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับต่อไประหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ประเทศไทยควรให้ความสำคัญต่อการยกเว้นอากรขาเข้าและการลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าทุน วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ดังต่อไปนี้

- (1) การยกเว้นและการลดอัตราภาษีดังกล่าวจะทำให้สินค้าทุน วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูปที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตสินค้า

มีราคาถูกลง ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ อันเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าสินค้าของประเทศไทยในตลาดโลก

- (2) รัฐบาลจะมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบทดแทนภาษีศุลกากร ซึ่งจะสนับสนุนหลักความพอเพียงหรือหลักอำนาจรายได้ให้แก่รัฐบาล รัฐบาลจึงอาจไม่จำเป็นต้องขึ้นอัตราภาษีชนิดอื่นๆ เพื่อหารายได้ทดแทนภาษีศุลกากรที่ขาดหายไป ในขณะเดียวกัน แม้ผู้ประกอบการที่นำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบจะถูกเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตสินค้า แต่ผู้ประกอบการจะไม่ได้รับผลกระทบดังกล่าวมากจนเกินไป เพราะภาษีมูลค่าเพิ่มดังกล่าวถือเป็นภาษีซื้อที่สามารถนำไปหักออกจากภาษีขายในเวลาขายสินค้าภายในประเทศหรือส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศได้
- (3) รัฐบาลจะมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการขายสินค้าภายในประเทศที่ผลิตขึ้นจากสินค้าทุนและวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศทดแทนภาษีศุลกากร ซึ่งจะสนับสนุนหลักความพอเพียงหรือหลักอำนาจรายได้ให้แก่รัฐบาล รัฐบาลจึงอาจไม่จำเป็นต้องขึ้นอัตราภาษีชนิดอื่นๆ เพื่อหารายได้ทดแทนภาษีศุลกากรที่ขาดหายไป
- (4) รัฐบาลจะมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้จากการที่ผู้ประกอบการมีกำไรจากขายสินค้าภายในประเทศที่ผลิตขึ้นจากสินค้าทุนและวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศทดแทนภาษีศุลกากร ซึ่งจะสนับสนุนหลัก

ความพอเพียงหรือหลักอำนาจรายได้ให้แก่
รัฐบาล รัฐบาลจึงอาจไม่จำเป็นต้องขึ้น
อัตราภาษีชนิดอื่นๆเพื่อหารายได้ทดแทน
ภาษีศุลกากรที่ขาดหายไป

อย่างไรก็ดี ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีที่จัดเก็บ
ยากกว่าภาษีศุลกากรรวมทั้งมีการหนีและการ
ฉ้อโกงภาษีมูลค่าเพิ่ม ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า
รัฐบาลควรออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกัน
และปราบปรามการหนีและการฉ้อโกงภาษีมูลค่า
เพิ่มและบังคับใช้มาตรการดังกล่าวอย่างมี
ประสิทธิภาพเพื่อลดการสูญเสียรายได้จากการจัด
เก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

10.2.3 ในการเจรจาทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีฉบับ
ต่อๆไประหว่างประเทศไทยกับประเทศ
อื่นๆ รัฐบาลไทยควรให้ความสำคัญกับ
สินค้าที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศใช้
อุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะสินค้าที่มี
ความจำเป็นต่อการอุปโภคและบริโภคของ
ประชาชนในประเทศ รัฐบาลไทยไม่ควรให้
ความสำคัญต่อการยกเว้นอากรขาเข้าและ
การลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้า
ฟุ่มเฟือย ที่กลุ่มคนที่มีรายได้สูงซึ่งเป็น
ประชาชนกลุ่มน้อยของประเทศใช้อุปโภค
และบริโภค เมื่อไม่มีการยกเว้นอากรขาเข้า
หรือมีการลดอัตราอากรขาเข้าที่ไม่ต่ำจน
เกินไปสำหรับสินค้าฟุ่มเฟือยที่นำเข้ามาจาก
ต่างประเทศ นอกจากผลกระทบจากข้อเสีย
ข้างต้นจะลดลงแล้ว (เพราะกลุ่มผู้มีรายได้
สูงจะไม่ได้รับประโยชน์การปรับลดอัตรา
อากรขาเข้า) ประโยชน์ดังต่อไปนี้ที่น่าที่จะ
เกิดขึ้นด้วย

(1) รัฐบาลไทยจะไม่สูญเสียรายได้จากการจัด
เก็บภาษีศุลกากรมากจนเกินไป ซึ่ง
สนับสนุนหลักความพอเพียงหรือหลัก

อำนาจรายได้ให้แก่รัฐบาล และสนับสนุน
บทบาทของกรมศุลกากรในการจัดเก็บภาษี
รวมทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
ให้ภาษีศุลกากรเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล

(2) แม้ไม่มีการยกเว้นอากรขาเข้าหรือมีการลด
อัตราอากรขาเข้าที่ไม่ต่ำจนเกินไปสำหรับ
สินค้าฟุ่มเฟือยที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ แต่
ถ้าหากผู้ประกอบการในประเทศไทยยังคง
มีการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ
เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มี
รายได้สูงที่มีอำนาจซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น
รถยนต์ หูหรืออุปกรณ์ตกแต่งรถยนต์
นอกจากรัฐบาลจะมีรายได้จากการเก็บ
อากรขาเข้าแล้ว รัฐบาลยังมีรายได้จากการ
จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการนำเข้าสินค้า
ฟุ่มเฟือยอีกด้วย ซึ่งสนับสนุนหลักความพอ
เพียงหรือหลักอำนาจรายได้ให้แก่รัฐบาล

(3) ในทางตรงกันข้ามกับ (2) ในกรณีที่ประเทศ
ประสบปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน
การไม่ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับสินค้า
ฟุ่มเฟือยที่นำเข้ามาจากต่างประเทศจะช่วยแก้
ปัญหาดังกล่าวได้ กล่าวคือ รัฐบาลสามารถ
ปรับอัตราอากรขาเข้าที่จัดเก็บจากสินค้า
ฟุ่มเฟือยที่นำเข้ามาจากต่างประเทศให้สูงขึ้น
นอกจากการปรับอัตราอากรขาเข้าให้สูงขึ้น
แล้ว รัฐบาลยังคงจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจาก
สินค้าฟุ่มเฟือยที่นำเข้ามาอีกด้วย ซึ่งจะส่งผล
ให้ประชาชนต้องซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่าง
ประเทศในราคาที่สูงขึ้นเพราะผู้ประกอบการ
ที่นำเข้ามาสินค้านี้ดังกล่าวต้องบวกรวม
อากรขาเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่มเข้าไปใน
ราคาสินค้า ดังนั้น ประชาชนอาจไม่เลือก
บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ
ปริมาณการนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่าง

- ประเทศก็จะลดลง ปัญหาดุลการค้าและ
ดุลการชำระเงินก็จะลดลงตามไปด้วย
- (4) ในทางตรงกันข้ามกับ (2) การไม่ยกเว้น
อากรขาเข้าหรือการลดอัตราอากรขาเข้าที่
ไม่ต่ำจนเกินไปสำหรับสินค้าฟุ่มเฟือยที่นำ
เข้าจากต่างประเทศ จะช่วยควบคุมปริมาณ
การนำเข้าสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ
เพื่อป้องกันความฟุ่มเฟือยและเพื่อสุขภาพ
อนามัยของประชาชนในประเทศและเพื่อ
สงวนเงินตราต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศุลกากร. (2556). online: www.customs.go.th
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2552). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ASEAN Economic Community: AEC*. นนทบุรี: มปท.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2555). *AEC FACT BOOK: One Vision, One Identity, One Community*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: ศูนย์บริการข้อมูลประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA*. นนทบุรี: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์และปีที่พิมพ์.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *FTA Fact Book: เขตการค้าเสรี*. นนทบุรี: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์และปีที่พิมพ์.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *AEC News Alerts*.
ข่าวประจำวันวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2556.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *Press Release*. วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2556.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. *Press Release*. วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556.
- จิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2555). *ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: หลักการและบทวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชาติ อัครโรจน์. (2544). *ปัญหากฎหมายศุลกากรและข้อวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เดือนตุลาคม.
- ชูศักดิ์ จุฑาสวัสดิ์. (2548). *ระบบเศรษฐกิจและพัฒนาการเศรษฐกิจไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ส.เสริมมิตรการพิมพ์.
- นวนน้อย ตรีรัตน์, บรรณาธิการ. (2543). *คอร์รัปชันกับการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- บุญธรรม ราชรักษ์. (2551). *เศรษฐศาสตร์ภาษีอากรไทย*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็นเพลส.
- ปรีดา นาคเนาวิท. (2526). *เศรษฐศาสตร์การภาษีอากร 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พัชรา โพธิ์กลาง. (2555). *เราคืออาเซียน ประชาคมอาเซียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไพฑูรย์ วิบูลชุตติกุล. (2555). *การค้าระหว่างประเทศ ทฤษฎี นโยบาย และการวิจัยเชิงประจักษ์*. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ม.ร.ว.สฤษดิคุณ กิตติยากร. (2546). *คำอธิบายประมวลศัพท์ธุรกิจที่ใช้ทั่วไปในภาษาอังกฤษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาโนช รอดสม. (2555). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จี-อาร์ต จำกัด.
- ไม่ปรากฏนามผู้เขียน. *การเงินธนาคาร*. ฉบับที่ 303 กรกฎาคม 2007
- ไม่ปรากฏนามผู้เขียน. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*. ฉบับวันที่ 12 กรกฎาคม 2556
- ไม่ปรากฏนามผู้เขียน. *หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์*. ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2556
- ไม่ปรากฏนามผู้เขียน. *หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ*. ฉบับวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555
- รัตนา สายคณิต. (2537). *หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น: มหเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: เียร์บุ๊กพับลิชเชอร์.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, บรรณาธิการ. (2542). *พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย มากวัฒน์สุข. (2551). *e-Customs กฎหมายภาษีและพิธีการศุลกากร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อินฟอร์มีเดีย บุ๊คส์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2547). *อธิบายศัพท์เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. (2554). *การประเมินผลกระทบจาก FTA*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปียักก้าจำกัด.
- สมนึก แต่งเจริญ. (2538). *ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมพงษ์ เพื่องอารมย์. (2549). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับข้อตกลงการค้าเสรี*. กรุงเทพมหานคร: จามจรีโปรดักท์.
- สมพงษ์ เพื่องอารมย์. (2552). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: จามจรีโปรดักท์.
- สุภาภรณ์ ชาญณรงค์ จิราวิไล ธารณปกรณ์. (2533). *เขตการค้าเสรีอาเซียนกับอุตสาหกรรมปิโตร-เคมี และพลาสติก*. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- สุเมธ ศิริคุณโชติ. (2550). *กฎหมายภาษีอากรระหว่างประเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรพิน ผลสุวรรณ สบายรูป. (2551). *กฎหมายการคลัง*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Arnold, Roger A. (2003). *Economics*. 6th ed. Thomson: South-Western.
- Dalton, Hugh. (1966). *Principles of Public Finance*. 4th ed. London: Routledge & Kegan Paul.
- Eckstein, Otto. (1967). *Public Finance*. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Lagerberg, Francesca. "Ten Tax Tenets". *Taxation*. 28 October 1999.

- James, Simon. (1998). *A Dictionary of Taxation*. Cheltenham: Edward Elgar.
- James, Simon and Christopher Nobes. (2000). *The Economics of Taxation*. 7th ed. Essex: Pearson Education.
- Martin, Elizabeth A. ed. (1997). *Oxford Dictionary of Law*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Morse, Geoffrey and David Williams. (2004). *Davies: Principles of Tax Law*. 5th ed. London: Sweet & Maxwell.
- Nightingale, Kath. (2000). *Taxation Theory and Practice*. 3rd ed. Essex: Pearson Education.
- OECD. (1977). *The Treatment of Family Units in OECD Member Countries under Tax and Transfer Systems*. Paris: OECD.
- Sandford, Cedric. (2000). *Why Tax Systems Differ*. Bath: Fiscal Publication.
- Schnitzer, Martin. (1974). *Income Distribution: A Comparative Study of the United States, Sweden, West Germany, East Germany, the United Kingdom, and Japan*. New York: Praeger Publisher.
- Silverman, H.A. (1931). *Taxation its Incidence and Effects*. London: Macmillan.
- Smith, Adam. (2000). *The Wealth of Nations*. New York: The Modern Library.
- The Commission on Taxation and Citizenship. (2000). *Paying for Progress*. London, Fabian Society.
- Wall, Nancy. (2003). *Complete A-Z Economics Handbook*. 2nd ed. London: Hodder & Stoughton.

การศึกษาโซ่อุปทานและตัวแบบข้อมูลในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย¹
The Study of Supply Chain and Data Model of Tourism Industry in Thailand

ศรียสมรึก อินทุจันทร์ยง²
Srisomruk Intojunyong²
ลัดดาวัลย์ แก้วกิติพงษ์ และ ปีเตอร์ รัทธรรม³
Laddawan Kaewkitipong and Peter Ractham³

---

¹ผลงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

This Research was funded by Thailand Research Fund and National Research Council of Thailand

²รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Assoc. Prof. Department of Management Information System, Faculty of Commerce and Accountancy,
Thammasat University

E-mail : srisomruk@tbs.tu.ac.th

³อาจารย์ประจำภาควิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Lecturer. Department of Management Information System, Faculty of Commerce and Accountancy,
Thammasat University.

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีความสำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้ทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมนี้สามารถที่จะร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาของอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน รวมถึงการศึกษาถึงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อสร้างความเข้าใจในภาพรวมของการประสานงานกันระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลัก และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียแต่ละราย ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากการแลกเปลี่ยนหรือส่งต่อข้อมูลระหว่างกันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลดีต่อทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรม

จากการศึกษา พบว่าในผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลัก 6 กลุ่มประกอบไปด้วย โรงแรมและที่พัก ตัวแทนการท่องเที่ยว หน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจกรรม ธุรกิจและบริการด้านอาหาร และธุรกิจการเดินทาง มีเพียง 2 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดคือ โรงแรม และตัวแทนการท่องเที่ยว โดยปัญหาที่ผู้ประกอบการเหล่านี้มักประสบในการบริหารจัดการโซ่อุปทานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ ปัญหาด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ปัญหาจากลักษณะการทำงานในบริบทของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และ ปัญหาอันเนื่องมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์และพัฒนาตัวแบบข้อมูลโดยรวบรวมและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเภทของผู้ประกอบการและความต้องการใช้งานข้อมูลในการบริหารจัดการโซ่อุปทานของผู้ประกอบการแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ : โซ่อุปทาน การท่องเที่ยวของประเทศไทย ตัวแบบข้อมูล

Abstract

The rise in Thai tourism industry has played important role for Thailand GDP growth in the last decade. Hence it is very pertinent for every stakeholder within the tourism supply chain to synchronously collaborate with one another to create a sustainable and harmonize tourism supply chain management. This study provided a holistic view of the Thai tourism supply chain, which includes all stakeholders and how they collaborated with one another by sharing integrative and relevant data. The data sharing activities proved to be very useful for the industry since major and minor stakeholders can increase both their efficiency and effectiveness in running their business by sharing their valuable data with each other.

From our study, the researchers found that there are 6 groups of relevance stakeholder that consist of 1) Hotel and accommodations, 2) Travel agents, 3) Tourism government agents, 4) Recreational activities companies, 5) Food and restaurants and 6) Transportation companies. The researchers concluded that there are only 2 groups within the tourism supply chain that extensively share relevance information with one another. These two groups are Hotel accommodations and travel agents. In addition, The lack of effective collaboration between other stakeholders within the value chain can be contribute from 1) asymmetric information amongst the 6 stakeholders, 2) the complicated context and cultural complexity and 3) the rapid changes of the information technology that contribute to the information exchanges and collaboration amongst all stakeholders. The researchers also analyzed and developed a Thai tourism information exchange model by accumulating all stakeholders and their needs of data within the tourism supply chain.

Keywords : Tourism Supply Chain, Thailand Tourism, Data Model

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย รายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 367 แสนล้านบาท ในปีพ.ศ.2548 เป็น 965 แสนล้านบาท ในปีพ.ศ.2555 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 162.94% หรือมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยปีละ 20.37% นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 11,516,936 คน ในปี 2548 เป็น 22,303,065 คน ในปี 2555 โดยเพิ่มขึ้นถึง 93.65% หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 11.71%

ด้วยภาวะการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งไม่เพียงสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศโดยตรงจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว แต่ยังส่งผลกระทบในเชิงมูลค่าเพิ่มซึ่งอยู่ในรูปของการจ้างแรงงานและผลตอบแทนจากการผลิตต่างๆ เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเกือบ 1.2 ล้านล้านบาท หรือประมาณ 13% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) (วิธาน เจริญผล ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), 2553) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาทั้งระบบสาธารณูปโภคต่างๆ และโครงสร้างในการบริหารจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสำหรับรองรับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องมีความเข้มข้นของข้อมูล (information-intensive industry) ที่ถูกต้องสูงเนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างต้องการข้อมูลเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเดินทาง สถานที่พักอาศัย รูปแบบและการจัดตาราง

การท่องเที่ยว รวมถึงข้อมูลทางด้านค่าใช้จ่ายและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ความรวดเร็วและประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลและหน่วยงาน ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หน่วยงานที่อยู่ในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวสามารถแข่งขันได้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน

การนำแนวความคิดทางด้านการจัดการโซ่อุปทานมาประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก ในขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเองมีหน่วยธุรกิจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก อาทิ โรงแรม ผู้ผลิตสินค้า ป้อนโรงแรม บริษัทนำเที่ยว ตัวแทนจำหน่าย ตัวเครื่องบินหรือที่พัก บริษัทขนส่ง ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ฯลฯ หากแต่ขาดการเชื่อมโยงและสอดคล้องประสานกันระหว่างหน่วยธุรกิจหรือหน่วยงานต่างๆ จากความสำคัญและสิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงตั้งคำถามขึ้นว่า ลักษณะเฉพาะของโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร ปัจจัยหรือองค์ประกอบใดที่ควรนำมาบริหารจัดการอย่างเป็นรูปแบบและมีการเชื่อมโยงกันอย่างไรเพื่อให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดประสิทธิภาพตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยวได้สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างความเข้าใจถึงระบบโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain) สามารถระบุกลุ่มของผู้ประกอบการที่เป็นองค์ประกอบ (Key Players) ที่สำคัญของ รวมทั้งระบุความต้องการใช้ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

Tapper และ Font (2004) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าไม่ได้มีแต่เพียงที่พัก การเดินทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วย เช่น ร้านอาหาร บาร์ โรงงานทำอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ห่วงงานรับผิดชอบด้านสาธารณสุขโรค หรือแม้แต่โครงสร้างพื้นฐานของประเทศ องค์ประกอบเหล่านี้ไม่ได้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยตรงเท่านั้น แต่องค์ประกอบต่าง ๆ อาจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเองก่อนที่จะถึงนักท่องเที่ยว Zhang, Song และ Huang (2009) ได้ระบุถึงความสำคัญของการบริหารจัดการอุปสงค์ (Demand Management) ในอุตสาหกรรมที่จะทำให้เกิดผลต่อความไม่แน่นอนของอุปสงค์ (Demand Uncertainty) ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยที่เป็นลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในการจัดการทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวสิ่งที่จำเป็นในการสร้างความสอดคล้องและทำให้เกิดประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนในระบบได้อย่างเต็มที่จำเป็นต้องมีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ระบบสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวางแผนการท่องเที่ยว การขายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การหาลูกค้า ถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการใช้ข้อมูลที่เข้มข้นและมีประสิทธิภาพมากในทุกๆ ส่วนของโซ่อุปทาน (UNCTAD, 2007) Xinyue (2007) ได้เสนอความสัมพันธ์ระหว่างระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ในขณะที่ศึกษาของ O'Conor และ Frew (2001), Buhalis และ Law (2008) พบว่ายังมีความไม่เชื่อมต่อกัน

ของข้อมูลทั้งในระนาบเดียวกัน และต่างระนาบอยู่อีกมาก

ลักษณะของอุปทานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความแตกต่างจากอุปทานของอุตสาหกรรมอื่น เนื่องจากการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นภาคการผลิตหรือภาคการบริการอย่างชัดเจน (Page, 2009; Zhang and Murphy, 2009 อ้างใน Jafari, 1974) แต่เป็นการผสมผสานผลิตภัณฑ์ระหว่างสินค้ากับบริการ จึงทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความซับซ้อนมาก โซ่อุปทานการท่องเที่ยวประกอบด้วยผู้ผลิตและผู้ให้บริการที่แตกต่างหลากหลาย และมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างมาก (March and Wilkinson, 2009) ดังนั้นการประสานงานกันในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจึงมีความเชื่อมโยงอย่างมาก

การที่จะเข้าไปบริหารจัดการในอุปสงค์การท่องเที่ยว ต้องอาศัยความรู้เป็นอย่างมาก (Sigala, 2008; Lafferty and Fossen, 2001 อ้างใน Piboonrunroj and Disney, 2009) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นบริการที่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้เหมือนสินค้าได้ (Lovelock, 1980 อ้างใน Kandampully, 2000) นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีลักษณะเป็นช่วงเทศกาลซึ่งส่งผลให้อุปสงค์นั้นมีความผันผวนสูง จึงมีการนำการจัดการด้านอุปสงค์ (Demand-Side Management) ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply Chain Management – TSCM) ซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี (Zhang et al., 2009)

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่งผลให้พฤติกรรมโครงสร้าง หน้าที่ และอุปสงค์ของอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงไป (Buhalis and Law, 2008) หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็น

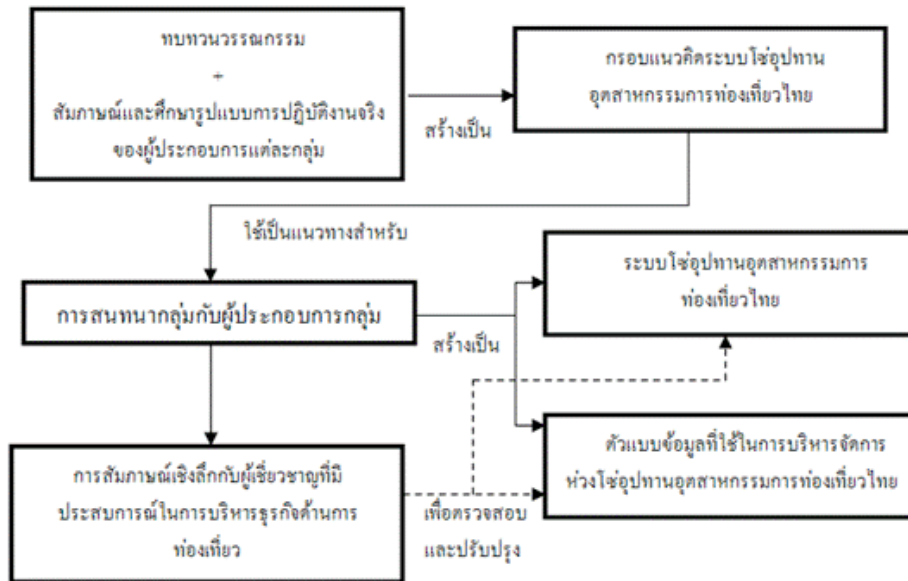
ปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Werthner and Ricci, 2004) และเป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกระบวนการในอุตสาหกรรม (Buhalis and Law, 2008) โดยไม่เพียงแต่เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยนักท่องเที่ยวในการเลือกและตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแต่เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับผู้ค้าในการพัฒนา จัดการ และกระจายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ไปทั่วโลก (Buhalis, 1998) หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาททั้งในการกำหนดอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรม

บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านของอุปสงค์ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความถูกต้อง เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เหมาะสมภายใต้ระยะเวลา และค่าใช้จ่ายที่น้อย (O'Connor, 1999) นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการเพิ่มคุณภาพของบริการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Buhalis and Law, 2008) โดยนักท่องเที่ยวต่างต้องการโต้ตอบกับผู้ค้าเพื่อเติมเต็มความต้องการพื้นฐานและความต้องการเฉพาะบุคคล (Morrison, Jing, O'Leary, and Lipping, 2001) เพื่อช่วยลดความเสี่ยง ความไม่แน่นอนในการเดินทาง และเพิ่มคุณภาพของการเดินทาง (Fodness and Murray, 1997) ซึ่งการมีข้อมูลและได้รับข้อมูลจำนวนมาก จะทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกของผลิตภัณฑ์และบริการที่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้มากยิ่งขึ้น (Buhalis and Law, 2008) หรือกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาเปลี่ยนวิถีของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน (Mill and Law, 2004) ดังนั้นหน่วยต่างๆ ในอุตสาหกรรมจึงควรทราบและ

มีการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบ ทางเลือก พฤติกรรม และความกังวลของนักท่องเที่ยวในทุกๆ ระดับชั้นของการบริการ โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวซึ่งขึ้นอยู่กับความถูกต้อง และครบถ้วนของข้อมูล และความสามารถของผู้ค้าในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเสวนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เป็นหลักในการดำเนินงาน โดยกำหนดขั้นตอนในการพัฒนารอบแนวคิดและเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยขั้นนี้ไว้ดังนี้

ประชากร ตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

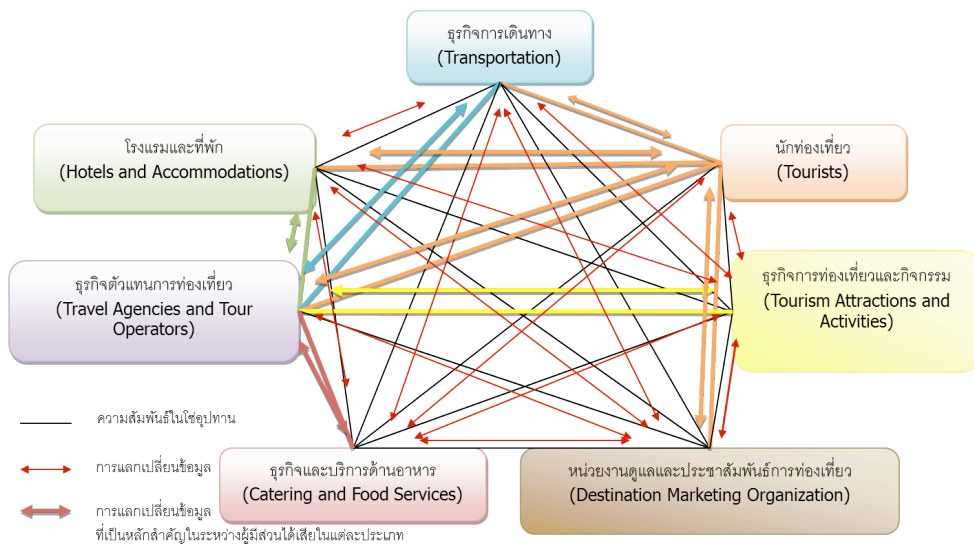
การเก็บข้อมูลจากตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenient Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่อุปทานในการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยใน ส่วนที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะของการประกอบการความสัมพันธ์ การสื่อสารในระหว่างผู้ประกอบการ รวมทั้งข้อมูลใช้ในการสื่อสารและสังเกตการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 4 ประเภท ได้แก่ โรงแรม ตัวแทนการท่องเที่ยว สายการบิน และ ธุรกิจการเดินทาง (รถทัวร์) ส่วนที่ 2 เป็นการเสวนากลุ่มกับผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 6 กลุ่มตามข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในส่วนที่ 1 จำนวนทั้งหมด 69 แห่งคิดเป็นร้อยละ 71.88 ของกลุ่มเป้าหมายที่เชิญเข้าร่วมการเสวนา จำนวนผู้เข้าร่วมการเสวนากลุ่มทั้งหมด 99 คน คิดเป็นร้อยละ 66 ของกลุ่มเป้าหมายที่เชิญเข้าร่วมการเสวนา ในการเสวนาจะนำร่างระบบโซ่อุปทานที่ได้

จากการศึกษามาสอบถามกับผู้ประกอบการโดยการให้ผู้ประกอบการโยงความสัมพันธ์ในระหว่างผู้ประกอบการตามสิ่งที่ดำเนินการอยู่เพื่อนำผลมาสังเคราะห์ความสัมพันธ์อีกครั้งหนึ่ง ประเด็นของการเสวนาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยแต่ละกลุ่ม ข้อมูลที่ต้องการในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยแต่ละกลุ่ม และปัญหาในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยแต่ละกลุ่ม และ ส่วนที่ 3 ได้ทำการสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญจากแต่ละกลุ่มธุรกิจทั้งหมด 5 กลุ่มจำนวน 11 หน่วยงานจากจำนวนหน่วยงานที่ตั้งเป้าหมายไว้ 15 หน่วยงานคิดเป็นร้อยละ 73.33 ของหน่วยงานที่เป็นเป้าหมาย ทั้งนี้คำถามที่ใช้ในการเสวนากลุ่มพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสารสนเทศซึ่งกันและกันของผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในห่วงโซ่อุปทาน

ในการท่องเที่ยวในประเทศไทย สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญในส่วนสุดท้ายมุ่งเน้นไปที่การสอบถามถึงผลที่ได้จากการวิจัย และความครบถ้วนสมบูรณ์ของตัวแบบข้อมูลและระบบโซ่อุปทานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย และเป็นเครื่องมือสำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานในส่วนที่ 1 และ 2 รวมทั้งปรับปรุงตัวแบบของระบบโซ่อุปทานและตัวแบบข้อมูลในขั้นตอนสุดท้ายของงานวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในระบบโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากระบบโซ่อุปทานโดยทั่วไปที่มีลักษณะเชื่อมโยงต่อกันไปตั้งแต่ต้นน้ำไปถึงปลายน้ำ ในขณะที่ลักษณะโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลับมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงซึ่งกันและกันดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย

เมื่อวิเคราะห์ถึงข้อมูลของผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักแต่ละรายต้องการในการดำเนินการพบว่ามีข้อมูลที่มีการแลกเปลี่ยนในระหว่างผู้ประกอบการกลุ่มอื่นๆ ดังนี้

1. กลุ่มข้อมูล (Data class) ที่ผู้ประกอบการธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนในระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น

ธุรกิจการเดินทาง	นักท่องเที่ยว	หน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจการ	โรงแรมและที่พัก	ธุรกิจและบริการด้านอาหาร
1.ระยะเวลาในการจองตั๋วเครื่องบิน 2.ระยะเวลาในการจ่ายชำระค่าตั๋วเครื่องบิน 3.ความยืดหยุ่นในการจัดการเกี่ยวกับตั๋วเครื่องบิน 4.ประเภทของรถเครื่องบิน 5.อายุการใช้งานของรถยนต์ 6.เลขทะเบียนรถยนต์ 7.ชื่อพนักงานขับรถ	1.ประเภทของลูกค้า บุคคลหรือหน่วยงาน 2.ช่วงอายุ 3.ข้อมูลเบื้องต้น เช่น เพศ อาชีพ 4.สถานที่ที่จะเดินทาง 5.ประเภทของการเดินทางเครื่องบินหรือรถยนต์ 6.สายการบินที่พึงประสงค์ 7.สถานที่พักที่พึงประสงค์	1.เวลาจัดกิจกรรมพิเศษ 2.วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม	1.จำนวนผู้เข้าชมที่รับได้ 2.ค่าธรรมเนียมการเข้าชม 3.บริการวิทยากรนำชม	1.ระดับจำนวนดาวของโรงแรม 2.ระดับคุณภาพด้านความสะอาดการจัดการความปลอดภัย 3.ลักษณะของเตียงในห้องพัก 4.จำนวนห้อง 5.ราคา	1.จำนวนลูกค้าที่รับได้ 2.ระดับคุณภาพด้านความสะอาดความอร่อยการตกแต่งจานอาหารความหลากหลายของเมนู

2. กลุ่มข้อมูล (Data class) ที่ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พักแลกเปลี่ยนในระหว่าง
ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น

ธุรกิจการเดินทาง	นักท่องเที่ยว	หน่วยงานดูแล และ ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว	ธุรกิจการท่องเที่ยวและ กิจกรรม	ธุรกิจตัวแทน การท่องเที่ยว	ธุรกิจและ บริการด้าน อาหาร
1.ประเภทของ รถ 2.ราคา 3.จำนวนผู้ โดยสาร	1.วัตถุประสงค์ การเดินทาง ท่องเที่ยว หรือติดต่อ ธุรกิจ 2.จำนวนคน 3.เที่ยวบิน หรือรถยนต์ 4.สายการบิน ที่พึง ประสงค์ 5.สถานที่พักที่ พึงประสงค์	1.จำนวนนัก ท่องเที่ยวที่ เข้าพักใน ช่วงระยะ เวลาใดๆ 2.วัน เวลา และลักษณะ กิจกรรม ประชาสัมพันธ์ ที่ทางหน่วย งานประชาสัมพันธ์ ต้องการจัด	1.ประเภท บริการ 2.ราคา 3.เวลาเปิด ปิด	1.ประเภทและ ลักษณะของ ห้องพัก 2.จำนวนห้อง พักร้าง สำหรับห้อง พักระยะ ประเภท และแต่ละ วัน 3.ราคาห้องพัก แต่ละ ประเภท 4.สิ่งอำนวยความสะดวก ใน ห้องพัก 5.ภาพถ่าย ห้องพัก 6.สิ่งอำนวยความสะดวก ใน โรงแรม 7.ที่ตั้งโรงแรม และการเดินทางมายัง โรงแรม	1.จำนวนที่นั่ง ที่ต้องการ จอง (กรณี โรงแรมจอง โต๊ะให้ ลูกค้า) 2.รายการ อาหารที่ ต้องการสั่ง เวลาเปิด ปิดของร้าน อาหาร

3. กลุ่มข้อมูล (Data class) ที่ผู้ประกอบการธุรกิจการเดินทางแลกเปลี่ยนในระหว่าง
ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น

ธุรกิจโรงแรม และที่พัก	นักท่องเที่ยว	หน่วยงานดูแล และ ประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว	ธุรกิจการท่องเที่ยวและ กิจกรรม	ธุรกิจตัวแทน การท่องเที่ยว	ธุรกิจและ บริการด้าน อาหาร
พบการแลกเปลี่ยนข้อมูล น้อยมาก เป็น เพียงการ สอบถามสถานที่ตั้งและการ เดินทางไปยัง โรงแรมหรือ โรงแรม สอบถามการ เดินทางให้กับ ลูกค้าของตน	1. เส้นทาง การเดินทาง 2. ราคา 3. ที่นั่งว่าง 4. ระยะเวลา การเดินทาง 5. สถานี ต้นทาง และ ปลายทาง	ยังไม่พบความสัมพันธ์และ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่ชัดเจนในผู้ประกอบการ รายนี้	ในบางกรณี เช่น กรณีของ ธุรกิจการเดินทางในท้องถิ่น จะมีการส่ง ลูกค้าให้กับ สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่ รู้จักและจ่าย ค่าตอบแทนให้กับผู้พา ลูกค้ามา	1.สถานที่รับ ลูกค้า 2.โปรแกรม การเดินทาง 3.จำนวนรถที่ ต้องการ 4.จำนวนวันที่ ต้องการ 5.ระยะเวลาใน 1 วันที่ ต้องการรถ (ใช้รถตลอด ทั้งวันหรือ ไม่) 6.ราคาประมูล หรือ ราคาที่ ตกลงกัน ตามสัญญา	1.พบการแลกเปลี่ยน ข้อมูลน้อย มาก เป็น เพียงการ สอบถาม สถานที่ตั้ง และการเดินทาง ไปยัง ร้านอาหาร 2.ในบางกรณี เช่น กรณี ของธุรกิจ การเดินทางในท้องถิ่น ที่มีการ ส่งลูกค้าให้ กับร้านอาหารที่ เป็นที่รู้จัก และจ่ายค่า ตอบแทนให้ กับผู้พา ลูกค้ามา

นอกจากนี้ในธุรกิจการเดินทางผู้ประกอบการจะมีการติดต่อภายในกลุ่มกันเองในลักษณะต่างๆ เช่น การจ้างรถทัวร์ของบริษัทอื่นมาเสริมในกรณีรถไม่พอ ซึ่งข้อมูลที่ธุรกิจการเดินทางแลกเปลี่ยนกันเองภายในกลุ่มประกอบไปด้วย เลขทะเบียนรถ ชื่อคนขับ เบอร์โทรศัพท์ บริษัทที่จ้าง ระยะเวลาสถานที่ที่จะไปรับ

4. กลุ่มข้อมูล (Data class) ที่หน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) แลกเปลี่ยนในระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น

ธุรกิจโรงแรมและที่พัก	นักท่องเที่ยว	ธุรกิจการเดินทาง	ธุรกิจการท่องเที่ยวและกิจกรรม	ธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว	ธุรกิจและบริการด้านอาหาร
1.ระดับดาว 2.ประเภท 3.สถานที่ตั้ง 4.การเดินทาง 5.Website หรือ เบอร์ โทรศัพท์ 6.หน่วยงาน รับจองที่พัก	1.ช่วงเวลารวม ทั้งระยะ เวลาสำหรับ การท่องเที่ยว 2.สถานที่ท่องเที่ยว หรือ พึ่ง ประสงค์	1.Website หรือ เบอร์ โทรศัพท์ 2.ประเภท พาหนะ 3.เส้นทางการ เดินทาง	1.ประเภทของ กิจกรรม 2.รายการส่งเสริมการ ขาย 3.สถานที่ตั้ง 4.การเดินทาง Website หรือ เบอร์ โทรศัพท์	1.สถานที่ตั้ง 2.Website หรือ เบอร์ โทรศัพท์	1.ประเภท 2.สถานที่ตั้ง 3.การเดินทาง 4.Website หรือ เบอร์ โทรศัพท์

สำหรับหน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอีกหนึ่งหน่วยงานคือกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ยังไม่พบความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ชัดเจนในการศึกษาครั้งนี้ ยกเว้นการติดต่อสื่อสารกับธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวที่กรมการท่องเที่ยวต้องการข้อมูลประวัติการดำเนินงาน มัคคุเทศก์ และข้อมูลเกี่ยวกับใบอนุญาตประกอบการ

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพึ่งพิงกันสูง

ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของการส่งต่อนักท่องเที่ยวให้กันหรือการร่วมมือกันเพื่อสร้างบริการที่ครบวงจร ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะของสินค้าประเภทการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสินค้าที่มีองค์ประกอบจากบริการหลายอย่างทั้งบริการการเดินทาง บริการที่พัก บริการร้านอาหาร ดังนั้นการพึ่งพากันในลักษณะดังกล่าวจะคงอยู่ไปในลักษณะนี้โดยยากที่จะเปลี่ยนแปลง ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความต้องการที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเป็นจำนวนมาก แต่การใช้ระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยนั้นทำได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ยังติดปัญหาที่มาจากลักษณะการทำงานตามปกติคือ

การเดินทางไปพบลูกค้าในที่ต่างๆของพนักงานขาย และ ความต้องการทราบข้อมูลที่รวดเร็วของนักท่องเที่ยว ทำให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเช่น อีเมลล์ นั้นเกิดความล่าช้า บางครั้งนักท่องเที่ยว หรือตัวแทนการท่องเที่ยวต้องการทราบคำตอบ ณ ขณะนั้นว่ามีห้องพักว่างหรือไม่ หรือมีที่นั่งว่างพอสำหรับทัวร์รอบนั้นหรือไม่ การใช้โทรศัพท์จะทำให้ได้รับคำตอบในทันที

นอกจากนี้ผู้ประกอบการในประเทศประเภทธุรกิจโรงแรมและที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว และร้านอาหารยังเผชิญกับปัญหา ความไม่คุ้มค่าของการพัฒนาระบบการจองห้องพัก หรือ กิจกรรมหรือโต๊ะอาหารผ่านระบบการจองออนไลน์เป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจขนาดเล็กหรือกลางที่ไม่ได้มีสาขา การจัดทำระบบสารสนเทศในลักษณะเดียวกับระบบการจองอัตโนมัติ (Computerized Reservation System) ของสายการบินเพื่อเปิดให้ตัวแทนการท่องเที่ยวแต่ละแห่งเข้ามาใช้ตรวจสอบห้องพักว่างหรือ ที่นั่งว่างนั้นยังพิจารณาว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า ดังนั้นในส่วนของ การแลกเปลี่ยนข้อมูลห้องพักว่างระหว่างผู้ประกอบการโรงแรมกับธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว นั้นเกิดขึ้นในรูปแบบที่สลับด้านกันกับกรณีของสายการบินกับตัวแทนการท่องเที่ยว คือในกรณีของโรงแรมและตัวแทนการท่องเที่ยว จะมีตัวแทนการท่องเที่ยวออนไลน์รายใหญ่หลายๆ รายที่มีการพัฒนาระบบสารสนเทศออนไลน์ที่เปิดให้ทางโรงแรมสามารถที่จะใส่ข้อมูลห้องพัก จำนวนห้องพักที่ต้องการขายในแต่ละวัน และราคาห้องพักได้เองและสามารถทำการปรับเปลี่ยนได้ตลอด ซึ่งสร้างความยืดหยุ่นให้กับทางโรงแรมโดยที่โรงแรมสามารถที่จะจัดการให้เกิดการจองห้องพักให้มากที่สุดและได้ราคาที่ดีที่สุด (เนื่องจากโรงแรมสามารถเปลี่ยนราคาได้วันต่อวัน)

สำหรับตัวแทนการท่องเที่ยวขนาดเล็กถึงกลางที่ไม่สามารถพัฒนาระบบลักษณะดังกล่าวได้ อีเมลล์และโทรศัพท์ถือเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและไม่ได้ทำให้ประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนข้อมูลลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดที่กล่าวข้างต้นคือ ตัวแทนการท่องเที่ยวมักจะต้องการคำตอบอย่างรวดเร็ว ในขณะที่โรงแรมก็ต้องการความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการห้องพัก ดังนั้นโรงแรมจึงต้องการที่จะให้คำตอบในลักษณะรายวัน หรือ ณ ขณะใดขณะหนึ่ง มากกว่าที่จะให้ข้อมูลล่วงหน้าผ่านระบบสารสนเทศไว้นานๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยนั้นยังไม่พบปัญหาในการบริหารจัดการความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างผู้ประกอบการแต่ละกลุ่มที่เป็นปัญหาร้ายแรง จะพบก็เพียงแต่ปัญหาเล็กๆ เช่น ความถี่ในการขอข้อมูลที่ถี่เกินไป อย่างไรก็ตามปัญหาที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแล และทำนุบำรุงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้ประกอบการทุกกลุ่มรวมถึงหน่วยงานดูแลและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวกล่าวถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเรื่องของการใช้ระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างผู้ประกอบการหลักคือ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยวและธุรกิจการเดินทางและนักท่องเที่ยว ก็จะช่วยให้การบริหารจัดการโซ่อุปทานของผู้ประกอบการหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้ง 3 รายเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานวิจัยในอนาคต

อาจศึกษาถึงเรื่องของการวางแผนนโยบายเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลให้รัดกุมและชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการรายต่างๆ เกิดความมั่นใจในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานอื่น

เอกสารอ้างอิง

- จิตรราภา กุณฑลบุตร. (2009). *การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาในโรงเรียน*. สืบค้นเมื่อ 24 กรกฎาคม 2011, http://www.chittrapa.net/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=51
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2005). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. *การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing)* สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2011, <http://www.shef.ac.uk/library/libdocs/hslldvc1.pdf>.
- เมธา ขำนิ. (2001). *แบบจำลองอุปสงค์ของการท่องเที่ยว: ปัจจัยที่มีผลต่อรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติของประเทศไทย*. ระดับ.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์และการเงินระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beamon, B. M. (1998). Supply Chain Design and Analysis: Models and Methods, *International Journal of Production Economics* , 55(3), p. 281-294.
- Buhalis, D. (1998). Strategic use of information technologies in the tourism industry. *Tourism Management*, 19(5), p. 409-421.
- Buhalis, D. (2003). *eTourism: Information technology for strategic tourism management*. Pearson, Financial Times: Prentice-Hall.
- Buhalis, D. and Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet - The state of eTourism research. *Tourism Management*, Vol. 29, p. 609-623.
- Chaitip, P. and Rangaswamy, N. and Chaiboonsri C. (2006). VECM Model and Modeling International Tourism Demand in Thailand. In: *Proceedings of The 7th Asia Pacific Industrial Engineering and Management Systems Conference*. Bangkok, Thailand, December 17-20, 2006.
- Chaitip, P. et al. (2010). A Structural Equation Model: Greece's Tourism Demand for Tourist Destination. APSTRACT (*Applied Studies In Agribusiness And Commerce*), 4(1-2), p. 75-83.
- Chaovanapoonphol Y. et al. (2010). *Time Series Modelling of Tourism Demand from the USA, Japan and Malaysia to Thailand*. University of Canterbury, Department of Economics and Finance.
- Claveria, O. and Datzira, J. (2010). Forecasting tourism demand using consumer expectations. *Tourism Review*, 65(1), p. 18-36.

- Christopher, M. (2005). *Logistics and Supply Chain Management: Creating Value-Adding Network 3rd ed*, Harlow: Prentice-Hall.
- Fodness, D., & Murray, B. (1997). Tourist information search. *Annals of Tourism Research*, 24(3), p. 503–523.
- Giacomelli, A. (2006). *Tourism Demand*. Ph.D. dissertation at the University of Insubria, Italy.
- Haliciglu, F. (2004). An ARDL Model of International Tourist Flows to Turkey. *Global Business and Economics Review 2004 Anthology*, p.614-624.
- Hruschka H. and Mazanec.J. (1990). Computer-assisted travel counseling, *Annals of Tourism Research* 17, p. 208–227.
- Jafari, J. (1974). The components and nature of tourism: The tourism market basket of goods and services. *Annals of Tourism Research*, 1(3), p. 73-89.
- Jakkilinki, R., Georgievski, M., and Sharda, N. (2007). Connecting destinations with an ontology-based e-tourism planner. In *M. Sigala, L. Mich, & J. Murphy (Eds.), Information and communication technologies in tourism 2007*. p. 21–32. Springer Wien.
- Kandampully, J. (2000). The impact of demand fluctuation on the quality of service: a tourism industry example, *Managing Service Quality*, 10, p.10 – 19.
- Kampala, R. New-Product Development in Tourism Companies – Case studies on Nature-based Activity Operations, 10th *Nordic Tourism Research Symposium. Finland, October 18-20 2001*.
- Lambert, M.D. and Cooper, M.C. (2000). Issues in Supply Chain Management. *Industrial Marketing Management Vol. 29*, p. 65–83.
- Lee, Y.T. and Umeda, S. (2000). *An IDEF1x Information Model for a Supply Chain Simulation*. [WWW] NIST. Available from: <http://www.mel.nist.gov/msidlibrary/doc/idefx.pdf>. [Accessed 24/07/11].
- Livi, E. (2008). *Information technology and new business models in the tourism industry in: Proceedings of the 8th Global Conference on Business & Economics*, October 18 – 19, 2008, Florence, Italy
- Loban S.R., (1997). A framework for computer-assisted travel counseling, *Annals of Tourism Research*, 24(4), p. 813–834.
- Lohmann, M. (2004). New Demand Factors in Tourism. In: *Proceedings of the European Tourism Forum*, October 15, 2004, Budapest, Hungary.

- Maedche, A., and Staab, S. (2003). Services on the move: Towards P2Penabledsemantic web services. In A. Frew, P. O'Connor, & M. Hitz (Eds.), *Information and communication technologies in tourism 2003. ENTER 2003 proceedings*. p. 124–133. New York: Springer Wien.
- March, R., and Wilkinson, I. (2009). Conceptual tools for evaluating tourism partnerships. *Tourism Management* 30, p. 455-462.
- Mills, J., and Law, R. (2004). *Handbook of consumer behaviour, tourism and the Internet*. New York: Harworth Hospitality Press.
- Morrison, A. M., Jing, S., O'Leary, J. T., & Lipping, A. C. (2001). Predicting usage of the Internet for travel bookings: An exploratory study. *Information Technology & Tourism*, 4(1), p. 15–30.
- O'Connor, P. (1999). *Electronic information distribution in tourism and hospitality*. Wallingford: CAB.
- O'Connor, P., and Frew, A. (2001). Expert perceptions on the future on hotel electronic distribution channels. In P. J. Sheldon, K. W. Wober, & D. R. Fesenmaier (Eds.), *Information and communication technologies in tourism 2001* p. 346–357. New York: Springer Wien.
- Pease, W.R., Rowe, M. and Copper, M. (2007). *Information and Communication Technologies in Support of the Tourism Industry*. Idea Group Publishing, United Kingdom.
- Pender, L. and Sharpley, R. (2005). *The Management of Tourism*. London: SAGE Publications Ltd.
- Piboonrunroj, P. and Disney, S.M. Tourism Supply Chains: A Conceptual Framework, Exploring Tourism III: Issue in PhD Research. In: *Proceeding of the PhD Networking Conference, July 2009*. Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute.
- Song, H. Witt, SF. and Li, G. (2003) Modeling and forecasting the demand for Thaitourism. *Tourism Economics*, 9(4), p.363 - 387.
- Tapper, R. and Font, X. (2004). *Tourism supply chains. Report of a desk research project for the travel foundation*. p. 23. Leeds Metropolitan University.
- UNWTO.(2008). *UNWTO World Tourism Barometer* [Online] UNWTO. Available from <http://mkt.unwto.org/en/barometer.htm> [Accessed: 20 July 2011].
- UNWTO.(2009). *Tourism: Creating Opportunities in Challenging Times*. UNWTO news: Magazine of the World Tourism Organization XXIII.

- Venturini, A., and Ricci, F. (2006). Applying Trip@dvce recommendation technology to www.visiteurope.com, 4th prestigious applications of intelligent systems (PAIS-2006). *The 17th European Conference on Artificial Intelligence, Riva del Garda, Italy, Aug 28th–Sept 1st, 2006.*
- Werthner, H., and Ricci, F. (2004). E-Commerce and tourism. *Communications of the ACM, 47(12)*, 101–105.
- Xinyue, H. (2007). *Integrated Tourism Service Supply Chain Management System Based on SOA*. [Online] The Index of Science & Engineering .Available from <http://www.seiofbluemountain.com/upload/product/201001/1264392050gkprsnra.pdf>. [Accessed 24/07/11].
- Zhang, Y. and Murphy, P. (2009). Supply-chain considerations in marketing underdeveloped regional destinations: A case study of Chinese to Goldfields region of Victoria. *Tourism Management, 30(2)*, p. 278-287.

**การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงาน
นิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
Information Use and Needs of Scientists and Scholars in Nuclear Energy
and Radiation at the Office of Atoms for Peace**

ขวัญตา เหลืองมั่นคง*
Khwanta Luangmunkhon*

---

*แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*Master of Arts (Information Science) Sukhothai Thammathirat University.

*E-mail : khwanta4444@ hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ 2) เปรียบเทียบการใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และ 3) ศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ จำนวน 263 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คนโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานโดยใช้สถิติค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและทดสอบรายคู่ตามวิธีการเซฟเฟ่ ส่วนแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ มีการใช้และความต้องการสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่ามีการใช้วารสารนิวเคลียร์ปริทัศน์สูงสุดในระดับมาก รองลงมาคือคู่มือการปฏิบัติงานด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติมีความต้องการสารสนเทศด้านความปลอดภัยจากพลังงานนิวเคลียร์และรังสีในระดับมาก 2) เปรียบเทียบการใช้สารสนเทศพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญด้านระดับการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ปัญหาการใช้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความไม่สะดวกในการใช้แหล่งสารสนเทศภายนอก เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดไม่ตรงตามความต้องการ

คำสำคัญ : การใช้สารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศ พลังงานนิวเคลียร์และรังสี
สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

Abstract

The objectives of this research are (1) to study information use and need of scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office of Atoms for Peace; (2) to compare the information use and needs of scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office of Atoms for Peace; (3) to study the problems in using information of scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office of Atoms for Peace.

This research was a survey and qualitative study and the population were 263 scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office of Atoms for Peace. Stratified random sampling was used in the sampling of 186 scientists and scholars. The tools used in data collection were a questionnaire and interview. The Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way analysis of variance, comparison by Scheffe's test and content analysis.

The research findings were summarized as follows: (1) Information use and needs by scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office at Atoms for Peace were at the moderate level, when classified each aspect found that the use of Journal of Nuclear Science Review was highest at the high level, followed by the Operation Manual of Nuclear Energy and Radiation Manual. Information needs about safety from nuclear energy and radiation by scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office at Atoms for Peace were also at a high level. (2) Comparing information use and needs by scientists and scholars in nuclear energy and radiation at the Office at Atoms for Peace found no statistical significance in educational level, when comparing information needs was found statistical significance .05 and (3) The problems in using information overall were in the moderate level such as inconvenience of outside information sources, inadequate computers and library resources did not meet the requirements.

Keywords : Information use, Information needs, Nuclear Energy and Radiation Office of Atoms for Peace

บทนำ

พลังงานนิวเคลียร์และรังสีถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มกันอย่างแพร่หลาย ทั้งอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น จีน เยอรมัน นำพลังงานนิวเคลียร์และรังสี มาใช้ประโยชน์หลายด้าน เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การผลิตไฟฟ้า เนื่องจากพลังงานนิวเคลียร์ถือเป็นพลังงานทางเลือกอีกชนิดที่สามารถสร้างความมั่นคงจากการผลิตพลังงานได้อย่างมหาศาล

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ที่มีการนำพลังงานนิวเคลียร์และรังสีมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยมีสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการใช้พลังงานนิวเคลียร์และรังสี ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504 ภารกิจที่สำคัญของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ คือ การเสนอแนะนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม การบริหารจัดการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และยังเป็นหน่วยงานกลางในการติดต่อประสานงานทั้งภายในและต่างประเทศด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี (สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2554, หน้า 3-4)

สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็นหนึ่งในองค์กรกำกับใช้พลังงานปรมาณูที่เป็นเลิศในอาเซียน รวมทั้งกำกับดูแลการใช้พลังงานนิวเคลียร์และรังสีตามมาตรฐานสากลเพื่อการพัฒนาประเทศ จากนโยบายดังกล่าวนี้ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติได้มีการนำสารสนเทศซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาสนับสนุนการดำเนินงาน รวมไปถึงการจัดหาช่องทางในการเผยแพร่สารสนเทศ

ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีผ่านสารสนเทศที่หลากหลาย เช่น ข้อมูลสารสนเทศทางเว็บไซต์ งานบริการห้องสมุดทางนิวเคลียร์ โครงการป้ายอัจฉริยะ รายการเสียงตามสาย หนังสือ แผ่นพับ CD และกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องภายในสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากรในด้านเทคโนโลยีพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ให้สามารถรองรับและตอบสนองความต้องการต่อภาครัฐและเอกชน โดยได้มีเป้าหมายให้นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับอนาคต (สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2555, หน้า 2)

ปัจจุบันความรู้ใหม่ๆ ทางด้านข้อมูลข่าวสาร การใช้พลังงานนิวเคลียร์และรังสี มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการเผยแพร่ออกมาทางสื่อต่างๆ และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จำเป็นต้องมีการจัดเก็บรวบรวมไว้เป็นทรัพยากรสารสนเทศเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเพิ่มเติมและพัฒนาสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ตามนโยบายของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ที่ต้องการขยายเครือข่ายสนับสนุนการให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนิวเคลียร์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้สารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการที่มีความต้องการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

จากความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพของสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ

การใช้และความต้องการสารสนเทศด้านพลังงาน นิวเคลียร์และรังสีมาก่อน ตลอดจนถึงไม่ทราบ ความต้องการสารสนเทศและสภาพการใช้ สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการว่า มีความต้องการสารสนเทศในด้านใด และมีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้างที่ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จใน การใช้สารสนเทศ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เพื่อนำไปปรับปรุง สารสนเทศด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ให้มี ความสอดคล้องกับการใช้และความต้องการ สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการ ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้และความต้องการ สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนัก วิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการใช้และความ ต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และ รังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้ สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนัก วิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความต้องการสารสนเทศ (Information needs) ตามหลักการของ ดร. ฟรานซิส เจ เดวา ดาซัน (F.J. Devadason, 1996) ได้อธิบายว่า ความต้องการใช้สารสนเทศ เกิดขึ้นและ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และความต้องการใช้

สารสนเทศของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปโดย ผลสืบเนื่องมาจากองค์การและสภาพแวดล้อม และส่วนที่เกี่ยวกับตัวบุคคลหรือผู้ใช้ นอกจากนี้ การพิจารณาความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ สามารถพิจารณาได้จากลักษณะของสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้เข้าใจความต้องการ ใช้ของผู้ใช้อย่างชัดเจน โดยจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อ ความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์การและสภาพแวดล้อม โดยศึกษา
  - 1.1 ภูมิหลัง โครงสร้าง วัตถุประสงค์ขององค์การ
  - 1.2 ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่องค์การผลิต รวมทั้งประเภทกิจการ
  - 1.3 แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในหน่วยงาน มีทั้งแหล่ง สารสนเทศภายในและแหล่งสารสนเทศ ภายนอก และรูปแบบสารสนเทศ เช่น รายงาน การประชุม รายงานประจำปี เป็นต้น
  - 1.4 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการทำงาน เช่น กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลหรือผู้ใช้ โดยศึกษา 2 ลักษณะได้แก่
  - 2.1 ศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้ใช้ ซึ่งแบ่งได้เป็น
    - 2.1.1 ประเภทของผู้ใช้ ซึ่งแบ่งเป็นผู้ใช้ปัจจุบัน หรือผู้ที่เคยใช้และกำลังใช้สารสนเทศ ผู้ใช้ กลุ่มนี้จะมีความต้องการสารสนเทศ และมี ลักษณะการใช้สารสนเทศเป็นประจำ สม่ำเสมอ ทั้งนี้ขึ้นกับหน้าที่การงาน หรือ ภารกิจของผู้ใช้ และผู้ใช้ในอนาคต หรือผู้ที่ ยังไม่เคยใช้สารสนเทศ
    - 2.1.2 ประเภทของผู้ใช้ตามหน้าที่การปฏิบัติงาน

- 2.2 ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้ โดยศึกษา 2 ด้าน คือ
  - 2.2.1 ศึกษาลักษณะของผู้ใช้ โดยศึกษาวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ หรือเรื่องที่ใช้สนใจ ภูมิหลังทางการศึกษา หน้าที่ในองค์กร การอบรม และความสามารถทางภาษาต่างประเทศ
  - 2.2.2 แหล่งสารสนเทศหรือบริการสารสนเทศที่ใช้ โดยศึกษาประเภทของแหล่งหรือบริการสารสนเทศ ความถี่ในการใช้ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศหรือบริการสารสนเทศ
3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของสารสนเทศ โดยศึกษาลักษณะของสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ ได้แก่ เนื้อหาสารสนเทศ ลักษณะของเนื้อหาสารสนเทศ รูปแบบสารสนเทศ และความทันสมัยของสารสนเทศ

การใช้และความต้องการสารสนเทศมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ

1. การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
ผลการวิจัยของ วิมล คำชู (2540) พบว่า นักเศรษฐศาสตร์ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ คือ วารสารทางวิชาการ และหนังสือ ตำราทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา พิมพ์ศรีกล้า (2548) พบว่า อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ทรัพยากรสารสนเทศที่อาจารย์ใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุดคือ หนังสือและตำรา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรพร เดชะคุปต์ (2542) พบว่าวัสดุสารสนเทศที่ใช้สูงสุดคือ หนังสือตำราของกรมป่าไม้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ซาวาวี,มาจิดและชาฮีน (Zawawi, Majid ,& shaheen, 2001) พบว่า นักวิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์ ทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการมากที่สุดคือ

งานวิจัยและบทความ ผลการวิจัยของ บอร์ชูลูน (Borchuluun, 2007) พบว่า นักวิชาการชาวมองโกเลีย ใช้รูปแบบทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการคือ วรรณกรรม ผลการวิจัยของ कुमार (Kumar, 2009) พบว่า อาจารย์และนักวิชาการมหาวิทยาลัยชิงห้จรัญ ประเทศอินเดีย ทรัพยากรสารสนเทศที่ใช้มากที่สุดคือ หนังสือและวารสาร ผลการวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่า อาจารย์ วิทยาลัยครูบาฮาวาพัว มีความต้องการสารสนเทศประเภทหนังสือและบทความ วารสาร บทความย่อ

2. การใช้แหล่งสารสนเทศ

ผลการวิจัยของ วิมล คำชู (2540) พบว่า นักเศรษฐศาสตร์ ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้แหล่งสารสนเทศบุคคลเนื่องจากสะดวกได้ข้อมูลรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซาวาวี,มาจิดและชาฮีน (Zawawi, Majid & shaheen, 2001) พบว่า นักวิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์ แหล่งสารสนเทศที่สำคัญคือ เพื่อนร่วมงาน และงานวิจัยของ कुमार (Kumar, 2009) พบว่า อาจารย์และนักวิชาการมหาวิทยาลัยชิงห้จรัญ ประเทศอินเดีย แหล่งสารสนเทศที่ต้องการมากที่สุดคือ เพื่อนร่วมงาน ผลการวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่า อาจารย์ วิทยาลัยครูบาฮาวาพัว พบว่า มีการใช้แหล่งสารสนเทศจากเพื่อนร่วมงาน

3. วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ

ผลการวิจัยของ วิมล คำชู (2540) พบว่า นักเศรษฐศาสตร์ ธนาคารแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา พิมพ์ศรีกล้า (2548) ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อประกอบการสอน ผลการวิจัยของ

อรอุมา สืบกระพัน (2552) พบว่าวิศวกร บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) สำนักปฏิบัติการส่วนภูมิภาค-ภาคเหนือ ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศ คือเพื่อ ค้นสารสนเทศที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ใน ระดับมาก ผลการวิจัยของ คุร์ปุและกรูเบอร์ (Kuruppu & Gruber, 2006) พบว่า นักวิชาการ ด้านเกษตรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ชีววิทยา มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเกี่ยวกับงานวิจัย ของตนเอง อาจารย์มีวัตถุประสงค์การใช้ สารสนเทศตามเนื้อหาวิชาที่สอน ผลการวิจัยของ บอร์ชูลูน (Borchuluun, 2007) พบว่า นักวิชาการ ชาวมองโกเลีย มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ เพื่อความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพ ตามงานวิจัย ของตนเอง ผลการวิจัยของ कुमार (Kumar, 2009) พบว่า อาจารย์และนักวิชาการมหาวิทยาลัย ชิงห์จรัญ ประเทศอินเดียมีวัตถุประสงค์การใช้ สารสนเทศ เพื่อการศึกษาและการวิจัย ผลการวิจัย ของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique , 2011) อาจารย์วิทยาลัยครูบาฮาวาพั มีวัตถุประสงค์การใช้ สารสนเทศ เพื่อการเรียนการสอน

4. ความต้องการสารสนเทศ

ผลการวิจัยของ ศิโรธร แสนพันธ์ (2551) พบว่า นักวิชาการป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ ป่าและพันธุ์พืช ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานส่วนกลาง มีความต้องการสารสนเทศในส่วนของการกิจหลัก ของกรมฯ สูงกว่าหน่วยงานส่วนภูมิภาค แต่นักวิชาการป่าไม้ที่สังกัดอยู่ในส่วนภูมิภาคมีความต้องการสารสนเทศเฉพาะด้านสูงกว่าหน่วยงานส่วนกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ออรอุมา สืบกระพัน (2552) พบว่า วิศวกร บริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) สำนักปฏิบัติการ ส่วนภูมิภาค-ภาคเหนือ มีความต้องการสารสนเทศ เกี่ยวกับสถานีฐานในระดับมาก และต้องการ

สารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลทางธุรกิจในระดับ ปานกลาง

5. ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศ

ผลการวิจัยของ วิมล คำชู (2540) พบว่า นักเศรษฐศาสตร์ ธนาคารแห่งประเทศไทย ปัญหา เกี่ยวกับการใช้แหล่งสารสนเทศ พบว่า ข้อมูล กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งต่างๆ ยากแก่การเข้าถึง แหล่งสารสนเทศที่มีอยู่ไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการได้ และข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ ครบถ้วน และผลการวิจัยของ จีราภา พิมพ์ศรีกล้า (2548) พบว่า อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ปัญหาที่อาจารย์ส่วนใหญ่ประสบ คือ แหล่ง สารสนเทศอยู่ไกลและไม่สะดวกที่จะไปใช้ ผลการ วิจัยของ कुमार (Kumar, 2009) พบว่า อาจารย์ และนักวิชาการมหาวิทยาลัยชิงห์จรัญ ประเทศ อินเดีย ประสบปัญหาและอุปสรรค คือ ไม่มีความ รู้ในการใช้บริการห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องสมุดไม่ เป็นมิตร ไม่มีเวลาดค้นหาสารสนเทศ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่า อาจารย์ วิทยาลัยครูบาฮาวาพั ประสบปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดแคลนอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์และฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การให้บริการของบรรณารักษ์

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

- 1) ตำแหน่งงาน
  - (1.1) นักวิทยาศาสตร์
  - (1.2) นักวิชาการ
- 2) ประสบการณ์การทำงาน
  - (2.1) ไม่เกิน 7 ปี
  - (2.2) 8-15 ปี
  - (2.3) ตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา

(3.1) ปริญญาตรี

(3.2) สูงกว่าปริญญาตรี

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ 2) การใช้แหล่งสารสนเทศ 3) วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ 4) ความต้องการสารสนเทศ 5) ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศ
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์ และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods research) โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ(quantitative research)และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่มุ่งศึกษารายละเอียดการค้นคว้าตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร หมายถึง นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ จำนวน 263 คน ซึ่งจำแนกออกเป็น

- 1.1.1 นักวิทยาศาสตร์ จำนวน 140 คน
- 1.1.2 นักวิชาการ จำนวน 123 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึงนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ที่สุ่มมาจากประชากรตามข้อ 1.1 จำนวน 186 คน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าจำนวนขั้นต่ำโดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้น ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซซี่และมอร์แกรน และ

คัดกรองข้อมูลเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมาตามตำแหน่งงาน สุ่มจำนวนเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 คน และนักวิชาการ จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการและกระบวนการสร้างแบบสอบถาม ตั้งแต่การศึกษา ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนดังนี้

- 2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นที่จะศึกษาตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม
- 2.2 ศึกษาเนื้อหาประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้เรื่อง การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา สาขาที่สำเร็จการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (check list) และเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศและข้อเสนอแนะของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี แบบสอบถามปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 12 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 แหล่ง คือ แหล่งสารสนเทศสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และแหล่งสารสนเทศภายนอกสถาบัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองและประสานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการส่งแบบสอบถามและการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม- มิถุนายน 2554 จำนวน 263 ชุด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ได้รับคืนแบบสอบถามกลับมา จำนวนทั้งสิ้น 186 ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวนมากกว่าขั้นต่ำ ที่กำหนดไว้ในตารางกำหนดขนาดกลุ่ม

ตัวอย่างของเครซซีและมอร์แกน เท่ากับ 150 ขึ้นไป ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

3.2 ผู้วิจัยติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เพื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา ซึ่งแบบสอบถามนั้นเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล (quantitative Method) ลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ กำหนดคะแนนคำตอบ ดังนี้

ตอบช่องมากที่สุดให้ 5 คะแนน

ตอบช่องมากให้ 4 คะแนน

ตอบช่องปานกลางให้ 3 คะแนน

ตอบช่องน้อยให้ 2 คะแนน

ตอบช่องน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

การประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมคำนวณผลสำเร็จดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามบันทึกผลโปรแกรมคำนวณผลสำเร็จ

4.2 ใช้ ค่าความถี่และร้อยละวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.3 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี

- 4.4 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี
- 4.5 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 4 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี
- 4.6 ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 5 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี
- 4.7 ใช้ค่าสถิติ T-test ทดสอบตัวแปรที่แบ่งเป็นสองกลุ่มได้แก่ ตำแหน่งงาน และระดับการศึกษา
- 4.8 ใช้ค่าสถิติทดสอบ F-test ทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างสำหรับตัวแปรตามกลุ่มประสบการณ์การทำงาน และทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's test)
- 4.9 นำผลสรุปการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากข้อที่กล่าวมาข้างต้น ไปดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกมา จำนวน 15 คน ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 คน และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี จำนวน 7 คน ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้ง ณ ห้องสมุดสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ และตรวจสอบผลการสัมภาษณ์กับผลการวิจัยเชิงปริมาณอีกครั้งหนึ่งว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกันหรือไม่อย่างไร แล้วสรุปผลเป็นข้อความพรรณนา

สรุปการวิจัย และอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การใช้และความต้องการสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods research) โดยใช้ทั้งวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้า สรุปงานวิจัยและอภิปรายผลดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า การใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการ ผลโดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านหนังสือ มีการใช้สูงสุดเพียงข้อเดียว คือ คู่มือการปฏิบัติงานด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ทั้งนี้อาจเพราะคู่มือการปฏิบัติงานเป็น หนังสือที่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ซึ่งอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามมาตรฐานสากล เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแนวปฏิบัติเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุมา สืบกระพัน (2552) ที่พบว่าการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของวิศวกร คือ สารสนเทศที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร เดชะคุปต์ (2542) พบว่าวัสดุสารนิเทศที่ใช้สูงสุดคือ หนังสือตำราของกรมป่าไม้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซาวาวี, มาจิดและซาฮีน (Zawawi, Majid & shaheen, 2001) พบว่า สารสนเทศที่นักวิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์ต้องการมากที่สุดคือ หนังสือ งานวิจัย และบทความในวารสาร และงานวิจัยของ कुमार

(Kumar, 2009) พบว่า สารสนเทศที่อาจารย์และนักวิชาการใช้มากที่สุดคือ หนังสือและวารสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่า อาจารย์มีความต้องการสารสนเทศประเภทหนังสือและบทความวารสาร จากผลการวิจัยหนังสือ Thailand Science and Technology Wikipedia และ Nuclear Reactor Technology Assessments มีการใช้ในระดับที่น้อย เนื่องจากเป็นหนังสือทางวิชาการที่ให้ความรู้ทั่วไป ซึ่งนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการสามารถอ่านหนังสืออื่นในแนวใกล้เคียงในห้องสมุดมาอ่านได้ และเป็นหนังสือเฉพาะด้านที่เหมาะสมกับผู้ใช้งานบางกลุ่ม

ด้านวารสารที่อ่านมากในระดับสูงสุดคือวารสารนิวเคลียร์ปริทัศน์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวารสารนิวเคลียร์ปริทัศน์ เป็นวารสารที่ทางสำนักงานจัดทำขึ้นเอง เป็นวารสารที่แสดงความคิดเห็นทางวิชาการ รวมทั้งมีงานที่เขียนขึ้นเองโดยนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการในสำนักงานจึงมีความสนใจและอ่านมาก เพราะมีคอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ เช่น คอลัมน์เรื่องเด่นประจำฉบับสารพินนารู การตรวจวินิจฉัยโดยเวชศาสตร์นิวเคลียร์ อยู่ปลอดภัยกับอะตอม ศัพท์น่ารู้ ไขข้อข้องใจ การควบคุมการขนส่งวัสดุกัมมันตรังสีทางการแพทย์ ฯลฯ และมีการเผยแพร่ทางเว็บไซต์ห้องสมุด เว็บไซต์สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

2. การใช้แหล่งสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า การใช้สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการ ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีผลโดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า การใช้แหล่งสารสนเทศ

บุคคลอยู่ในระดับสูงสุดได้แก่ จากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานเป็นทีมในแต่ละกลุ่มงาน ทำให้การปฏิบัติงานต้องมีการประชุมปรึกษากันอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น แก้ไขปัญหาาร่วมกัน และต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่เสมอ การเข้าถึงสื่อบุคคลทำได้สะดวก และช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมล คำชู (2540) ที่พบว่า นักเศรษฐศาสตร์ธนาคารแห่งประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้แหล่งสารสนเทศบุคคลเนื่องจากอาจารย์ผู้สอน เพื่อนและอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นแหล่งสารสนเทศใกล้ตัว ซึ่งมีความคุ้นเคยและสนิมสนม ให้คำปรึกษาได้สะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุมา สืบกระพัน (2552) ที่พบว่า ความต้องการสารสนเทศของวิศวกร คือ ใช้แหล่งสารสนเทศจากเพื่อนร่วมงานในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาวาวี, มาจิตและชาฮีน (Zawawi, Majid & shaheen, 2001) พบว่า นักวิทยาศาสตร์ชีวการแพทย์ใช้แหล่งสารสนเทศที่สำคัญคือ เพื่อนร่วมงาน ผลการวิจัยการใช้แหล่งสารสนเทศพบว่า อยู่ในระดับน้อยคือ จากอาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนด้านวิทยาศาสตร์นิวเคลียร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีความเชื่อมั่นในตัวอาจารย์ เนื่องจากไม่ได้มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงจากการปฏิบัติงานจริงโดยเฉพาะด้านความปลอดภัยจากพลังงานนิวเคลียร์และรังสี การใช้แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ที่ใช้สืบค้นอยู่ในระดับสูงสุด คือ สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ (www.oaep.go.th) เนื่องมาจาก

เป็นเว็บไซต์ของสำนักงานที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และมีการใช้อินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์อื่นอยู่ในระดับน้อยเนื่องจากต้องใช้เวลาในการค้นหา ซึ่งอาจไม่ได้ข้อมูลหรือคำตอบที่ต้องการ

3. วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ผลโดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศในระดับสูงสุดคือ การปฏิบัติงานและเพื่อการเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาตนเอง ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับความจำเป็นต้องใช้ตามภารกิจเนื่องจากในแต่ละวันจะใช้เวลาอยู่กับกรปฏิบัติงานในหน้าที่ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มาจากการทำงาน วัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศจึงเป็นไปเพื่อหาคำตอบ ในการทำงานเพื่อการปฏิบัติงานของตนเอง เช่น ตามพันธกิจ แผนการดำเนินงาน และนโยบาย ประเด็นยุทธศาสตร์ เป็นต้น และเมื่อนอกเหนือเวลางานก็จะใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมให้กับตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอุมา สืบกระพัน (2552) พบว่า ความต้องการสารสนเทศและพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวิศวกร มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศ คือเพื่อค้นสารสนเทศที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ในระดับมาก บอร์ชูลูน (Borchuluun, 2007) ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาการชาวมองโกเลีย มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพ แต่ละประเภทตามงานวิจัยของตนเอง จากผลการวิจัย

การสอบเลื่อนระดับมีวัตถุประสงค์การใช้ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสอบเลื่อนระดับเป็นไปตามที่สำนักงานกำหนดตามตัวชี้วัด ภารกิจความรับผิดชอบและประสบการณ์การทำงาน

4. ความต้องการสารสนเทศด้านประโยชน์พลังงานนิวเคลียร์และรังสี ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการสารสนเทศด้านความปลอดภัยจากพลังงานนิวเคลียร์และรังสีอยู่ในระดับมาก และสารสนเทศที่มีความต้องการมากจากผู้ตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและมีความต้องการตรงกันในระดับมาก คือ สารสนเทศด้านความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะงานของสำนักงานเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากที่สุด และต้องให้ความรู้กับประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม และมีความสำคัญในการปฏิบัติงาน เช่น การกำกับและดูแลให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดกับตัวผู้ใช้และประชาชนทั่วไป งานเตือนภัยทางรังสี การตรวจวัดปริมาณรังสีในสิ่งแวดล้อม และการเก็บตัวอย่างฝุ่นกัมมันตรังสี เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิโรธร แสนพันธ์ (2551) พบว่า นักวิชาการป่าไม้มีความต้องการสารสนเทศในส่วนของภารกิจหลักของกรมฯ และมีความต้องการสารสนเทศเฉพาะด้านอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรอุมา สืบกระพัน (2552) พบว่า วิศวกรแสวงหาสารสนเทศที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ในระดับสูงสุด และงานวิจัยของคุรุப்புและกรูเบอร์ (Kuruppu & Gruber, 2006) พบว่า อาจารย์มีความต้องการสารสนเทศตามเนื้อหาวิชาที่สอน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บอร์ชูลูน (Borchuluun, 2007) พบว่า นักวิชาการชาวมองโกเลีย มีความต้องการสารสนเทศเพื่อความก้าวหน้าในสาขาวิชาชีพ และต้องการสารสนเทศแต่ละประเภทตามงานวิจัยของตนเอง และงานวิจัยของ कुमार (Kumar, 2009) พบว่า อาจารย์และนักวิชาการมีความต้องการสารสนเทศเพื่อการศึกษาศึกษาและการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่าอาจารย์มีความต้องการสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนจากผลการวิจัยสารสนเทศที่มีความต้องการในระดับน้อย คือ สารสนเทศด้านการเกษตรในเรื่อง การฉายรังสีปรับปรุงพันธุ์ข้าว พันธุ์พืช เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจโดยตรงของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ แต่เป็นภารกิจหลักของกรมวิชาการเกษตรที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช

5. ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี มีปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ แหล่งสารสนเทศภายนอกสถาบันอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ และปัญหาแหล่งสารสนเทศสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติที่พบมากที่สุดคือ เว็บไซต์ประมวลผลและแสดงผลซ้ำ และห้องสมุดไม่มีอุปกรณ์และทรัพยากรสารสนเทศที่ครบถ้วนตามที่ต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติมีข้อจำกัดในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกด้านคอมพิวเตอร์ เช่น จำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อบุคคล และระบบเครือข่าย

อินเทอร์เน็ตมีผู้ใช้หนาแน่นทำให้เว็บไซต์ประมวลผลและแสดงผลซ้ำ และระบบคอมพิวเตอร์ที่ไม่เสถียรเท่าที่ควร จึงเป็นส่วนหนึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภาพิมพ์ศรีกล้า (2548) ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจส่วนใหญ่ประสบ คือ แหล่งสารสนเทศอยู่ไกลและไม่สะดวกที่จะไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ข่านและชาฟีก (Khan & Shafique, 2011) พบว่า อาจารย์วิทยาลัยครูบาฮาวาพั่ว ประสบปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ขาดแคลนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ จากผลการวิจัยปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศที่พบในระดับน้อยคือ สื่อบุคคลเข้าถึงได้ยาก เนื่องจากงานของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เป็นการทำงานเป็นทีมในแต่ละกลุ่มงาน ทำให้การปฏิบัติงานต้องมีการประชุมปรึกษากันอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น แก้ไขปัญหาร่วมกัน และต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่เสมอ การเข้าถึงสื่อบุคคลทำได้สะดวกและช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคจากแหล่งสื่อบุคคลในระดับน้อย

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Research)

การศึกษาวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีหน่วยการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ซึ่งผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกันกับการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. **การใช้ทรัพยากรสารสนเทศ** พบว่าวารสารที่อ่านมากที่สุดคือ วารสารนิเวศลิยร์ปริทัศน์ เนื่องจากเป็นวารสารที่ทางสำนักงานจัดทำขึ้นเอง มีการแจกหนังสือและเวียนให้ทราบ รวมทั้งมีงานที่เขียนขึ้นเองโดยนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการในสำนักงานจึงมีความสนใจและอ่านกันมาก เนื่องจากสะดวกหาอ่านได้ง่ายและมีวางทั่วไปภายในสำนักงาน รวมทั้งเผยแพร่ทางเว็บไซต์ห้องสมุดและเว็บไซต์ของสำนักงาน และมีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศจากหนังสือ คู่มือปฏิบัติงานด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ในระดับมาก เนื่องจากสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารด้านความปลอดภัยในการใช้ พลังงาน นิวเคลียร์ และ รังสี นักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการ จึงจำเป็นต้องใช้หนังสือเล่มนี้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานโดยตรง รวมทั้งเผยแพร่และให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ด้านวารสาร มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง คือ นิวเคลียร์ปริทัศน์ ด้านหนังสือ มีการใช้โดยเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลางมีเพียงข้อเดียว คือ คู่มือการปฏิบัติงานด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี
2. **การใช้แหล่งสารสนเทศ** พบว่า มีการใช้แหล่งสารสนเทศบุคคลมากที่สุด โดยการสอบถามจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน เพราะเป็นวิธีที่สะดวกและใกล้ตัวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แหล่งสารสนเทศบุคคล มีการใช้ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ หัวหน้า/เพื่อนร่วมงาน แต่ถ้าหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานไม่สามารถให้คำตอบได้ก็จะหาวิธีอื่น เช่น

การสืบหาข้อมูลและคำตอบจากอินเทอร์เน็ต โดยมีข้อจำกัด ด้านเวลาในการค้นหา และอาจไม่มีข้อมูลหรือคำตอบที่ต้องการ หรือข้อมูลในอินเทอร์เน็ตอาจขาดการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย

3. **วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ** พบว่า มีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาตนเอง เนื่องจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเป็นงานที่ต้องใช้สารสนเทศด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี เพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน และเมื่อนอกเหนือเวลางานก็จะใช้ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ คือ มีการใช้ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก โดยมีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ เพื่อการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาตนเอง
4. **ความต้องการสารสนเทศ** พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นตรงกันว่า ไม่ได้มีความต้องการสารสนเทศในระดับที่มากนัก เนื่องจากมีเงื่อนไขและข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่มีจำกัด หากมีความต้องการสารสนเทศ คือ เมื่ออยู่ในภาวะที่จำเป็น ก็จะใช้เพื่อค้นหาข้อมูล และสารสนเทศที่มีความต้องการสอดคล้องกันมากที่สุดของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี คือ สารสนเทศด้านความปลอดภัยจากพลังงานนิวเคลียร์และรังสี เพราะงานสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เป็นการให้ความรู้กับประชาชนและโรงงานอุตสาหกรรม และมีความสำคัญต่อการ

ปฏิบัติงาน เนื่องจากให้ข้อมูลความรู้ทาง นิวเคลียร์และรังสีและการจัดการกากอบรม พลังงานนิวเคลียร์และรังสี แก่หน่วยงาน และประชาชน และมีหน้าที่ตรวจวัดสาร กัมมันตรังสีและปริมาณรังสีในสิ่งแวดล้อม และสิ่งมีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิง ปริมาณ คือมีความต้องการสารสนเทศค่า เฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สารสนเทศด้านความปลอดภัยจากพลังงาน นิวเคลียร์และรังสี

5. **ปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศ** พบว่า ปัญหา การใช้แหล่งสารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ และนักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี อยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาที่พบมากคือ การแสดงผลข้อมูลของเว็บไซต์ไม่รวดเร็วเท่าที่ ควร และห้องสมุดไม่มีอุปกรณ์และทรัพยากร สารสนเทศที่ครบถ้วนตามที่ต้องการ ทำให้ ข้อมูลขาดความทันสมัย และบางครั้งก็ไม่ได้รับความร่วมมือที่ดีจากพนักงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เท่าที่ควร และปัญหาจากแหล่งสารสนเทศ ภายนอกสถาบันที่พบมากคือ การไม่มีเวลาไป หาข้อมูลเพิ่มเติม และแหล่งสารสนเทศอยู่ไกล ไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ปัญหาการใช้แหล่ง สารสนเทศของนักวิทยาศาสตร์ และ นักวิชาการด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับปานกลางคือ เว็บไซต์ ประมวลผลและแสดงผลช้า และห้องสมุดไม่มี อุปกรณ์และทรัพยากรสารสนเทศที่ครบถ้วน ตามที่ต้องการ และปัญหาจากแหล่งสารสนเทศ ภายนอกภายนอกสถาบันที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ ในระดับมาก คือ แหล่งสารสนเทศภายนอกอยู่ ไกลไม่สะดวกในการเดินทางไปใช้

กล่าวโดยสรุปคือ ความต้องการสารสนเทศ ของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการด้านพลังงาน นิวเคลียร์และรังสี สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติมีการ ใช้ทรัพยากรสารสนเทศในระดับมากถึงปานกลาง โดยเฉพาะแหล่งสารสนเทศภายในสำนักงาน จะใช้ เพื่อศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม หาความรู้ใส่ตัว และ เพื่อใช้ในการหาคำตอบเพื่อนำไปแก้ปัญหาในการ ปฏิบัติงาน แต่เพราะมีข้อจำกัดต่างๆ จึงทำให้ ความต้องการสารสนเทศมีน้อยลง และยังมีทำให้ ข้อเสนอแนะอีกว่า แหล่งสารสนเทศในสำนักงาน โดยเฉพาะห้องสมุด ต้องมีการปรับปรุงให้มีความ ทันสมัยขึ้น ทั้งในเรื่องของทรัพยากร เช่น เครื่อง คอมพิวเตอร์ หนังสือค้นคว้า วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการอัปเดตข้อมูลต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อพนักงานและ องค์กรต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหาร

1. ควรนำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผนและกำหนด นโยบายในการพัฒนาบริการสารสนเทศให้ สอดคล้องกับการใช้และความต้องการ สารสนเทศ เพื่อความเหมาะสม ในการปฏิบัติงาน และการเผยแพร่ข้อมูล ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี เนื่องจาก ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงการใช้และความ ต้องการสารสนเทศที่แท้จริงของนัก วิทยาศาสตร์และนักวิชาการ
2. ควรนำผลการวิจัยจากการสำรวจการใช้ และ ความ ต้ อ ง ก ร า ร สาร ส ะ น ะ ท ะ ศ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ นำมาใช้ให้เป็น ประโยชน์ในด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสี เพื่อนำไปปรับปรุงสารสนเทศด้านพลังงาน นิวเคลียร์และรังสี รวมไปถึงการจัดทำคู่มือ และคำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับพลังงาน

นิวเคลียร์และรังสี เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป บุคลากรในและภายนอกสำนักงานฯ

สารสนเทศต่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สารสนเทศ ด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีของสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงการบริการสารสนเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะห้องสมุดในการจัดบริการสารสนเทศ

1. ควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนจัดหาหนังสือและวารสารเกี่ยวกับความปลอดภัยทางรังสีเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการของห้องสมุด เนื่องจากสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการด้านความปลอดภัยในการใช้พลังงานนิวเคลียร์และรังสี
2. ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีให้มีอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกเพียงพอในการใช้สารสนเทศ พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ และปรับปรุงระบบเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความพร้อมและอุปสรรคด้านความปลอดภัยของพลังงานนิวเคลียร์และรังสี ของนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ว่ามีความพร้อมหรือมีอุปสรรคในการปฏิบัติงานอย่างไร
2. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเรื่อง การรับรู้สารสนเทศด้านพลังงานนิวเคลียร์และรังสีของสื่อมวลชน นักเรียน นักศึกษา อาจารย์และประชาชน
3. ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- ครรรชิต มาลัยวงศ์. (2541). *ความรู้เรื่องสารสนเทศสำหรับนักวิจัย*. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สารสนเทศสำหรับนักวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ร่วมกับบริติชเคาน์ซิล และชมรมห้องสมุดเฉพาะ.
- จิราภา พิมพ์ศรีกล้า. (2548). *การแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร เดชาคุปต์. (2542). *การใช้สารสนเทศและปัญหาการใช้แหล่งสารสนเทศของนักวิชาการป่าไม้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมล คำชู. (2540). *พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักเศรษฐศาสตร์ ธนาครแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศิโรธร แสนพันธ์. (2551). *ความต้องการสารสนเทศของนักวิชาการการป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ. (2554). *สรุปผลการดำเนินงาน สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ. (2555). *แผนการดำเนินงาน สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ. (2555). *การให้ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนิวเคลียร์*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2555, จาก <http://siweb.dss.go.th/>
- สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ. (2555). *บทบาทและภารกิจสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2555, จาก www.oaep.go.th/
- อรอุมา สืบกระพัน. (2552). *ความต้องการสารสนเทศและพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของวิศวกรบริษัท แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) สำนักปฏิบัติการส่วนภูมิภาค- ภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Borchuluun, Yadamsuren. (2007). *Report of the study on information needs of Mongolian Scholars*. Retrieved August 3, 2012, from <http://www.mongoliacenter.org>.

- Devadason, F.J. (1996). *Practical steps for indentifying information needs of clients*. Retrieved August 3, 2012, from <http://www.geocities.com/Athens/5041/infneed.html>
- Harrod, L. M. Harrod's Librarians. (1990). *Glossary of Terms Used in Librarianship, Documentation and the Book Crafts and Reference Book 7 th ed.* Aldershort, Hants England : Gower,
- Kumar, Devendra.. (2009). *Information Needs of Faculty Members and Research Scholars of Chaudhary charan Singh university : A Case Study*. Retrieved August 3, 2012 from <http://www.webpages.wudaho.edu/mbolin/kumar.htm>
- Kuruppu, Pail U ; & Gruber, Anne Marie. (2006). Understanding the Information Needs of Academic Scholars in Agricultural and Biological Science. *Journal Academic Librarianship*. Retrieved August 3, 2012, from <http://www.Amazon.com>.
- Khan, Shakeel A. ,& Shafique, Farzana. (2011). *Information Needs and Information Seeking Behaviour: A Survey of College Faculty at Bahawalpur*. Retrieved August 3, 2012, from <http://www.digitalcommons.com>.
- Zawawi ,Salina, and Majid, Shaneen. (2001). Information Needs and Seeking Behaviour of IMR Biomedical Scientists, Malaysian. *Journal of Library & Information Science*, 5(1), July 2001: pp. 25-41

ชื่อหนังสือหน้าอ่าน : Book Review วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21

ชื่อผู้เขียนหนังสือหรือแปลโดย : วิจารณ์ พานิช

อุมภาพร ไชยสูง*

Umaporn chaisoong*

“...ครูบาอาจารย์ที่ท่านประทานความรู้มาให้ อบรมจิตใจให้รู้ผิดชอบชั่วดี ก่อนจะนอนสวดมนต์อ้อนวอนทุกที ขอคุณคุณคุณมีส่งเสริมครูนี้ให้ร่มเย็น” เชื่อแน่ว่าหลายท่านที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็น “ครู” เมื่อได้ยืมบทเพลงนี้แล้วคงมีความรู้สึกซาบซึ้งกับเนื้อหาที่กินใจคล้าย ๆ กัน สถานศึกษาหลายแห่งพึ่งผ่านกิจกรรมไหว้ครู ซึ่งเป็นพิธีการระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ เป็นประเพณีสำคัญที่มีมาแต่โบราณ และมีอยู่ในแทบทุกสาขาอาชีพของคนไทย ถือเป็นพิธีกรรมที่แสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของบูรพาจารย์ ครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์วิชาความรู้ให้ ทำให้เราสามารถนำไปประกอบวิชาชีพ สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต ครูจึงนับเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการให้การศึกษาเรียนรู้ ทั้งในด้านวิชาการ และประสบการณ์ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละ

ดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ ก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ความจำเป็นในการสร้างวิถีการเรียนรู้เพื่อศิษย์จึงตกอยู่ในมือ “ครู” นั่นเพราะ “มนุษย์เท่านั้นที่จะสอนความเป็นมนุษย์ได้”

ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเพื่อให้คนไทยทุกคน ไม่จำเพาะแต่ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษาก็ได้อ่าน ทำความเข้าใจ เปลี่ยนกระบวนทัศน์ เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนวิธีทำงาน เปลี่ยนวิธีสอน เปลี่ยนวิธีเรียน การศึกษายุคใหม่ ไม่มีใครสอน ไม่มีใครเรียนแต่ ครูและนักเรียนสามารถเรียนรู้ไปด้วยกัน ครูและครูเรียนรู้ไปด้วยกัน เกิดเป็นชุมชนการเรียนรู้ทั่วประเทศ หรือ “ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities)”

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาระบบสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

*Instructor , Information System Faculty, Department of Management Technology Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus.

*E-mail : peekhem@hotmail.com

หนังสือ “วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกความคิด ความมั่นใจ และสร้างพลังศรัทธาในการทำงานในฐานะ “ครูเพื่อศิษย์” เพื่อช่วยกันหาหนทางเปลี่ยนแปลงสนับสนุน ส่งเสริม ผลักดัน ให้ศิษย์เติบโตได้อย่างดีท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเหมือนทุกวันนี้ สังคมแห่งการเรียนรู้ทั้งครูและศิษย์จะเรียนรู้ที่จะมีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ไปพร้อมกัน เนื้อในเล่มเขียนไว้อย่างน่าสนใจ แบ่งเป็นภาค 1-6 ในภาคแรกเกริ่นนำถึงทักษะพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ภาคที่สองกล่าวถึงแนวคิดการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ ภาคที่สามเน้นจิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครูเพื่อศิษย์ ภาคที่สี่บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้ ภาคที่ห้าเรื่องเล่าตามบริบท อาจกล่าวได้ว่าเป็น Best practice ตัวจริงเสียงจริง และท้ายสุดซึ่งไม่ใช่เรื่องสุดท้ายที่สังคมแห่งการเรียนรู้ของทั้งศิษย์และครูจะหยุดและมองผ่านไป คือ มองอนาคต..ปฏิรูปการศึกษาไทย

ของประเทศไทย (Learning Outcome)

การศึกษาของคนในศตวรรษที่ 21 จะเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของศิษย์ และบทบาทของครู-อาจารย์ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ครูที่ใช้วิธีสอนแบบเดิม ๆ จะไม่ใช่ครูที่ทำประโยชน์แก่ศิษย์และวิชาชีพอย่างแท้จริง แต่จะต้องเปลี่ยนจากเดิมเน้นการสอน เป็นเน้นด้านการเรียน ทำให้ต้องปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ระหว่างครูและศิษย์อย่างต่อเนื่องให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เรียนให้เกิดทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จุดประกายความใฝ่รู้แก่ศิษย์ เรียนจากการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากปมปัญหาสู่ปัญญา (Problem-base Learning) เพื่อขับเคลื่อนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

แนวทางการจัดเตรียมบทความ (Manuscript) สำหรับขอตีพิมพ์ในวารสารสุทธิปริทัศน์

วัตถุประสงค์การจัดพิมพ์

วารสารสุทธิปริทัศน์เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

วารสารสุทธิปริทัศน์มีนโยบายการจัดพิมพ์ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ ประจำเดือน ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน- มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม- กันยายน และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการในศาสตร์สาขาต่างๆ
2. เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
3. เพื่อส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลการค้นคว้าและวิจัย
4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์และนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงาน
5. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง

นโยบายการจัดพิมพ์

- วารสารสุทธิปริทัศน์มุ่งเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิชาการและผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในสาขาวิชาต่างๆ อาทิเช่น บริหารธุรกิจ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การท่องเที่ยวและโรงแรม กฎหมาย ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และการจัดการศึกษา เป็นต้น

- บทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่ส่งมาขอตีพิมพ์จะต้องไม่อยู่ในระหว่างการขอตีพิมพ์หรือเคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนในวารสารอื่นๆ

- บทความวิชาการ มุ่งเน้นบทความที่เสนอแนวความคิดทฤษฎีใหม่หรือบทความที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจหรือกระตุ้นการวิจัยต่อเนื่องในหัวข้อวิชาการที่สำคัญต่างๆ

- บทความวิจัย มุ่งเน้นงานวิจัยที่ช่วยทดสอบทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ช่วยขยายความในแง่มุมสำคัญต่างๆ ของทฤษฎีเหล่านั้นเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ หรือสามารถนำไปทำวิจัยต่อเนื่องได้

- วารสารยินดีตีพิมพ์งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีทดลองทดสอบในหลากหลายรูปแบบที่ช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สำคัญหรือที่มีผลกระทบต่อสังคมวิชาการในวงกว้าง

ข้อกำหนดในการส่งบทความสำหรับผู้เขียน

- บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านการตรวจการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้องมาแล้ว

- ในการจัดทำบทความผู้เขียนจะต้องจัดทำบทความในรูปแบบที่ทางวารสารสุทธิปริทัศน์กำหนดไว้ โดยที่ท่านสามารถดาวน์โหลดรูปแบบและส่งบทความได้ทางเว็บไซต์ของวารสาร <http://www.dpu.ac.th/dpurc/sutIndex.php>

- หากผู้เขียนต้องการส่งบทความโดยมี 3 ช่องทาง ดังนี้ 1. ส่งผ่านระบบบทความออนไลน์ 2. อีเมลล์: dpujournal.dpu.ac.th 3. ทางไปรษณีย์ โดยขอให้ท่านส่งต้นฉบับในรูปแบบของ Microsoft Word จำนวนไม่เกิน 15 - 20 หน้า กระดาษ A4 พร้อมแนบไฟล์ บทความที่ระบุ หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และที่อยู่ติดต่อได้ ซึ่งรวมถึงอีเมลล์ เบอร์โทรศัพท์ ประวัติของผู้เขียนโดยสังเขป พร้อมบทความประกอบด้วย บทคัดย่อ คำสำคัญ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และ บทความ ข้อความ ตาราง รูปภาพ แผนภูมิและเอกสารอ้างอิง (สำหรับทางไปรษณีย์ ปริ้นบทความจำนวน 1 ชุด และบันทึกแผ่น CD1 ชุด) ส่งมาที่

กองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4

ถ.ประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 0 2954 7300 ต่อ 445 หรือ 528,128

- เมื่อบทความได้รับการตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับวารสารฉบับที่บทความนั้นตีพิมพ์ จำนวน 1 ฉบับ

*สามารถติดตามรายละเอียดและดาวน์โหลดรูปแบบต่างๆ ได้ที่ <http://www.dpu.ac.th/dpurc/sutIndex.php>

25 กุมภาพันธ์ 2557

เรื่อง การเก็บค่าสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์และค่าลงบทความ
เรียน ท่านสมาชิกวารสารสุทธิปริทัศน์ทุกท่าน

เนื่องจากวารสารสุทธิปริทัศน์ได้มีการปรับปรุงระบบการผลิตและขั้นตอนการประเมินผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากได้รับการพิจารณาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre, TCI Centre : <http://tci.trf.or.th>) ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่ารางวัลซึ่งคุณภาพของวารสารในระยะยาว ทางคณะกรรมการวารสารสุทธิปริทัศน์จึงต้องเรียนให้สมาชิกทุกท่านทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าสมาชิกและการจ่ายค่าลงบทความสำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารฯ โดยจะเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 81 (เดือนมกราคม - มีนาคม 2556) เป็นต้นไป ส่งผลให้ค่าสมาชิกวารสารฯ มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ในปี 2556 เริ่มตั้งแต่วันที่ 81 เป็นต้นไป วารสารสุทธิปริทัศน์จะผลิตปีละ 4 เล่ม (จากเดิม 3 เล่มต่อปี) และจะเก็บค่าสมาชิกวารสารฯ ในอัตราเล่มละ 100 บาท (จากราคาเดิมเล่มละ 80 บาท) สำหรับสมาชิกรายปี จะเก็บค่าสมาชิก ดังนี้
  - 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 350 บาท
  - 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 700 บาท
  - 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 1,000 บาท

หมายเหตุ สำหรับท่านสมาชิกที่ยังไม่หมดอายุการเป็นสมาชิกวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการฯ จะจัดส่งวารสารฯ ตามจำนวนเล่มของระยะเวลาที่เหลืออยู่ของท่าน หากท่านประสงค์จะเป็นสมาชิกใหม่สามารถสมัครได้ในอัตราใหม่ตามที่เสนอไว้ข้างต้น

2. สำหรับผู้ส่งบทความลงในวารสารสุทธิปริทัศน์ ตั้งแต่วันที่ 81 เป็นต้นไป ซึ่งจะออกในฉบับที่ 81 จะต้องจ่ายเป็นค่าลงบทความในอัตรา 2,000 บาทต่อเรื่อง (1 บทความวิชาการ/วิจัย)

ทั้งนี้ทางกองบรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ ต้องกราบขอขอบคุณสมาชิกและผู้ส่งบทความทุกท่านที่ไว้วางใจ และส่งบทความมายังกองบรรณาธิการฯ ได้พิจารณา อย่างไรก็ดี หากมีข้อสงสัยประการใด ท่านสามารถติดต่อทางอีเมลได้ที่ dpjournal@dpu.ac.th หรือ ทางโทรศัพท์ที่เบอร์ 02-954-7300 ต่อ 445 หรือ 379

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันนร จະนุ)

บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์

โทร.02-9547300 ต่อ 445 หรือ 379

โทรสาร 0 2580-0064 0 2954-9507

ใบสมัครสมาชิกวารสาร “สุทธิปริทัศน์”

ชื่อ-นามสกุล .....

สถานที่ทำงาน .....

ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกวารสาร “สุทธิปริทัศน์” 1 ปี 2 ปี 3 ปี

สถานที่ส่งวารสาร .....

สถานที่ติดต่อ .....

โทรศัพท์ .....

สถานภาพสมาชิก

 สมาชิกใหม่ สมาชิกเก่า

อัตราค่าสมาชิก

 1 ปี จำนวน 4 ฉบับ เป็นเงิน 350 บาท 2 ปี จำนวน 8 ฉบับ เป็นเงิน 700 บาท 3 ปี จำนวน 12 ฉบับ เป็นเงิน 1,000 บาท

ชำระค่าสมาชิกโดย

 ธนาคาส่งจ่าย "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต" (พทจ.หลักสี่)
เจ้าหน้าที่ของ บรรณาธิการวารสารสุทธิปริทัศน์ ศูนย์วิจัย
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ เลขที่ 152-206333-6
ชื่อบัญชี "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต"

สาขามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ประเภทออมทรัพย์

 แคมเปญเช็ค ส่งจ่ายในนาม "มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต"

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

( )

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

โทร. 02-9547300 ต่อ 445,528

Fax. 02-580-0064, 02-954-9507

E-mail : dpujournal@dpu.ac.th

DPU
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY
PROGRESSIVE UNIVERSITY

85

วารสารสุทธิปริทัศน์ SUTHIPARITHAT JOURNAL

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทร. 0-2954-7300 www.dpu.ac.th

ISO 9001:2008 มหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ได้รับการรับรอง
คุณภาพมาตรฐานสากล ISO 9001 : 2008
ทั้งระบบ ทุกคณะวิชา และทุกหน่วยงาน

<http://www.dpu.ac.th/dpurjournal>